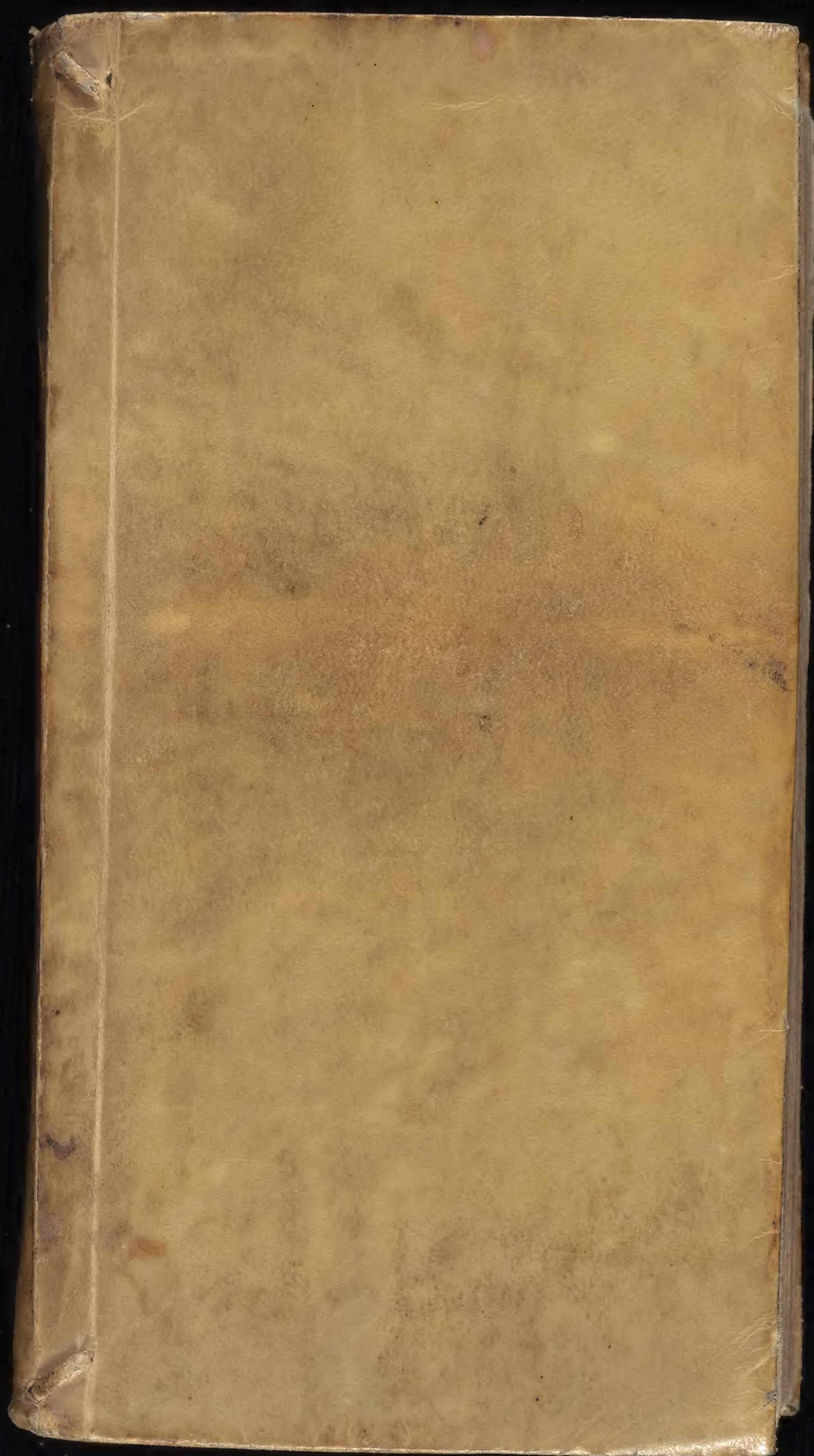

ABB. IO: BAPTISTÆ PACICHELLII

De Laruis, Capillamentis, et Chirothecis

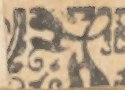

ABB. JO: BAPT. PACICHELLII

J. ac Th. C.

Serenifs. Parmæ ac Placentiæ Ducis

In Aula ac Regno Neapolis

Ablegati

Apud *Ubios* in Ampliffimis inftitutis;

Orbi pacando, Comitiis

Apoftolicæ Legationis

Ex Auditoris Generalis, &c.

SCHEDIASMA

JURIDICO-PHILOLOGICUM

TRIPARTITUM

In Otio Romano Caniculari

Anni Chriftiani M. DC. XCII.

De Larvis	]	*Mafcheris.*
De Capillamentis	] vulgo	*Perruchis.*
De Chirothecis	]	*Guantis.*

Adjecto

Duplici, Titulorum, ac Rerum Syllabo

Ill.mo Franc. de Martini 1732

NEAPOLI Anno M. DC. XCIII.

Ex Officina Camilli Cavalli.

Superiorum permiffu.

Sumptibus Michaelis Aloyfii Mutii.

Eminentissimo, ac Reverendissimo

PRINCIPI

JO: FRANCISCO

S. R. E. CARDINALI

NIGRONO.

J. B. Abb. Pacichellius F.

CVm superioribus mensibus *Opellas meas* nonnullas, quæ ab ineunte ætate variis obitis muniis, nec ad extera tantum Regna, sed &

domi opera navata, perpetuum erga *Sanctam Sedem* studium testabantur, *Em. T.* legendas obtulissem, eas minimè ingratas, & injucundas fuisse, grandi voluptate percæpi. Quo circa has etiam, ex incorruptis Authorum Monumentis depromptas, serius digestas, præloque jam traditas, sub auspicatissimo *Nomine Tuo* edendas decrevi. Vndique enim affulget; sive *Prætor* forensis fueris vel Vrbanus, ac *Apostolici Aerarii Præfectus*, sive in supremo Ecclesiæ Cætu, *Bononiensis*, difficillimis quidē temporibus *Apocrisarius*, optimusque per sacras Infulas *Faentinorum*, sis

Præ-

Præsul, ac *Parens*. Nec latet famæ Prudentiæ, Constantiæ, Beneficentiæ, Christianæque Disciplinæ, magnam Gloriam captans, majoremque promerens, ab Atavis non modo clarissimis deducta, verum & propriis Virtutum seminibus fæcundissimè germinata. Sapientiam Tuam à *Summis Pontificibus* jure, ac merito maximi factam, nemo est qui non laudet. Hinc lumen, ac patrocinium, qualecumque hoc, veluti nunquam interituri in *Em.T.* obsequii mei, pignus mittens, accipiam. Furtivis forsan horis, quibus animum liberalioribus reficis curis, nec Musas despicis, percur-

res. Ne ſaltim aſpernere ſa-
gito; ſed, quem propius ad-
fectum ſpontè, ac perhumani-
ter præſtitiſti, eundem è lon-
ginquo in me tranſcribas,
etiam atque etiam rogo. Vale
Princeps Eminentiſſime, diuque
communi Bono regnaturus,
Viue.

Il-

Illustrissimo Domino,
Ioanni Baptistæ
Abbati Pacichelli,
Nobili Pistoriensi,
In Neapolitano Regno
Serenissimi Parmæ Ducis
Ablegato Benemerito,
Eruditissimo Viro,
Ob Eximium hoc Opus
Antonius Manfredi
E' Societate Iesu
Elogiaco Obsequio
Nominis Inaugurat Immortalitatem.

I. MActe, Heros, Virtute tua,
Per hanc ad Astra pergis.
Inclytus Hetruriæ Sanguis,
Tener Honestatis, ac Scientiarũ Alumnus;
Ingenuè educatus Romæ,
A Romana, *Theologico,*
A Pisæa Minerva *Legali*
Laureatus Serto:
Britannia in Magna
Regalis Societatis Academiis;
Musarum, ac Sirenum Vrbe,
Neapoli
Theologorum Collegio,
Scriptionibus suffragantibus tuis;
Optatò adscriptus:
Coloniæ
Cum Principibus, Electoribus,

Augustis unà cum Legatis,
Viennę
Ipso cum Cæsare,
Dum Pacis universæ
Tractabatur Ius,
Apostolica pro Sede
Negotia collocutus operosa
Generalis auditor Legationis:
Et tot nunc Europam per omnem
Peregrinationibus,
Fortunæ comitantis aura,
Aurigante Fortitudine,
In Libri hujus Triumphali curru,
Artibus, Artiumque Inventionibus
Veluti quodam stipatam satellitio
Peregrinam evehis Litteraturam.

II. AGedum, scribe, quæ tibi
Probitas dictat ingeniosa.
Heu, quot alit Europa
* *Enormis structores Capillaturæ*
Sutilibus occupatos ineptiis.
Nazarenum obliti
Exuvias Capitis alieni
Forsitan immundi, nocentis forsan,
Et Gehennæ destinati
Sancto, & Christiano affigunt Capiti.
Sæculum sanè fastidiosum;
Comam odit innatam;
Ada-

* Ex Tertullian. de Cultu, Fœmin.

Adamat alienam:
Aure venatur hæreditario.
Luxurianti non ſat erat genio
Braccatam gerere in Crure,
Ni gereret, & *Comatam* in vertice
Circum ambulantem *Galliam*
Erraticæ Chorographiæ
Eventilatam Pompam.
Ornamenta Naturæ, nobis Onera ſunt;
Artis Onera, ornamenta,
Leviſſima, & ſi gravia.

III. INtererat Nihil,
Manum tegere *Dactylotheca*
Ni faciem tegeret *Lania*.
Hiſce Corporis partibus,
Quas nudas oculis exponimus,
Pretium addere autumant,
Si celant.
Quamvis *impudens, culpa*
Exiguam hanc non tolerat, Nuditatem;
Ne Innocentiæ tegmen videat inviſæ.

IV. AD morum Inſtructionem,
Quantam nobis
Diſſerendi ſufficis ſegetem,
Dum Tu,
Florentis Athenæi Decus Hetruſcum,
Piſtoriæ Palladiſque
Patritius Flos,
De *Capillamentis*, de *Chirothecis*,

De *Larvis* tàm mira describis?
Omnia benè compta
Auratus nimirum tibi Pecten,
Aureus Calamister,
Calamus aurifluus:
Calamus unus
Tuo sub Ingenio plenè multiplici
Calamos refert plurimos.
Atramentum tibi, lucidus Ros,
Elegantissimus Stellatæ Mentis sudor:
Inter Odoriferæ Culturæ
Elaborata Odoramenta
Auram sapit, spirat *Sabæam,*
Fælicem fragrat *Arabiam*

V. STemma tibi Gentilitium,
Aureo excubitor in Campo
Mutilatus Draco,
Vtpote qui
Martiali in Conflictu
Ad ipsius met Martis Adoream
Capita ostentat auita
Inter honesta vulnera
Honestissimè demortua
Cærulea quoque Stella,
* Præclarissimæ Gentis suæ
Clarissimum Insigne,
Tuam geminat Nobilitatem:
Hanc

* *Vidend Io: Vasaus Belga post Auct. Chiroliturgiam Coloniæ edit.* 1675.

Hanc ſupra
Apprimè Nobilis
Majoribus Major,
Invidiam Tu vincis bellicoſam.

VI. HEſperidum Hortus
Vigili ſub *Dracone*
Aureum Vellus ſileat fabuloſum.
Volumen Hoc
Splendidum Doctrinarum Viridarium
Sub Aſtro, ac Dracone Cuſtodibus,
Vellera vere habet Aurea,
Quibus ſtudioſus ornatus Lector,
Nouum ſplendeſcat Sydus,
Eruditi Veris Aries.
Omnigenæ æternum vive Sapientiæ:
Hanc quippe
Tot in Lucem editis Monumentis
Illuſtrator æternaſti.

LE-

LECTORI

Addita per Titulos sua nomina rebus habebis
Prætereas, si quid non facit ad stomachum.

Martial.de Xeniis, seu 13.3.

Ti-

TITVLORVM
Elenchus.

Schediaſmatis Juridico-Philologici Pars I. De *Larvis*, vulgo *Maſcheris*.

Pars

Pars Altera.

De Capillamentis, vulgo *Perruchis*.

Pars III.

De Chirothecis, vulgo *Guantis*.

EMINENTISSIMO SIGNORE

MIchele Luigi Mutii Stampatore ſupplicando eſpone à V.E. come deſidera far imprimere un' Opera intitolata *Abbatis* Jo: *Baptiſtæ Pacichellii Schediaſma* *Juridico-Philologicum De Larvis, Capillamentis, & Chirothecis, addita Lucubratione de Tintinnabulo Nolano.* La ſupplica pertanto commetterla alla reviſione, che l'haverà à gratia, ut Deus.

Rev. P. Mag. Frater Thomas Maria de Francia Ordinis Prædicatorum videat, & in ſcriptis referat hac die 13. Martii 1693.

Io: Andreas Siliquinus V. Gen.

D. Januarius de Auria Conſ. S. Off. ac ſuper Editione Librorum Deputatus.

EMINENTISS. DOMINE

EX juſſu Eminentiæ Veſtræ perlegi Opuſcula, quorum titulus *Schediaſma* Juridico-*Philologicum* de

Lar-

Larvis, Capillamentis, & Chirothecis addita Lucubratione de Tintinnabulo Nolano, a Sapientissimo Viro *Domino Abb Jo: Bapt. Pacichelli* concinnatum; & nihil in eis comperi, vel Religionis candori, vel Morum integritati dissentaneum. Quin etiam placuere Authoris ingenium, elegans dicendi forma, Eruditio Pietati non dissona, elaborata concinnitas, totum denique opus, non futili, sed vtili curiositate respersum. Quare publica luce dignissima cēseo. Neapoli in Regali Conventu Sancti Dominici Majoris die prima Maii 1693.

Em. Vestræ

Servus Devinctissimus

Fr. Thomas Maria de Franza Ordinis Prædicatorum in Regia Universitate Neapolitana Sacræ Scripturæ Cathedraticus, ac Generalis Studii Regalis Conventus Sancti Dominici Regens.

EC-

ECCELLENTISS. SIGNORE

Michele Luigi Mutii Stampatore supplicando rappresenta à V.E. come desidera fare stampare vna sua Opra divisa in due Tomi intitolata. *Abbatis* Jo: *Bpatistę Pacichellii Schediasma* Juridico-*Philologicum de Larvis, Capillamentis, & Chirothecis addita Lucubratione de Tintinnabulo Nolano*. Che però supplica V.E. rimetter la revisione à chi le piacerà, e lo riceverà da V. E. à gratia, ut Deus.

Rev.P.Nicolaus Garzia Londogno videat, & in scriptis referat.

Soria R. Gaeta R. Moles R.
Miroballus R. Jacca R.

Spectabilis R. Carrillo non interfuit.

Provisum per S.E. Neap. 11. Martii 1694.

Mastellonus.

JUDICIUM
P. NICOLAI GARZIA
DE LONDOGNO C.R.M.

Catholicæ Majestatis Concionatoris, Regnorum Hispaniæ *Generalis Chronologi*, in Regio Collaterali Consilio signati; ac Apostolicæ Nunciaturæ Neapolitanæ *Theologi* munere insigniti, &c.

EXCELL. PRINCEPS

TRipartitum hoc Opus, cui tituli *Schediasma De Larvis, Capillamentis*, & *Chirothecis*, addita *Lucubratione De Tintinnabulo Nolano*, Ab Eruditissimo Viro *Doct. D.* Jo: *Baptista Pacichelli Abbate* exaratum Jussu *Ex. Tuæ* nedum majori, qua potui diligentia, sed & summa animi jucunditate, perlegi, ac recognovi; cumque in ejus Lectione nihil plane, Regiæ Jurisdictioni, aut moribus dissonum, imo omnia mirabili Authoris ingenio respondentia, nè

ne modicam quidem posteris utilitatem allatura observaverim, quippe quæ cunctis absolutissima numeris, utraq; Eruditione potissimum sint referta, proinde non censura, sed Elogio dignissimum cēseo. Quidni! cum innumera Opera quibus haud ingloriè Author hucusque literariam lustravit arenam, eum ex merito omnigenæ laudis jam vindicem reddidere. Dicant *Apparatus ad Historiam Sacram Regni Pervani*: *Europa Christiana*, sive *Memoriæ Itinerariæ* quinque tomis compactæ: *Vitę quam plures Virorum illustrium*: & *Prospectiva Neapolitani Regni*, quibus Universæ Historiæ, Humanęque Eruditionis Metas Mirificè protraxit. Non sileat *Josias in Vaticano*, seu *Panegyris ad Clementem Nonum*, qua nulli ex celebrioribus Panegyristis, vel minimum reliquit cedendum. Tractatus illi Juridici *de Distantiis*, & *De Iis, qui nullo modo possunt in Jus vocari* inter primarios Jurisprudentiæ peritos, Jure primariū Authorē Nostrū declamant. In ipsius *Chirolitturgia*, aut *de Manus Ministe-*

riis;

riis: Pedum admiranda, ſive de *Oſculo Pedis Summi Pontificis*; ac de *Jure Hoſpitalitatis Univerſo*, quid amplius curioſo Lectori deſiderandum venit! Dicant denique percelebris hujus Authoris Opuſcula; Fama loquatur livor in medium adeat, in alio nuſquam paſtus niſi in Authore: *Paſcitur in vivis livor. Ovid. 1. Amor. Eleg.* 15. ſed quamvis Virtutem Ejus corrodat, limam mordit, ſilicem limat; *Virtus namque in Aſtra* (ut meditatur) *Seneca in Hercul. Oeth*) *tendit.*

Si pręſens Opus exterioribus tantum ocellis attenderem, certe non aliud quam *Pixidē Pharmacopęam*, uti *Alcibiades de Socrate* dixit, vocitarem, ubi nihil adeo conſiderationi dignū ſeſe obtutui exhibet, niſi Harpyas, Monſtroſa Corporis Metamorphoſi ridiculas, innumeraque alia iſta humanæ Imaginationis, quę prius videntur quam videantur ludibria; Intus vero ſi penetretur, erit quod quęratur, ametur, ingentique prętio coematur. Similem officinam præſens opus Lectori offert, in quo *Capillamenta, Larvę*, & *Chirothecę* lu-

ui-

dicri corticis involucra, risui potius quam attentioni proponuntur, Quid hujusmodi Vanitatis lusus Viro sapienti, nisi ludibria videntur? Verum dum paginę penetrantur, quod ingenii humani Inquietudo, & vota ardenter ambierunt, Artium, & Sciẽtiarum nempe inexhaustos thesauros, inaccessaque adyta reclusa, tanta rerum varietate invenient, tanta utriusq; Eruditionis copia, ut nulla sit sic studiose affectata Oratio, nullum tam eruditę pennæ robur, quæ eorum, aut prętium, aut magnitudinem sufficienti adumbratione describat. Id Judicium, cum *Claudio Minoes* de optimo, utilissimoque Libro fero, qui vel varietate, vel doctrina rara, vel Eloquentiæ laude, aut dotibus aliis, quamquam semper repetatur, placebit, amabitur; non ut Librorum quorumdam vulgarium fæces, quos vel semel, vel parce legisse, aut pigeat, aut etiam pæniteat. Quapropter dignissimum censeo, ut quamprimum in lucem prodeat. Si sic Ex. Tuæ videbitur, &c. Neapoli in Ædibus Sanctæ *Mariæ*

Ma-

Majoris hac die 15. Menſis Maii Anni Domini 1693.

Excell. Princeps

Ex. Tuę addictiſſimus Servus
Nicolaus Garzia de Londogno
C. R. M.

Imprimatur. Verum in publicatione ſervetur Reg. Pragmatica.

Soria R. Gaeta R. Moles R.
Miroballus R. Jacca R.

Proviſum per S. E. Neap. 11. Martii 1693.

ABB. IO: BAPT. PACICHELLII
SCHEDIASMATIS
Iuridico Philologici
PARS PRIMA
DE MASCHERIS
SEV
LARVIS.

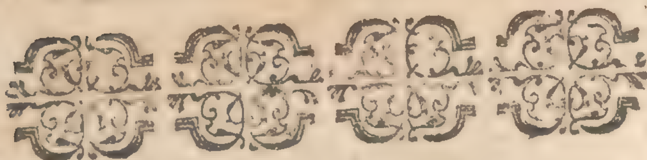
Singulari Sapientia, & Legum peritia
Ornatissimo Viro

D. ANSALDO DE ANSALDIS

Sanctiss. Dom. Nostri

INNOCENTII XII.

Auditori.

CAPVT I.

Maschera *Vox, ejusq; synonima*, Talamasca, Larva, Persona *expenduntur*.

VT numquam minùs Otiosi videamur quam cum Otiosi, quemadmodum ajebat Sapientum maximus, minima quę in *Feriis Canicularibus*, per Horas potissimum succisivas, à bimestri ęgritudine nobismet, velut postliminio redditi, ex *Philologica* & *Juridica Librorum supellectili* in Urbe libavimus, hic tandem sternimus; Tempestivè quasi parantes ea quæ in hyeme statis diebus, ad vacandum, sive ad frigus levius ferendum optimè conducunt. Amicorum autem Novantiquariam Opellam urgentium, suasionibus, compendiario quidem sty-

lo ac prorsùs laconico libenter aſſentimur; Et meritò, cum non Nobis tantum nati, nec ad ociũ, ſed actionem, *Tullio* teſte. Et ſicut perbellè *Theod. Marcilius* in *Luſu de Nemine*

Nemo ſapit ſolus: Nemo ſibi naſcitur vni

Omnia ſcit Nemo, & ſolus ubiq; docet.

Cęteras majoris ponderis meditationes, ſublatis ad quietem repagulis, adverſus quæ difficile ex *Martiali* habere *quotidiè bonum ſtomachum*, Juris publici faciemus.

Argumentum ſubſumptum, ſive potiùs materiam ipſam aliquatenùs explicarunt ex Veteribus *Ariſtophanes* quidam Byzantius ab *Athenæo* laudatus *lib.* 12. nec non *Anton. Codrus* Urceus ex Junioribus in *Epiſtolica deſcriptione.* Quos Auctores tãquã nimium a Nobis remotos, aut ſatis diſtractos Aetas forsã protrivit. Rursùs, *Fructuoſus Bisba*, qui & de *Comædiis Bacchanalibus*: *Didacus Perez de Valdivio* librum inſcribens *De Maſcheratis, & Comædiis*. *Cœlius Calcagninus*, tractatulo *Perſonatos* vocato.

to. *Iul.Cæs. Bulenger.* Voluminis pereruditi de *Theatro p.* 45. *Ianus Langleus Otii semestris* 8. 9. & alii sparsim, quos infra ut percurrere potuimus, referemus: eorum quoq; sententiam examinantes vel expungentes. Plura dicendo novè, nec pauca nova, cæterorum vestigia pro nostra tenuitate adorantes. Cunctis luculentiùs rem aperit *Agesilaus Mariscottus* in suo *Syntagmate De Personis & Larvis* Romanis typis edito anno 1639. in 8. *Philologico* quidem, non verò *Iuridico*.

Mascheræ Vocabulum (quod Italicè *Maschera*, ò *Visaccio*) ab *Hispanica* voce derivatum, quasi *Mas-cara* putant nonnulli, de Originibus nimium adfingentes. Potiùs ex Græco fonte *Masckàlon* quasi quid lætum. Indigitat *Calcagnin.* in fi. prefati Apologi E contra *Baskania* res turpes, ac deformes à Græcis appellatas docuit *Salmas.* ad *Tertull. de Pallio* ex *Hesychio*; ad avvertendam tamen fascinationem adhibitæ, Qua de causa cum iis figuris, quas vulgo *Mascaroni* vocamus, *Religio quædam horrosq;*

tosq;& fores dicari scripsit *Plin. Hist.* 19. 4. Verum *Arabica* ex dictione *Mascha* unde *Maschera* idem quod *Facies Histrinea.* Sic Pater *Dominicus Germanus* in *Fabrica Linguæ Arabicæ*; cujus Linguæ nõnulli peritissimi, atq; in Romano Athenæo Professores calculum addidere. Idq; ex Radice *Sachara*, idem ac *Irrideo*, ut *Iacob. Golius* monet in suo *Lexico Arabicolatino*. Barbarum nomen à *Langobardis* inventum affirmat Eruditissimus *Petrus Gregor. Tholosan. Syntagm. Iur. lib.* 39. *cap.* 2. *num.* 5. & 6. Apud quem Jus Romanum, aliarum Gentium, variorumq; populorum Instituta, & mores stant diligentissimè; ideoq; ipsius lectionem semper maximi fecimus. Ex eoq; *Cobell.* ad *Bull. Boni Regim. cap.* 40. *num.* 54 & *seqq.* Langobardi enim *Mascas*, appellant, *Phialas, Striges, Lamias*, quæ feruntur necare Infantes, & Cacodęmones cunctos nocturnos. Ideoq; in eorum Legibus per *Lothariũ* editis, & præsertim *De Homicid. Serv. Ministr. lib.* 1. *leg. fin.* Nemo præsumere debebat Aldiam alienam (sunt ipsa verba) vel

Ancillam quasi *Stigiam*, quæ dicitur *Mascha* occidere *l. si quis mundum de Mundualdo & mundi amiss. can. nullus presbyterium de consecr dis. 5.* Similia per *Cujac.* de *Masca Venefica* ad *p. de Feud tit. 2.* Ex Glossa *Striga*, quæ humanis corporibus vesci putabatur. Germanis *Mase*, quasi macula vel cicatrix, quæ faciē deformat, movetq; ad terrendum. Affert *Martinius in Lexico Philol.* Hinc Nicolaus *Remigius 1. Dęmonolatriæ* 18. post narratiunculam de Sortilegis Dęmonibus, nunquam se nominatim appellantibus, nec quam personatos versantibus, Laruisq; se tegentibus, hoc modo prosequitur: *Quæ puto, causa fuit, ut eas Maschas appellarent*; Nam & ab illis hoc nomen mutuatū *Mascarades vulgari sermone eos vocamus*, qui *Hilariys personati circum compita currunt velut Hilaribus*. Item simulachrum quod terret, vulgo *Mascarel*, faciei ad Infantes terrendos ex *Io. de Ianua*, qui habet quoq; *Mascara*. Ad rem Diuus *Anthelm.* de *Octo Vitiis.*

Sic quoq; Mascarum facies cristata facessit

Cum

Cum Larvam & Mascham miles non horreat audax
Qui proprio fretus præsumit fidere gestu.

Græcis Prosopium, seu Facies fictitia. Sic *Lucian. Calunn.* 4. *Pollux* 4. 5. aliiq; in *Stephani Thesauro.*

Galli dicunt *Faux Visage*, id testante *Carolo Du Fresne* in *Glossar. ad Scriptores to.* 2. ex *Ugutione* pag. 473. ubi quod *Arverni* hic *Scorta* vocent. Spectri *Gellonis*, olim formosæ Virginis, pueros terrentis, ex Hebræis *Michael Psellus* Græcus auctor meminit; & plura ex aliis narrat non iniucunda, *Leo Allatius* Vir Doctissimus in *Epist. De quorūd. Græcor. Opinat.* ad *Paul. Zacchiā* Medicum prẹstantissimum. *num.* 3. *& seqq.*

Nec videtur admodum differre *Talamasca*, vel *Talemasca* quasi imaginaria Illusio, de qua *Hincmar.* in *Cap. ad Presb. Diœcesis suę Rhemens. cap.* 14. *Regino c.* 203. & ex iis *Burchard. lib.* 2. *cap.* 161. ubi Nec *Larvas*, inquit, *Dęmonum, quas vulgò Talamascas dicunt, ibi ante se ferri consentiat.* Ad rem *Petrus Lombardus*, seu *Mag.*

*Sentent.2.dis.21.*de Diabolo: *Venit ad hominem in serpentis specie, qui fortè si permitteretur, in Columbæ specie venire maluisset; sed non erat dignum, ut spiritus malignus illam formam homini odiosam faceret, in qua Spiritus Sanctus appariturus erat.* *Theodulph.*verò *Aurelianensis* in *Epigram.*de *Talamasca* scripsit

Pulsio Personæ cum vultum obducit inanem,
Quod tremit hinc terret, quod fugit inde fugat
Credo & prostratus jacuit: palmasque tetendit
Ante Redemptorem paruula membra movet.

Et *Kiliano Talmasche* est Larua: ut *Talmaschen* Larvam induere. Quod Vocabulum satiùs interpretantur *Voss.lib.2. de Vitiis sermonis.Stephan. Balutius* in *Notis ad Rheginon. Abb. Prumiēs.& P.Io:Mabillonius in Analect.Veter. to. 1. in Notis ad Carmen 8. Theodulphi Archiepisc. Aurelianens.* consentaneum adferens locum vetusti *Concilii Rhemensis*, Anathematis pœna prohibentis Dęmonum Lar-

Larvas, vulgo *Talamascas*. At in fragmento *Odonis Ariberti de Cæde Bernardi Comitis Barcinonensis*, occultæ significantur Litterarum notæ quibus cęlatum sit aliis, quam cui scribimus. Verba ipsius hæc sunt: *Cætera quæ pandere periculosum est, Litteris Talamascis inscribam*. Quæ omnia ex abundanti.

Accedit vox *Mania* pro matre Larium explicata apud *Varron. in* 8. cujus in Urbe sacelli meminit *Victor in* 14. *Regione*: meliùs verò ad rem, pro Larvis seu Phantasmatibus, ac mortuorum Umbris, quas pueri metuunt, velut Avias maternas ad fatū delapsas, de quibus fusè *Macrob. Saturnal. p.* & nonnihil *Festus lib.* 12. ubi *Manias*, ait, *Aelius stilo dicit ficta quædam ex farina in hominum figuras, quia turpes fiant, quas alij maniolas appellant. Manias autem, quas Nutrices minitātur paruulis pueris esse larvas, idest Manes Deos Deasq; quia aut ab Inferis ad superos manant, aut mania est eorum Avia materna*. Quibus verbis rem egregiè distinguit.

Hodiè verbum prorsus *Italicum*,

ut diximus est *Maschera*, in recenti & eximio *Academiæ* præstantissimæ *Florentinæ*, vulgò *della Crusca* Lexico sive Onomastico *to.3 fol.*1008.interpretatum, quasi *Faccia ò Testa finta di Carta pesta, ò di cosa simile*, sive pro Viro personato. Idem ac latinè *Oscillum*, & cōmunius *Persona, Larva*. Spectacula ultimorum temporū vocat minus propriè *Masquarades Balusius* loco mox citato.

Personam verò à personando emanatam putamus, cum *Philologis* id sentientes qui fictam dicunt vultus Imaginem ad hodiernum communemq;in *Bacchanalibus* usum, *Histrionum* olim in Theatris: de cujus origine *Delrius* in *Proleg. ad Senec. cap.* 8.ac etymo *Rader.ad epist.lib.2.Epig. Martial. fol.* 184. Non cum *Philosophis*, eam sumentibus pro Individua Rationalis Naturæ substantia.Quasi *Perìsoma*, circa corpus ex *Scaligero Poetices* 1. de qua *Bassus* apud Gell.5.7.*Quia cætera tecta, ora tantum habent aperta, unde sonora magis vox audiri possit*.quod tamen non semper verum, ut ex Vetustis Iconismis

de-

demonstrabimus infra *cap.4.* & *Calcagnin.* *Villosis*, inquit, *Centonibus plerumq; involuuntur qui hoc habitu delitescere student*. Longius scribit *Festus.* & *Iuvenal.sat.3.de iis qui manducones personati* dicebantur.

——Personæ pallentis hiatum
In gremio matris formidat rusticus
Infans.

Cum Pueri à matribus ferri spectatũ Ludiones consueti ex *Plauto in Pœnulo.* Testis locupletior *Martial.Apophoret.176.*

Sum figuli lusus, Rufi persona Batavi
Quæ tu derides hæc timet ora Puer.

Corpus designat ex *Tertull.* in *Marcion.*

Personæ hic verè propriæ, non umbra ligatur.

Ipsumq; hominem ex *Aratore* 11. *de Claudo sanato*

Exequitur præcepta salus, & calle novello
Progreditur Persona vetus,

Et Dignitatem. *Sidon.2.ep.8.*

Cui debuerit domi forisque minor Persona obsequiũ, major officium, æqualis affectum. Clarius *Seneca de Claudij*

Ludo:Itaq;ne videar in Personam,non in rem dicere sententiam censeo ne quis post hunc diem,&c.epis.24.Pueri quos amant,quibus assueverunt si Personatos vident expavescunt.

Herbam latis foliis faciem tegentem *Personam* quoq; vocat *Plin.* 21. 15. & *Columella* 7. 18. Unde *Senecæ* ac *Erasmi* Adagium *Hæredis fletus sub Persona Risus est.* Pastinacæ seu majori Lappæ similis, ex *Leoniceno Vicentino* gravi Physico.

De facie *personata* ex licentia quicquam faciendi cum *Persona*, videndus est *Pollux*. Exemplum adest *Neronis* qui *Tragædias cantavit Personatus Heroum Deorumq;* in *Tranquillo*. Cujus rei usus ob pudorem deponendum,ut infra *cap.seq.* At, de Tragędorum *Personis Baccho* suspēsis. *Pont.Attic. Bell.* Propriè dicitur *Personatus* qui foris quicquam ostēdit,intus autem aliud sentit:*Quid est*, verba *Ciceronis* 15.*ad Attic. cum ego Personatus ambulem?* Cui titulo accedunt,*Sophistæ*,*Cavillatores*,*Vafriq*; quiq;*Personam* ex *Seneca*,*malunt quā faciem*.Ita *Rhodigin*.6.29.

Per-

Personæ dictæ quoq; *Laruæ* à *Laribus* pro inani terriculamento; Noxiis scilicet Inferorum Umbris, uti explicuit *D. August. de Civit. Dei*: *Larvæ dicuntur animæ hominum depravatæ, & in malis vitæ mentis maculatæ, quæ à corpore terriculamenta sunt mortalib.* Plaut. in Amph.

Non hæc quidem Adepol, Larvarum plena sunt? & in *Amphitruone*
Larva umbratilis tu meminis territas
Et *Horat. serm. 1.5.*
Nil illi Larva, aut Tragicis opus esse Cothurnis.

Gallis *Folletti* & *Gobelini*. Quod patet ex *Glossar. Du. Fresne*, & *Dęmones aerij Id. to. 2. fol. 239.* Cum *Festo*, *Larvati* dicuntur *Furiosi, & mente moti*: de quibus *Apule.* in *Apol. Hunc deniq; qui Larvam putat ipse est Larvatus*; *Larvæ* enim à *Laribus*, quorum summum, ac peculiare est Insaniam immittere. *Maniam* Larium matrem & *Lares* templum commune idcirco habuisse *Laurent. Polymathiæ 2.30.*

Ad faciem tantum *Larvam* pertinere, ac distingui ab ementita veste vult *Ripa* ex nostratib. de *Noctur.*

temp.

temp. cap. 14. & novissimè *Raynald. Observat.lib.2.cap.*18.§.33. *num.*19. Nō verò quodlibet hujusmodi adulterini habitus mendacium esse *Larvam* censuit *Bertazzol. Cons.Crimin.* 108.sed *Larvas* ad faciem solummodo pertinere. Idem quoq; *Mantua.in Dialogismo clas.2.cap.*45.

Appellari vulgo *Personatus*, Ecclesiasticos Viros, quasi Presbyteri *Larvæ* sint *Monachorum*, scribit *Slevoctius de* Union.*Ecclesiar. cap.*2.*nu.* 2.*in fi.* Horumq; Directores, ac Magistros eos *D. Hieron. in Epistol.* sapientissimè prius noverat ac monuerat. At *Personæ* dicuntur hoc modo Clerici Beneficia Ecclesiastica obtinentes qui,explicante *Io. Sarisberiēsi Policrat.*7.17. *quocumq; modo plura conquirunt altaria & nolentes servire altari de quo viuunt,personatus quosdam introduxerunt, quorum jure ad alium onera,ad alium referantur emolumenta.* Qua in materia satis abunde *Carol. Du. Fresne in suo prediviti. Glossar.mediæ ac infimæ Latinitat.to.*2. *fol.*249.& 250.

Est quoq; *Personatus* idem ac *Pa-*

ro-

rochialis *Vicariatus*, cum Vicarii Personis,& Ecclesiæ inservire teneātur ex *cap.2.& 3.de Off.Vica. & cap. 54.de Electio.& Electi potest.cap.13. de fil.Presbyt.cap.1.tit.24.in 6.*& alibi apud *Calvin.in Lexico.*Beneficium porrò Ecclesiasticum in una Ecclesia *Dignitas* aliquando est, in alia *Personatus*,vel Officium:& alterutrum, vel utrumq;Sedi Apostolicæ nonnunquā reservatum. *Cap.1. de Præbend. & Dignitat.in 6.Gloss.cap.6.ejusd. Tit. §. Personatibus. Hostiens. de Præbend. can.ne multa.* Aliiq; Pontificii Juris Interpretes passim.

Vocabula igitur sic erant considerandа, cum in eo opere *Socrates* ipse initium Eruditionis agnoverit, monente *Arriano* per *Epictetum*,ferè alterum *Senecam* p.17.

CA-

CAPUT II.

Mascherarum seu Larvarum Fons; Ususq; apud Veteres ostenditur.

ITalicam vocem fas est latinè ad rem satiùs demonstrandam usurpare. Vetustissimam itaq; ipsarum Originem, post *Macrobium* constat ex *Rhodigino* 13.23.*ad fin.*& *Alex ab Alex*.2.22. ubi de servis præsertim Dominorum Vestes usurpantibus; in Festo scilicet *Saturni* scribente *Rosin. Antiq.Rom*.4.7. & *Rodulpho Hospinian.de Orig.Festor*.1.*Ianuarii*.Quarũ Inventor *Aeschiles* ille, qui putans indecorum Tragicas actiones Comicis haud absimiles, Vultus in personis expressit Gentium minus notarum, ut Nostratibus forsan hodiè, *Turcarum*, *Aethiopum*, ac similium. *Horat. in lib. ad Pisones* verè Divino

Post hunc Personæ, pallæq; repertor honestæ
Aeschylus,&c.

Ad earumq; conspectum prægnantes abortum fecisse legimus. Fusè *Apulejus Metam*.10. de Paridis Judicio,

Lu-

Lucianus in Pseudologista ac *Nigrino*, & *Plutarch.* in *Aristophanis cum Menãdro comparatione* Grecosq. Nugarum Architectos suadet *Iuvenal. Sat.3.v.78.*

Græculus esuriens in cælũ jusseris, ibit & *Martial.epig.* 86. 2. *ad Classicum* carmen illud.

Nusquã Græcula quod recantat Echo. Primã verò laudem *Roscio Gallo* dedit *Cic.* in *Orat.* pro eo & *Quintio*. At *Sext. Põpejus* scribit *Atellanos* (quorũ rudera in *Campania* non absq; lachrymis vidimus) propriè *Personatos* dictos, quia non cogebantur in scena personas ponere, id quod ceteris *Histrionibus* pati oportebat. Videndus est *Valer. Max.* de *Instit. Antiq. cap.*171.*lib.*2. Eorum fabulæ ac Tragediæ urbanissimis jocis refertæ ad populum exhilarandum risumq; excitandum. *Turneb.*3.17.*Advers.* ad illud *Iuven.* Sat.6.

Urbicus exodio risũ movet Atellanæ.

Urbicus quasi *Urbanus* commune Actoris *Atellanarum* nomen. Cunctorum finis Lætitia, & Hilaritas. Plenè *Rhodigin.*3.30. Et de Per-

so;

ſonatis faſtibus *Seneca epiſ.* 76. Facieiq; unctioni in ſcenis ſubſtitutā, nec non Juvenibus valdè aptam, fatetur Italicus Homerus *Torquatus Taſſus* in Dialogo, lingua vernacula, inſcripto *il Gian Luca p.* 4. *Rime*, & *Proſe* Venetę Impreſſionis anni 1586 Seriùs in templis filiorum Iconã, Deorum habitu veſtita, ac per parẽtes ſuperſtitione vana oblata ad tutelam merendam ex *Herodiano* conjectatur: Amoris habitu puerum deſcribentis, qui per libellum de cædis à *Commodo* præſcriptis revelationem fęcerat.

In Ludis Cybelis magnæ Deũ matris primum inventum apud *Romanos* idẽ *Herodian.* prodidit *li.*1. Idibus enim Junii, ut Larvati per Urbẽ obambularent permittebant ex *Cenſorino*, vulgato opere *Diei Natalis*, Tibicinibus ſcilicet ſuis. *Ovid. Faſtor.*6.

Cur vagus incedit tota Tybicen in Urbe?
Quid ſibi Perſonæ, quid Toga longa volunt?

At in Ludis *Quinquatriis* minoribus, & in

& in *Megalensibus*, mutata veste, ac personata facie sacrificiorum causa eos excurrisse tradunt alii. Scriptores *Tartarosinici*, in illo Imperio jampridem adhibitas, veluti Bellicum Tormentum, ac Typographia, vix duobus hinc sæculis nobis nota.

Fortiùs autem est quod opinatur ex modernis Italicè Doctor Theologus *Ludovicus Arrivabene* in suo *Maschero mastige*, sive *ne gli Ammaestramenti del Lodevole, e Cristiano Carnevale*, in Divinis Scripturis, ac præsertim in *Pentateuco*, *Larvas* opptimè expressas. Docent id exempla potissimùm *Tamar*, velato vultu, ac mutata veste socerũ decipiẽtis: *Iacobi* servili forma *Labano* ultra septenniũ famulatum præstantis: Faciei *Mosaicæ* prælucentis, quemadmodum *Divi Stephani* Angelum representantis. Nec deerunt in cęlesti Patria hujusmodi Metamorphoses, ad intensius, vel remissius gaudium, juxta merita Viatorum. Tunc non proderit hic lusisse veluti *Cajus Caligula*, qui Vestes assumebat, *Iovi*, *Iunoni*, *Veneri*, ac *Dianæ* accomodas ex *Xiphilino*.

Cę-

Cęterùm vetuſtus *Perſonarũ* uſus, ex facie Lunæ, *Gorgonis* aſpectum aliquatenùs præſeferente, ab *Orpheo* conjectat *Mariſcott.* loci ſuperius adducti *cap.7.* Veſtium quoq; mutatio diffluens ab *Hercule*, juxta *Plutarchi* placita *cap. 3.* Vultus verò *Tinctura* ab Agricolis emanata, juxta *Eleg. 1. lib. 2. Tibulli* ibi

Agricola & minis ſuffuſus Bacche rubenti
Primus inexperta duxit ab Arte choros,

Et *Pauſanias* in *Eliacis* Tincturam Vultus *Dianam* edocuiſſe. Cum Frõtis per Notas atras deformatio, de qua *Sueton. in Cajo 27. Seneca de Ira 3.3. Valer. 6.8. & Dio 97. à Conſtantino* Auguſto ſublata *l. 2. de Pœn. C. Theod.* ubi *Iacob. Gothofred.* exquiſito ſuo more; & per *Theophilum* Cęſarẽ Iconoclaſtam reſtituta, ut apud *Cedren.* in eo, *Boet. de Conſ. Proſ. 4.* & videri poſſunt *Card. Baron. ad Rom. Martyrol. 12. Kal. Ian.* & *Ant. Gallon. de Martyr. SS. Cruciatib. cap. ult. fol. 414. edit. Antuerp.* utpotè injurioſa, ac pœnalis, ad argumentum iſtud non faciat.

Et

Et quod fucus colorum in facie intra vires, & citra inhonestum finem lethale non sit, censuit *Barbos. Vot. Decis.* 124. *lib.* 3.

Quandoq; *Personę* ligneę; de quibus *Hesichius*. Et 2. *in Symmach. Prudent.* eo carmine Philomusis trito.

Ut Tragicus cantor ligneo tegit ora
cavato

Meminit quoq; *Serv. Georg.* 2. de *Personis* ad ludicra, ac turpia risumq; ex *Corticibus Arborũ* de quib. infra. Et de *Argentea* in celebri *Satirico* Arbiter: *Potantibus ergo, & accuratissimas nobis lautitias mirantibus, Larvã argenteam attulit seruus sic aptam, ut articuli ejus vertebræq; locatę, in omnẽ partem flecterentur*, & paulo post

Sic erimus cuncti, postquã nos auferet
Orcus:

Ad quem locum in mensa *Trimalcionis*, Martis memoriam referentem multus est *D. Ioseph Anton. de Salas* Glossator *fol.* mihi 138. plurimum luminis accipiens ex illo *Senecæ* epis. 14. *Nemo tam Puer est ut Cerberum timeat, & Tenebras; & Larvarum habitum nudis ossibus cohærentẽ.* Certè olim in Tricliniis, vel Conclavib.

vib.supra mensas Crania, seu Larvæ suspensa erant, aut sic aptata, ut earum articuli vertebræq; in omnem partem verterentur ad convivarum humanæ conditionis admonitionem largioreq; genio indulgentiam. *Scaliger.2.Ausonian Lection.26. Lips 1. Saturn.ult.Laurent.Ramirez de Prado ad Martial.epig.59.lib.2.* ubi Poeta concludit

Frãge toros: pete vina: rosas cape: tingere (nardo:
Ipse jubet mortis te meminisse Deus.

De quo morali documento preter *Anthologia*, similia in *Essedonibus*, & *Scythis* apud *Melam Solinum*, *Herodotum*, ac *Strabonem Lucretius* alludit egregiè *lib. 4.*

Eximia veste, & victu convivia ludi
Pocula crebra, Unguenta, coronæ, serta parantur, (porum
Nec quicquã quoniã medio de fonte Le-
Surgit amari aliquid, quod in ipsis floribus anget

Multus est *Casp.Barthius* Advers.56. fol.2641.qui prius de *Larvatis funeribus* 1146.de quibus & *Philipp.Camerat.Meditat.Histor.1.96.* quem sequitur *Io:Kirchman.Funer. Roman.2.*

9.Fa-

9. Faciebus ſcilicet ruina ædium detritis, alio vel caſu mutilis ac velari conſuetis: quod primo ex infortunio docet poſtremus, in duorum conjugum prima Nuptiarum nocte in ipſomet toro, miſero quodam fato, oppreſſorum, *Inſcriptionis* ethnicę fragmento: *Cari Parentes, nec Luctu, nec Lachrimis miſera, ac Larvata noſtra defleatis funera, ne reddatis infeliciora, &c.* Hoc ævo in hujuſmodi ſiniſtris, ac in mortualibus pompis ſolemnioribus id remedii prudenter adhibitum. Quod tegēdis Sanctorum Corporum cultui expoſitorum vultibus, non ſemel, nec in uno tantum loco obſervavimus. Sic *Neapoli* argentea, & ad vivum *Larva* faciei *B. Andreæ Avellini Clerici Regularis* miro artificio in ditiſſimo conditorio ſubſtituta; ipſius enim caput in ejuſdē materię ſimulachro piè ſervatū. At ſacris modo relictis, redeamus ad Ludicra.

Effigiem quoque humanam, ſeu *Perſonam* ex *Fęno* ad Tauros, ac Pantheras Hieronicas irritandas invenimus apud *Sen. de ira 3. ult. Liu. initio lib. 39. & Aſcon. in Cornel.* Foran

ſan ex *Vitro* ad ignominiam quandã, Aeris, Auri, Argentiq; *Tiberii* ætate flexibili *Plinio* teſte 37.26.& plenius apud *Nigrú de Arte Vitraria.* Quia ex Cera facilior imitatio, refertaq; ad artis miraculum theatra vidimus *Lutetiæ.*

Ve ùm de primæva *Larvæ* aſſuetudine in ſcenis videndus eſt *Ariſtotel.* in Poetica 11. *Perſonas* verò diſtinguit *Donat.* in *Terentii* ſcholio. Explicat *Theophraſt.* de *Morum Characterib. lib.* 6. A Perſonatis Hiſtrionibus acta ſpectacula, *Cherilum* Athenienſem in certamen deſcendiſſe, *Larvas*, & ſcenam inchoaſſe diſtinguit idẽ *Donatus.* Et de *Perſonis* Honeſtis, Terribilibus ac Mutis intelligendi, *Suidas*, & *Ariſtophanis* Scholiaſtes.

Preter. *Aeſchylum*, ac *Roſcium* *Gallum Larvis* primum uſos, perverſis quidem oculis ad paraſitos pronũ iãdos ex *Diomede lib.*3. *Cinciũ*, & *Faliſcum* egiſſe in Comedia Idẽ *Donatus* recitat: in Tragedia vero *Minutium*, & *Prothonium. Vliſses* palliatus, *Priamus* raſus, *Achilles*, ac *Neopto-*

pto-

ptolemus cum diademate. *Nero* ipse ex *Sueton.* 21. *cantauit personatus*. Plenè de aliis, eorumq; similibus *P. Iul. Cæs. Bulenger. de Theatro* 1. 54.

Comediam quoq; *Personis* olim instructam tradunt *Pollux*, & *Suidas*, quorum textus apud eundem *Bulenger.* fideliter. Nonnulla in *Aeliano* 2. 13. de cujus exoleta Bonorum censura nimis rigida, ex Poetarum licētia non satis probanda *Horat.* & in *Arte*

In vitium Libertas excidit, & vim
Dignum lege regi, lex est accæpta chorusq;
Turpiter obtinuit sublato jure nocēdi.

Et *Plinius* 7. 52. *Histor. M. Ofilij Hilari* Comediarum *Histrionis* meminit, qui populo placuit supra personam die Natali usurpatam. Nos quoq; post *Marescott.* in veteri Vaticano *Terentii* Codice, Larvatos, personatosq, Histriones pictos vidimus. Verum de *Histrionica* latius infra. Sat modo referre *Lucianum* de Saltatione, ubi: *Turpe*, inquit, *minimeq; jucūdum spectaculum, homo longitudine deformi, atq; incomposita exornatus, altis*

calceamentis ingrediens, caput Larva minaci obductum habens, tum peramplo ore hiante, quasi spectatores deuoraturus. Mitto adscititia pectora, & ventres factitios, adjunctam & ante compositam corporis crassitudinem. Cum saltatores personas referrent, Lenonis, Adulteri, vel Temulenti ex *Artemidoro* 78. post *Athenæum*, & alios.

Indubium porro est, fictam imitationem, qua summopere homo delectatur, teste Philosopho in *Poetice*, *Mascheris* causam dedisse. Hinc *Cicero pro Roscio* multus, ac videndus est *C. Fannii Chereæ* personam præclarè in scena tractare consueti dicentis. Ac de se ipso *Ad Attic. ubi supra*

Parum ne fœda Persona est ipsius senectutis?

& *Ovid. Fastor. 6.*

Callidus ut posset specie numeroq; senatum
Fallere, Personis imperat ora tegi.

Clariùs *Cassiodor 4. Var. epist. ult. A multifaria imitatione nomen est. Idem corpus Herculem designat, & Venerẽ,*

fæ-

fæminam præſentat, & marem: Regem *facit, & militem, ſenem reddit, & juuenem, ut in ſuo videas eſſe multos tam varia imitatione diſcretos.* Et *Lucilius* morem ſenum ſuo ævo faciē gypsātium irridet *epig.* 2.9. *Anthlog.* Grȩcæ, latinè redditæ hoc modo

Sæpe caput tingis, nunquam tinctura ſenectam
Nunquam rugoſas explicitura genas
Deſine jam faciem ſtibio depingere totá
Perſona eſt enim nunc tibi, nō facies
Nil habes hinc lucri, quæ eſt hæc dementia fucus?
Et color haud Ecubam fecerit unquam Helenam.

Adde quæ *Martial.* *profert epig.* 43. *lib.* 3. & ſparſim *Seneca* de *Perſonatis*, Quod ſi artem ediſcere cupias vultū manus, capilloſq; colore aliquamdiu durabili tingendi, conſule *P. Caſp. Scottum p.*1. *lib.*5. *Chrom.*12. univerſ. *Magiæ.*

Verecundia non minus *Larvis* occaſionem præbuit *Servio* teſte ad *Virgil.* Et protritum olim Adagium *Perſonam habere non faciem*, quo uti-

tur quisquis nimium liber est objurgando in vulgari sensu. *Ulpianus Rhetor* cum de *Epicrate à Demosthene* notato, quod absq; *Larva* in festis accumberet, ipsius impudentiam demonstrans, *absq; Persona* dixit, & causam reddidit, cum in Festis volentes irridere, gestarent *Personas* ne pudefierent. Breviator *Dionis* retulit *Neronem* preclaros Viros præ pudore personatos spectaculis inservientes, *Personas* deponere jussisse Histrionum apparatu, eos detegens hominib. apud quos ipsi paulo ante Magistratum gesserant. Nos quoq; jam in Urbe jucundè vidimus patefactum ab illustri fęmina Virum quẽdam Patricii ordinis Romanum annosum, in Aula Regii Legati ad Choreas deductum; illa enim facie simulaverat nimium caluisse, ideoq; *Larvam* exuit, & socios ad idem blanditiis impulit. Scitè *Valer. max.* 2.5. *Personarum usum Pudorem Temulentię circumventæ causam habere* scripsit.

Personarum, seu *Larvarum* mos certè multiplex, & varius. In *Festorũ* hi-

hilaritate,ſive *Bacchanalium*,quorum inſtitutio ex recentioribus:ſive *Liberalium* ad Liberi Patris honorem, & Vinearum proventum:in*Græcia* quidem Decembri vel Januario, R*omæ* poſt Veris exordia, cum Vina à fęcibus fiebant exempta, de quibus *Valer.* quoq; 2. 5. Et tunc per ſummam licentiam *Perſona* quæcumq; repreſentabatur ex *Herodiano* jam laudato,& *Alex.abAlex.*16. 19. Quem, morem Ruſtici Vindemiatores per Italiam, ac Germaniam libentiſſime imitantur. In *Epiphania* Domini ſimiliter apud noſtrates alioſq; Larvale ſimulacrum ſuſpenditur, quod pueris terriculamento eſt,ſæpe tamē jucundo, ac feraci, vulgò *la Befana*; ex quo deformes mulieres eaq; turpiores ita appellantur. Neſcimus tamen cur potius ex *Gallica* voce *Tiſaine Octavius Ferrarius pag.* 48. Operis laudati,quam ex priori quoque *Græca*,& communi Eccleſiæ Romanæ, ipſam derivet. Alicubi,ut olim in ſimilibus Feſtivitatib;ſervi,ac Domini Veſtes viciſſim permutant. De iis,poſt *Lucian.*& M*acrobium*, *Vuolf*-

gang-*Latius* 10.9. Aptè *Virgil*. videndus *Georg*.2. poſt med. ibi

Non aliam ob culpam Baccho caper omnibus aris
Cæditur, & veteres ineunt proſcenia Ludi.

Et paulò poſt

Necnon Auſonii Troja gens miſſa coloni
Verſibus incomptis ludunt, riſuq; ſoluto
Utraq; corticibus ſumunt horrenda cavatis.

Ubi de Athenienſium Ludis veteribus, præmio Hirci propoſito antequam à Theſeo in Urbem redigerẽtur, qui ad Italos fluxere, in honorẽ quoq; Liberi patris, quos carminibus inconditis, riſu *Larviſq*; celebrabant, uti puſt *Servium* ſupra enunciatum, egregiè *Farnab.Pontanus*, ac *Cerda*.

Quod apertiùs, ex *Ovidio ſeq. cap.* demonſtrabimus.

E Platonicorum ſecta egregiè *Apulejus* 11. Metamorph. *Perſonatorum* formam exprimit: ibiq; adnotat noſter Præceptor dulcis memo-

riæ

rię Vir omnibus numeris eruditus. Jo: *Pricæus* Equeſtris ordinis Anglo-Britãnus. De ſacris *Bonę Deæ* cum hujuſmodi *Larvis* conſulendus eſt *Jacobonius* iſte, qui de *Veteri Cęſiorum Gente* Hiſtoriam edidit. Non tamen ſpernenda Satyra *Juvenalis* 2. De *Herculis* ſacris *Plutarch. quæſt.* 58. De *Venere* apud Ciprios mare exiſtimata, ac Barbata *Macrob.* 3.8.

Imò ſi fuiſſent *Nocturnæ Bacchationes*, eadem forma, tunc iis Veteres gaviſi, ex *Aelian. var. Hiſt.* 9.29. apud quem Adoleſcentes nequam & ſceleſti inſidiis clam, accenſis cum facibus, & Furiarum perſonis, poſt cęnã, & concubia Socratem nocte revertẽtem expectarunt: ipſe verò eos aſpexit imperturbatus. De *Verris* nequitia *Cicero Orat.* 6. quod *Reticulum ad nares ſibi admovebat lino tenuiſſimo, & minutis maculis plenum Roſæ*. De Alexandria Thus interpolante *Plin. Hiſt.* 12. 14. De *Nerone Xiphilin.* ac *Tacit.* De aliis alii.

E contra, muliebrem veſtem induere *Licii* pręſertim, in Luctu, id obſervante *Valer. Max.* 2. 6. poſt *Plutarch.*

In *Funeribus*, ac *Apotheosi* Virorū fama prestantium *Personas* ducebāt cum Iconibus Cęsarum non semel, testibus *Halicarnasseo*, *Herodiano*, ac *Suetonio*.

Quibus addere possemus, non tanquam propriè *Mascheras*, sed instar illarum, Tegumenta quasi Cartacea crassissima, humanam faciem usq;ad femur referētia, symbolis quāplurimis Ethnicorum anteorsum, ac retrorsū fulta, ac deaurata pulcherrima *Mummiarū Aegyptiacarum*. Ea voce *Galbanæ*, & apud *D.August.1.de Resurrect.Mortuor.* 12. sicca enim, & ænea reddebant corpora, maxima profecto cura, cum soli Resurrectionem crederent. De quibus nonnihil amicus veteris memorię P. *Athanas. Kircherius* in suo libro de *Mummiis*, & prius *Petrus à Valle* in *Itinerario* admodum erudito, & curioso; ex cujus Musęo Tegumentum simile valde rarum duorum millium ciciter annorum ad *Cl.V.* Jo: *Petri Bellorij* Antiquarium feliciter nunc videmus deductū, cui utinam per otium potuissemus lucem aliquam tribuere.

In

In Triumphis mos primus *Athæniensium* fuit: *Priusquam*: verba sunt *Zonaræ* in *Diocletiano*, *scenici Personas excogitassent, ficulneis foliis facie velati, dicteria versibus Jambicis proferebant: quam licentiam, & milites in Victoriæ festivitate eodem ornatu in Victores usurpabant.* Similia *Larvarum* stratagemata ad circumveniendos Hostes, & promerendos triumphales plausus referunt *Frontinus*, & *Polyænus*: presertim quod Validiores in femineam sese componerent vestem, quemadmodum versutus fuit *Hannibal* in spurio capillitio, ac muliebriũ vestium usu ex *Polybio*. Nec dissimilia excogitasse *Aethiopas* narrat *Alex. ab Alex. lib.* 15. quemadmodũ *Arios* Germaniæ Gentes in *Tacito* de ipsorum Moribus. *Bonfinius* autem *Hunnos*, vel *Pannones* hirsutis pellibus indutos, barbis demissis, ac intonsis crinibus. *Solin. cap.* 35. de *Britannis* iis planè verbis: *Per Artifices plagarum figuras jam inde à pueris variæ Animalium effigies incorporantur, inscriptisq; visceribus hominis, incremento pigmenti notæ crescunt.* Bre-

vius *Cęsar* oculatus teſtis, ac Hiſtoricus eximius *lib.* 5. Glaſto ſcribit eos ſe infeciſſe, materia quę cęruleum efformabat colorem, cauſam reddens, ut hoc modo *horribiliori eſſent in pugna aſpectu.* De *Longobardis* mulieribus, vel notat, vel ludit *Paul. Diacon.* quod capillos in modum Barbę cōponerent. Alios autem Animalium pellibus indutos *Mariſcottus* refert in ſuo *Syntagm.* de *Perſonis cap.6.* Imò *Heroes, Philoſophi & Aſcetę* pellibus, & ferarum ſpoliis induti, narrãtibus id *Strabone lib.17. Apollonii Scholiaſte. Marone* 8. *Aeneid. Ovid.* 3. *Metam. Iſid. Peluſiota lib.1. ep.473.* Jacobo *Pōtano Philocal.5.20. & ſeqq. Rhodigin. pag.1504. Voſs. Theol. Gentil. 3. 70. Caſaubono Exerc.13. nu.12. & Amico Jucundiſſ. Ezech. Spãheim. Diſsert. de Prçſt. & Vſu Numiſm.4. pag.345.* Sereniſſimi *Auſtrię Archiduces* jamjam in templo D. Stephani Vindobonę Leonum pellibus involuti, ac ſepulti comperiuntur. Quę Pelles Xeniorum loco Hoſpitibus, & Principum Legatis uti amicitię ſymbola donata patet hodie apud Moſcos: & meminere

Apol-

Apollon.Curtius,ac prẹſertim *Homerus*. Vide *Paſchal.de Coronis* 9. 2. 5. Nos *Urſorum* pelles,junctis pedibus & capite ad humani corporis partes adhibitas,frigoris per majorem anni tempeſtatem communiter arcendi gratia ſub zona frigida, in Regno *Norvegię*, ſatis obſervavimus. De Muribus Ponticis vulgò *Armellinis* in Moſcovia*Magius Miſcella*.3.7.*pag*.142. Quę tamen exempla, quiq; mores, ad *Larvarum* perſtrictam materiam,haud facere putamus.

In *Conviviis* quidem,tum privatis tum publicis Veteres *Larvis* uſi: quẹmadmodùm videre eſt apud *Stuchium* in percelebri opere de *Conviviis Antiquorum*. Athenienſium morem*Athenæus* indigitat 12.*Alexandri* exemplo in opipara menſa, purpuream nunc *Hammonis* veſtem, & cornua tanquam Deum geſtantis, modò *Herculem*, *Dianam*, ac *Mercurium* effingentis. De Romanis fidem facit *Sueton*. in *Auguſti* Vita epulum amicis parantis, Deorum Dearumq; habitu exornatis *Ep*.4. *cap*.70. Hinc *Demoſthenes* de *Falſa* Legat. *Cerybioni*

objecit crimen, quod *in solemnitatibus absq; persona comessaretur*. At legendę *Plinii* Epistolę 15.1.*&* 36.*lib.* 9. Ad quę Convivia aptissimi *Chironomi* vocati ex theatro, manuum & digitorum motibus, & forsan personati plura exprimentes, qui ad symphoniam aves presertim, & reliqua obsonia scissorio gladio dividebant. De iis *Lucian.* *Petronius*; & *Juvenal.* *sat.*5.*vers.*121.

Structorem interea, ne qua indignatio desit
Saltantem videat, & Chironomanta volanti
Cultello———

Alia profert *sat.*6.*v.*63.

CA-

CAPUT III.

De Mascheris *Antiquitùs in Bacchanalibus.*

SImilia, ac multiplicia fuere *Festa* Paganorum olim insaniam nimis demonstrantia. *Saturnalia* in quibus,ut innuimus, servi præsertim in Dominos,in fęminas Viri,ac versa vice laruabantur. Ea vero Januarii Kalendis Romę celebrata:postmodũ autem in Franciam,sive *Franconiam*, Germanorum Provinciam infęlici sorte deducta conquęritur in *Epistolis ad Zachariam Pontificem D. Bonifacius* Gentis hujus celeberrimus Apostolus. *Persis* haud dissimile *Saccarum* festum, quo Regali veste per quinq; dies servi Dominis imperabant,ac familię præerant. *Athenæ.* 12. ex *Beroso*. Descripsit illud *Chrysost. Dio de Regno Orat.* 4. inducẽs *Diogenem* serioludicrè *Alexandrum* alloquentem.

Iisdem quoq; Kalendis *Ceruulæ*, seu *Ceruuli* festivæ diei nomine, cum Animalium faciebus Gentiles sese lar-

larvabant, *Silenos*, & *Satyros* villosis vestibus representabant, ut apud *Dionys. Halicarn. Hist. Rom.* 7. Quibus Christiani, uti solemnitati Demoniacæ, triennalem pœnitentiam imposuere. Sic ex *Codice Andegavensi* & plenius laudabilis memoriȩ amicus noster *D. Dominicus Macer in Hierolexico*, & hoc verbo *fol.* 143.

Proxima iis *Brumalia*, & hæc duplicia, in Novembri scilicet *Brumio*, vel Bromio, *Baccho* autem sacra, ut Eruditiss. *Ludovicus La Cerda* interpretatur ad *Tertull.* in de *Idololat.* In Decembri quoq; soli ad Hibernũ solstitium. Idem *Tertull.* ad *Vxorem* 2. *Incipiente anno*, inquit, *incipiente mense nidore thuris agitantur*; quo tẽpore *D. Jo. Chrysost. Homil. de Noviluniis* superstitionem Romanorum affert iis verbis: *Putabant, si Novilunium mensis hujus cum Voluptate transigant, reliquum annum se ita transacturos.*

De solemni *Bacchantium* more *Valer. Max.* p. 1. scribit *Bacchanalium sacrorum mos nouus institutus, cum ad perniciem iretur sublatus est.* Quem

ex-

explicat de *Chariclea Heliodor. lib.* 1. *Hist. Aethiop.* ibi. *Et capillos sub corona Bacchico more jactaretur, & magnam tergi partem occuparet.* Idemq; similiter *lib. 6. Bacchico furore percita capillos solvit, nihil illis parcens, & vestem scidit.* Fusiùs damnandam cōsuetudinem prodit *Pachorus in vita D. Joannis cap.* 39. ubi *Mos erat*, inquit, *in solemni quadam die constituta, Viros & Mulieres sine pueris introire, & bibere, ac manducare. Post crapulā impetum ad alterutrum facere more insanientium Equorum, & per insanū desiderium Viros cum mulierib. succumbere.* Cum Baccho enim, ac Cerere Venerem calescere Adagium est protritum.

Nonnulla ad rem prefatus *P. La Cerda*, videndus in *cap* 37. *Apologetici Tertulliani Versic. Ipsis Bacchanalium Furiis, nec mortuis parcunt Christianis*. De plurima hujus festi Insania *D. August.* 6. 9. & 6. 21. *de Civit. Dei. Jul. Firmicus* in suo *de Errore profan. Relig.* & ex recentioribus preter *Pighium*, ac *Turnebum*, *Barth.* 2. *Ableg. Critic.* & *Erhard. in symbol.*

ad

ad Petron. fol. 556. Quem impium prorsùs ritum in mutuo, ac pudendo Virorum, ac Mulierum congressu fędè imitari in *Anglia*, & *Batauia*, Acatholicorũ nonnullos, in Peregrinatione nostra ægrè audivimus. Utraq; Regio quidem fęlicissima, si Deo, & Principi fidelior: ad quarum alteram, veluti superbientem suis Navigationibus Græciam, & cum prima certantem (ex *Grotio*, & *Seldeno* in *Mari clauso, ac libero*) illud *Actii Sinceri Sannazarii* de Urbe *Veneta* transtulit egregiè *Christ. Ad. Rupertus* in suis *ad Val. Max. Dissert.* 2. 6. *pag.* 163. hoc mellito Epigrammate

Viderat eois Hollãdos Thetys in Vndis
Orbis, & Occidui figere signa vado:
Nunc mihi florentes quantumvis Pallas Athenas
Obiice, & adventu Colchide vellus, ait;
Sic sinus Oceano major; populum adspice utrumq;
Ripa illum dices, hũc volitare mari.

Non dissita *Lupercalia* festa Februario mense. De iis *Plutarch.* in *Cæsare* scriptum reliquit *Multi ex*

No-

Nobilibus, & claris Juvenibus nudi per Vrbem discursant. & scuticis hirsutis obvios per Lusum, & risum cædunt. Quin etiam multæ in primis claræ mulieres data opera illis obviam eunt, & se ipsas plagis tanquam in schola offerunt, manus his præbentes: persuasæ eas plagas prægnantibus ad facilitatem partus, sterilibus verò ad fœcunditatem proficere. Similia apud *Ovid. Fastor.* II. Hìnc *Larnæ* Romanis invētę, de quibus *Cicero, ad Attic. Quid est hoc? quid est autem quod ego personatus ambulem?* Gravitas enim tunc temporis erat remissa, quemadmodum legimus de Catone saltante in communi hilaritate. Clarissime notat *Herodianus* passim ludendi licentiam permissam, sic ut *Persona* indueretur quę cuiq; libuerat, nullaq; indicta, nec Magistratuū quoq; Imago, prout cujusque studium repræsētabat. *Ludos Romanos* quosq; tum publicos, tum privatos explicat *Jul. Barbaran.* in suo *Promptuar. Rer. Quamplur. to. I. tit.* 15. *pag.* 205. & 215. Quorum præsertim causa innumerabiles Feriæ, favente sacro no-

strę

ſtræ Religionis cultu, in *l.Dominico de Spectacul.Theodoſ.Cod.*ſublatæ fuere. *Barnab. Briſſonius* ſapientiſſimè ad eum textum, & ad *L.omnes dies* ibid. *pag. mihi* 376. ubi & benè *Jacob. Gothofred.*

Videmus itaq; plurium *Feſtorum* moris conſenſum, cunctorum autem ſtultitiam, Ethnicamq; Impietatem: undè à nonnullis forſan hujuſmodi gaudia veſana, vocitata ſunt *Bacchanalia*, vocabulo ex Philoſophorũ ſenſu nimis generico. Verum primævam *Bacchanalium* ſolemnitatem agnovit in Aegypto *Herodotus in Euterpe*, mulieribus iis fœdiſſimam *Phalli*, mentulæ ſcilicet, ſeu impudicam Virilis membri imaginem, cum *Larva* circumgeſtantibus, ne omnimoda frudarentur libertate. Quod actum, papiraceo cum tegumento facie velata, hederæq; corona adhibita, ex *Plutarco*, & *Paſchalio de Coronis*. Omninò in Gentilium ſuperſtitioſis ritibus originem animadvertit *Polydor. Vergil.* Plura apud *Livium lib.*39. Quam Obſcenitatem, aliaſq; Feſti Impudicitias à recentiori *Frati*.

ticellorum Hæresi parum distare fatetur *P. Philippi Jacob. Bergomensis in Supplemento Chronic. lib. 13. fol. mihi* 310.

Ab *Aegyptiis* vero *Bacchanalia* mutuatos *Israelitas*, volũt Interpretes Divinæ paginæ, cultum præstantibus Judæis Idolo *Astaroth*, seu *Astarti*, quod *Tullius*, & *Plautus* pro *Venere* sumpserunt, & *Salomon* met fano ædificato, ad exemplum humanę superbiæ, ac Infirmitatis, veneratus est, fędissimisq; *Priapi* sacris honorem ferentibus. Percurrantur sacrorum Bibliorum Textus 1. *Reg.* 15. *vers.* 13. *&* *Judic.* 2. 13. *ac* 3. 7. *& rursus* 10. 6.

Insanas Festi cęremonias *Ovid.* describit *Metam.* 6. *v.* 592.

Tempus erat quo sacra solent Trieterica Bacchi, &c.

Perlucidè vero paulo post ibi:

Vitæ caput tegitur, lateri cervina sinistro
Vellera dependent humero levis incubat hasta.

Quod priùs egerat ejusdem Heroici, seu Admirabilis Operis *lib.* 4.

Pectora pelle tegi, crinales solvere Vittas

Ser-

Serta comis manibus, frondentes ſumere thyrſos, &c.

Statius de *Bacchantibus* paucis verbis *Thebaid.2.*

Qui Curios ſimulant, & Bacchanalia viuunt.

Hęc autem ſic vetus-Scholiaſtes interpretatur: *Criminosè viuunt*, ideſt *ſub ſeveritatis figmento impudici ſunt*; Nam ſacra *Bacchanalia* ex iis condēnata sũt Lutetiæ Pariſior. *S.C. Pythæo* teſte; cum probatum eſſet Fęminas honeſtiſſimas ad ſtimula Deæ Lucum, fæde Adulterio maculatas. Fuſiùs ad eundem *Statii* locum *Gaſpar Barthius*, nimiam referens licentiam, & ſcelera potiſſimum nocturna, quæ narrantur à *Tacit. Hiſtor.2.* & benè diſtinguuntur à *Gelen. Adverſ. cap.11. Livii lib.44.*

Obſtupuit non parum *Tertullian. adverſ. Gentes* in cit. *Apologet.* admiſiſſe Chriſtianos illa etiam tempeſtate, quod prorsùs è Republica jam exegerant Romani. Quam eliminandam audaciam oſtendit viribus Aphricanę Eloquentię: *Theodorus Studita* ex Orientali Eccleſia *Fratres*

Pa-

Patresq; præsentes pleriq; ferias appellant per quas helluentur, vinoque bacchentur, ignari abstinentiam eos profiteri carniũ, non crapulę, & Ebrietatis functionem. Nam id Græcarum Feriarum proprium est Christianorum uti frugalitate, nec corporis pro libidinibus curam gerere, quemadmodum Apostolus docet. Sed agat sane ut lubet Mundus, quæ in legem abierit Insaniæ; Nos intemperantiam Fratres, vel iis quæ tam vesci est permissum fugiamus, scientes eam esse peccati matrem. Monitum certè pium, & sectandum. De *Choreis* nonnulla collegit *P. Novarin. in schediasm. sacr. proph. 3. 25. 128. & 133.*

Adversus *Balandi*, seu *saltandi* consuetudinem, si scire quicquam lubet, pervolue *Athenæum* 14. 7. ibiq; *Jacob. Dadechampii Annot. & Is. Casaub. Animadv.* & ex recentiorib. *Jul. Barbaran.* alias citat. *in Promptuar. to. 1. tit. 16. fo. 212.* ubi de variis. Ante fores Ecclesię, de Paganorum ritu emanatam egregiè quęritur *D. Augustin.* de *Tempore serm.* 15. & 2. de *Doct. Christ.* 25. de Histrionum saltu ha-

habet plura. *Sanctus* autem *Ephrem serm.de Ludis* exclamat:*Vbi Citharæ, aut Chori, aut plausus manuum, ibi Virorum tenebræ, mulierum perditio, Angelorum tristitia, & Diaboli festa.* *D.Andreas Cretens. Orat. de Amput. Capitis S.Jo Bapt-Qui non est plenum,* inquit, *corpus turpitudine, quod celeriter movetur, & membra, quæ tanquã turbo notantur? Quæ sunt revera simulacra eorum qui sunt correpti à Dæmone*. Hinc sapientissimus Aragonum *Rex Alphonsus*, referente *Panormit.1.45. Saltatorem ab insano nihil differre inquiebat, nisi quod hic dum saltat, ille dum vivit insanus est.* De saltu *David* ante Arcam ex affectu Cordis Elaboratus. *Abulens.2. Reg.6.19.& 1.Paralip.15.42.* ac *Salianus* mundi anno 2990.*num.47.&* 48.Alias & in nuptiis cuilibet Christiano *Laodic. Concil.* vetuit.Utinam hodie quisq; potissimum apud alienigenas profana hilaritate deceptus legeret,ac edisceret!

Modernum *Carnisprivium*, vulgo *Carnevale* ex ejusmodi Insaniis olim effluxit. Mores illaudabiles recitat

Ni-

Nicephor. Gregoras in Vita *Andronici* senioris qui sedit in Imperio anno circiter 1281. *Carnis privium instabat, cum lautioribus conviviis, & poculis dedui mortales, & Vini intemperantia facilius ad seditiones concitantur.* Apertè initium sumpsisse à *Lupercalibus*, vel *saturnalibus*, *Quinquatris*, vel *Megalensibus* *Langlęus* I. C. ac Philologus opinatur. Vel à *Majuma*, de quo singularem habemus textum in *Cod. Theodosii Cæsaris*, ubi vide omninò Eruditissimum *Jacob Gothofredum*. Nonnihil indigitat *Marescott.* in fine sui *Syntagmatis.*

Prȩfatorum Criminum ortum id sentiens attigit *P. Baptista Mantuanus* in *Fastis* ibi

Roma Lupercales ludos antiquitus isto
Mense celebrabat. posita gravitate per Vrbis
Compita versabant stolidi sine veste Luperci.

Cȩterùm curiosa legenda sunt cōtra cȩtus nocturnos, & larvatos apud *Riccobon. de Gymnas. Patavino lib. 6. cap.* 13. ubi certe nimia fruuntur libertate, ex Celsissimi Senatus indul-

gen-

gentia, Studiosi. & *Borell. de Magistrat.* 3. *cap.* 9. *& seqq.*

De Veteribus *Gallis Theodoricus* Abbas in vita D. Bernardi *Prope erat sacrum Quadragesimæ tempus, cum omnes fere juvenes dediti militiæ sæculari circumibant quærentes execrabiles Nundinas, quas vulgo Tornetas vocant* (hodie Torneamenta) *Cæpit ergo ab eis petere S. Bernardus, ne intra paucos dies, qui ante Quadragesimam superant, armis uterentur, ac nè quidem Larvis per Canonem Cõcilii Rhemensis interdictis.*

Hujus temporis licentiam coercendam studuit *D. Carol. Borromæus* exemplo motus *D. Bernardi*, & sacrorum Canonum edoctus preceptis *Concil. Laodicen.* 53. *& Dachar.* 80. Unde *Patres Societatis*, laudabili, & proficua sanè consuetudine, in suis templis, musicis cantionibus sacrisq; sermonibus interpositis, fundunt Preces ante *Venerabilem Eucharistiam* publico ritu expositã postremo *Carnis privii* triduo, quod precedit sacrorum Feriam quartam Cinerum, ad compescendam humanam frenesim, & Di-

& Divinam Iracundiam placãdam.

Religiosis hominibus vitam celibem professis acceptissimas præfixere Fundatores pro eo tempore sanctiones: quemadmodum videre est apud *Carmelitas p.3. constit. c.6. nu.8.* Fratres *Divi Augustini Eremit. 6.p. constit. cap.13.* S. Francisci pro *Familia Cismontana* Constitutiones Generales *cap.2. pag.43.* Urbanas *Conventualium cap.5. Reg. tit.17. nu. 3.* & aliorum, de quibus abundè *D. Franciſc. Maria Maggius* ex Clericis Regularibus in suo *De Sacris Cæremoniis to.2. Opuſ.2. Diſquiſ.29.* Vitanda enim, Religiosis præsertim Viris, sunt spectacula, & multo magis, *Larvæ*, ac *Personæ*. Quod sanũ consiliũ cũctis quoq; fidelibus ipsimet Hęretici pręstitere, inter quos *Chriſt. Besold.* in *Diſcurſ. Polit. to.2. de Educatione*: & damnatissimus aliàs *Philipp. Melancth. Declam. to.5. Gymnaſ. p.2. ſect.2. de Exerc. Academ.* Nec minus *Doctor Salomon Gesnerus* in *Orat.* Hamburgi dicta anno 1636. ac typis data *De Personis, ſive Larvis, &c.*

Materiæ *Bacchanalium*, ad Ethnicam superstitionem priscam, lumen præstant non modicum Vetustatis instrumenta non obscura, in Opere nouissimo typis Romanis diligenter exciso, & sic inscripto: *Lucerne Antiche Intagliate da Pietro Santi Bartoli, con le Annotationi di Gio: Pietro Bellori*. Plura de iis, moraliter etiam, ac Philosophicè tradit *Octavius Magnanini* Italicè *Nel Gualengo, ò Del Convito p. 2.* Ferrariæ impresso anno 1641.

CAPUT IV.

De Mascheris in Histrionica.

INter Ludricas Artes Antiqui locum dedere *Histrionicæ*. Ea vero *Tragædiis* plurimum splendoris attulit, in qua commendatur quoque *Aeschylus* Tibicen; siquidem canendi, & saltandi partes distinxit, quæ in uno tantum Tragico Histrione, jungebantur, tribus rebus, Cãtu scilicet, Harmonia, & Saltu ludum, componente, ut *Aristoteles* meminit

agens

agens de *Dithyrambicis*. Imitatus id fuit *Sophocles* in diſtinctione Saltatoris: Tribus autem perſonis fabulam abſolutam docuit *Horat. in Arte* ibi.

Nec Deus interſit, niſi dignus vindice nodus
Inciderit, nec quarta loqui perſona laboret,

& ſi quartam ſæpe, & quintam admiſſam notaverit ponderoſus Gloſſator *Donatus*. Omnium linguarum uſu, id jubente *Jul. Cæſare* de quo *Sueton.* 39. nec diſſentiendo à *Preſtigiatoribus, Circulatoribus*, ac *Funambulis*, quos ex Patribus explicat *Novarin. Sched. ſacro proph.* 9. 99.

Hiſtrionum apparatum, *Choragiũ Thymelicum* vocavit *in Apol. prior. Apulejus*; & benè, cum Geſticulatores, & Mimi, *Thymelici* græcè dicti ſint. De qua voce *Suidas, Heſychius. Plutarch. de Orac. Pyth. in Polit. præcep. ac in Alexand.* & *D. Aug. 6. de Civ. Dei* 7. ii nempe qui aptabantur Orcheſtræ, quæ Chori pars erat in Theatro, aut ſupra mēſam ſtabant in foro, Canentes ad Theatralia invitã-

tes ex *Rhodigin.* 8. 8. Vel qui ludentibus ministrabant *l. Athletas ff. de his qui not.* & propriè *Mimi* in Jure Pontificio per *Gloss. in can. non oportet il 2. de Consecr. dis.* 5. quorum Tribunus *Archimimus* ex *Anastas. Biblioth. in Collat. S. Martini Papæ, & M.* Mensa erat siquidem pro Bellariis, aut rebus, Aromaticis, *Araque* una vel duplex, presertim *Apollinea*, à qua tanquam à loco refugii, nefas arceri. *Pollux. Rhodigin.* 6. 17. *Taubman ad Plaut. pag.* 572.

Verùm, elata, & contenta voce *Histriones* exhibebant, quæ cothurno quoq; grandi à Poeta exprimebantur, cum in *Tragædiis* eximię res agerentur. Quorum canendi formam quidem mollem à *Beza* inventam, & à Patrib. improbatam ex *Baronio to.* 1. *anno* 60. Calvinistæ audacter imitantur. Egregiè materiam subsumptam *Jul. Cæs. Bulenger.* in *de Theatro* explicat 146. & 54. ubi refert *Mascheras* ore hianti, ut supra tetigimus, & cavo fuisse. *Prudétio* 1. *in Symmach.* dictante iis versibus

Vt Tragicus cantor ligno tegit ora cavato *Gran-*

Grande aliquid, cujus per hiatum carmen anelet.

Propterea forsan observavit *Dio Chrysost. Orat. 4. de Regno, Histriones acutum, & contentum, penetransq; clamare.* Consule post *Lips. de Theatro Rittersh. 5. sacr. Lect. 2.*

Occurrunt tamen, ex Antiquitatis pœnu, & aliæ *Larvæ*, quæ non faciem tantum, verùm etiam universam capitis rotunditatem operiebant; adaptato Galericulo, seu *Capillitio*, à vertice ad cervicem. Has præcipuè adhibebant, in Choris Comicis, ac Tragicis, obducto capite ad similitudinem Actorum; deque his intellexisse videtur *Lucianus* in Dialogo de *Saltatione*, tragicam personam describens: *caput Larva minaci obductū.* Similes *Larvas Histrionibus* Tragicis inservisse credibile est, *Anguicomarū Furiarum*, & *Gorgonum* personas agētibus. In Comicis verò choris, Orgiis, & Satyricis Saltationibus earūdem *Larvarum* frequens fuit usus, cum sæpè insculptæ pateant in antiquis lapidibus, *Silenos*, *Satyrosque* mentientes. Exemplar habes in Gē-

mis *Leonardi Augustini* secundæ editionis *parte prima num.* 22. & 23. quarum altera *Larva Faunum*, seu potiùs *Silenum juvenem*, altera *Silenum senem* cum calvitio, ac universo capitis tegumēto repræsentat; Utraque omninò hisce nostris affinis, quas marmori sculptas ex Musæo *V. C L. Io: Petri Bellorii* postremis paginis dabimus; aliæ verò in Illustribus *Fulvii Vrsini* Imaginibus, & Vetustis monumentis videri poterunt.

Sic in locupleti *Romanæ Antiquitatis* Fragmentorum, Egregii Sculptoris Jo: *Petri Mauri*, propè *Minervæ* in Urbe fanum officina, *Cæmeterium lapideum* per ipsum appellata, infectum redditum imberbis pueri sinciput, similis formę grandiorem sibi *Larvam*, elevata sinistra, immittētis, Canicularibus jam excurrentibus Diebus vidimus, in *Maximi Circi* ruderibus, fertilibus semper, ut fuit relatum nuper effossum: quod in Vulgus Philologicum edere minimè pręstat.

Theatrales formę hujus *Larvæ*, qua-

Veterum Laruæ

quatuor numero, in antiquę testaceę *Lucernæ* solea, percelebris, ignoti Comici memorię dicatę, in satis culto Insignis Cęlatoris *Petri Sanctii Bartoli* Musęo *Romæ* visuntur, quę ab anno 1691. typis Italicè ibi prostant in, *Delle Antiche Lucerne sepolcrali figurate fol.* 16. ab eodemq; sciẽtissimo *Bellorio* Antiquitatum Urbis Præfecto, diligenter expositę. Pluresque simplices *Bacchantium* larvales facies in vase quodam vetustissimo, ac lapideo in *Excellentiss. D. Ducis Lantes*, propè *D. Pancratii* portam, Romani Viridarii Palatio, & alibi *Romę*, ut in ejusdem, Veteris ac novę recenti, anni 1687., descriptione videri potest.

Vir summus *Fulvius Vrsinus* jam laudatus, curiosum ediderat Poetę, seu Comędi in tabula sedentis monumentum, *Larvamq;* è mensa detractam, super qua positę alię duę *Larvæ* intuentis. Ad quem facere, videbatur *Plinii* Historici locus ille de *M. Ofilio Hilaro* Comędiarum *Histrione* qui, cum populari gustui admodum arrisisset, die natali suo,

convivio exhibito, Personam tunc usurpatam intuens, Coronam è capite suo met in eam transtulit, eoque habitu videns, nullo sentiente expirauit. Maximo profectò honore *Histrionibus* fuere olim *Personæ*: ideoq; theatralis applausus Gloriam illis quasi acceptam referebant. Idem sacrosanctę Vetustatis Iconismus in *Veterum Illustrium Philosophorum, Poetarum, Rhetorum, ac Oratorum Imagines ex Nummis, &c.* cum selectis ejusd. *D. Bellorii* scholiis repetitus usq; ab anno 1685. Romana editione prętantissima, conspicitur *fol. 69.* Ubi quoq; 70. *fol. Sileni, ac Dionysiacæ Personę* eleganter expressę.

Vidimus non semel, in Vetustissimi Vaticani Codicis, non indiligenti manu exarati prospectu, ac Illustrissimi Comici *Terentii* Opera fide referẽtis, ipsius egregiè pictam Imaginem, à *Davo*, alioq; servo sat noto, Larvali Veste, ac Facie, hiatuq; Personę pallentis, quemadmodum initio ex verbis Satyrici innuimus, sustineri.

Ob hujusmodi Artẽ usumque *Histrio-*

strionicum solitas olim concedi Statuas comperimus, æreas, vel marmoreas, quas accepere, non inopo Ludii, ac *Histriones*, sed Aurigatores, cæterique Circensium certaminum Victores. Probat clarissimè *Emundus Figrelius* Historiæ in *Academia Upsaliensi* Professor in suo *De Statuis Illustrium Romanorum cap.* 13. *Holmiæ* impresso, qui de Habitu, ac Gestu illarum plurima profert *cap.*19. Causa enim, sive Statuarum finis, quemadmodum *Cassiodor. habet* 3. *Var.*15. *Gloria fuit, ac memoria diuturnitatis eorum, qui insigniter, vel de Republica meriti erant, vel Ingenii dotibus claruerunt, vel opus aliquod clarum edidere*. Idemque ipsemet 8.2. & vide *to.tit. C.de Statuis, & Imaginib.* Speciei hujus nonnullas videmus, præsertim *Romæ*, ac marmoreas, stantesque, dextera, vel sinistra gestantes *Mascheram*, in *Capitolio*, in *Ædibus Justinianeis*, ac in cōitis Principū Pomariis. Capitolina quidem, in Palatii Consularis gradibus, de qua in recēti descriptione mētio. Sculptoriam Artem pollentibus visa est

affabrè elaborata, *Musamq;* refert ex iis, quarum inventa, ac munera *Auson. Edyl.* vicesimo iis recitat versibus

Melpomene tragico proclamat mæsta boatu (*Thalia.*
Comica lascivo gaudet sermone

Nec dissimiles Numinum imagines apud *Chartar. fol.* 29.

Extat *Mareni* in scalis Dominorum in basi Inscriptio relata per *Gruterum to.* 2. *pag.* 1089. *num.* 6. *L. Acilii Nobilis Archimimi Comm. Memorum adlecti, diurni, Parasiti, Apoll. Tragici Comici primi sui temporis, & omnib. corporibus ad scęnam Honor. Decurionis, &c.* quam vide. Nec preteri, ob pręclara quidē merita, exempla haud pauca magnanimę Statuarum Renunciationis, typo Italico è tenebris vindicata per *D. Andream Borbonium* Senen. Theologum.

Non tamen, & apud Ethnicos, magni habita *Histrionica*; Ii siquidem, ac *Mimi* à Romanis Civitate indigni putati, ex *Livio, Cicerone, ac Valerio* quorum cuncta flagitia notat *Salvian.* 6. Propterea *Ludovicus Vives* in

in *Instit ut.Christ.* qui arduam de *Corruptis Disciplinis* materiam sedulò pertractavit: *Necesse erat*, inquit, *Histriones perditissimis fuisse moribus, & deploratę nequitiæ, cum in ea civitate pro civibus non haberentur, cuju s erát tam multa millia hominum flagitiosorum, & facinorosorum cives.* Benè discurrit, & concludit. Ipsis quoque, sicut & scenicis impœnitentibus, qui omnes inter infamia notatos comprçhenduntur. Legumq; beneficio habentur indigni *vulgatis textibus*, sacra Communio est neganda: Tolluntur Privilegia Clericalia si adsint. *cap.* 1. *de Vita, & Hon.Cler. Farinacc.de Inquis.*8 97. aliiq; laudati à *Cęs.Panimolle Decis.Eccles.*41.*num.*9. Imò à Principibus, omnes arceri monuit *D.Carol.Act. Mediolan. p.* 1. *fol.*40. *col.*1. Videantur plura apud *Petr.Gregor.Tholosan.Syntagm.jur.p.* 3.*lib.*39.*cap.*11.ac *Ricciull. in de personis quę in statu reprobo versantur.* Obvium enim est, Virorum, ac fęminarum quisquilias in fabulis inductas, & Larvis adhibitas, adolescentes nempè, asotos, deliros senes, Pa-

rasitos, Lenones, Meretrices ; cuncti scenam fędantes , capite , ac ore tectis , preter vocis permittendę viam, coactę quidem ad clamandum, canorosq; sonitus emittendos . Quorum vilis portio , ipsa *Mimica* manuum gestibus expressà , diligenterq; ab Epigrammatario quodam veteri *lib.* 4. *Pytheanorum* descripta, sic concludente

Tot linguę, quot membra Viro; mirabilis ars est,
Quę facit articulos ore silente loqui.

Clericos propterea illam exercentes fędissimam artem puniendos prędscribit *Can.* 24. *Concilii* Quinisexti, seu *Trullani* , ubi calamum acuit Eruditissim. olim in Academia Lovaniensi amicus noster, ac Magyster *P.Christian. Lupus* in *Schol. Concilior. tom.* 1. *fol. mihi* 906. Adversus quos scenicos Ludos, & *Agonales*, Cursus *Circenses*, ac similia Spectaculorum genera, scripsere *D.Cyprianus*, *Augustinus*, & Patres cuncti sępissimè; quemadmodum apex Ingeniorum *Tertull.* in libro peculiari superiùs laudato, honesto tantum Comędiarum usu,

uſu, à *D.Th.* non improbato, ut 2. 2. 168. 3. 3. Porrò tanta fuit Eccleſiæ pro ſuis filiis cautela, ut in eodem *Concilio*, ac præfato loco ſtatuerit quod; ſi Clericus ad Nuptias vocetur tunc temporis cum Ludicra ingreſſa fuerint, etiam minus agendo, & ad deceptionem, ipſe ſurgat ac diſcedat. *Synodus* quoque *Raviennatenſis* ſub *Honorio IV.* ſancivit quod, miſſis Joculatoribus, & *Hiſtrionibus* munera emendicaturis ad Clericorum domos, ſi quid effundant, teneantur duplum reſtituere Eccleſiæ à qua Beneficium ſuſcipiunt, per ipſas in uſus pauperum commutandum. Chriſtianorum Mores è conſpectu Gentilium in Ethnicis ſuperſtitionibus Bacchantium debent lucere, & maximè Clericorum, quibus optima ſors Eccleſiæ Candelabrum. Apud *Columellam* enim, noſtro quaſi probro, ſcriptum illud præceptorium; *Abſq; Ludicris Artibus, atq; etiam abſq; Cauſidicis*(quod benè notandũ) *ſatis olim fælices fuiſſe, futuraſq; Vrbes fore.*

CA-

CAPUT V.

Vestes Sexui ac Statui contrariæ num licitæ?

CUm à lęthali Idolorum cultu *Larvæ* ortum duxerint, frequẽter à Sanctis Patribus vituperantur, *Lactantio* præsertim, *Tertulliano*, *Cypriano*, *Chrysostomo*, *Augustino*, aliisq; In causa est Divina diplicentia omnis vanæ simulationis, quæ primum in Diabolo *Mascherarum* auctore sub Serpentis cortice in Horto illo Deliciarum innotuit. Et Mulieres in fine sęculi effluxi *Larvis* uti cæptas *Brantomius* testatur in Libro inscripto *Dames Galantes*. Apud *Gallos* forsan, in quorum Aula *Elisabeth* Reginam, & *Caroli IX*. Uxorem nũquam usam, nec ipsa pernegante, aliquam ex ejus ancillis, scripsit Dominus *Bouchel in Biblioth. du Droit Francois sur le Mot Masques*. Habitus profectò indecens, quo fere semper utuntur Larvati, adulterinus in utroque sexu, in sensu *D. August. de Tempo-*

*pore.serm.*242. Vestes, quæ dictæ sūt à velando, per *Varron.*& *Rebuff. in l.* 127. *ff.de Verb.sign.* eæ debent esse ut Honestati, ac Necessitati faciant satis. Innuit *D. Cirill.Hieros. Cathec.* 4. Sed videndus *Petr.Greg.*de *Repub.* 4.11.5. Alias redeunt Poetarum Fabulę, & quemadmodum *Tass.* 16. 3.

Mirasi quì fra le meonie ancelle
Favoleggiar con la conocchia Alcide:
Mirasi Jole con la destra imbelle
Per isdegno trattar l'arme homicide.

Mores domicilii videntur servandi; quod monuit præceptoriè Jo. *Casa* initio celebris *Galatei,*& *prope fin.* iis Jtalicis verbis: *I tuoi Panni convien che siano secondo il costume de gli altri di tuo tempo,ò di tua conditione;che noi non habbiam potere di mutar l'usanze à nostro senno; mà il tempo le crea, e consumale altresì il tempo.*

Canon moralis erit,de quo melius infra, in publico Theatro *Mimicos Personarum Habitus*,honestæ recreationis, nec non Exercitationis tantū gratia admittendos; In priuatis vero quorumlibet,sive nocturnis, siue diur-

diurnis discursationibus minime exceptis Bacchanalib. vel similib. festis ex Principum indulgentia, per ea quę eleganter, & solide tradit Dominus *Salomon. Gesnerus* in Orat. de *Personis sive Larvis, Heduatione, diurna nocturnaq; divagatione, inverecundis locis, Amplexib; Saltatione, Aleaq; Bacchantium* impress. *Hamburgi* anno 1600. Ubi refert Litteris proditum eximium *Farnesium Cardinalē*, cùm *Ferdinandi Imperatoris* Legatos hilarius excipere vellet, larvatum incessisse. In loco enim servandum *Eutrapeliæ*, scilicet bonæ assuetudinis, radictamen docuit ex *Aristotele*, & radice Moralium perpetuò *S. Thomas*.

Peculiaris difficultas est de *Mulieribus*, an ipsis *Viriles* Vestes tolerandę, quemadmodum econtra, num Viris muliebres? Et negatiua deducitur ex Lege sacra *Deuter.* 22. 5. *Non induetur mulier veste virili, nec Vir utetur Veste fæminea, abominabilis enim est apud Deum qui hoc facit*. Ubi *Philo in de Fortitud.* Propterea infames, & incapaces testandi eos qui publice utuntur fęminea Veste agno-

vit

vit *D. Augustin.in soliloq; cap.16.* Julianus Cæsar *Desertores amictos Veste muliebri per castra duxit distrahẽdos, ratus militibus qui viri essent, hujusmodi pœnam, & supplicium morte gravius futurum.* Et in Actis Sanctorum legitur à Tyrannis cingulo militari, nonnullos dirè solutos, indutosq; muliebri colobio, ac in gynæceum datos. Ideoq; calamo sic lacessitus *Achilles* à *Tertulliano*: Ille *ferarum medullis educatus sustinet stolam fundere, Comam struere, speculum consulere, aurem quoq; foratu effęminare.* Vide *Sicul. Biblioth.* 2. *Zonar. in Vita Mauritii*, & *Quintilian.* 5.9.

Fęminis in usu anathema indixit *Cõcil. Gãgrẽse c.*13. & *Trullẽs. can.*62. utrumq; sexum perstringit. Triennalis Pœnitentia à vetusto canone antiquo secundi *Concilii Bracarensis* nuncupati præscripta J. C. in *l. Quintus* 23. *ff. de Auro*, & Arg. leg. ibi *quod sine Vituperatione vir non facile utitur muliebrib.* De quo præcępto exquisitê *Philo Judeus* ubi mox iis verbis: *Voluit Lex Virum in vestitu se, ut virum decet, gerere, quem cum diu noctu-*

que

que circumferat, talis esse debet, ut eum semper decoris, honestatisq; admoneat. Sic & mulieres ornantes pro dignitate, vetat virilem vestem sumere, longè submovens effœminatos viros tùm plus æquo viriles fœminas. Brevius *Joseph. 4. Antiq. Cavete autem, maximè in bello, ut neq; mulier habitu virili utatur, nec vir stola muliebri.* Plurima de hoc Principum placita in Italia, ac Belgio. Et planum est apud *Zozimum* 4. 4. Julianum Augustum Romanis Ethnicis subscribentem, produci & vendi jussisse imbelles Milites in veste muliebri. Id quoq; prohibitum in *can. si qua mulier dis.* 30. Vitiosum utrumq; affirmavit *S. Th.* 2. 2. *q.* 169. *a.* 2. Videndi sunt *D. Hieronym. Ep.* 8. *Clemens Alex. Strom.* 12. *D.* Jo. *Chrysosth. Homil.* 38. *in cap.* 11. *Matthæi. Petr. Chrysol. serm.* 155. *Apulei. de Dogm. Plat. Athæn. lib.* 12. *Juvenal. & Seneca* sæpe. Fusè Jo. *Ludov. Vives lib.* 1. *de Instit. Christ. Fæmin. tit. de Saltation. Gentilis in libello de Actorib. Fabular.* 4. 5. *&* 6. *& Gonzal. cap.* 15. *de Vita & Hon. Cleric. nu.* 11. *fol.* 54. Quanquam plurimi fœminea veste in-

induti in *Hiſtor. Auguſta* legantur: Nec pauca ſpargi poſſent ad materię ornatum ex *Rubenio*, & *Ferrario* de Re *Veſtiaria*. Veſtiumque partes & ſpecies quaſq; Juridicis teſtimoniis referat, cum priſca, & recenti luce, *Anton. Monachus* in ſuo Tract. *de Execut.in Veſtib. Bononiæ* 1621.*in* 4.

Ratio eſt in promptu, quia obeſt Honeſtas ac Decor; talis enim quis præſumitur, qualis à Veſtibus detegitur. *I. C. in l. apud Labeonem* §. *ſi quis Virgines*, *ff. de Iniur.* Vulgata Carmina in *Speculat. p.*1*. tit. de Advocato*, §.*ſequitur per tot.* Rurſus Eccleſia, & laica Monarchia ſingulorũ Veſtes diſcrevit, quibus viſis geſtantes, eorumq; mentes noſcuntur. Ad rem *Synodus* prima *Aquiſgrani* ſimilibus verbis. Et in *lib.* ſępe laudato de *Idololat. Tertullianus* inquit: *Proprius vero Habitus uniuſcujuſq;, tam ad uſum, quam ad honorem & dignitatem.* Sequitur optimè *D. Cyprian. Ep.* 61.ad Euchratium Epiſcopum: *Cum in Lege prohibeantur Viri induere muliebrem veſtem, & maledicti ejuſmodi indicentur; quanto majoris eſt cri-*

mi-

minis, non tantum muliebria vestimenta accipere, sed & gestus quoq; turpes, & molles, & muliebres, ministerio impudicæ Artis exprimere? Vide quomodo materiam nostram exornat. Hinc Eruditiss. P. *Lupus*, cujus nunquam sine dolore meminimus, in lo. *Trullensis Concilii* mox relato, *Concilior.* scilicet Scholiis illustrat. *vol.* 1. *fol.* 975. scitè monet, *Larvas* & *Personas, mentitasque Vestes*, adhuc in scena, Ecclesiam semper fuisse abominatam, & si tamen id agens Falsitatis reus sit per *Hostiens.in sum. de Crim.falsi num.*7.*Farinacc.de Fals.* 150.144.& *Menoch.de Arbit.*2. 318. 19.*& seq.* Non tamen peccat, nec ordinarie puniendus. *Diana.par.*5. *tract.*7.*res.*32.*Cæsar Panimoll.Decis. Eccles.*49. *num.*19. Extenditur Conclusio ad Legatum, *Vestis muliebris*, vel contra, quod strictè interpretandum, ita ut unum pro alio non sumendam, nec intelligendum de Veste prorsus virili per fœminam induta, nec fœminea per virum; Casus enim foret *Larvarum* per Legem prohibitus ex traditis in Sacro Te-

xtu

xtu *Deuter.* & alleg. per *Borell. de Magiſtr. Edict.* 3. 10. 2. & per *tot. cap:* ibi de *Laruis ſeu Maſcheris, & Veſtibus mutatis*, & *Anton. Monach. laudat. de Execut. in Veſtib. cap.* 13. *num.* 70.

Permittendus *Veſtium* ſolũmodo promiſcuus Uſus in caſu neceſsitatis, vel majoris boni. Exemplificatur limitatio in Adoleſcente Antiocheno à *Divo Meletio* converſo, ac fugiente in fœminea veſte Sacerdotis pagani parentis indignationem, ex *Theodoreto Hiſt.* 3. 13. In Eccleſiæ Alexandrinæ Presbytero *Anatolio* plurimos obſeſsæ Urbis ea formã noctu abire ſuadente apud *Euſeb. Cęſareæ* 7. 26. In Sancta *Sabina* muliere Ethnica, virum captiuum inĩpſius habitu per annos complures ſequuta; de qua S. *Aſterius Amaſenus*. In Viragine illa *Ioanna Dargia*, de qua heroicè *Nic. Heinſius*, *Carolum Septimum* Francorum Regẽ cum toto Regno ab hoſtium moleſtiis vindicante, viva tamen *Rothomagi*, combuſta, ut ex *Tiraquello*, & *Langlęo Io: Chokier in Face Hiſt*-2. 59. Et in nonnullis Virginibus, quæ

ſub

ſub Virorum aſpectu piiſsimè in Cęnobiis militiam geſſere; Pudicitiam quoque ſanctiſsimè ſeruantes aliæ in acie Martis. Vbi in caſu *Aeneas* ita apud *Virg.* 2.

Mutemus clypeos, Danaumque inſignia nobis
Aptemus, dolus an Virtus quis in hoſte requirat.

Hodiè in *Bacchanalib.* aut potius *Carniſprivii* feſto, Gentilium illis ſubſtituto, Veſtes obſoletæ ſimpliciter ac jocoſæ *Laruas* inducunt, homineſque perſonant. Quilibet enim extra patriam, agens *Gallum, Venetum, Bononienſem, Neapolitanum, Acerrenſem*, aliosque, vulgò *il Raguetto, Pantalone, Zanni, Cola, Pulcinella*, quorum alter ita dictus ab erectis contra hoſtes Reipublicæ validiſsimos, in tropheū propriis Senatus Symbolis, ſcil. Leonibus: Poſtremus verò *Pulcinella*, inuentum planè ridiculum cujuſdam *I.C.* ſeu Terræ *Geſuni*, ſiveUrbis *Acerrenſis*, Cauſarumque patroni tædio affecti in *Magna Curia Neapolitanæ Vicariæ*, nomine, *Andreæ Ciuccio*, qui ad vul-

tum ex natura accomodum, vẽtrem ſtraminibus onuſtum aptauit, plures ad ſui imitationem excitans, ſummamque famam per universam *Europam* captans. Alii verò, ex inſulſis Veſtium indumentis libentiſsimè viſi, & auditi ſunt. Contingit profectò quicquid olim prudenter aduertit *Cornel. Nepos*, vel *Aemilius Probus* quiſquis Auctor ſit *Vitarum* quæ circumferumtur *Virorum Illuſtrium* in proloquio. Eadem munera Vitium alicubi, alibi verò Virtutem olere: quod patet in *Gallorum Oſculis*, de qua materia fęcundiſsima *Kempius* in *Oſculogia*, & alii, ac in *Propinationibus* vulgo notis *Germanorum*, cum quibus non bene conueniunt *Itali*. Sic rariores, & jucundiores Veſtes Viris grauiſsimis *Maſcheras* ſapiunt, quemadmodum, ecõtra Veſtes graues, ac decoroſiores pręter morem, hilarioribus ſpiritibus *Maſcheræ* ſunt. At redeamus ad ſemita. *Clerici* nec poſſunt habitum trãsformare, pręter neceſsitatis accidens, quod jura cuncta infringit. Ita *Concil. Lateranenſe* 4. *cap*. 15.

Mul-

Multo minùs personati nequeũt incedere, vel cũ *Maschera*, nec ducere Choreas, aut spectaculis hastiludiisue interesse. *Concil. Mediolan.* 1. *p.* 2. *tit. de Armis, & Ludis*. Quæ cum aliis repetit in *Epitome Canonum, & Concilior. tit. Clerici à quibus teneantur abstinere* Eminentiss. *Cardinalis Brácatus de Lauræa* humanissimus meus ad Theologicum Magysterium Promotor; & sunt in Voto *Salon.* 2. 2. *qu.* 5. *n.* 6. *Barbos. de* Ju. *Eccles.* 40. 65. *& alii*. Sed vide Caput sequens.

Vestes *Monacales* omninò sunt vetitæ. Sic decretum in *Codice Theodosii* ab *Arcadio*, *& Honorio*: & à *Justiniano* in §. *ult. Auth. de Sanctiss. Episc.* ubi puniendos vult exilio corporali, & supplicio eos qui laruando usi fuerint vestibus Monacorum vel Sacerdotum. Idem fatentur *Laudens. cap.* 1. § *fin. in fin. quibus modis Feud. amitt. Bartol. Fumçus in summa Armill.* §. *ludus n.* 12. *Baltass. de Angel. in Apparatu super p. &* 2. *lib. Cod. ad l. Mimæ* 5 *nu.* 4. *&* 5. *C. de Episc. Aud.* Vide *Leges Langobardorum*, & *D. Nicol. Anton.* in recenti

Tra-

Tractatu de *Exilio Exulumque pœna.*

Heremitarum quoque ac Doctorum *Mascheris* Interdictum, actione Injuriarum ex *Oinot. §. Injur. nu. 26. & seqq. Ricciull. de Personis quæ in statu reprobo versantur. Baron. de Effectib. Inimicitiæ Eff. 134. n. 6. Urries ad Ritum Magnæ Curiæ Neapolit. p. 1. nu. 234.*

Et fortius est, quod *Vestium imperialium* usus cuicumque illicitus, *Tex. in l. un. C. nulli licere in frenis lib. 11. 10: Dom. n. Tassonu in Pragmat. Regni Neapol. de Antefato vers. 4 obseru. 1. nu. 25.* ubi de moderatione, quam refrenationem Vestium appellat, plura congessit. Nec desunt in eodem Regno Jura adversus promiscuum, & minus honestum Vestium usum.

Idemque ex paritate rationis affirmari posset de peculiari Veste cujuscumque supremi Principis, vel Magistratus, qui ipsum repræsentat. Ipsamet Toga in feriis jampridem sumpta, exuebatur in Ludicris, ut in *Saturnalibus*; indecensque erat, Ethnicis quoque morem permutare.

Unde textus *Martial.* in Epist. *lib.2.* ad *Decianum*: *Noli ergo, si tibi videtur, rem facere ridiculam, & Togam saltanti inducere Personæ.* Et in *Carisianum 6.-4.*

Nil lascivius est Carisiano
Saturnalibus ambulat Togatus.

Quia, locus, tempus, & Hominum peculiaria sunt semper circumspicienda, etiam in Jocosis ac festivis. Admittunt equidem Stratagemata militaria, in Dinastis, ac Principibus mentita vestimenta. *Sic Annibal* novus Vertumnus ex viridi ævo in senium transiliens, atque ex cano juvenescens *Livio* teste 1.22. *ac Polyb.* 3.78. Agatocles *Diod.* 19.5. Gelon *Polyæn.* 1. *Stratag.* 27. Pesilius Cerealis *Tacito* 3. *Hist.* 59. Vocula *eod.* 4. *Hist.* 36. Cęsar *ipsomet* 2. 41. & sequior ętate *Michael* Despota *Nic.Greg.* 4. *Hist* Jo: *Corvinus Bonfinio* 3. 5. & *Ludovic.XI.Francor.Rex* apud Gallum Thucididem *Cominæum* 6. Nec silentio involuendi, referente *Nauclero in Chronograph.* à nostratib. hauriente *Conradinus Sueviæ Dux* postremus, & *Fridericus Austrius* qui phrasi

Vel-

Vellejana l. 2. *Iis artibus mortem quęsiere, quibus ab Ignavis Vita quæri solet.* An & quando id licitum *Illustriss. Caramuel* in sua *Theol. Regul.* dispungit *to.*1.*pag.* 26. *num.* 127. & prius 7.26 ,quod *Gallicę*, & similes Vestes tuta conscientia ferendę: *Turcicæ* quoque, si Religionem haud significent. De colore verò in *Benedictorum* Vestibus, ex gryseo vel castaneo, in nigrum, albumq; postea mutato *eod.to.pag.*602.*nu.*1780.idq; ante annos tercentum.

Prælati demum Ecclesię,& presertim *Episcopi* Larva, seu Persona, & *Maschera* à nemine agenda. Id prohibente apertissimè, Canone 16. *Octavæ Synodi*: quem plenè explicat *Nicetas Paphlago* in *Vita D. Ignatii Martyris*; Cum Viri laici Senatorii gradus comam involuerent, & ordinem quasi sacerdotalem, per quędã sacra indusia, & vestimenta effingerent,*Episcopos*,quasi constituendo,illudentes Divinis, per nonnullas ceremonias. Quod valde audax, impium, ac severissimis pœnis condignum.

CAPUT VI.

Mascheræ an per Proclama publicum Vitandæ?

ABsolutis calculis prohibendas ex *S.C.* vel Principum placito censuere nonnulli scrupulosa conscientia nimium moti. Eæ etenim perstringũtur acutissimo *Tertulliani* calamo *lib.6.* ubi de *Spectaculis*: Jam verò, inquit, *ipsum opus Personarum quæro an Deo placeat, qui omnem similitudinem vetat fieri, quanto magis Imaginis suæ, &c.* Hinc fortasse per alios dubitantes quęsitum, an iis insit prorsùs materia peccati? In qua disputatione diverso modo sentiunt *Cajet. in Summa verbo Larvarũ usu, Nevizzan. in Sylva Nuptial. lib.4. nu. 70. Canophil. Tract. de Foropoli, & fori fo.9. p.4. Medic. in summa peccat. p.2. tit.7. q.32. Covarruu. in suis Moralib.* & post alios *P. Diana Resol. Moral. p.10. tract.23. Miscell. Resol.29.*

Exempla suadentia *Mascherarum* eliminationem habemus in sacro textu

xtu, ſiquidem *Achabus*, & *Saul* larvati una cum Diabolo larvato 1. *Reg*.22.*Samuelis p*.28.*Jezabelis* pictā faciem canes devorarunt *Reg*. 9. 36. Et prophana Hiſtoria meminit *Caroli Sexti* Gallorum Regis, quem horrendè excæpit Divina ultio cum aliis quinq; larvatis, referente *Fulgoſ. lib*. 9. *cap*. 12. qui tamen de circumſtantiis ne quidem verbum. Rursùs *Turpitudinis* vocabulo vetari Larvas putāt Interpretes ad *D. Paul.Epheſ*. 5.*v*.3.Et *Lactantius* in *Divin. Inſtit*. affirmat Mimos corruptelarum diſciplinam profiteri, appellans *Hiſtrionū motus* Impudiciſſimos. Et apud Ethnicos Ludi genus, laudatiq; indecori ſpectaculi *Majumę*, de quo *tex. in l*.1.*C.lib*.11. *ubi Alc*. & *Suidas* ac *Briſſon*. ab *Anaſtaſio* Cęſare ſublatū *Gyrald.Hiſt.Deor.ſyntag*.1.

Hilaritas tamen honeſta hominibus conceſſa ex Divino per *Salomonem* Oraculo. Cum Larvis quoque prudenter aliquid actum conſtat in ſacris paginis: præſertim *Gen*.27. 15. ubi *Jacob* piloſam veſtem repræſentans, conſilium eſt ſapiens, ne indi-

gnis bona distribuantur. *Gabaonitarum* stratagema ficto pallio *Josuam*, ac populum Israel decipientium *Jos.* 9.v.5. Item Statua *Michol* viri loco reposita *p.Sam.*19.13. Inter Prophanos quoq; maximèq; *Sicul.Diodor.de Sardanapali* postremi Regis Assyriorum fæminea veste legimus: quemadmodum in *Suetonio* exemplum de *Othone* Imperatore Larvato.

Permissas igitur Lętitię, seu vulgatę Exhilarationis causa tuentur *Anan. in cap. Latorum de homicid. Angel.in summa verbo ludus nu.*1. & 2.*D. Antonin.* quoq; *in summa de Curiosit.tit.de Spectaculis*, & ex pręclaris Regni Neapolitani Doctoribus *Io. Maria Novarius de Gravamin. Vassallor. to.* 1. *Gravam.* 309. *Vrries ad Ritum Magnæ Curiæ*, aliiq; Et ex perpetuo illarum usu Barones ejusdem Regni nullo modo eas prohibere posse fatetur idem *Novar. ibid* post *Doctorem Perez* in Libello hispanicè inscripto *Contro las Mascheras*. Qui ambo cum aliis concludunt, moderatè faciendas, absq; tumultu; ac licentia præcedente in diebus consuetis.

Ra-

Ratio potissima est, quia debitis circumstantiis actio hęc induta, peccatum minimè continet, vel saltem occultum, & soli Deo cognitum *cap. Erubescant dis. 32. Menoch. de Arbit. casu 69. num. 60. Ridolphin. De modo vivendi in dieb. Quadrages. nu. 36.* & *Io: Dom. Rainald. in nova Syntaxi Rer. Crimin. vol. 1. cap. 1. §. 9. num. 76. fol.* 117.

Propterea *Inimicitia* influit in earum prohibitionem ex *Azevedo lib. 7. tit* 15. *lib.* 8. noue recompil. *Baltass. de Angel in l. ut profanos, C. de Pagan. Franc. Baron. de Effect. Inimic. Eff.* 134. Itaq; tempore Belli inter publicos motus, & inter Studiosos ut plurimũ decretis Magistratuum parum parentes, crederem prohibendas, quęmadmodum in similib. casib., judicio majorum.

Rursùs vitandę, si bonis obstent moribus. Ita concludunt *Lancellott. Conrad. de Offic. Prætor. in causis civil.* §. 1. *nu.* 15. & *Camill. Borell.* 3. *de Magistrat. cap.* 10. *nu.* 1. Quemadmodum *Ferrarię*, ac *Mantuę* Duces imminere voluerunt Furcarum pœnam ferē-

ti Noctis tempore subdititiam Barbam; iisq; horis suspicionem alicujus mali prebentibus, Mulier, sive honesta, sive Meretrix, quod pejus, inventa virili habitu induta, pœnam subire debet instigationis & exilii. *Ripa de Noct. Temp. nu. 7. cap. 164.* decreto Civitatis *Lucerię* in Regni Neapolis Regione *Apulię*. Fortiùs cum Fęmina inventa esset circumiēs nuda, cum Natura dictet neminem incedere nudum in publico, nec palam muliebri vestę indutum. Docente id quoq; *Laertio in Platone*, & plura congerente *P. Theoph. Rainaudo* Viro cultiori Orbi noto, in suis *Heteroclit.* Deque Pudore consequente *Samuel Puffendorfius* acutè de *Iu. Nat. ac Gent. lib. 6. cap. 1. §. 30.* Idem dicendum de Masculo.

Quod *Panormi* fieri nequeant absq; licentia Capitanei docet jam laudatus *I. C. Francisc. Baron. in tract. de Corpore tit. de Facie nu. 24.* At hoc ferè ubiq; usu receptum.

Bannum verò, vel statutum ne *Mascheræ*, vel hujusmodi hilaritates procedant Noctis tempore, scandali vi-

vitandi causa, aut Rixas arcendi: de quo *Bobadill. in Politic.* 2. 13. *à num.* 49. & 64. explicat Eruditiss. *D. Matthias Lagunez* in suo percelebri Opere *de Fructib. p.* 1. *cap.* 28. *nu.* 233. id accidere, si eque timeantur Rixæ, & scandala, adeoque ut vitentur.

Nocturnas Religiones, Priapi sacra vocavit *Arbiter in Satyr.* tempore, ac loco abdito, & occulto: de quo epitheto *Clem. Alex.* 4. *Strom.* ideoq; noctu vacandum.

Nimium autem acerbum existimatum fuit cujusdam Episcopi proclama, quo absolutè ac simpliciter, Choreas, & Larvas in die festo, Interdicti censuris prohibuerat, referente *Homobono* in *de Exam. Eccles. Tract.* 15. *q.* 28. Cum *Mascheræ* opera non redoleant servilia, adeoq; festivo tēpore non eliminanda; sed ab iis abstinendum jussu Magistratus, vel sacri Tribunalis, ut animus ab omni mali suspicione servetur immunis. *Armilla verbo Chorea, & Larva*, & *cap. seq.* ostendetur. Earum nihilominùs prohibitionem pœnitùs non admittunt Doctores, monentes potiùs

ut qui eas ducunt ab omni vacent Libidinis, & cujusvis peccati periculo. In quo sensu idem *Armilla* sumendus est cum *Azor Instit.Moral. p.3 lib.3.cap.26.q.2.Filliuc.tract.* 30. *num.*222. & *duob. seqq.* & latius *Daniel de Nobilib.Disp.36 nu.9.&* 11.

At Mediolani, quo quælibet quoque se se personandi jocosa prostat figura. *D.Carol. Borromæus* Epikeiæ studiosissimus, ac semper piissimus, ne dieb. festis venderentur, aut locarentur *Larvæ* pastorali decreto sancivit, de quo *Acta Eccles. Mediol. p.1.fol* 85*.col.*1*.& p.3.fol.*434. Id tēpore Carnisprivii; sed in Quadragesima vexationes hujusmodi (sic vocabat) sub Interdicti pœna vetavit. *Ead.Acta fol.*2131.994.84. Edictnm vero 436.1.alicubi enim,ut Mediolani *Mascheræ* post aliquot dies à sacris cinerib. impunè productę.

Tempore tamen Sacri, ut Fideles devotè intersint, posse Episcopum sub Excommunicationis pœna *Choreas* inhibere quascumq; cum *Larvis*,& absq;,iis docēt *Filliuc. d.tract.* 30.*in* 6.*scilicet preceptum nu.* 223. &

Ge-

Genuens.in Manuali Past.cap. 89. *n.*3. Idem de *Nobilib.n.* 15. morem afferens suæ patrię *Lucensis*, in qua Senatus, inhærendo Ecclesiæ monitis, ac præceptis, Circulatoribus, & Joculatoribus scenicas suas artes diebus festis, quàm Vesperis peractis, exercere piè vetuit. Priùs verò *disput.* scilicet 30. *n.* 70. & seqq. Doctores complures retulerat *Sacri Concilij Tridentini sess.* 22. *cap.* 10. *&* 24. 12. Decretorũ pedissequos. Quamquam *Navarr.in Manuali cap.*13. *num.*15. inhęrens *Cajetani* sententię, affirmet graviter quidem, at haud lethaliter, peccare illos qui post Sacrum, reliquum temporis in Venationibus, Lusibus, Choreisq; festis diebus grauissimè impendunt. Rationemq; prodit pręfat. *De Nobil. in addit. ad* 36. *nu.*30. cum *Francisco Fernandio* Cordubensi Canonico *cap.* 29. *Didascalicæ*, referente gestus ac motus indecoros *Choreæ* vulgo *Ciaccona* alicubi frequentissimę pręsertim cũ *Cythara Hyspanica*, de qua *P.Kircher. Musurgiæ* 1.6.1*c*.6 Quia nimirum ipsę *Choreæ*, ac *Spectacula* sunt licita, modo,

loco, ac tempore; iisq; circumstantiis non adhibitis, excludenda.

Absolutè nihilominùs prohibitas *Larvas*, Parisiensi decreto, quod vocant *Arrestum* 25. Aprilis anni 1514 monuit *Io. Papon. Arrest. lib. 23. tit. 7. Arrest. 1.* Et de Proclamatibus contra *Larvas* Regum Galliarum, *Francisci I. Caroli IX & Henrici III.* novissimè scripsit calamo erudito, ac lingua vernacula piisimus Parocus *D. Io. Bapt. Thiers. in Traité des Ieux, & des Divertissemens cap. 21.* Rursùs, *Personarum* Nundinationem à Senatu Parisiensi interdictam eodē anno retulit *Ianus Langlæus 8. Semestr. cap. 9.* cùm consonent Iura in *l. cùm in diversis, ff. de Relig. & sumpt. Funer. & l. si quis in metallum, C. de Pœnis*, ubi, quod facies hominis Christiani dehonestari non debeat, forsan pigmentis, & vanis coloribus. Ideoq; *Personam* inducere in *Gallia* fuit capitale ex eod. *Langlæo*; quam tamen Legem Magistratuum incuria obsoletam dolet, & si sanctissimam, ob cedes, latrocinia, & expillationes precipuè nocturnas. Fuit enim in *Galliis* familiare ci-

tium, ut *Personati* in ędes alienas irreperent, nolentes decipi; propria conſcientia ſeipſos nihil boni acturos prodentes, imò innumerabilia patrantes ſcelera; quemadmodum de ſimulantibus *Curios*, & *Bacchanalia* viuentibus jam innuimus ex *Iuvenal. Sat.* 2. Cum armis propterea excurſus per urbes proſcriptione bonorum fuit interdictus, Regali ejuſdem *Franciſci I.* ſancito die 9. Maii anni 1539. de quo fere cuncti illius Regni Doctores, atque *Jo. à Kochier in Face Hiſtor. cap.* 53.

Quod *Anglia* una omnium Regio fuerit, quæ ſeculo elapſo perſonatas hujuſmodi belluas non viderit, nec videre voluerit, ſcripſit *Polidor. Verg. de Rer. Inventor. lib.* 5. *cap.* 2. & in *Galliis* valdè mirum *D. Franciſco Borgiæ* Regem *Carolum Nonum* in Bacchanalib. habere amictu viatorio, cum pęnula, & grandib. ocreis perſonatum ſibi occurrentem ex *Sacchino in Borgia*.

Hodiè tamen, utroq; in Regnō, paſſim adhibent *Maſcheras*, ad Faciem pręcipuè, Mulieres, & Domeſtici,

lę,tum ad ſervandam albedinem ab aeris injuriis,tum Libertatis gratia, ut ubique ad libitum quandocumq; admitti valeant:eo modo quo & *Venetijs* ad publicos Ludos horis preſertim pomeridianis, ac veſpertinis quilibet utriuſq; ſexus jucundè paſſim intromittitur. *Neapoli* quoque id actum in extemporanea *Regalis Epithalamii* circumſtantia.

De *Germanis* Vetuſtis nil amplius apud *Tacitum*,quam de *Ariis* recitata, eorum mores fideliſſimo ſtylo percurrentem. Se ſe nunc inter pocula exhilarant; de gravioribus etiam deliberantes. Uno ac altero anno ſedulò nos perſpeximus, ut minimè oporteat *Io: Bohemi* teſtimonia vindicare. In ampliſſimis moderni *Imperij* Provinciis, in *Fæderatis Belgarum*,& *Monarcæ Hyſpano* ſubjectis id quoque. *Bruxellas* excipimus, ubi quoad ſimiles nugas, aliquantiſper gallizant. *Coloniæ Vbiorum*, in celeberrimis *Pacis Vniverſalis Comitijs*, Larvas Theatrales tantum vidimus, agentes edita à *D. Moulier*, & aliis qui ſales Plautinos, ac Terentianos

ad

ad universalem gustum recoquunt. Ibique tanquam de jucundo, ac singulari aspectu, semel gavisi sumus, datis choreis more Gallorum post cęnam opiparam, ad quam eramus vocati cum *Excellentissimis Legatis per Celsiss. ac Reverendiss. D. Francisc. Egon Fustembergium Episcopum Argentinen*, ac *Præpositum* insignis, ac nobilissimæ Collegiatæ *S. Gerionis*, in Aula maxima novi Palatii cũ Viridario ab ipso cõstructi. Saltationem enim introduxere *Larvatæ Nationes Europeæ*, ac *Barbaræ* cunctæ, producentes Festum Luminib. millenis ad Auroram usque. *Vienna Austriæ*, quæ ad *Italiam* consuetudinis ferè magistram accedit, nonnihil usurpat de nostris: at rarò, & in paucis. Obvius fuit supremus *Aulæ Cęsareæ* Præfectus, cum Naso tantum, inter *Bacchanalia*, ementito per *Herbarum*, quam vocant *plateam* excurrens in rheda, & obsequia respuens, velut ignotus ac personatus, quemadmodum prædicabat. Vix alium tali veste distinximus ibi commorantes, preter pauperem ac scurrilem turbã.

Alio

Alio forsan tempore alii mores.

In Urbe, ac ditione *Parmensi*, nec permittuntur, quam rarò, etiam in *Bacchanalibus; Serenissimus* enim Dux *Raynutius Secundus* fæliciter, ac solerter, se ipsum, Familiam, ac subditos dirigens quodcumque scandalum, vult remotum, sive actiuum, sive passium, vel pejus, prout distinguunt Theologi. Satis enim putat ad animi oblectamentum Aulæ Choreas, & Actiones quidem selectissimas ad stuporem in Augusto suo ac singulari Theatro, sive Tragicas, sive Comicas.

Clericis prorsùs interdictas post *Cõcil. Cartaginense, ac Viennẽse synodus Parisiens.* anno 1514. Et *Card. Zabarella* tradit in Clement. 2. q. 3. de *Vita, & honest. Cleric.* quem sequitur *Mesuart. in Epit. Leg. Pontific. tit. 15. in Ecclesiis lib. 3.* Imò nonnullas *Larvas* uti jam explicatas, similesque, Clerici ante se ferri permittere minimè, debent ex *càn. Nullus Presbyteror. dis. 44.* cui addendum *cap. cum decorē de Vita, & honest. Clericor.*

Ex quo, videndo, arguit *Barbosa* quod nullo modo valeat *Clericus* per-

personatus incedere. Idemque sentiunt *Lambertin.de Iurepat.*2.2.*q.* 26. 5.*Bellett.Disquis.Cleric.p.*1.*tit. de Disciplina Cler.*§.23.*nu.*7.*&* *P. Gabriel à S.Vincent.Consil.seu Respons.Moral.* 76. *nu.* 1. Hinc est quod Clerici, & multo magis Regularem vitam professi, Joculatores, atque in scenam ob pretium repręsentantes, vel causa quæstus, nec non in Arte assueti, habentur ut Infames apud *Fructuos. Bisbe* hyspanicè *en el Tratado de las Comedias*. Quod si Religiosi obambulent *Mascherati* lęthaliter Deum, offendunt, & incidunt in Excommunicationem, quia dimittunt habitum *cap.Vt periculosa ne Clerici, vel Monaci* Idemque *P. Gabriel à S. Vincent. Consil.seu Respons.Var.Resp.*73. *nu.* 3. ubi quod Episcopus, ac Prelatus nullo modo licentiam concedere valent se Larvis tegendi, cum sit quid de se malum, & Clericorum, ac Religiosorum statui omninò indecens.

Noctu Clericos domo egredi non debere absque habitu Clericali post horam primam, & sine lumine, causa tantum justa excepta *Concil. Genuen-*

se

ſe ſtatuit ſub *Gregorio XIII. tit. de Epiſcop.& de Vita,& Hon. Cler.* Romę confirmatum ab *Eminentiſs.Sacri Conc.Trid.*Interpretib.

Parvitatem materiæ tamen admittit ad removendum peccatum, ſi debitis cum circumſtantiis Clerici Bacchanalium tempore incedāt perſonati *P. Vidal in Arca Theologię Moralis de Statu Eccleſ.inquiſ.1.n.18.* quam ad unius horę ſpatium in pūcto *Larvarum*,& *Ludi*, citra ſcandalum pro ipſis reſtringunt P. *Vincent. Candido* è Prædicatorum familia, & Sacri Palatii Apoſt.Magiſter, qui cū odore ſanctitatis obiit,*to.2.Diſp.Moral.26.13.13.& D. Did.de Narbona in Horograph.Juris hora 1.nu.76.*aliter tamen ſentientes de Regularibus quibus, ſub cenſuris Larvarum uſus interdicitur *cap.2.ne Cler. vel Monachi lib.6.*Et vide *cap.ſeq.* Saltationes moderatas permiſit fervidus Chriſti Amator *D. Franciſcus Saleſius* in ſua ferè Divina *ad Vitam Devotam Introduct.*Gallicè *p.3.cap. 33.* Quæ tamen ſpecialitas neſcio an ſit benè declarata in textu Italico; Lingua

enim Gallica moribus Regni meliùs adhęret.

Adversùs Clericorum *Saltationes* plenè ſcribit noviſſime *D.* Jo: *Bapt. Thiers* in Gallia Parochus ubi mox in *Traitè des* Jeux, *& des Divertiſſemens cap.*25.edito proprio idiomate anno 1686.in quo Excommunicationem ipſo facto incurrere ex Synodali Conſtitutione *Domini d' Arenton Epiſcopi Gebennen* ſibique reſervatam affirmat. Deberent profectò Clerici Baſilianę ſententiæ meminiſſe initio *Hexaemeron* vocantis Aulam ſaltatoriam, *communem & publicam diſcendæ omnis Incontinentiæ officinam:*

Fæminæ honeſtiores deberent quoque à *Maſcheris* abeſſe. Quo in monito quidem ſalutari facit documẽtum *Phintyæ* Callicantis filię Pythagoricę apud *Stobæum ſerm.*62.cum *Notis Grotianis* luce donat. Ut *matres familias abſtinerent ab Orgiis Bacchi, & a Matris Deum feſtis.* Id certè ad proprium profectum, & filiarum diſciplinam: quod ſexui imbelli potisſimum inſectatum oſtendit moraliſſima *Juvenalis* Critica *Sat.6.ibi* *Quem*

Quem præstare potest mulier larvata pudorem
Quæ fugit à sexu?

Cūjus christiani ac prudētis moniti ratio est petenda à *Ludovico Vives in de Fœmina Christiana*: *Vt detrimentum quod sub Persona accępit Verecundia, citra Personam se proferat, & ostendat*, egregiè distinguens Larvam, & Indiuiduum.

Quæsitum est, Utrum valeat Episcopus post mediam noctem postremæ diei *Carnispriuii Mascheras* prohibere sub pœna Excommunicationis? Qua in re negativè respondet *in Sylua Nupt. Nevizzan. lib. 4. §. est nubendum num. 68. vers. sed ne increpes, & plurib. seqq.* Affirmat verò *Menoch. de Arbitr. d. casu 69. nu. 60. usq. in fin.* Ejusque sententiam piè, ac eruditè *Ridolphin.* tuetur in suo *Tract.* de *modo vivendi in dieb. Quadragesimal. num. 36.* & ex tex. in *cap. à nobis de sent. excomm. Filiuc. & de Nobilib.* apud *Io: Dom. de Rainaldis loc. cit.* ubi ex aliis plurimis de validitate cēsuræ aduersus mulieres nimio fuco sesē ornantes. At videndæ quamplurimę Sy-

Synodales Prohibitiones relatæ satis abundè à prædicto *D. Thiers* in suo Opere Gallico, pręsertim *cap.* 25.

In casu tamen Necessitatis, ad vitandas fraudes, fugandos hostes, & similia, contraria licent quandocumque, ac expediunt, ex magistrali Doctrina in terminis *D.Tho.* 2.2. *qu.* 169. *à* 2. *ad* 3.

CAPUT VII.

Quibusnam Circumstantiis Mascheræ permittendæ:

ANimi laxandi gratia probatum jam satis *Mascherarum* usum perquam licitum, ac ferendum. Cui sententiæ Moralibus fundamẽtis innixæ calculum quoque addunt *Sotus de Iust. & Iu.* 4. *q.* 5. *a* 3. *Vivald.* abũde *in Candel. p.* 3. *cap.* 13. *num.* 10. *& per tot. DD.* in *cap. cum decorem de Vita, & honest. Cleric.* & alii quos sequitur *Ricciull. in Tract. de Personis quę in statu reprobo versantur lib.* 6. *cap.* 3.

Et præsertim tolerantur, si maneant in obsequio Ecclesiæ, & perso-

nę

næ Divino cultui mancipatæ ex *Bellett. in disquis. Cler. cap. 23. num. 10. & August. Barbos. in Collect. ad cap. cum decorem n. 4. de Vita, & honest. Cleric.* Quia, tempore Sacri Ministerii, aut Horarum Canonicarum, ipsarum cursus est suspendendus etiam extra templum. *Ita Sacra Congregatio Episcoporum, ac Regulariũ* scripsit *Apostolico Visitatori Regni Corsicæ,* necnõ *Episcopo Comensi*, ut refert Amicus noster bonę memorię *D. Michael Abbas Justinianus in Const. lib. 1. tit. 9. cap. 10. §. 10. fol. 96.* Probantque *P. Franciott. in Obseru. Pract. Fest. p. 6. n. 1. Doctoresque* relati à *Sayro in Claui Regia lib. 7. cap. 3. num. 1.* Quo circa diebus festiuis, quæ non ob solatium animi, vel requiem laborum, sed ad vacandum Deo sunt instituti, optima quidem ratione Romæ suspenduntur.

Nunquam tamen Sacræ Vestes *Larvis* toleratæ; quia *Religio Divina alterum habitum in ministerio habet Altaris, alterum in communi vita* ex *D. Hieron.* in *cap. 44. Ezechiel.* Quapropter Divina ultio iis abuten-

gentibus utpote *Proculo*,qui propriā ſibi cōciſam linguam comedit apud *Victor.Vandal.Perſecut:*necnon *Thymelico* ſaltatori,qui cum ea in Theatro expirauit: de quo *Theodoret.* 2. *Hiſt.Eccleſ.*27.

Permittuntur nihilominus in templis Repræſentationes, ſcilicet honeſta Spectacula, ſine *Larvis*, & cachinnis, quibus ad imitationem Vitæ alicujus Sancti, vel Martyrum, ac Myſteriorum memoriam Populus adduci queat. *Petr.Gregor.Tholoſan. de Republ.lib.*13:*cap.*20.*nu.*8.Tex. *in l. Generaliter* 12. de *Epiſc. & Cleric. cap. cum decora de Vita, & Honeſt. Cleric. cap.ſemel Chriſtus* 51. *de Conſecr. diſ.*2. & *cap. quævis de Conſecr. diſ.*4. Adeò enim perhorrent ſacra jura ſpectaculorum inſaniam adhibitis *Laruis*,quod,ſi Convivis ſuperveniat Hiſtrio,cui Clericus adſideat, de menſa potius debet ſtatim ſurgere, & abire, quam ejus motus ac geſtus videre, aut ipſum audire. Ita *Concil. Toletan.*relatum *in can. irreligioſa de Conſecr.diſ.*3.& *Petr.Gregor.* ubi *mox cap.*21. *num.*15. Angelico-

rum

rum quoque Spirituum, juxta humanam phantasiam, efformatio quasi Laruata, pia tamen, est permissa, etiã si per Sac. Concilia minimè probata.

Nec illicitum in ſacris ſuggeſtibus, ad Auditorum animos emulcendos excitandoſq;, orationis Imagines prudentię effectibus exprimere, ut *Chryſoſt.* egit, in proſpectum producendo caput *D. Io: Baptiſtæ*, & *D. Auguſt. ſerm.* 28. in *Natali Martyr.* atq. 8. *de Verb. Domini* ad pectora tundenda ſuaſit: verum, & interdum corporeis ſignis, ac tormentorum inſtrumẽtis in medium productis, fictas perſonas adjungere. Quod opportunè probat *Franc. Bernard. Ferrarius* Mediol. Theologus. in Eruditiſs. ſuo de *Ritu Sacrar. Cõcion. lib.* 1. *cap.* 31. De Cæſaris Pretexta *Quintilian.* 6. 1. *De Veste Dio.* 44. De incruenti Sacrificii Larva, ac ſimulatione, vulgo *Miſſa ſicca*, Nauticæ commodo inſtituta, jam abrogata; Conſecratione, & Chriſti Corporis ſumptione carente de qua *Durand. in Rational.* 4. 1. & *de Ritib.* 2. 4. *Genebrard. Liturg. Apoſt.* 30. & alii videndus

P. Paſ-

P. Pasqualigo de Sagrif. Missæ Joseph Viucomes de Missæ Ritibus Veterib. 3. 27. *& seqq.* & *Card. Bona Rer. Liturg.* 1.15.6.

Rursùs *Mascheræ* admittendæ cũ quid inhonestum non effingunt. *Navarr. in Manuali cap.* 14. Cum Fæminę Virilem vestem non induant quã causa Hilaritatis ex *Ricciull. ubi sup.* quam causam in dubio attentis circumstãtiis crederemus præsumendã. Et Mulier libera servili more Bacchata, libertatem amittebat: per *Spiegel. in Lexico verbo Bacchari.*

Intempestiuè quoque, ut in Epithalamiis solennioribus: quod *Neapoli* pluries acceptum scripsimus. Et *Ferrariæ*, Pontifice presente, *Clemente VIII.* scilicet, ut in suis *Memorab. cap.* 4. elegantissimè *Card.* narrat *Bentivolus.*

Item sciendum peccatum lethale contrahi ex *Larvis Dęmonem* repręsentantibus, ut colligitur *ex cap. nullus de Consecr. dis.* 5. & affert *Nevizzan. in sylv. Nupt. lib.* 4. §. 3. *nu.* 10. excipiens tantum Joci causam per ea quę docet *S. Th.* 2. 2. *q.* 43. *a.* 3. Et de

more antiquitus incorrupto adeſt canon in Decreto *diſ.44.cap.8.* cujus verba *Nec Larvas Dęmonum ante ſe ferri conſentiat (Presbyter ullus) quia hoc Diabolicum eſt,& ſacris canonibus prohibitum*. Quemadmodum *Iudæi* perſonę fictio ex joco licet, ſcribente *Valentia diſp.1.q.3. dub. 4. & Azor. Inſtit.lib.8.cap.27.q.6.* Alias prauum in Larvis finem,Igne alioque miſerabili interitu gaſtigatum demonſtrat *Laur.Beyerlinch.in Theat. Vitæ Hum. Litt.H.fo.94.I.26. & M.719.*

Pręcavenda itaque cuncta, quę Decus, atque publicam quietem valerent ſufflaminare. Hinc in Proclamatibus contra Perſonatos, circumſpiciendum,ne ipſi,aut ſcenici *Monachorum* (quo nomine Religioſi cuncti à Reuerendiſs. *P.* Jo: *Paulo Oliva prę fat.in Geneſ.*vocati)ſchemate utā-tur, id enim foret inhoneſtum per ea quæ habentur *in §. fin. Auth. de Sanctiſſ. Epiſc.* Docuitque Neapoli Jo: *Domin.Taſſonus ad Pragmat.de Antefato verſ.3.obſerv.3.ſub nu. 207. in 16.Magnę Curiæ Vicarię caſu.*

Ad nonnullum tamen vitandum,

pe-

periculum, ac titulo defensionis permissa est Larua *Episcopo*, ut benè distinguit *Ricciull. eod. loco ex cap. Clerici, §. cappas de Vita, & honest. Cleric. & cap. perlatum quod metus causa*, ubi *Glossa*. Cum mera joci causa *Justinianum Cęsarem* impulerit ad negandas *Episcopis Mascheras l. certissimè §. hæc igitur, & §. sancimus, C. de Episcop. Aud.* quo casu peccati mortalis reum ipsum arguunt Summistę, præsertim *Caiet.* verbo *Larvæ*. *Vivald. cap. 13.* & alii cum *Baronio Cardinali* anno Christi 867. merito dãnantes *Photium* Pseudopatriarcham Constantinopoleos, eo quod à Mimo se traduci passus fuerit, ut *Michaeli Imperatori* morem gereret.

Quoad *Clericos*, tempore *Carnisprivii* adjungimus quod, vigente cõsuetudine, uti in Aemilia, seu *Lombardia*, incedere queunt *Mascherati*; cessare namque scandalum, & peccatum eo casu affirmant Doctores classici, seu melioris notæ. Secùs est de *Sacerdotib.*; ac de constitutis in majoribus, qui publicum ascendunt Theatrum. *Monialibus*, quoque *Ma-*

ſchera indulgenda, ablatis Virorum Veſtibus,& Armis intra ſepta Monaſterii,quemadmodum cenſuit *Sacra Congregatio Epiſcoporum 27. Aprilis anni* 1604. & *lib.6.cap.4.* idem *Ricciull.* refert cum generali monito, quod optimè ad rem facit, ut *Miniſtri publici* abſtineant,certè ob decus, & gradus majeſtatem. Armis tamen ablatis id in caſu ferendum,& cum permiſſione ad tempus breve arctata.

Doctores ac *Prælatos* modeſtè, ac tẽperanter in *Aula Ferrarienſi Larvis* uſos teſtatur *Torquat. Taſſus in cit. Dialog. inſcripto il Gianluca*, imitationem Virorum fama præſtantium commendans, vulgato ſatis *Platonis* exemplo. Intemperantiæ enim, ac Inhoneſtatis tantum caſus regulam firmat potiſſimam de *Maſcheris* prohibendis. Contra quas vide Jo:*Sauaron Gallum in Traitè de Confraires, & contre les Maſquez impreſſ. anno* 1608. *in* 8. quem laudat *Bibliothecę Tuanæ Catalogus fol.* 142. Nos vero percurrere non potuimus.

Ante ſolis occaſum permitti ſolent,

lent, cessante suspicione furti in *Larvatis*, quæ in iis militat excurrentibus post; & forsan majoris delicti: per ea quę fusius tradit *Polydor. Ripa* in tractatu de *Nocturno Tempore cap.* 164. Et de validitate Statuti, ac Principum Proclamatum aduersus nocturnas choreas *Præpos. in cap. cũ cessante de appell. Neguś. sylvę Nupt.* 4.73. *Et Narbona in Horograph. jur. Ho.*4.*n.*37. ubi ex Mediolanensi Statuto *cap.* 125. Musica instrumenta iis horis semper prohibenda per ea quę politicè *Bobadilla* 1.13.56.

Discursus tamen eorũ qui abutuntur hujusmodi libertate ferri nequeunt, fortè quia ut plurimum Lasciviam, & Famę alterius denigrationem redolent. Sic *Gaspar Manzius in Centur. Decis. Palatinat. q.*50. Ubi *nu.* 45. lepidè scribit de quodam *S. R. E. Cardinali* in proprio concłavi cum nonnullo Viro docto allocuto, qui ei suam Tunicam, & rubrum imposuit pileum; superveniente vero Summo Pontifice, ipsoq; in veste Cardinalitia depræhenso pro pœnitentia, ut Cardinalis esset, ac maneret ei iniun-

 xit.

xit. Pœnam hoc modo ſtatuit imprudentiſſimi *Perſonatus*.

Geſtus quoque *Larvarum* imtempeſtivi proſcribendi, tanquam inepti: quemadmodum Juvenibus in quotidianis ſermonibus, & fortius declamando. Sic ſuadente *Iodoco Lorichio Doct. ac Profeſſ. Friburgenſi in Theſ. Theol.to.1.* hoc verbo *pag.* 1083. & præceptoriè videndus *P. Cauſin. in Eloq.tit.de Affectib.*

Secluſis tandem ſimilibus contingentibus, permittendę ſunt *Maſcheræ*, quę nullo modo iniuriam humano Vultui, Divinam faciem exprimēti, inferre queunt: eo prorſus modo quo Facies cauſa Joci, vel ad eam ab humanis tempeſtatibus tutandam, operitur, ac velatur, quicquid *Cicero* obiiciat in *Marcello*. Sic in artificioſiſſimis curribus, cum Veſtium elegantia, ac ſplendore, addito Equitatu, nonnunquam in *Italia*, ſi pinguis crumena, ac tempora fælicia, *Romæ* pręſertìm Fabulæ repreſentantur, ſparſis Dulciariis, argutiſque Carminibus, maximè Domicellis, cū ſunt in fęneſtris, vel Rhedis obvię.

Qua-

Quarum imitatio ultra montes, rara, vel insulsa. In casu autem Vestium temperandus est Luxus: Mulieres honestæ abstinendæ, aut à Parentibus, Viro, ac Fratribus minimè seiungendę. Motus Larvarum sit modestus, & à Brutorum moribus alienus. Curet Princeps, vel Magistratus ut *Mascherati* fidejubeant de stando Juri, &c. Ad Juvenum exemplum à Spectaculis, & Larvis absint senes. Demum, ne quid nimis, cum Italica vox *Carnevale* fideliter à nonnullis interpretetur *Caronevale*, circumstantias detegens familias citra moderamen gubernandi; Re pecuniaria, ac bono nomine exhauriendi.

Hęc ferè universalia ad prudens in Spectaculis per Orbem Christianum regimen: in quo, si plura magis peculiaria desiderantur, ex fæcundissimis *Aulæ Romanæ* fontibus capienda. Qua de causa, ipsa met jura proximis jam *Bacchanalibus* sancita, elapsis quidem postremis seueriora, hoc loci, vernacula prout jacent, & si haud puriori Lingua, decernimus jungenda. Pietas enim, ac Solertia

Sanctiſs. Pontificis Innocentii XII. Fides, ac ejus Miniſtrorum ſtudium, ad non paucos erudiendos patebunt, ac proderunt. Optimus autem Princeps, dum à Theatris in Urbe ſublatas mulieres voluit, eaſque Larvis indui adverſus conſuetudinem, ac in Rhedis, ad majus malum vitandum, excurrere his diebus permiſit; ſummę *Innocentii XI.* ſanctæ memoriæ, ſui Creatoris Clementię, ſectator ſervatorque prodiit. Sed legantur præfata Iura, quamquam extemporalia.

BAN-

BANDO ROMANO

Sopra le Maschere, e Corsi de' Pallii.

DEsiderando l'Illustrissimo, e Reverendiss. Sig. Mons. Gio: Battista Spinola, di Roma, e suo Distretto Governatore Generale, e Vice-Camerlengo provedere d'opportuno rimedio, acciòche il prossimo Carnevale si facci cō la dovuta quiete, e senza disordini, e scandali. Perciò con autorità della sua carica, e per ordine havuto à bocca dalla Sãtità di Nostro Sig. rinuova li Bãdi altre volte publicati, & in vigore d'essi nuouamente probibisce tutte, e singole cose cōtenute nelli seguenti Capitoli, sotto le pene in essi espresse.

Che nessuna persona di qualsivoglia stato grado, e conditione vadi con la Maschera al volto, ò porti Buffe, Pappafichi, Bocchingambi, ò habiti finti prima di mezzo giorno, nè doppo un'hora di notte, sotto pena di trè tratti di corda, e di scudi cento d'oro.

Il Mascherarsi, ò travestirsi come sopra il Venerdì, la Domenica, & altre feste comandate sotto pena di trè tratti di corda, e della perdita degli habiti, e scudi cento d'oro in ciaschedun di detti casi.

E negli altri giorni mascarandosi, non possano in modo alcuno usar habiti Ecclesiastici, ò Religiosi veri, ò finti, ouero habiti indecenti da dare scandalo. Riseruandosi l'arbitrio di Sua Signoria Illustriss. di dichiarare quali siano gli habiti sudetti, e li trasgressori saranno subito irremissibilmente puniti. Il portare, ò far portare ad altri non ostan-

ostante qualsiuoglia licenza, facoltà, priuilegio, ancorchè richiedessero special mentione, armi in Maschera di qualsivoglia sorte offensiue, quanto difensive, Sassi, piombarole, ò altra cosa atta ad offendere, ancorchè in qualsiuoglia modo si portassero, ò ritenessero in Cocchio, Carrozza, ouero Carro, ò Carrette, Calessi, ò Sedie rolanti di qualsiuoglia sorte, ò che tali armi fossero legate, ò per altro permesse sotto pena di trè tratti di corda, ò della Galera ad arbitrio di Sua Sig. Illustriss. dichiarando però, che se l'armi saranno anche prohibite sotto maggior pena, ò in vigore de' Bandi Generali, ò Constitutioni Apostoliche, non sia derogato alle pene maggiori, mà restino nel suo essere, ò osservanza.

Insultare, ò vero offendere alcuna persona particolarmente nel Corso, ò far rissa, ò questione, cac-

ciarmano, ò entrare nel Corso con armi sfoderate ancorche senz' offesa sotto pena di trè tratti di corda, ò vero della Galera, & anche della forca ad arbitrio di Sua Sig. Illustriss. secondo la qualità de' casi, non intendendo di derogare a' Bandi Generali, & altri del Gouerno, che impongono maggior pena.

L'offendere gli Hebrei, nè in parole, nè in fatti nè occultamente, nè palesemente, sotto pena à gli Huomini di trè tratti di corda, alle Donne dell'esilio, & alli Putti di staffilate, & altre pene maggiori ad arbitrio ancor contenute ne' Bandi particolari, con le sue prorogatiue, e modo di procedere.

Il fermarsi per spatio di tempo à circolare nel Corso avanti à Chiese, ò Monasterii, ò altri luoghi Pii, sotto pena ad arbitrio.

L'usar parole dishoneste etiam improuisando, nè ingiuriare alcu-

no, nè con la Maschera, nè senza, nè in fatti, nè in parole sotto pena di scudi venticinque, e di trè tratti di corda, e della Galera ad arbitrio di Sua Signoria Illustriss. secondo la qualità dell'Ingiurie, e delle persone.

Che nessun Mascherato, ò smascherato faccia contro alcuna persona di qualsiuoglia sorte, ancorchè fosse Cortegiana atti, ò gesti sconvenevoli, ò inhonesti, che possino portare ingiuria ò scherno, ò infamia contro la persona à chi saranno fatti, come anche si prohibisce il rappresentare fatti, ò attioni lasciue, ò inhoneste in qualsivoglia modo, ò con gesti, ò cenni, ò tratto di mani, ò portare robbe, o instromenti, habili à significare, o rappresentare cose sconce, indecenti, dishoneste sotto pena in qualsivoglia delli detti casi, di trè tratti di corda, e di scudi doicento d'oro, & altre pene

cor-

corporali, e di Galera ad arbitrio di Sua Sig. Illustriss. riseruando anche l'arbitrio di dichiarare quali saranno, atti, gesti, cenni, fatti contro l'honestà, & infamia d'altri come sopra.

Religiosi Regolari non possano andare in Maschera, mà ne anche trattenersi nel Corso in tempo delle Maschere, sotto pena di carcere, & altre maggiori ad arbitrio di Sua Signoria Illustriss. secondo la qualità dello persone, e circostanze de' casi.

Che nessuna persona di qualsivoglia stato come sopra, etiam che fosse Essecutore, o altro Officiale di Giustitia mascherata, o non mascherata, sotto qualsiuoglia pretesto, colore, o causa dia ajuto, o impedimento alli Cavalli, che correranno, come iu qualsivoglia altro modo, che impedisca loro il corso sotto pena di trè tratti di corda da

dar-

darſeli ſubito in publico nel luogo deſtinato. E, ſe quelli daranno impedimento, ſaranno à cavallo, oltre le dette pene incorreranno anche nella perdita de' Cavalli. E ſe per detti impedimenti ne ſeguirà morte, ò mutilatione alcuna, incorra ipſo facto nella pena della forca.

Che neſſuno poſſa accoſtarſi al luogo delle Moſſe per dieci canne ſotto pena di trè tratti di corda, e di ſcudi 50. Il rompere, e ſpezzare Lancie nella via del Corſo nel tẽpo, che li Palii ſono poſti nel ſolito luogo della Piazza di S. Marco ſotto pena di ſcudi trecento d'oro.

Il tirare Vova di neſſuna ſorte, Melangoli, Zaganelle, ò altro à qualſivoglia perſona: l'uſar Ciarabottane, ſpruzzare con Schizzetti, ò con altri ſimili modi, & iſtromenti, ſotto pena di trè tratti di corda, e di ſcudi venticinque. E

seguendo l'offesa, della galera, e della forca rispettivamente, ad arbitrio di Sua Signoria Illustrissima, & alli Bottegari si prohibisce il ritenere Vova accomodate per tirare, sotto pena di trè tratti di corda.

Alle Donne di qualsiuoglia stato, e conditione non sia lecito andare in maschera con altro habito finto à piedi, sì per il Corso, come per la Città sotto pena di scudi 300. d'oro, & altre pene etiam corporali ad arbitrio, da estendersi alla frusta secondo la qualità delle persone; e saranno tenute per Meretrici, e trattate come tali.

Il far ridotti, bagordi, festini particolarmente in Casa di Meretrici, e donne dishoneste ò in Hosterie, Bettole, ò Taverne, si prohibiscono sotto pena, quanto alle Donne della frusta, e quanto à gli Huomini di trè tratti di corda in publi-

blico, qual prohibitione Sua Signoria Illustriss. estende ancora, quãdo i festini si facessero in Case di Huomini, e Donne honeste, sotto le pene pecuniarie, o d'esilio ad arbitrio.

Alle Cortigiane, e donne dishoneste si prohibisce l'andare in Carrozza, Cocchio, Carro, Carretto, Calessi, Sedie Rolanti, sole, o accompagnate, con Maschera, o senza, sotto pena della frusta, e della perdita degli habiti, e di quant'altro portassero appresso di loro. E si procederà per Inquisitione, sì durãte, come passato il Carnevale, & in ogni altro miglior modo.

Come anche d'ordine come sopra comanda, che ne' giorni che si correranno i Pallii, al primo sparo delli mortaletti, che si farà nell'istesso tempo in diversi luoghi del Corso al tocco delle 23. hore, debbano immediatamente tutte le Carrozze, Carri, Carrette, Galessi, o Sedie rolan-

lanti cominciare à prender luogo, o posto, & al secondo sparo che seguirà di lì ad vn quarto d'ora, debbano con effetto hauerlo preso, affinche possa immediatamente darsi la mossa, e doppo gli spari sudetti nõ debbano trapassare, o attraversare in qualunque modo rinculare, o toccare li loro Cavalli sotto qualsivoglia pretesto di ritirarsi dal luogo, accommodarsi, o ritirarsi meglio, o ad altro, che si pretendesse, o potesse suffragare, sotto pena à chi contraverrà, benche non fosse il proprio Cocchiere o Padrone, e solo à caso, o in altro modo si trovasse à contravenire, pecuniarie, & anche corporali gravissime ad arbitrio di Sua Signoria Illustriss. e quando dalla controventione d' alcuno di detti atti di sopra prohibiti, etiam mediatamente, & indirettamente derivasse danno, o male, ancorche minimo ad alcuna persona, Cavalli,

Animali, o robbe, o perturbatione, o ſconcio di altre Carrozze, o Carri, come ſopra accommodati, e ritirati, o impedimento di Corritori; la pena ſarà di trè tratti di corda, e della Galera ad arbitrio.

In oltre, per ovviare al tumulto e diſordini, che naſcono da quelli, che ſi fermano per ripigliare i Barbari nella ſtrada dove ſtanno i Pallii, Sua Signoria Illuſtriſs. ordina, e comanda, che neſſuna perſona di qualſivoglia ſtato, e conditione come ſopra, nè à piedi, nè à cavallo, nè con Maſchera, o ſenza, ardiſca doppo il primo ſparo de' Mortaletti ſotto qualſivoglia preteſto ſtar ferma nella ſtrada ſudetta, comincīādo dal cantone, dove ſtà il poſto di Sua Sig. Illuſtriſs. per fino all'altro cantone di ſopra della ſtrada, che dalla Piazza di S. Marco conduce alla Colonna Trajana: di maniera che tutto il tratto di detta ſtrada-

da come ſopra reſti libero affatto, e non vi ſia alcuna perſona. E vuole che ſolamente quelli, che ſono deſtinati dalli Padroni delli Barbari per ripigliare i medemi, i quali non poſſano eſſere più di due à cavallo, o due à piedi per Barbaro, eſcluſa ogni altra perſona, ſi trattenghino, e ſtiano per l'effetto ſudetto nel cantone di ſopra di detta ſtrada, che dalla Piazza di S. Marco conduce alla Colonna Trajana, ſotto pena di trè tratti di corda da darſeli in publico ſubito, e di ſcudi cento moneta d' applicarſi alla Reverenda Camera Apoſtolica, & anche della Galera incluſivè ad arbitrio di Sua Signoria Illuſtriſs. ſecondo la qualità delle perſone, caſi, e circoſtanze di eſſi.

E perchè ſi è veduto, che per il paſſato il non eſſer intervenute nel Corſo, nè Mute à ſei Cavalli, nè à quattro, hà apportato minor diſturbo,

bo, e più facilità alla corsa de' Pallii; Quindi è, che Sua Signoria Illustrissima ricorda l'osservanza puntuale di sì buon'uso sotto pene gravi, etiam corporali contro i contraventori.

Riducendo à memoria di ciascheduno la dovuta osservanza del presente, e di detti altri Bandi; e particolarmente di quelli publicati li 20. Decembre 1667. e 11. Aprile 1668. contro li Carrozzieri, & altri contraventori sotto le pene contenute in essi rispettivamente, alle quali cõtro li trasgressori si procederà irremissibilmente, etiam per inquisitione, ex officio, o denuncia di segreto Accusatore, & in ogni altro miglior modo espediente alla Corte. Riservandosi l'arbitrio in qualsivoglia de' sudetti casi, di augumentare le pene etiam corporali, e delle maggiori secondo la qualità de' fatti.

Vo-

Volendo, che il presente Bando affisso, e publicato ne' luoghi soliti in Roma, habbia il medemo vigore, come se personalmente fosse stato à ciascheduno intimato. Dato in Roma questo dì 24. Gennaro 1693.

Gio: Battista Spinola Governatore, e Vice Camerlengo.

Gio: Battista Scardozzi Notaro per la Charità.

Die, mense, & anno quibus supra, supradictum Bãnimentum affixum, & publicatum fuit ad valuas Curiæ, in acie Campi floræ, ac aliis locis solitis, & consuetis Urbis, per me Dominicum Balatresium Illustriss. & Reuerendiss. D. Almę Urbis Gubernatoris Mandatarium.

CA-

CAPUT VIII.

Personati, an & quo Privilegio fulti.

Libertas ipsa plurimis Legibus soluta fert Litteras Caracteristicas in fronte. Ea verò triumphum agit in *Bacchanalibus* ludens cum Mascheris. Aulicos salutantum ritus primæ horę matutinę mancipatos, ex *Martiali in Epigrammate* satis noto, absque ullo Iniuriæ metu, fugit, ac spernit. In *Galliis* tantum, ubi *Maschere* in Vultu, quemadmodũ scripsimus, per universum anni curriculũ à Domicellis adhibentur, moris est quod illę ad aliorum obsequia non modo capitis nutu, vel Dexterę osculo salutationis reddant honorem, verùm eodem tempore, præcipuæ æstimationis gratia, *Larvam* deponant. Sic scribit *Stephan. Guazzus* in suis *Della Civile Conversatione* Italicis *Dial.9.dell'Honore fol.* mihi 313. Nos quoque Regales *Gallorum*, & *Britannorum* Provincias fęliciter invi-

vi-

visentes, sedulò perspeximus.

Ubilibet Aenigmata, Argutiæ, & Aequiuoca, *Romæ, ac Bononiæ* presertim, in quibus ex arbitrio ad sermones longiores egregiè producuntur. *Neapoli* vix mutuus *Animalis* titulus, inter Personatos, & Larva exutos. Ibi, Regalis Via *Toletana*, Hippodromi locum alibi prostantem supplet: in eaque ludicra plura, in Equis, ac Rhedis, aliisq; Vehiculis Romano more, ex nupera populariq; fęlicis memoriæ *Exc. D. Carpii Marchionis Proregis* Indulgentia, qui insulsas Aquarum Ovorumque ex fęnestris dejectiones Pragmaticis quidem solertioribus, omninò eliminavit.

Quia verò Fictio imitatur Naturam, *Personati* Dominorum veste pręcedentia frui debent adversus agentes passim, famulos, ac servos. Sint Senes anteambulones, Iuvenes autem pedissequi, tempus enim dat merito locum: & sic de reliquis, Dignitatis etiam ephimeræ, ac in umbra, sententiæ gradu servato. Aliàs Gaudia non forent, sed absolutæ Ineptię.

Fa-

Favet *Mascheram* ferentibus immunitas passivè in judicium vocandi,& per carcerem coercendi, & in casu ęris alieni. Refert enim hujusmodi *Larva*, in Festis per Magistratum supremum imperatis, Achillis Arma, ac Bellonę propugnaculũ, juxtà locorum tamen consuetudinem, & municipalia jura. Favet inquam, universim, pro Delictis quoq. saluus conductus, ad instar Feriarum Nundinalium.

Imò, socium se dare Virorum, ac Mulierum *Larvis* utẽtium cum *Armis*, inter genericè prohibita minimè comprehendi, nullibique constare de interdicto; ideoque nullam tunc infligendam pœnam, Jure id permittente ad *tex*. in celebri *l. Gracchus, ff. ad leg. Jul. de Adulter.* magistraliter consuluit *Roland. Cavagnol. Decis. Consult.* 100. *lib.* 2. *n.* 8. *in narrat.* Facti verbo *Testium*, & *vers. Tertium similiter.*

Excipe casum, in quo *Larvatus* punitur usque ad mortem inclusiuè, quando nimirum alterum fuerit vulneratus. Post *Gizzarell. Decis.* 13.

*nu.*7. Scripsit novissimè *Io: Dominic. Raynald.* in *suis Observationib. mixtis lib.* 2.§.33.*&* 34.*nu.*20. narrans cum *Thoro in Addit.ad* Io.*Grand. de Bello Exulum* 92. minorem annis quatuordecim suspensum fuisse, quia cum *Barba supposititia* pluribi ultimi vilioris supplicii, seu suspensionis pœna, vetita quidem, nocturno tempore furabatur.

Delinquenti nihilominùs ex provocatione, homicidium non nocet *Larvato*. Est *text. in l.*1. *C. ad Leg. Cornel. de Sicar.* docentque *Vermigliol. Cons.Crimin.*26. *num*.12. & *Peguera Decis.Crim.*14.*nu.*15. De *Commodo Imperatore* à *Materno* larvato petito scribit *Herodot.lib.*11.

In amęna fęlicique *Serenis s.Ethruriæ Magni Ducis*, ac prope Regia Ditione, saluberrimæ vigent Pragmaticæ usq; ab anno sęculari 1600. iterum typis emissæ 1641. Quibus cavetur, pœna quidem viginti quatuor scutatorũ, ac arbitraria, ne *Personati*, alienisq; vestibus induti apud se *Arma* ferre jubeāt vel permittant, ferentibus quoque mandato adstri-

ctis,

ctis. Ne sacras, aut Religiosas Vestes, & absque *Larvis* induant: quoquomodo ne ad faciē, Solis post Occasus pulsum, *Mascheram* aptent, aut servēt, funis tractus duplicis publicè, amissionis vestis, aut decem ducatorum solutionis pęna. Verbo vel facto nullus cuiquam sit conviciosus: ne Templis, ac Cęnobiis, importunis, ac forsan inhonestis verbis, & Garrulitate minus obsequens, iisdem pęnis infligendis, piorum locorum gratia, ac munere. Iis autem in causis, ex officio, ut proferunt Iuristæ, & ex Inquisitione à Prætoribus quibuslibet agendum. *Doctor Marc. Ant. Sabellus* tradit Italicè nella *Pratica Universale* §. *Armi num.* 11. *litt. A. pag.* 33. & *litt. M.* §. *Mascherati num.* 1. & 2. *pag.* 247.

Vanissima tamen hæc omnia, & momentanea Gaudia seram pęnitētiam tandem exposcunt; Quod optimè *Torquatus Tassus* novit, ac inpræcit. Dialogo il *Gian Luca* fassus fuit. Cum eoque, veræ, ac perpetuæ Hilaritatis desiderio flagrātes, jamjam Manum de Tabula.

E ben veggio hor, si come al popol tutto
Favola fui gran tempo, onde sovente
Di me medesmo meco mi vergogno,
E del mio vaneggiar Vergogna e'l frutto,
E'l pentirsi, e'l conoscer chiaramente,
Che quanto piace al Mondo è breve sogno.

Prudentissimè piissimèque igitur invectum in præclarioribus *Italiæ* Urbibus, quemadmodum *Romæ*, ac *Neapoli*, ut solemniori, ac theatrali sacra pompa *Venerabile Sacramentum* fidelium cultui hoc tempore sit expositum, sermonibus additis Religiosissimis, & musicis concentibus, quibus populus ab hujusmodi scurrilibus facillimè retrahitur, spiritusque in Divino amore calefiũt. Quod postremo propè Sac. Cinerum feriam triduo, ubiq; locorum, ut aliquatenus supra significavimus apud *Patres Societatis, Carmelitasque Discalceatos*, laudabilissimi quidem est moris.

Oran-

Orantibus apud illos, ac Processionem ducentibus Viris Patriciis piissimæ Sodalitatis: imò in Urbe, cum clauditur tandem *Sanctissimum* sub custodia, Senatore, Conservatoribus, ac Priore, cum luminibus humiliter adstantibus. Nonnulli enim *S. R. E. Cardinales* in superiori tēpli loculo abditi, sed non omninò ignoti, quod ibidē nō semel vidimus, post martis Vesperas, cum Aulicis quamplurimis, Prælatis, ac populo innumero, *Bacchanalibus* exemplariter Valedicunt.

SCHEDIASMATIS
Iuridico Philologici
PARS ALTERA
DE CAPILLAMENTIS
VVLGO
PERVCHIS.

Eruditiſs. omniſq; Elegantia Doctrinæ Inſtructiſs. Viro

D. IO: CIAMPINO

Majoris in Vrbe Preſidentiæ Abbreviatori.

CAPVT I.

Capillamenti Usus Variorum in utroque sexu Vetustissimus.

QUæ hic brevi calamo, prout moris est nostri, nec obscurè, ut minima suppetit facultas, disquirere aperuimus, ob rei qua pollent affinitatem, superiora meritò, ac jure sequuntur; cum nimius in præsentiarum, & apud scurrilem Vulgum, *Capillamentorum* usus, in plerisque *Mascherarum*, seu *Larvarum* speciem referat, ac formã sapiat. Quænam profectò jucundior *Personas* gerendi ratio, quàm *Aetatis, sexus*, *statusque* obtectio, atque *Adulterina Coma* simulatio? Qualis aptior in nonnullis *Bacchantium* habitus, vel *Histrionum* Affectus, Capitis indumento hujusmodi adscititio? Adeo corrupta Morum publicorum est

eſt diſciplina, vel nulla, ut plurima, quoque utilia Ornamenti gratia tãtum circumferantur; quemadmodũ de *Horologiis* elegantiſſimis à Proletariorum mulieribus pendentibus inſignis Criticus nuper adnotavit. Verum in materia parata intrepidè procedamus.

Antiquiſſima prorsùs de iis mentio apud Auctores, ac Magiſtros, tũ *Grȩcos*, tum *Latinos*. A primis varia appellatio, præſertim apud *Pollucem*, *Libanium*, *Aelianum*, *Septimium Florentem*; ſiquidem vocata *Corymbos*, cujus uſum *id*. *Pollux lib*. 2. *c*. 3. Virorum, ac Mulierum promiſcuum prædicat, Atticum vero nomen negat, cum potius *Crobylus*, Coma ſcilicet adpoſititia ab utroq; ſexu adoptata, in iis maximè qui raros habebant Crines, illaque Capillorum inſtar utebantur. At *Euſtathius*, clariſſimus non modo Scholiaſtes *Homeri*, verũ de plurimis ſcitu digniſſimis exquiſitus Auctor, Capillorum diſtinguit contextus, in acutum tendẽtiũ, *Crobyliq*; Virorũ, Fȩminarũ *Corymbii*, & *Corymbii*: *Scorpii* Puerorum no-

nomine merito donat. Nonnihil ex *Demosthenis Orat. de male obita Legatione Budæus in Pandectis.*

Latinis, ac Nostratibus fuere synonima, *Capillus*, *Capillamentum* absolutè, & *sutile ac textile Capillamentum*: *Galerus*, *Galericolus*. *Coma rursus, adulterina, adoptiva, adscititia*, *adposita*, & *adpostitia*: quam *Propertius* appellavit *externam*, *Absentem* vero *Martialis*, argutè quoque suo more, *Capitis personam*, ea quæ initio præfiximus roborans. Item *Plinius Reticulum*: *Caliendum Porphyrius*, & *Papias*: *Cucullionem* de quo infra, laudati à *Budæo in Pand.* 1. *pag.* 240. & *verb. Pileus*. *Capillitium* idest *Capillaturam Jo: de Janua*, aliique forsan alio modo, ut perbellè observavit *D. Joseph Anton. Gonzalez de Salas ad Arbitri Satiricon fol. mihi* 271. Italis *Perucca*, sive *Pilucca* à pilis, seu à cõgesto in vertice capillo, quasi Flocco, vel *Pilocco*. Post *Salmas. ad Tertull. de Pallio p.* 318. *Ferrarius de Orig. Ling. Ital. pag.* 230. Videndus *Vossius de Vitiis sermonis* 2. 15. *fo. mihi* 257.

Radice Hebraica ex *Rationali*

Lexicon Vox *Para* teste *Covarruvias in Thesauro Hispan.* & *Hieron. de Prado in 24. Ezechiel. c.* significat *Libertatem*, ac *Cæsariem* : Verbumque *Perrugha* Synochaldęum *Comam*: & *Purghan* , *Præfectum* , *Gubernatorem*, *Dominum in Guid. Fabr. Boderiani Dictionar.* Quam sententiam *Doctiss. ac subtiliss. Episc. Theologus Io: Caramuel in Theol. Regular.* seu ad *Regg. SS. Bened. Basil. Aug.* & *Franc. p. 1. disp. 13. de Nazaręis tit. de Capitis Rasione nu. 156. fol. 97.* interpretatur illo *Exodi 32. Videns Moyses quod nudatus esset populus; spoliaverat enim eũ Aarõ propter ignominiam sordis, & inter hostes nudum constituerat*. Quę *seq. cap.* Propheta explicat ibi: *Nunc ergo depone ornatum tuum , ut sciam quid faciam tibi. Deposuerunt ergo filii Israel ornatum suum.*

Vox eadem , seu *Perruque* nunc usu recępta, & Gallicæ originis juxta alios , veluti rei non adhibitę aureo Linguę Ethruscę sæculo, textus non invenit in *Florentino Thesauro* , sive primę, ac patriæ , sive Editionis Venetę: in quo propriè legitur *Capelliera*,

ra, ex *Capillamento*, ſeu *Caliendro*, expoſita *per la Quantità di Capè poſticci*. Nec in *de Orig. & uſu vulgar. voc.* *Jacob Bourgoing*. Quemadmodum apud *Hiſpanos* Gloſſographos *Cabellera* ſumpta pro *Capello poſticcio*.

In *Capillamenti* voce optimè igitur *appoſititia Coma* utriuſque ſexus agnita; quod probat quoque ex primis Auctorum ſubſelliis pereruditus *P. Ludovic. La Cerda ad lib. 7. Tertull.* ſive de *Fœminarum Cultu*: & jam noverat inſignis Philologus *Adrianus Turneb. p. Adverſ.* 17. Metaphoricè *Arbor Capillata* legitur apud *Plin.* 18. 24. ea ſcilicet, ad quam Veſtalium ferebatur Capillus. Ad cujus præclariſſimam Hiſtoriam jungendæ ſæpe ſunt *Hermolai Barbari* Naris emunctisſimæ Viri Emendationes; quamquam nuper egregia addiderit ſcholia ſatis notus è *Soc. Ieſu* in celeberrimis Galliarum Academiis *P. Arduinus*, qui tamen plurima eo in labore ab operoſisſimis *Claudii Salmaſii Exercitationibus in Solynum eſt mutuatus*.

Nostris Locubrationibus alias forsan similes jam ediderat Germanus Auctor *T. Rangon* primarius in *Berlini*, Brandemburgensis Aulę, ac Marchię Metropoleos, Collegio Professor: quem Fideliter laudatum vidimus in Novissima, amplissimaque *Legali Bibliotheca* Ill. Comitis, ac olim Collegæ, in Aemilia Juri dicundo, meritissimi *D. Augustini Fontana*, Parmensi typo, ac anno 1688. 4. *p.* Neque in cultissimis Urbis Musęis reperire potuimus. Librariæ Pœnus inopia, maximè Aurifodinę Philologicæ, frequens nobis initium dolorũ. Utinam reseraretur instructa illa *Cardinalis Farnesii* Bibliotheca, quã *celebratissimam* post multos graves Viros prædicat in Proloq. *ad Athenæ*. Criticorum summus *Isaac Casaubonus*! Nos tamen diversa methodo, & accuratioribus studiis in argumento impendemus oleum, neminem objecturum sperantes post *Homerum Iliada* scripsisse. Plurima forsan omissa in medium proferemus securi Calumniarum apud Lectores probos, ad quos tantum scribere

mens

mens est. Faxit Deus quod in priscis Auctorum exemplaribus tractandis, quæ Literariam, ac immortalem Gloriam conciliant, *Judicium excellens*, *Eruditio magna*, *usu∫que non mediocris*, quę tria Criticum Doctumque perficere planum est, nobis immerentibus suppetant.

Ipsius sẽtentiã *Rangonis c.1.n.11*. de Coma spuria, seu adulterina primo Fęminis usitata, deinde pravo, ut ait, exemplo, Viris quoq; Refert in eleganti Opusculo Gallico, seu *Histor. Dominus* Jo: *Bapt. Thiers* Theologus Doctor, Ecclesiæque *de Champrond*. Parochus *Des Perruques* Parisiis emissa anno 1690. in forma duodecimi. Idq; *cap.1*.

Dissonat nihilominus *Clearchi*, opinio in venerabili Peripateticorũ Athenęo; quod *Japigii primi faciem attriverint, capiti Galericulum, Comãque fictitiam aptantes*. Habetur 4. *de Vitis: in Dipnosoph. Athęn.* 12. Imo Theologica Lovaniensium Cathedra ad illud Sacrę Paginæ *Decalvabit Dominus verticem filiarum Sion: & Dominus crinem earum nudabit Isai.* 3.17.

3. 17. teste prefato *Dom. Thierſ. d. cap.* 1. Gallicè interpretatur: *Le Seigneur dechevelerà la Tete des filles de Sion*: e le *Seigneur decouurirà leurs Perruques*. Qui tamen ſenſus an acceptandus fateri nequimus, nimium enim noſtris moribus accomodus, ut philoſophicè ſcribamus, vel prorsùs Litteralis, & minus habens.

Verùm Comas adſcititias à *Perſis* adhibitas, eos docentibus Medis. *Xenophon Pædiæ* 1. ubi de *Aſtiagis* Capillitio, quodque *Cyrus* puer ad matrem dixerit: *Quam pulchrum mea mater auum habeo!* ſcilicet bonum. Venuſtas enim, quaſi Probitatis particula, meditata ab Eminentiſs. *Sfortiæ Cardinalis Pallavicini* phantaſmatib. initio ſui Tract. Italici *Del Bene*: Rediviuum fortaſſe ij de Mulierum Criſta induxerunt abuſum, de quo *Aelian.* ſcribit 1. *Var. Hiſt. cap.* 26. poſt *Poſidipum Cyri* ęvo *Aglaem Megaclis filiam Comam habuiſſe appoſitiam, & Criſtam in capite.* Legendi ſunt, *Appianus* in *Parthicis*, *Plutarch. in Craſſo*, atque *Herodot. lib.* 6. qui Crinitos, & Comatos *Perſas* pingit.

De

De *Condali* autem supremo, ac eximio Militię Vicario *Aristoteles Oeconomic. 2. ante med.* habet, se accepisse à *Mausolo* ut illi tonderentur, promisisseque *si certam summam in capita contribuere vellent*, ex Græcia capillos *afferendos se esse curaturum. At libenter tribuerunt illi quod postulabat, collectaque est de magna multitudine pecunia copiosa.*

Primum *Hannibalis* inventum inter vividissima sua bellandi Stratagemata putant non pauci. De illo tamen certi habetur quicquid ad rem *Suidas* scribit iis planè verbis. *Hannibal Carthaginensium Dux appostitios paravit Capillos, qui pro insignioribus ætatum discriminibus, elegantiori vestitui convenirent, hisque subinde mutatis utebatur.* Ratio aperta apud *Liv. Hist.* ferè initio sic. *Galli verterunt retro ad Hannibalem ab Romanis odia; petitusque sæpe Principum insidiis, ipsumque inter se fraude, eadem levitate, qua consenserant, consensus indicantium servatus erat: & mutando nunc vestem, nunc tegumenta capitis, errore etiam se ab insidiis munierat.*

Quoad

Quoad *Romanos* exemplum prostat *Caligulæ* de quo *Tranquill.* 11. 16. tanquam nimis libero: *Ganeas atque Adulteria Capillamento cælatus, & Veste longa noctibus obibat.* Et de *Othone* 8. 12. traditum *fuisse Munditiarum pœne Muliebrium, vulso corpore, Galericulo capiti propter raritatem Capillorum adaptato, & adnexo, ut nemo dignosceret.* Excusandus fortasse necessitatis causa, Valetudinis scilicet, quod & Ordini Equestri non insuetum putamus. Communiter enim institutum Superiori, vel Magistratib. obviis caput operire. *Plin.* 28.6. de Sylla in Pompejum; *Valer. de Gratis. Plutarch. in* Polit. *Problem. & Crassi Vita. Sen. Ep.* 65. Vel caput flectere occurrenti. *Lamprid. in Alex.* & post *Herodot. Jul. Barbaran.in Promptuar.*Eruditiss.*Rerum quamplurium in Re presertim Romana to.*1. *Tit. Reverentiæ Genera fol.* 144. Ob nimiam vero libertatem locus prostat *Satyrici* de *Messalina* petente Lupanar

Sumere nocturnos Meretrix Augusta Cucullos;

Lin-

Linquebat comite Ancilla non amplius una
Et nigrum flavo crinem abscondente Galero
Intravit calidum veteri centone lupanar

Rotundos scilicet Capitis tegumentos *Cucullos* in modum Galeę, quo Meretrices passim utebantur, ex veteri Scholio. De qua voce pluries *Martial.* & *Capitolin. in Pertinace*, ac *Claudio*. Eratque *Liburnicus* distinctus ab Eodem *Martiali*, & *Mulionicus*, alias nobis *Griso*, de quo *Cato cap.* 134. *initio*, & *Lampridius in Heliogab. ac Vero. P. Bulenger. de Circo, & Lud. Circ.* 55. Uterque ab *Histrionibus* assumptus, ut vidimus supra in veteri marmore dato cap. 4. *Galerus* autem idem, ac *Galericulus*, adscititium scilicet capillamentum. Lumen ex *Martiali* 14. 50.

Ne lutet immundum nitidos ceroma capillos
Hac poteris madidas condere pelle Comas.

Flavus crinis non quia nigro Matronæ uterentur, ut infęliciter *Servius*

im-

impegit ad illud Poetæ de *Proserpina*; sed ne dignosceretur, vel ut formosior eo colore Amantibus appareret. Quemadmodum optimè interpetratur *Octav.Ferrar.* de *Re Vestiar. p.2.lib.1.cap.20.*

Et quo ad consuetudinis vetustatem facit *Divi Asteri* Episcopi *Amasea* in *Cappadocia* describentis in fine quarti sæculi Christiani Calendis Januarii cujusdam ineptias, qui *Tunicam ad Talos demittebat, Zonam circum volvebat pectori, calceamenta sumebat mulie'ria, moreque fœminarum Crobilum*(la Perucca)*imponebat.* Sic ille *Homil.in festum Calend.*

Similia de *Corymbione*, quod perpetuo Fęminarum *Capillamentum* dicit *Adrian.Turneb.4.9.* legimus in *Petronii* Satyrico post *med.* ubi *Ancilla*, inquit, *Triphenæ Gytona in partem Navis inferiorem duxit, Corymbioque Dominæ Pueri adornat caput.* Vides quomodo Puerorum quoque, Idemque paulo post: *Huic tristitiæ eadem illa succurrit, evocatumque non minus decoro exornavit Capillamento; imo commendatior vultus enituit, quia*

gla-

glaucum Corymbion erat.

Nec minus aptè *Papinius in Stellæ Epithalamio* ibi

——— *Celsæ procul adspice Frontis honores*

Suggestumque Comæ

recentem fortasse, de quo & Nos infra, attingens morem, quem non pauci *Persicum*, vel *Turcicum* effingunt, sed longius exortum ex *Lucani* eo carmine

Turritaque gerens frontem Matrona Corona

Prudentioque superbiam hanc in *Psychomachia* imponente

Turritum tortis caput adcumulatur in altum

Crinibus extructos augeret, ut addita Cirros

Congeries, celsumque apicem frons ardua ferret.

Et sic *Virgil. Æen. 6.*

———*Qualis Berecynthia mater*

Invehitur curru Phrygias turrita per Urbes.

Qua de causa Mythologi Serpentinos *Furiarum* crines observarunt.

Divus ipse *Hieronym. Epis. 23. Tūc*

cri-

crines ancillulæ disponebant, & mitellis crispantib. vertex arctabatur innoxius lib.2. Epist.ad Demetriadem luxũ objurgans *poliendi Faciem purpurissa, & cerussa ora depingendi. Ornandi Crinem, & alienis capillis turritum verticem struendi*. Sic *D.Paulin. in Epitalam.*in *Iulia & Pam.*Veterem judicans Aegypti formam.

Aut implexarum struæ, Tormentoque Comarum
Torritum sedens ædificata caput.

Qua plane forma in aureis Nummis *Helenæ Augustæ*, inventis Romę anno 1398, cujus thesauro, ex *Thoma Vvalsingano, reædificatum Capitolium, Castrumque Sancti Angeli*; caput calyptra quadam reticulata, & in cassidis modum protensa tectum. *Tristan.to.3. Chiflet.in Anast.Octav. Strada, Fleta, Spanhemius.* & *Relat. Mont. Libani*. Cum pręter capillos fronti superfusos, ipsę aures crinesque tecti.

Adulterinum autem existimamus aureum quoque affabrè confectum, & perpolitum, nec dissimili Comæ fuco, *Minoris Agrippinæ* in vicinia recens erutum nobilque *Vest.Frisiam*

co-

cogitantibus ſplendido hoſpitio exceptis *Limburgi* oſtenſum, à *Sereniſs. Naſsaviæ Principe*, pro Hiſpanorum Monarcha, Præfecto Regio: diſſentiunt enim quæ, *Occo, Ericius, Golzius, Auguſtinus, Angelonius*, cæteriq; Venerãdæ Antiquitatis ſtudioſiſſimi exhibuere. Et vetuſtum prominens capillare frõtis muliebris faſtigium in Icone *Avenionenſi* apud Patres *Cęleſtinos* oculo non tantum peregrino meditandum.

Faſtigiando nimirum concæpta eſt formula *Hieronymi* per gradus, & ordines, ut in quibuſvis mulieribus, & ordinẽ nõ ſervantibus aſpicimus nunc admirantes: & recitavit jampridem *Sueton. de Nerone cap.* 51. illum deſcribens *Circa cultum habitũque adeò pudendum, ut Comam ſemper in gradus formatam peregrinatione Achaica, etiam penè verticem ſubmiſerit*. Irridetque lepidè *Juvenal.* ibi

Nigrum flavo crinem abſcondente Galero

Qui de *Graccho*, uti Gladiatore, ſeſe Athenis cum Capillitio perſonante, *Sat.* 8. cecinit

Cre-

Credamus tunica, de faucibus aurea cum se
Porrigat, & longo jactetur spira Galero.

Jucundè *Ovid. 3. de Arte*

Fœmina procedit densissima crinibus emptis
Proque suis alios efficit ære suos

Quo fere in sensu *Martial.* de *Hassorum* Regione seu *Cattica* 14. 26.

Caustica Teutonicos accendit spuma Capillos
Captivis poteris cultior esse Comis

De *Sapone* autem, ex cinere & sevo composito, vim usticam habēte glossa est *Raderi pag. 912.*

Propert. eodem ævo, puellas pungens 3. 13.

Illi sub terris fiant mala multa Puellæ
Quæ mentita suas vestit inepta Comas
Nec pudor est emisse palam, venire videmus
Herculis ante oculos Virgineumque chorum

Insectabatur in imbelliori sexu per *Tertullian.* quoque de *Cultu Fœmin.*

min. c.7. ubi *Nescio.* sic stylum acuit, *quas Enormitates sutilium atque textilium Capillamentorum, quasi Vaginam capitis, & operculum Verticis.* Ad quem locum *Pamelius n.* 34. ex antiquis Tabulis communem refert in hoc *Belgii* morem, quem tamen post sæculum decimumquartum, & annũ vicesimum octavum ex Concionibus *P. Thomæ Cometę* Flandrię Aunales apud *Meier* testantur.

Mulierum Audacia pugnam nũc videtur arripere cum Sole ipso; cujus cultus apud *Persas* ex *Pausania, Mitra* Numinis symbolo Antris prefecto. Quapropter in admirabili *Cavea Puteolana* prope *Neapolim* hujusmodi erutam Inscriptionem refert *Benedictus Falco in Antiq. Neap.* editionis postremæ *fol.* 12.

Omnipotenti Deo Mitræ App. Claud. Farraneus Dexter V.C. Dicat. In Fęminis supra ut Pilei in Viris ex *Servio 9 Aen.* Pietas autem, ac Fortitudo *Iudith.* in *Mitrato* capitis fastigio adversus Vitiorum Phalangem in Fęminis hodiè desiderandę. In eas hęc *Iuvenalis* initio *lib. 2. Sat. 6.* 501.

Tot

Tot premit Ordinibus, tot adhuc compagibus altum
Aedificat caput, Adromachen à fronte videbis:
Post minor est: credas aliam &c.

Ubi modernũ captat incessum, cum *Hectoris* Uxore procera à priscis mulieribus imitata, de quibus *Pithæus* post *Curionem*, *Theodorum* *Pulmannum*, & alias Scholiastes. *Non habuit crispátes Mitras, nec stridentes calceolos, nec orbes stibio fuliginatos* D. Maria Magdalena ex *Hieron.* censura *ep.* 10. Ex *Anglia* certè Acatholica abusus nuper resumptus, & ad nostras fœminas delatus: ibi enim in Regia *Jacobi II.* Coronationis ceremoniæ, adstantibus cum suis *Mitris* Episcopis, hoc alio ridiculo capitis fulcro, Hæreticorum suffragio, mulieres impiè elusere.

Prompta & *Martial.* censura 12. 23. in *Læliam*.

Dentibus atque Comis, nec te pudet, uteris emptis
Quid faciet oculo Lælia? non emitur

Et *Epig.* 45. ejusdem *lib.* ad *Phæbum* quemdam *He-*

Hædina tibi pelle conlegenti
Nudæ tempora, verticemq; calvæ
Festive tibi Phebe dixit ille,
Qui dixit caput esse calciatum

Primæuus forsan usus ex dura *Calvitiei* molestia degeneravit in Luxum. Colligimus ex *Casaubono* in *Sueton. lib. 7. Othon. cap. ult.* ibi: *Veteres cum capite nudo essent & Calvitiem Urbanorum dictis obnoxiam experirentur, ad eam cælandam instituerunt pelles quasdam parare, appositis crinibus humanis, sic ut aptatæ capiti, cutis vera, non Coma adscititia viderentur.* Ad quod faciunt *D. Paulini* Carmina *p. Epithal. in Julian.* & *Jam.* de Virginibus ob mutuatos capillos

Quæque caput passis cumulatum crinibus augent
Triste gerent nudo vertice Calvitium

Vel caloris primogenii defectu, vel pœna, qua plurimi *Decalvati*, ad cutem s. licet capitis rasi, ut in exemplis *Glossar. Du. Fresne to. 2. fol. 15.* & *Vide Bulenger. de Theatro c. 57.*

Consonat *Martial. Epig. 57. lib. 6.*

in ipſum met *Phæbum*.

Mentiris fictos Unguento, Phæbe, capillos,
Et tegitur pictis ſordida calva Comis
Tonſorem Capiti non eſt adhibere neceſſum
Radere te melius ſpongia, Phæbe, poteſt

Cum picta forent, & varia *Capillamenta*, *Farnabii* ſenſu; quaſi Vnguentum perfuſum fila capillorũ imitans, diſſimulare faceret *Calvitium*. At vide *Junii*, ac *Raderi* Gloſſemata, hoc loci, & ad 63.*lib.*10. ubi perbellè, inſectatur *Marinus*

Raros colligis hinc, & hinc capillos,
Et latum nitidæ, Marine, calvæ
Campum temporibus tegis comatis:
Sed moti redeunt jubente vento
Redduntq; ſibi, caputq; nudum, &c.

Ibiq; finalis aculeus

Tonſor jam reliquos metat capillos
Calvo turpius eſt nihil Comato.

Idemque inter *Apophoreta*, ſeu 14. 25. Pecten mordens Calvo anonymo

Quid faciet nullos hic inventura capillos

Mul-

Multifido buxus quæ tibi dente datur?

Quibus adſtipulatur *Adverſ. 25. 24. Hadr. Turneb.*, ſcribēs quod, *qui olim erant toto capite Calvi, ſibi ſolebant Vnguento perfuſi, velut fila Capillorū imitari.* Et longius proſequitur. Quā deformitatem exemplo *Cæſaris, Tiberii, Caligulæ, Galbæ, Neronis, Piſonis, Cęſonis Cabarutii, & Sileni P. Theoph. Rainaud.* perſtringit *in Laude Brevitatis ſect. 9. to. 13 fo. 503.*

Calvitiei tamen Encomium apertum apud *Syneſium Cyrenſem Epiſcopum* peculiari Oratione: certè, ludicra, ſed cuicumque ex ſeriis, Elegantię nitore, ſubtilitate rerum, argumentorumque varietate, pręferenda, ut in ejus Notis doctiſſimus *P. Dion. Petavius.* Rurſus *Lud. Hemboldi Iocus* carminib. expreſſus, & *Baldi Poetæ Ecloga* apud *Caſp. Dornavium in Amphith. Sap. Socrat. Iocoſer. to. 1. fo. 290.* Cui natiuo, aut adſcititio incommodo, nec ſemper *Capillamentum* profuit.

Calvitiei ejuſdem cauſas, effectuſque, pulchrè, ac plenè modernus

Philoſophus , ac Philologus *Iſaac Cardoſo* tradit *Phil. Liberæ lib. 6. quæſt. 90. fol. 663.*

Hinc R*ufus Avienus* Poeta Chriſtianus, qui eodem anno, ac die obiit quo *D. Auguſtinus*, ex *Luitprand. in Adverſ. nu. 200. ac Hallevord. in Biblioth. curioſa: Carm.* ſcilicet 30.

Caluus eques capiti ſolitus religare capillos
Atque aliam nitido vertice ferre Comam
Hujus ab adverſo Boreæ ſpiramina præſtant
R*idiculum populo conſpiciente caput*
Nam mox dejecto nituit fons nuda Galero
Diſcolor appoſita quæ fuit ante Coma.

Idem prorsùs nonnullis hinc annis accidit, *Angliæ* Regnum Nobis peragrantib. & coram, *Londini* in platea ampliſſima , vulgò *lo Strangh.* Equeſtris ordinis Juveni Mediolanēſi *Capillamenti* proprii parum cauto, qui , eo longiſſimè, vi Ventorum abſtracto , Domicellas quamplurimas

in

in Rhedis ad riſum excitavit. Nec immerito, quia, ut ſcitè *Ovid.*

Turpe pecus mutilum, turpis ſine gramine campus,
Et ſine fronde frutex, & ſine crine caput.

Idem ferè *Ambroſ. 6. Hexam. 9.* & de Calvitio *Eliſęi*, à pueris parvis illuſo 4. *Reg.* 2. 23. quemadmodum de pręcioſa *Abſalonis* Cæſarie 2. Reg. 14. 25. plura *Cornel. à Lapide*, quo nemo profectò melius, in ſacror. Libror. Interpret. & Gloſsematib.

Luxus quoque, & Simulationis forſan cauſa, cæptum eſt primum à ſtudio, & fuco vaniſſimo Juvenes perſonandi *Capillos tingendo*: quem argutè ſatis more ſuo gaſtigat *Martial. Epig.* illo quod eſt 43. *lib.* 3.

Mentiris juvenem tinctis, Lentine Capillis,
Tam ſubitò Corvus, qui modò Cycnus eras.
Non omneis fallis, ſcit te Proſerpina canum
Perſonam capiti detrahet illa tuo.

Quia quaſi primitiis Orco initiari, & à *Proſerpina* tõderi morti propin-

quos credebant Veteres. Vnde *Virgil. Aen.* 4. difficilem putans Mortis causam in *Didone*, sic cecinit

Nondum illi flauum Proserpina vertice crinem
Abstulerat, stygioq; caput damnaverat Orco,

Et *Horat.p.*28.

————————————*-nullum*
———*sæva caput Proserpina fugit.*

Quem propè fæmineum ritum in Viris gravissimè coarguit *D.Alex.Clemens* 3. *Pædag.* 3. Ita *Pilos autem tingere, & canos ungere, ac coloribus oblinere, quib. perditi Androgyni effæminatique homines utuntur, muliebresque pexus omnino dimittendi sunt: putant enim se, sicut serpens, posse senium capitis exuere, dum seipsos pingentes transformant, ac renovant. Sed & si pilos callidè circumscribant, rugas tamen non effugient: sed neque mortem latebunt, & si tempus per artem emẽtiantur.* Quam christianam censuram sedulo deberent legere, ac menti mandare ex nostratibus non pauci scioli.

Hinc opportunius ad *Perucharũ*

usum

usum transitum. Ipse quoque *Martialis* 69. lib. 5.

Arctoa de Gente Comam tibi Lesbia misi,
Ut scires quanto sit tua flava magis,

& *Epig.* 12. 6. *ad Paullum*

Jurat Capillos esse quos emit suos
Fabulla. Numquid illa Paulle dejerat?

Quibus accedunt in senem qui juvenis videri volebat *Petri Aegidii* ludicri Versus

Tonsorem canos evellere jusserat omnes
Nuper cum sponsam duceret Aemilius
Tolleret ut multos, quos jam compleverat annos,
Et duodenarum tempus Olympiadũ.
Mox ubi ducta domum conjux rixosa; marito
Imperat: ut puerum tractat, agitque virum,
Namq; negat quoties Dominae parere capillos.
Involat in nigros impetuosa Viri.
Sic denudatur canis nigrisque capillis
A Tonsore senex, à muliere puer.

CAPUT II.

Capillos quęcumque improbata fucandi, ac Tingendi ratio.

CApillorum Nutritio quęlibet, Tinctio, sive Adulteratio *Medeæ* inventum ex *Clem.Alex.* à *Cleopatra* exequutum Sapientibus, ut aliquantulum ostendimus, semper exosa. Hinc *Paridi*, tanquam effæminato, ab *Hectore*, ac *Diomede* Coma objecta *Iliad.* 3. & 11. Sic *Theseus* ignotus Athenas pexa veniens Coma dicterio à fabris lignariis exceptus. Et grecè legendi, *Philostratus in Heroicis*, & insignes ad rem *Phocylidis* versus. Rursus de obiãda apud Nostrates *Rogieri* Metamorphosi *Areostus*.

Humide havea l'inanellate chiome
Di più soavi odor che siano in prezzo.

Et de *Rinaldo* in Hortis *Armidæ* perpetuus noster *Homerus, Torq.Tassus*

Con delicato culto adorno spira

Tut-

Tutto odori, e Lascivie il crine, e'l mento.

De hoc Fęminarũ, præsertim Italicarum, mentito ad Solis radios splẽdore, videndus *Tho. Bartholinius de Luce Homin. ac Brutor. cap. 10. p. 1.* & nonnulla de *Tinctura* apud Jo: *Nicol. Pechlinium de Habitu, & Colore Aethiopum cap. fin.* Vitium damnatur, in *Suidæ* pręsertim Apophtegmatibus; cum scribat *Illud Philippi, qui fuit Alexandri pater, exemplum est insigne; Dum enim Antipatrum quemdam de suis Amicis, quem in Judicum numerum retulerat, Barbam & Comã tingere vidisset, ac fucare, à judicio removit dicens: In Capillis Infidum, in rebus agẽdis fide dignum ne puta.* Ejusmodi emptitia fuit Coma à *Lucilio* Epigrammatario *Nicyllę* cuidam objurgata sic planè

Tingere se peribent quidam Nicylla capillos,
Quos mercata atros ipsa foro extuleras.

Id sanè dolendum Poetę in Græco opere, quod *Anthologiæ* pro-

ſtat nomine, ſibi à vetula *Capillorum tincturam* objectam, cum illa nigros in platea comparavit.

Inſulsè imitantur Viri nonnulli in hoc languore ſtultiſſimas mulierculas, quæ, *Nazianzeno* declamante in *Funere Patris ſui; Natura pulchritudine carentes, ad colores confugiunt, theatricèque ſic loquendo, comptę, atq; ornatæ ſunt; ob venuſtatem invenuſtę, ob affectatam formam deformes.* Veterem in hoc inſaniam deſcribit *Caſ. Barthius Adverſ. to. 1. fo.* 160. Fuſiùs tamen *Had. Junius* Hornanus Medicus in aureo ſuo de *Coma Commentar. cap.* 7. & plura in admirabili *Io: Tardini* Turnon. Medici *Diſquiſit. Phyſiol. de Pilis.*

Nec minus jucundum quod *Lampridius de Commodo Cæſare* poſt medium notat, *Comam, & Barbam aduſſiſſe timore Tonſoris*, cum paulo ante obſervaſſet *Capillum* ejus *fucatum ſemper, atque ramentis auri illuminatum.* Quemadmodum *Jul. Capitolin. in L. Vero* ſub finem iis verbis: *Dicitur ſanè tantam habuiſſe curam flavétium Capillorum, ut Capiti auri rora-*

men-

menta respargeret, quo magis Coma illuminata flavesceret.

Color enim flauus *Germanię* pręsertim *Inferioris*, ubi admodum speciosus nobis eas oras peragrantibus visus fuit, quandocumque commendatus, & à Romanis fęminis magni factus. *Ovid.* non latuit *Amor.* 1. *Eleg.* 14.

Nunc tibi captivos mittet Germania Crines
Culta triumphatæ munera Gentis eris
O quam sæpe Comas aliquo mirante rubebis!
Et dices empta nunc ego merce probor.
Nescio quam pro me laudat nunc iste Sicambram
Fama tamen memini quum fuit ista mea.

Heroum quippe, *Meleagri, & Menelai* exemplo Deorumq; proprius, *Homero* veterisque Poetis Gręcis, ac Latinis probatissimus, testimonia producente pręfato *Casp. Barthio Advers.* 58. 17. *fo. mihi* 2759. præsertim *Horatii* ibi

Quis multa gracilite puer in Rosa
Perfusam liquidis urgat odoribus?
Grato Pyrrha sub antro
Cui flavam religas Comam

Catull. de Berenice

Devoti flavi verticis exuviæ,

& *Statius de Atalanta*

——————— *vertice flauum*
Crinem sparsa Notho ———

Matronis tamen dedecori, Meretricibus verò aptum, Romanorum more, à *Servio* discimus *in Virgil.* iis verbis *Matronis nunquam flava Coma dabatur, sed nigra. Didoni ergo dat ut turpi.*

De quo Colore in *Capillamentis* hęc *Petronius in* Satyrico: *Evocatum me non minus decoro exornavit Capillamento, imo commendatior Vultus enituit qui flaucorum Corymbion erat.* Legeremus potius *flavorum.*

Menander Comicus in suis auro dignissimis, quę merentur cedrum, *Fragmentis*, Fæminarum superbiam Lasciviæ fontem taxat, ascititiis, ac similibus utentium, eundemque colorem sic pertingens:

At nunc recede ab ædibus: nam Femi-nam

Fa.

Facere Pudicam non decet flavas
Comas;
Sed neque genas fucare, Oculos pingere.

Fuluus in puero *Achille* commendatus in arguto *Statii* Disticho illo; *Achill.*1.

Dulcis adhuc visu niveo natat ignis in
ore
Purpureus, fuluoque nitet Coma gratior auro.

At *ruber* Crinium *color* perversi pravique plerumque animi prognosticon. Superfluum quoque denotat Menstrui, ex Physiologis, ac Philosophiam profitentibus naturalem cōmuniter: inter quos egregiè *Porta*, *Phys.*4. 10. & *Isaac Cardoso* Judæus. Plura apud *Pier. Valerian. Hotoman.* aliosque simul exaratos de *Coma*, & *Barba*: *Langium in Polyanth. Novissimar. Noviss.* verbo *Coma*, & *Joseph. Laurent. Polymathię lib.* 3. *Synopsi* 7. *pag.*225.

In *Christo Servatore* Cęsaries subflava, & quodamodo crispa. *Mich. Neand. in Apocyph.* At, Naturalis Comę

mæ non pretereundum *D. Ambros.* elogium 9. *Hexaem.* ubi Coma inquit, *est reverenda in Senibus, veneranda in Sacerdotib. terribilis in Bellatoribus, decora in Adolescentib. compta in Mulieribus dulcis in Pueris.*

De ipsa plura plurimi.

Capillorum itaque jampridem, vel nulla, vel in paucis cultura. Intonsi, ut plurimum, & Criniti *Gell.* 3. 4. Nonnulli tantum ex *Censorino* pro bona corporis valetudine crinem Deo sacrum pascebãt. In Luctu Vestis obsoleta, Capilli, & Barba promissi. *Liv.* 3. 7. Romanis Tonsores nulli ante P. *Ticinum*, qui è Sicilia eos primum Romam adduxit, anno ab *V.* C. 454. ex *Plinio* 7. 59. Servi tamen rasi, & Sacerdotes Ethnicorum, de quib. *lib. ult. Apule.* Hi *Capillum derasi funditus, vertice pœnitentes magnæ Religionis terrena sidera ęreis, & argenteis, imò vero aureis etiã sistris argutum tinnitum constrepentes.* Ad ignominiam, & plurimi Delinquentes hodie pœnitus rasi, iisque prętito speculo ad eruendam verita-

tatem in pœnalib. Vigiliis, probat *Scannarol.de Visitat. Carcerat.* & nostrę Necessitudinis ornamentum, *Franc. Ptolemæus, de Pœnis.* Apud *Theophrast. Cesippus* ter die tonderi solitus: deinde ob paupertatem mutatus, de qua *Stobæus* Serm. 32. *Pollux* 6.17. *Menander*, & alii. *Gręcique* in Mortuorum honorem aliquando tonsi. *Homer. Odyss.*4. & plura colligit *idem Laurent.Dissert.6.pag.98. & duob. seqq.* Mortuisque Crines oblatos notavit *Kirchmann. de Funerib.*

De Modestia *Clericorum* servanda in *Capillis* agemus infra.

CAPUT III.

Gallis, Britannis, & conterminis Gentibus rediviva Capillamenti *consuetudo* ad Nostrates delata.

IN utroque sexu *Perucharum* usũ semper viguisse censemus, eumq; Morum corruptelam vocamus; diversimodè tamen in Fæminis, quibus caput opertum erat, *Apostolo* adverten-

tente 1. *Corinthior.* 11.tūc enim haud integrum *Capillamentum*. Alicubi tamen id obsoletum non inficiamur.

Gallorum celeberrima ac amplissima Regio, uno tantum nomine, dicta jampridem *Comata*, Auctor est *Plinius Hist.* 4.17. ex adhibita nimirum in Capillis cultura, ut notant *Strabo*, *Mela*, *Solinus*, & post cūctos Geographicam profitentes *P. Nic. Giannettasius* optimè, ac Recentiorum innumeri. Naturali *Capillitio*, seu *Comæ* prolixitate ea Gens horribilis ab *Alex.Clem.*3.*Pædag.*3. ita descripta *Galli*, *& Scythæ Comam nutriunt, sed non se immodicè colunt. Et terribile quidem prę se fert densum Barbari Capillitium, & flavus ille color bellum minatur, ut qui videatur cognationem habere cum sanguine*. Vbi causam aperit. Et inter *Gothos* longum Capillitium, excæpta tantum Pœnitentiæ, & Luctus circumstantia, Nobilitatis, & Gloriæ nota. *Jornandes* affirmat in sua *Gothor.* sive *Getar.Histor.*

*Francisc. Hotoman. Franco Gallię cap.*9. scribit, Reges Principesque

San-

Sanguinis pro lōgis Capillis jus habuiſſe: ibique titulus *De Jure Regalis Capillitii*. Viguit hoc ad medium uſque ſæculi duodecimi, quo illius Regni Monarcæ juri hujuſmodi renunciavere, *Petro Lombardo* Pariſienſi Epiſcopo, Viroque ſatis claro ſuadente: Jo: *Bodinus* omnino legendus refert 4.*Reipubl.*

Eodem plane ſæculo, ſecundo ſcilicet ſupra milleſimum, conſuetudo Regno Neapolitano infixa memoratur; ſiquidem vetuſtus Auctor Vitæ *D. Bernardi Marſorum Epiſcopi* laudatiſſimi, relatus *Ital. Sacrę P. Abb.*Ughellii *to.*1.*Hic*, inquit, *Clericus ferebat Murenulas, & Armillas, hic Turritum, ille caudatum portabat caput.* Quæ cuncta ægrè in fœminis hodie reſtoruere.

Apertiſſimè autem *Capillamenti* uſus, ætate ſummi Theologi *Alexandri de Ales*, anno quadrageſimo ultra milleſimum, ac ducenteſimum. Ipſemet fatetur *Summæ p.*4.*qu.*48.*memb.*9.

Sæculo quoque Eximii & Sanctiſſimi Concionatoris *Divi Bernardini*

Se-

Senēsis ducētis,& quinquaginta hinc annis. Habetur in ipsius *Sermon.*47. *Fer.6.post Domin.Passion.*Caudęq;per Diabolum nimium dilatatæ Muliebrium Vestium,Evangelica Eloquentiæ Vi ab eo perstringuntur.

Dubitarunt ambo, Vtrum *Capillamenti* hujusmodi satis vana delatio Peccati læthalis notam inferret? Quo in articulo negativum esset nostrum responsum, tum ob necessitatem in nonnullis; tum ob luxum, & morem passim invectum in aliis,pręsertim Locupletibus, & Nobilibus. Et frui *Perucham* privilegiis *Pilei* habemus pro comperto, in quo, si unus tantum suppetat, non fit executio,& si sit magni valoris: secus si duplex, cum alteruter stare posśit ad commodum Creditorum,per tradita à *Rebuffo* in *l.verbo Victus col.*3: *in princ.ff.*de *Verb.sign.& Asin.l.cum in diversis* 44.*ff.de Relig.&c.*& cum Debitor non nudandus in corpore ex *Alberic. ad l.*2.*sub num.* 5. *vers.si vero quod ad l.Rhod.de* J*actu*,nec in capite,in quo Membrorum est Principatus.

Had

Had Junius, qui elapsum seculum extinctum vidit, *Fuisse olim*, scribit, *in usu, & appostititiam Comam legimus; quemadmodum nec dum in Anglia antiquatum apud Matronas videre est*. Sic in præfato suo *Comment. de Coma cap.1.* Hagæ Comitum ante annos quindecim in domo, ac Bibliotheca valde culta sui affinis, preclari quoque Viri, *Isaaci Vossii*, Londini eo tempore Nobis satis noti in Aula *Eminentissimi D. Thomæ Philippi Houvardii* de *Nortfolcia*, *Franciscum Junium* præfati filium, semel, ac iterum alloquuti sumus, in ætate, ut audivimus, constitutum propè sæculari, scientissimum, ac humaniss.

Rursùs *Hadr. Turnebus*, qui fatis cessit anno 1565. scriptum liquit in *Advers.4.19. Comas appostititias flavas plerumque Mulieres, mentito decore formam querentes, præsertim in aulis sibi adjecisse*. Gallus Auctor in Galliis degens, intelligendus profectò de *Gallorum* Gente. In cujus Linguæ ridiculum quemdam (*Lali* nomine) affectatorem facetè invehens pius Christi Martyr, Angliæ

Can-

Cancellarius *Thomas Morus*, consuetudinem haud recitat in eo eleganti Carmine, quod *Simon Majolus Episcop. Vulturar.* trãscribit *Canicul. to. 5. pag. 543.* ubi sic inter plura:

Spernit tamen Lalus Britannica omnia
Miratur expetitque cuncta Gallica
Amatque multum Gallicas Lacernulas
Zona, Locello, atque Ense gaudet Gallico
Filtro, Bireto, Pileoque Gallico
Et Calceis, *&* *Subligare Gallico*
Totoque denique apparatu Gallico
Nihil de insueto Capillamento.

Antiqua monumenta non pauca *Gallicam Gravitatem* universim celebrarunt. Fatetur *Casp. Barth. Advers. 56. 8. fol. 2643.* de peritia ejus Equitando præ cæteris Nationibus. *Eginhard. in* Caroli *Magni Vita.*

Gens ista à Mollitie abhorrens, militarisque tolerantiæ admodum tenax, Comas enutrire, ac *Peruchas* adhibere post *Pharamundi* prolem, quam C*omatam* appellavere per longissimum tempus, profectò distulit; etiam-

etiamſi *Clodomirus* Rex à *Burgundis* in prælio cæſus, ex longo *Capillamento* conſpicuus,& agnitus à *Tillio* 2.*de Reb.Gallicis* deſcribatur. Unde apud *Gallos Francoſque* Regium *Capillitium* nonnunquam decentiſſimum, & maximè habitum: quod eleganter *P.Jacob. Maſenius* in *Exercitat.Orator.Diſcept.*3.pro *Capillatis* & contra. Et vetus obſervandum Claudiani, teſtimonium illud ad *Stiliconem*

——— ingentia quondam
Nomina crinigero flaventes vertice Reges

Plurimis propterea commendata *Perucha*, quaſi morigeratiſsima, quia caput ſervat intectum, quanquam id, non majorum, vel æqualium, ſed ipſorum Capillorum gratia. Et conſulendus Italicus Auctor *dell' Anatomia dell' Amor profano*.

Cum tamen ad vulgatius Regum exemplum ſeſe exæquent ſubditi, incomptos diù credimus ipſorum Capillos. Pleræque conſpiciuntur ejus Regni Monarcharum Imagines brevem habentes Comam, & nullo modo

do ſuppoſititiam, quod patet in inſigni Bibliotheca, & Gazophilacio *Sanctæ Genovefæ* RR. PP. Canonicorum Regularium *Lutetię*. Cujus deſcriptio elegantiſſima nuper prodiit Gallicè, auctore *D.Molinet* in fo. Regum vero Icona proſtant quoque, Romę in inſigni periſtylio Patrum, Minimorum Gallorum, ad *Sanctiſs. Trinitatis* in Monte Pincio; quemadmodum exaratæ, eadem plane forma in *Abregè de l'Hiſtoir de France* per *D.Verdier* 1670. In *Abregè Chronologiq. D. Riencourt. in Sommaire Royal D.Bon Vir*, ac in *Abregè Chronologiq. D. de Mezeray*. Et ſanè Coma, ac Barba Franciæ Principibus olim Sacroſancta ex *Gundebaldo* 3.6. *Rhenano*, ac *Greg.Turon.* ab *Ant. Hotomanno* in ſuo pereleganti de *Barba Dialogo* agnita *nu.* 19. qui morem veluti poſtmodum minus decentem, & *Petri Lombardi*, ſuaſionibus, ut ſcripſimus, ablatum affirmat. Quemadmodum olim Sacerdotibus. De utriſque Comæ lenocinia negligentib. *Junius cap.3.pag.*348.

Cultiſſiima quoque *Aragonenſibus* Mo-

Monarchis in Regno Neapolitano post *Alphonsum* Coma, & adeò protensa,ut nonnullis visa supposititia: quod ex eorum Actis,ac Imaginibus planè constat. Idque ad *Caroli V.* Imperatoris ævum, qui minuendo capitis dolori,Cæsariem,cum in Italiam ad Coronam capessendam migrasset, deposuit. Cujus exemplum Aulæ primores imitati fuere,& præsertim Jo:*Austriacus*;Is enim erectum natura ad lęvam temporum partem habensCapillum,crinem omnem revocare manu cæpit, sic eo universim placens frontis additamento,ut retinendi sustinendique *Capillamenti* hinc usus emissus, gestandęq; *Austrię* hujusmodi capitis suggestus alicubi dictus. Elegantissimè *P. Famian. Strada Belli Belgici lib.*10. *Dec.* 1.*fol.mihi* 370.*edit.in fol.*

Descendendo autem ad argumentum, cū nil aliud suppetat ex Historiarum fontibus, ad *Regis Ludovici XIII.*cognomento *Justi* æuum, prope annum scilicet labentis sæculi vigesimum nonum, obrasum caput, ac Barbam, usumque *Capillamenti* fę-

fere communem, ac rediviuum patet Majoribus, ac Noſtratibus, tum ex viſu, tum quoque ex auditu. Meminitque *Dominus de Mezeray in ſuo Breviario Hiſtorico*. Adiditque *Dominus* Jo: *Bapt. Thiers in prelaud. Hiſt. cap.* 2. primum cæpiſſe parvas, ac diminutas *Peruchas*, poſtmodum integras, & laxiores ad Aulicorum guſtum ratione fulcitum, ex more detecti omninò capitis coram Rege. Poterat autem explicare commoditatem, nec non pro Luxuriantibus, ac Infirmis. Recitat quoque publica Proclamata pro Barbitonſoribus, & *Capillamentorum* Artificibus (ſeu *Peruchieri*) in Galliis expertiſſimis, duobus millibus numero Lutetiæ tātum adſcriptis anno 1659. Qui tamē ſunt notabiliter aucti anno 1673. Mos vero utendi *Peruchis*; in Eccleſiæ Viros, ſeu ſacris addictos effluxit anno 1660. brevioribus tamen, & puto rotundis, quas ibi vulgo vocant *Perruques d'Abbè*, de quibus *cap.* ultimo.

Varias eleganteſque Veſtiendi, & Ornandi formas per Univerſam Euro-

ropam Christianam hinc longè induxerunt *Galli*, & aliquantulum *Angli*, quos Gentes pleræque sequuntur, ac imitantur libentissimè. Id actum in *Capillamentis*, quę ex eo tempore usu recępta, & ferè communia. Aetas quælibet, sexus, status passim usurparunt. Hispani tantum, custodes morum grauissimi, primum induerunt Ruri, & vix in Urbibus; At paulatim ipsi quoque assuefacti fuere.

Imo cum Vitia ubique remediis potiora ex *Plinio* 2. *Ep*. 20. eò Luxurię deventum hodie, ut, ordine quoq; turbato, protetarii cives, *Negociatores*, quorum vita fraus, & periurium ex *Salviano de Provid. Dei*, Mechanici, eorumque Vxores, ac liberi, cum pręclaris, præciosis, ac Nobilium, & Principum *Peruchis* prodire minimè erubescant.

Aequales habitus illic, similemque videbis
Orchæstram, & populum clari velamen honoris
Sufficiunt Tunicæ summis Aedilib. albæ
Hic ultra Vires habitus, nitor? &c.

Mores adeo corrupti, ut magis

etiam bilem excitassent Poetæ *Sat.3. v.176.*

CAPUT IV.

Virorum fama præstantium hujusce Moris Censura.

NAturales Capilli in capite nudo, & perpolito jure, ac meritò commendati. Insignis est locus de *Circe* puella in *Petronii Satyrico* non longè à mutilo fine *fol. nobis* 71. ibi *Crines ingenio suo flexi per totos, &c.* & infra melior: *Quæ radices Capillorum retroflexerat*; curavit enix sagax puella, ut radices adspicerentur ne adscititii forent, ut egregiè ad eum textum *D. Joseph Anton. de Salas pag.* 365. Similia videnda sunt apud *Lucian. in Dialogis Meretriciis, ac Aelian. de Var. Histor.*

Ex Patribus autem discimus *Monachos* primùm *Comatos*, antequam Rasura, ac Tonsio in iis probaretur. *Est & alia, Epiphan.* verba *Hæres.* 80. quędam *vivendi forma, qua istiusmodi venerandi nostri fratres utuntur, qui in*

Me-

Mesopotamia in Monasteriis, quæ mandras appellant, domicilium fixerunt, qui & Comas muliebrem in modum promittunt, &c. Idemque in *Synops. Nonnullis vero prolixior Coma placuit.* De Op. Monachor. *D. August. cap. 31. Nam & hoc quo pertinet, quæso, tam apertè contra Apostoli præcepta comari? an ita vacandum est, ut nec Tonsores operentur; an quia Euangelicas volucres imitari se dicunt, quasi depilari timent, ne volare non possint: vereor in hoc vitio plura dicere propter, crinitos fratres; quorum præter hoc multa, & penè omnia veneramur. Illi enim venalem circumferentes hypocrisim, timent ne vilior habeatur tōsa Sanctitas quam Comata, ut videlicet qui eos videt antiquos illos quos legimus, cogitet Samuelem, & cæteros qui non tondebantur.* Sic eorum S. Doctor fallaciam perstringit.

Horrent econtra homines, & jura, *Capillis, & Barba* carentes: de quib. eleganter Jo. *Baptista Porta* aliique Physiologi. Quod si ex nimia Venere, & alia seclusa causa id acciderit, ineligibiles ad Ecclesiasticas digni-

tates, quas Prælaturas vocant, probant *Majol. de Irreg.* 19. 4. & plures apud *P. Tamburin. de Ju. Abb. disp.* 5. *q.* 21. *nu.* 20. *vol.* 1. *fol.* 57.

Esse in *Capillis*, vulgari Adagio, idem olim erat, ac in *Virginitate* esse. Docent Jura *Longobardorum l.* 2. *tit.* 14. *l.* 20. *&* 24. & est Vocabulum valdè tritum in *Regno Neapolitano* de quo satis abunde *Carol. du Fresne in Glossar. Med. & Infimæ Latinitat. to.* 1. *pag.* 794. Ratio peti posset ex *Virgilio*, apud quem Puellarum caput tunc nudum. *Aen.* 11. ibi

Virginis os habitumque gerens, & Virginis arma
Spartana, dederatque Comam diffundere Ventis.

Capillaturam quoque incongruā, Veneris prçludium appellavit quidā Vir pius, teste *D. Gastone Chamillard* in elaboratis suis de *Corona, & Clericali Tonsura* Lucubrationibus. Viro Nutritio ignominiosa, ut in *Laude Brevitatis P. Theoph. Rainaud. sect.* 9. §. 2. *10.* 13. *fol.* 505. & vide eund. *De Pileo sect.* 3. *fo.* 593. *d. vol.*

Satis autem vulgatum contra Coma-

matos, ac similes Clericos libertinos Distichon in *Praxi Fori Pœnitent. Reginaldi*, quod *Eminentissimo Turrecremata Cardinali* tribuitur

Fusius ut peterent Laici sub Imagine Romam
Fas fuit ut sinerent luxuriare Comam.

Nec obliteranda grauissima *P. Caroli Scribanii* quærimonia *cap. 6. Christianę Philosophiæ fol.* nobis 258. iis verbis : *Capillaturæ totius Structrices quærũtur, nec tenui satis est pectine, discriminatè itur ad ferrum, & ignem, ne quid crispando desit. Vertuntur, & capilli croco, & pulueris aspergine, & lixiviorum non uno genere: quasi ętatis & gentis pudeat, ita annos patriamque capillo transferimus. Accedunt exuviæ capitis alieni, forte immũdi, nocentis, & gehennæ destinati.*

Ratio varia propterea, ac modus multiplex *Capillos* ornãdi, ac radendi, quæ petenda est fusissime à *Jo. Hofmanno* in suo *Lexico Vniversali*, ubi omnis Eruditionis ubertas *t.3.* sive *primo continuat. à fol.* 560. Vanitatem, ac Luxum. damnans *Elias*

Schedius, refert *de Diis Germanis Syntag.2.cap.4. fol.265*. Et paucula quędam *Salas ad Arbitrum* paulo ante laudatum *pag.51. lin.5. fol.269*. Simplicis Torturæ, seu Crispationis meminit *lib.4. Martian: Capella* ibi: *Femina, cui Crines tortuosi, decentique inflexione crispati, & nexiles videbantur*. Quæ Tortura cum *Capillorum Compositione* in Londinensi Concilio anno 1138. *cap.* 15. Sancti monialibus indicta. Quoad *Capillamentum* vero, Capillorumque ornatum latissimè scribit *P. Ludovic. Cresolius in Mystagogo lib.4.cap.12.& seqq.* & videndus Eruditus *Thomas Reinesius in Epist.ad Christian. Adam Rupertum Epist. 35. pag.261.circa fin. edit. Lipsiens.anni 1660 in 4.*

Coma Viro, non modo haud nutrienda, aut ornanda, verum potius tondenda. Id Valetudini, ac Visui proficuum *Cels. lib. 2. & Galen. 6. Epidem.* scripsere. Quod *Aristoteles*, ac *Pausanias* exemplis probant. Vnde forsan *Hebræorum*, *Turcarum*, omniumque *Orientalium* consuetudo, teste Cardoso *Phil. Liberæ 6. 39.*

ubi

plura. *D.*autem *Paulin.Epis.4. ad Severum Perfectus*, inquit, ad Apostoli doctrinam respiciens, *Fidei, ac Disciplinę Magister indecorum docet Viro crinem, quia abscondi non potest caput Viri Christus, quod est, & illa supra montem ędificata Civitas, in Ecclesia quę Corpus est Christi. Itaque Viro dedecus, fæminæ decus est.* Clarius ad materiam *D. Asterii effatum in Homilia Festi Calendarum* satis noti, in qua *Crobyli* (jam supra explicati) usū Hominibus interdixit, Mulieribus autem concessit; ipso parum honestum in præstantibus Militibus putante, quod more Fæminarum capiti Crobylum imponeret. Quod si hodie ipse resurgeret, ac videret, acrius exclamaret.

Tonsio itaque cuicumque commendata, quemadmodum *Ascetis Rasio*; hæc alias ignominiosa, in pœnam *Furti, Incendii*, similiumque delictorum, & ad veritatem eruendam in *Sagis, ac Veneficis* per torturam examinatis, ac silentibus. *Henric. Salmuth in Notis ad Pancirol. pag.* 389. de Jure Saxonico, & Longobar-

do. *Gunther.* qui habetur pro Germano *Virgilio* 7.*Ligur.* *V*.285.historice prorſus cecinit

Servus depræhenſi convictus crimine furti
Si furante fuit, probroſa morte peribit:
Sin minus, abraſo ſignatus vertice frontem
Verbera dura feret, &c.

Ibique ſimilia de *Armigero*, ac *Inſtitore:& V*.299.

Si quis pacificæ plebis villaſue domuſue
Vſſerit abraſerit, ſignabitur ora capillis.

Adverſus *Capillamentum*, ſeu *Perucbas* deferentes emiſit majores Cenſuras *Concil. Conſtantinopolitanũ in Trullo can.* 96. In quo narratur cũ dolore, *Mulieres Capillorum cultu naturali deſerto, Comis Mortuorum ſe denſiſſimis ſubornaſſe contra D. Petri Apoſtoli monitum, quod mulieribus non ſit extrinſecus Capillatura*: ubi *Zonaras*, & *Balſamon* plura, quos vide, prauum illum flentes morem. Et *P. Chriſtianus Lupus* in Scholiis, *Tracta-*

tum

tum laudat *Patrum Predicatorum Constantinopolitanum* aduersus veterem Græcarum Mulierum fastum sese Capillis defunctorum ornandi. Hodie forsan pejus, dum Viventium in *Belgio* in Peninsula *Scandinaviæ*, & alibi Viuentium venduntur *Capilli*; ex quibus *Galli*, & Nostrates conficiunt, vel texunt *Peruchas seu Galericulos. Eliberina Synodus cap. 67.* statuit *Ne qua fidelis, aut Catechumena, aut Comatos, aut Viros Cinerarios habeat.* Quam vocem obscuriorem, ornamentum attingens aureorum, ac rutilium Cinerum *Tertullian. Lib. ad Vxorem* usurpavit, peritos illos Capillaturæ structores appellans *Germanicos Bajulos, & peregrinæ proceritatis Cinerarios*. Idemque *Lib. de Fæminarum Cultu* videndo *cap. 7.* eundem reprobat Mulierum præsertim Latinarum excessum, progrediẽs *cap. 11.* ad Nobiles, & opulentas ex Gentilitate conuersas.

Et quæcumque Capillorum irrufatio, *Infernalis Ignis exordium* vocatur à *Divo Hieronymo* similẽ vanitatem damnante in Epistol. *ad Mar-*

cellam, ſeu *Ep.* 23. Acerrimè interdicitur ab Eberardo Salisburgenſi Archiepiſcopo in Synodo ſub Pontificatu *Martini Quinti*. Nec deſunt Canones, quorum rationem *D. Cyprian.* *in ſerm. de Habitu Virgin.* hoc modo quaſi explicat: *Si tu te ſumptuoſius Comas, & per publicum notabilior incedas, oculos in te Juventutis illicias, ſuſpiria adoleſcentium poſt te trahas, concupiſcendi Libidinem nutrias, ſuſpirandi fomenta ſuccendas, ut & ſi ipſa non pereas, alios tamen perdas, & velut gladium te, & venenum videntibus præbeas, excuſari non potes, quaſi mente ſis caſta, & pudica,*

Rursùs *D. Hieron. ad Lætam* de Inſtitutione filiæ, corruptelam damnat; & magiſtraliter docet contra homunciones in 1. *Sophon*; *quod Peribit qui in fæmineo languore mollitus Comam nutrit, vellit pilos, cutem polit, & ad ſpeculum politur: quæ propriè paſſio, & inſania fæminarum eſt.* Adverſus autem Moniales quodammodo ſęcularizzantes *D. Auguſ. Epiſ.* 109. ſeu *Regula* 3. quæ pro certa poſt *Card. Bellarminium* ab Inſigni Criti-

co

co *Luca Holstenio* 3. *p. Regular. à D. Benedicto Ananiensi collectar. num.* 6. accipitur *Nec sint vobis*, scribit, *tam tenera capitum tegmina, ne Retiola subter appareant. Capillos ex nulla parte nudos habeatis, nec foris, vel spargat Negligentia, vel componat Industria.* Huic sexui in statu Virginali *Capillos non tondendos* vult *D. Ambros.* in eloquentissimo suo de *Virginibus* opere *lib.* 3. *post med.* excludens omnino, Capillorum ornatum, ipsum quoque multo magis *Capillamētum.* Piissimus *Jacob. II. Aragonum Rex* in Generali Curia Ilerdæ anno 1301 sancivit *Quod quilibet Saracenus Franchus qui sit in Catalonia portet capillos cercenatos, & tolts*(idest tonsos) *in rotundum, seu in circuitum, eo ut cognoscantur inter Christianos, &c.* Pluraque possemus addere Antiquo nova, & juridica.

At videri queunt *Chrysost. de Cultu Fæmin. Clemens Alexand. in Pedagog. Nazianzen. Carm. in Mulier. Ornat. Iuo. Carnutens. in serm. de Adulter. habitu Viror. ac Mulier.* cæteriq; Patres, ac fere omnes Interpretes.

Item *Card. Baron. ad Ann. Christi* 286. *num* 17. *& Binius ad Concil. General. verb. Capilli, Coma, Caput.* Tegumentum Capitis fuisse ipsis tamē semper, planum est, Græcis *Kalyptram* apud *Homerũ, Hesiodum, ac Plutarch.* sive Reticulum, quo plexa Coma, districta, nec diffluens.

Tam Nutritio delicatioribus jam usu recæpta ex *Gellio* 4. quam promissorum capillorum consuetudo quævis prudenti, ac solerti Ferdinandi, ac Isabellę Hispan. Regum decreto, Scholaribus, Clericis, & laicis adēpta *Marinæo* teste *Rer. Hisp. lib.* 19. *ac Bened. Pereyra in sua Academ. seu Repub. Liter. num.* 1558. *ac seq.*

Omninò autem, ex traditis per *D. Sebast. Covarruvias en el Tesoro della Lingua Castillana litt. C. fol.* 163. *pag.* 2. *Matriti* impress. anno 1611. famosis adimenda Viris, quibus Aures fortasse obtruncarę, ut de Servis *Arbiter* eo textu. *Simul ut notæ quēque Litterarum non adumbratæ, Comarum præsidio, totæ ad oculos legentium accederent.*

Ignorant *Clerici* fortasse, eorum

Co-

Coronã ſignum eſſe Coronæ Glorię; quod explicãt ad ſatietatem *P. Carriere* ubi ſupra, ſeu *Fidei Cathol. Digeſto vol.* 2. ac *D. Andreas de Sauſſay in Clericali Panoplia*, & nos melius infra. Ignorant alii *Capillamenta* hæc annis ſuperioribus, nocturno tempore pœnali edicto vetita: *Florentiæ* mox Vectigali ſubjecta, pro Viris tamen non Sacris. Idque ratione Luxus æquiſſimum, ut de *Chirothecis* poſtea dicemus. Quorũ uſum pœnitus indixere Poliarchiæ prudentiores, Legum ſumptuariarum ſtudioſiſſimę; eaque fuere pluribi in plateis publicis, jure, ac merito conflagrata.

Etiamſi neceſſitas ſuppeteret, cum moderamine adhibenda forent, præſertim in Triſtibus, vel Funeribus, genuinæ *Comę*, tonſæ, aut promiſſæ, cõſuetudinem, ac ritum imitando. Quem refert *Kirchmann.* alias citat. & Auctor *Libitinæ*. Priſci enim, Magiſtri Morum ſolertes, in ſilicerniis mortui cauſa, è vilioribus cibis, cujuſmodi Lens, & Membrades apponebant, animadvertente *Jaſ. Caſaub. in Athæn.* 7. 11. Hinc Cõcinna induũt ple-

plerique in Epithalamiis, Laureolis Doctoralib., ac celebrioribus Spectaculis, quæ, occasione lugubri, exuenda censemus. Et nullo prorsus modo aliquibus permittenda, quemadmodum in Vestiũ ornatu Pragmaticæ sanctiones excipiunt, ac decernunt. Sic videmus: Gladium, Arma, Lanceam Rusticis indicta, ac Nobilib. permissa *lib. 2. Feud. tit. 27. per Frider. II.* Cæsarem; & Mercatori tantum sellę gladium alligatum, permitti, per Prouinciam transeunti defensionis causa à Prædonibus. Jure igitur adversus illa stylũ quidem facundum arripuit *Hamburgi* anno 1636. *Henricus Janichius ad D. Chatarinæ Ecclesiastes*, damnatę *Augustanæ Confessionis in præfat.* ad Orationem ejus Soceri *Salomonis Gesneri de Personis sive Larvis*, iisque præsertim verbis. *Quid aliud sibi vult monstrosum illud Capillitium, quod Juventus nostra hodie alit? Quod Stellarum Crinitatum instar in è longinquo advenientibus videre licet?* Monitiuncula hæc amantissima Præceptoris ad Studiosos, tanquam Parentis ad filios.

lios. Noſtris autem diebus calamitas adeo eſt pervagata, ac deploranda, ut ſit difficillimum Satyras non ſcribere. Aequale prorsùs in Principibus Viris, ac in infimæ ſortis, ut prænotavimus eſt *Capillamentum*. Sic primores, ac Artifices, ita Nobiles, Plebei, & Infamis vitæ ſuas explicant *Peruchas*, ut confuſo reſpectu, ac honore, inter graves, ac indignos, cum ſummo Reipublicæ detrimento vetus Adagium à Poeta depromtum, ſępe ſit repetendum

Nos quoq; Poma natamus.

Sed nec Vetera aſſequenda, nec Nova pęnitus improbanda *Phavorinus in Gell.* 1. 10. adoleſcenti pręſcripſit: cum juxta Antiquitatē mores alendi, & ad pręſentia ſint verba aptanda. Capilli, ſenſu carentes, cerebro ſpirituum animalium ſedi innituntur. Id ſatis *Diſarium* perdocuit *Macrobrii Evangelus* 7. 9. quaſi à prudenti corporis regimine, haud avellendi. Sic ad minuta prolabere, petitis meliùs ſatisfaciendi gratia, conſultum.

CA-

CAPUT V.

An Ecclesiastici, seu Sacri Ordinis hominibus Capillamentum *sit permittendum?*

LUxu atque immoderantia in Capillis, & adscititia Coma hucusque, per sententias quidem gravissimas, propulsatis, & quasi confectis: eorum assuetudinem, qui in sortem Domini sunt vocati, Sacrisque insigniti, vocamus ad trutinam.

Universim autem Clericis nutritio Comæ indicta, capitisque rasura in modum spheræ sancita *Can. Psalmista dis.* 23. ubi prudens adiungit Glossator *Parum*, & benè; amplitudo si quidem Coronæ conversionem significat. *Can. duo* 12. *q.* 1. *& cap. cum dilectus in parte Extrau. de success. ab intest.* In Monacis Tonsura antiquissima probatur, ex *Dionys. de Eccles. Hier.* 6. *Athanas. de Virgin. Hieron. ad Sabinian. Diac. Epiph. Hæresi* 40. *August. de Oper. Monach. cap. ult. Isid. de Offic. Div.* 4. qui ab Apostolis insti-

sti-

ſtitutam ſcribit, ac *Beda* 5. *Hiſt. Angl.* 12. ubi Diuum Petrum primò Capillorum Coronam geſtaſse ſcribit.

Argumentum ſacri Juris Interpretum ad *Can. non licet il* 2. *diſ.* 24. in eo potiſſimum verſatur quod, ſi Clerico fas non eſt cum Coma ſuum exercere miniſterium: fortiùs Comato Sacerdoti celebrare. De illis enim Concluſio iis patet verbis. *Nec oportet Clericos Comam nutrire, & ſic miniſtrare, ſed attonſo capite, auribus patentibus, &c.*

Quinimò apparere *Tonſura* debet; Ipſa enim capitum velamina in templo damnata ex *D. Pauli, Corint.* 11. 4. *& ſeqq.* ubi videndus Jo. *Chryſoſth.* Ad eundemque finem ita *D. Cyprian. de Lapſis poſt init. Ab impio,* inquit, *ſceleratoque velamine, quo illic velabantur ſacrificantium capita captiva, caput veſtrum liberum manſit,* ſcilicet ab Ethnicis ſuperſtitionib., de quibus *Arnobius, Fælix Minutius,* & plures alij; diſcrepantiam ſuadens Chriſti fidelibus. Nec quam Infirmis ex neceſſitate velato capite ſtare in templis permiſsum docent *D. Gregor.*

gor.Concil. Rom.cap.13. & Can. nullus de Consecr. dis.1. Plenè *Card. Baron. & D. Th.* ad laudatum locum, Apostoli. Exempla quoque suppetunt Seraphici *D.Francisci*, qui, teste *Bonaventura* in ejus Vita, Canonicas Horas erectus semper, & absque caputio persolvebat; Quemadmodum flexis genibus, & capite *nudo Sanctus Carolus Borromæus*, & Venerabis *Cardinalis Bellarminius.*

Fęminis tamen ob Honestatem, ac Verecundiam consuetum semper, & commendatum capitis Velamen, ut apud *Card.Baron.Anno Christi* 57. *nu.* 84. Hinc de *C. Sulpitio Gallo Valer. Vxorem dimisit, quod eam capite operto foris versatam cognoverat.* De *Troianis Clemens Alex. Creusam* narrat *Aeneæ* uxorem, quod audierit ipsam, propter insignem honestatem, ne cum Troja caperetur perterritã, se velamine detexisse, verum etiam velo tectam mansisse, dum ab incendio fugam arriperet. Et de *Judeis Tertull. de Corona militis: solenne fæminis eorum velamen capitis, ut inde noscantur*, & plura de *Virginib. Veland.*

land. Alia in Sacro Codice. Peculiare autem de *Virginibus Deo Sacratis* monet eo loco *Baron.* in politiore Literatura verſatiſſimus *Non tantum tegi ſacro velamine, ſed nigra indui veſte, & operiri pallio olim in Eccleſia.* Imò antiquitus iis paſſim ubicumq; capitis tegumentum, *Calyptræ, vel ſcuti* nomine, *Circis, ac Andromaches* tradunt exemplo, *Heſiodus, Homerus,* & apud *Plutarchum Hellanius*: planumque *Iliad.* 3. de velata ad prelium videndum *Helena*. De Velo novæ Nuptæ *Briſſon. de Ritu Nuptiar.*

Priſci viri *Græci* magna ex parte capite nudi, ſcribente id *Herodoto de Aegiptiis in Thalia*: & de *Romanis* exempla *Cæſaris* aliorumque ſuppetunt. Nunquam virile caput *Pileo* intectum conſtat in *Homero*, in cujus *Iliad.* 10. Galea coacta, & levior legitur: & in *Odyſſ.* 24. veluti Caprina ruri *Vlyſſis* patri, *Theſſalis* uſitata, ex *Oedipode Coloneo Sophoclis*; Caputq; *Pileo* muniri, ne pluvia hyberna madefieret Agricolis, *Heſiodus* monuit, placuitque *Indis*, teſte *Philoſtrato*. Quamquam antiquus mos fuerit

Vlyſ-

Vlyssem cum *Pileo* pingere, ut *Plin.* 35. 10. notat, effigiesque adsit in *Fulvii Vrsini* jam edito Denario.

Birretum esse quid nouum, & circa annum 1499. inventum *Polydor. Vergil.* opinatur *lib.* 3. *cap. ult.* prius tamen rotundum, postea quadratum, ex Eruditiss. *Eccles. Disciplina Thomasini*. Quo nomine *Subbirreta, Pileoli, Calotæ*, ac similia apud Virum laudatissimum nostro sæculo, totaq; laudandum posteritate *P. Theoph. Rainaud. de Pileo, & cęteris Capitis Tegument.* 2. 13. sive *Oper. to.* 13. Plures autem synodicæ Constitutiones *Birreti* depositionem in Missæ celebratione quandocumque decernunt, & quandocumque debeat simplex esse, & honestum. *Pictaviensis anni* 1377. *& Ravennas* 1607. *In Manuali Rothomagensi* anni 1650. quod, nec in *Birretorum*, Cingulorum, Calceamentorum, aut reliqui Vestitus forma, Clerici Sęcularium more Novitatem affectent. Prius, & melius Castellana 1595. sic: *Pileos præsertim turbinatos non habeant, neque subbirreta, nisi Valetudinis causa*, ubi Juris

ama-

amaritudo cum Epicheja dulcescẽs. Quæ refert Regius Doctor, ac Professor Sorbonicus, Ingenii minimè gregarii,neq; Lectionis torpentis *D. Gaston Chamillard. in de Corona, Tonsura, & Habitu Clericorum pag. 233.& seq.245. & 375.* qui Clericalem *Coronam*, seu Tonsuram ea forma qua viget,in fine quinti sęculi usu recęptam affirmat.

Aliqua erudito congerit calamo ex Heremitarum familia P. *Prosper Stellartius* in opusculo *De Coronis, ac Tonsuris Paganorum, Judæorum, & Christianorũ,Duaci anno* 1625. edito.

Vide Insignem Philologum *Claud: Salmas.* in *Epist. de Cęsarie Viror. & Mulier.Coma pag.603.*post *Senec. de Brevit. Vitę cap.12. D. Bernard.* in consueto suo *Epistolar.* aliorumque Operum mellificio,& *Paulin.Epithal. in Julian.& Jam.* De Penso, & Misteriis hujusmodi *Coronę* quidve Tonsori in ea, ac *Barba* curandum, post *Haeften. 5. 9.4.* uberrimè *D. Franc. Ma.Maggius Cler.Regul.Panormit.De sacris Cęremoniis to.1.opus.2. disquis. 15.& plurib.seqq.fo.158:*

Nec

Nec tantum Synodi plures Episcopales velamen capitis negauere: quod in *tit.de Vita, & Honest. Cleric.* aperitur: sed, eo nudato, ex veteri cõsuetudine, sacrum auditur Evangelium. Et meritò, juxta locum *Isaiæ cap.* 1. Græci religiosissimi à Mitra abstinuerant. *P Goar in Notis ad Euchológ.fol.*431. & *Bona Cardinal.Rer. Liturg* 24. 14. post *Gretserum* aliosq; Cujus Mitrę in Occidua Ecclesia vsus vix post annum millesimum ex *P.Menardo in Notis ad Liturg.Sacr.D.Gregorii Magni pag.*362. Et *Francisc.Meinard.disput.de Jurib.Episc. pag.*59. ex *D.Cypriani* perquam docta ad *Pompejum Epist.* sacerrimam in hac ora minimè gestandi Pileolum, neq; aliud capitis tegumentum consuetudinem inter sacrificandum, nullo actu præscribendam astruit: econtra vetustas foret erroris. Laudabiliter imitamur Orientales, aut potius iis exemplar prebemus, qui, siue Episcopi, siue Sacerdotes cuncti, aperto capite sacrificant; ea nimirum ratione, vt Christo capiti honorem præstent, juxtà præceptum Divi *Pauli*; & quia est æquissi-

ſimum, ac ſalutare, habitu eodem eſſe inter ſacrificandum, quo primum quiſque ſacris eſt initiatus. A quo more ſatis pio pauci excipiuntur, veluti *Armenii* in plaga illa, de quibus in *Simeonis Theſſalonicenſ. Oper. Iſaac 2. Invect.* eos adverſus *hæreſ. 25. Epiſcopo Alexandrino, aliiſque Epiſcopis.*

Rurſus capite aperto è ſacris Bibliis legitur in Religioſorum menſis, ut in *Conſtitutionib.* Carmelitar. 1. 16. 14. Clericor. Minor. 4. 17 4. *ubi P. Flumara* Somaſchæ 3. 18. *Cōſtit.* Soc. Jeſu *Jul. Nigron.* 4. 3. 1. Heremitar. Auguſt. 2. 9. Diſcalceat. 1. 9. *vbi Paul. à S. Jo.* Ordinis de Mercede 3 8. Cler. Regul. Theatin. & ferè omnes apud *Aloyſ. Novarin. Sacr. Elect.* 1. 30. Imò capite detecto, & inclinato, Pontificis viventis veneramur nomen, ex traditis à *Gavanto* in *Brev.* 10. 2. 9. *Caſtaldo, Totinio*, aliiſque ad Cęremonialia ſacra notantibus: & de *Concionatore Bauldrii* in *Man. ſacr. Cęrem.* 1. 10. 9. exceptis Antiphonis, & Gloria Patri permiſſo Pileolo ad Pſalmos communiter in Choro. *DD. in cap. Nullus de Conſecr.* maximè *Cardin. Turrecre-*

ma-

*mata. Maggius de Sacr.Cærem.tom.2. Op.2.disquis.*21. qui tuetur morem Sternuentes sodales in choro aperto capite salutandi, causamque reddit philologicè *Disquis.*26. De quo Omine *Bulenger.de Divinat.* 4.3.

Nonnullis tamen de causis, equidem urgentibus, doctissimus *Navarr.* sentit *consil.7.nu.p.2. ac* 5.*lib.*1. Sacerdotes celebrare posse cum Amictu: & *Birretum* permitti ex causa, non *Capillamentum I. B. Thiers* in Gallico recenti Opere *des Peruques.* Eaque necessaria, olim satis erat pro *Birreto* vel Pileolo ad celebrandum, absque alia majorum facultate per *Ugolin.de Potest.Episc.*16.2.3.vel saltem Episcopi, aut superioris in Regularibus licentia sufficiebat, per ea quæ *Layman tract.*5.*cap.6.num.6. & Henriq.*2.29.2. tradidere. At modò, Summo soli Pôtifici hæc dispensatio reseruatur, qui Viris quidem gravib. Principum Ministris, *ut* in Urbe nunc observavimus in *D. Abbate Pieruccio Serenis. Electoris Palatini* Negotiorum Gestore, ętate admodum annosa, & valetudine adfecta, aliisque pau-

paucis, Sacro Canone, & Synaxi exceptis, reliquo Sacrificii tempore, Pileolo quidem indulget: quo tamen modo ægre diſpenſaſse cum Nicienſi Epiſcopo *Gregorium XIII.* notat *Scortia lib.3. de Miſſa 4. cap.* Hocque novum jus *lib. 2. de præcipuo Sacerd. Offic. 3. 8. Agnell. Perſic.* diſcutit fusè.

Quod valde congruum, quia Regibus, ac Principibus Viris occurrimus & adſtamus capite revelato: idq; priſco ritu, de quo *Alex. Neap. Genial.* 2. 19. poſt *Plutarc. Problem* 10. & ex *Lipſio* aliiſq; *Gratian. Diſcept. For.* 282. 55. & 67. Magnatibus tantum Hiſpanorum, ex Monarcharum benignitate, conceſsum capitis operimentum, vel pileum. De quo honore non exiguo ſcribunt *Zurita* 7.3. & alibi: *Mariana* 28.20. Bobadilla. 2. 16. 38. *Sicul. de Magnat. Caſtellæ* 4. *Sandoval in Hiſt. Reg. Ildelf.* 11. Guardiola de *Nobil.* 42. *Pacian. de Probat.* 3.37.9. Gamma *dec.* 1. 42 *Cavedo* 2.4. Fusè *Larrea Alleg. Fiſcal.* 1.8. aliique.

Ex quibus, difficilius putant plurimi

indulgendum pro *Peruchis* seu *Capillamentis* in Sacrificio, & vix in simplici Clericatu, in quo illud minimè adprobare, vel tolerare nititur per quam zelosus Pastor *Eminentiss. Archiepiscop. Neapolitan. D.* Jacobus *S.R.E. Cardinalis* Cantelmus. Ad rem *D. Andreas Du Saussay Panopliæ Cleric.* 2.5.1.1.*in fi.Capillamenti*, inquit, *seù Adulterinę, apposititi ę, & alienæ Comæ usus, semper infamis in Ecclesia habitus est. Quamobrem ullo modo unquam licitus fuit Sacerdoti, aut Clerico.* Licentiam in eo casu, ac dispensationem religiosiores Viri supponunt extortam, ideòque non licentiam, seu facultatem, sed violentiam: de qua *D. Bernard.* egregiè *epist.* 87. pleniùs verò in *Tract. De Præcepto, ac Dispensat.* & vide *cap.*4.*n.*18, in aureo *Considerat.* Libro . Hinc per bellè *Matth, Tympius* in *Speculo Magno Clericor. Poteras ire in Infernum sine licentia: nunc ibis cum Dispensatione.* Adfuimus *Coloniæ Ubiorum* Sacro nō semel *Serenißs. Principis Electoris Maximiliani Henrici à Bavaria* ibidem Archiepiscopi, & *Celsiss. Francisci*

ſci Egonis Furſtembergii, Principis *S.R.I.Epiſcopiq. Argentoratenſis*, qui in Canone deponebant (latet an ex forma Pontificii Indulti) *Capillamentum*, cujus uſus ferè idem, ac Pileoli, ſeu *Birreti* apud ipſos. Imò eorum alter cũ *Birreto* ad Comam adſcititiam aptato, quo ſinciput, Conſecrationis tempore ſui Sacellani, humiliter pręſens detegebat. Religioſiùs autem in Urbe Præſules aliquot, ſive Eccleſiæ Proceres, velut *Illuſtriſſimus* modo *Inquiſitionis Sacræ Vniverſalis Adſeſſor*, quem *Perucha* exuta, piè celebrare audiuimus in Aurora, ac in ſacratis ædibus *Divę Marię Majoris*, aliique alibi in Eccleſiis Patriarchalibus, vel Collegialibus, in quibus adſcripti ſunt, vel ubi ab ipſamet peculiari Pietate vocantur. Papales enim Literæ in Urbe, tanquam Orbis candelabro quidem fulgidiſſimo, pro modeſto hujuſmodi *Capillitio*, *S. R. E. Cardinalibus* aliquot, pauciſque aliis ſummis Viris ſupplicantibus, neceſſaria affluẽte cauſa, ad ſacra facienda ſunt datę:

Pileolum profectò, ſive *Birretum*,

 (quod

quod ex vili voce, ac re *Birrhus* Etymologici nonnulli derivant) vel *Calantica*, ab oculis Principum Virorum improbata,& nullo modo in Insigni Philologo *Michaele Angelo Riccio* posteà *S.R.E. Cardinali* ante Purpuram coram permissa, etiam ob frigidissimam temperiem capitis à *Sa.me Alexandro Papa VII.*qui eruditam ejus pomeridianam assuetudinem satis desideratam hac de caussa respuit. Super Sacrificiū, Ecclesiasticis vetitam decretis, *Gavant.* notat *Comment. ad Rubr. Missal. p.2.tit.* 2. Non sic de *Capillamento* nostro, quod ex *Martialis Epig.45.vel 37.lib.* 12. *Calceū* capitis appellat elegāter, sententiæ huic adjungens calculum supra laudatus *P.Theophil.Rainaud.* *sent.2.vers.Nunc è contrario fol.nobis* 591. quia fit aliquoties, vel ut scripsimus, componebatur priùs, ex corio. Eaque ratione cum unum moraliter si non physicè faciat cum capite, nec à nativa *Coma* internoscatur. Quo loco prudentissimè advertenda conditio. Videatur *Anselmus Solerius de Pileo* cæterisque capitis tegmi-

minib.sacris profanisque,ubi *sect.*13. *de Byrrho*.Et de illo in signum Libertatis à Seruis manumissis, calvo capite genibusq; nixis accæpto *Wilelm. à Loon de Manumiss. Servor.* 1.4. 29. Hodiernum *Caputium* idem quod *Cucullus* probant Philologi, *Balb. in Cathólicon,Trebell.in Promptuar.Perenott.* aliique apud *P. Eustach. à S. Vbaldo* novissimè in *Quodlibet.Regular.*6.8.*nu.*547.& 570.

Meminimus *Irregularitatis* notā olim obstrictos fuisse,qui defectum patiebantur, & jam esse planum est, qui in oculo, vel in alia faciei parte; populus enim ex ea Turpitudine dificulter se ad Pietatem in Sacris Ministeriis componeret, potiusque ad risum, vel sannas. Idemque si omninò Sacerdos pilis, & capillis careat, vel cutem ex aliquo morbo, præsertim insanabili, nudam detegat. In quā sententiam propendere videntur *Campanil.in Divers.Jur. Nat.*11.17. 36. *in fin.* ac *Barbosa in Pastorali* 42. 24. Arbitrio tamen Episcoporum, Fęditas,Turpitudo,& circumstantiæ scandalum gignentes examinandæ

metius visæ sunt *D. Nicol. Rodrig. Fermosino De Offic. & Sacr.Eccles. to. 2.seu ad cap.2.de Corpo. Vitia. q.4. n. 4.fol.* 330. Prestat idcirco uti *Peruchis*,sive *Capillamentis*, honestioribus planè apud saniorem Vulgum,quam simplicia *Birreta*, quæ capitis Tegumentum nimis libertinum demonstrant. Eę plerisque conferunt non modicè ad corporis valetudinem, cum caput Humiditate, vel Frigiditate præsertim affectum, ab injuriis tempestatum, vel consuetis alicubi aeris incommodis exquisitè tueantur, cutemque ad sese capillis rursus vestiendam facili disponant; ut ex *Medicorum* turba, & simplici sensu. Raroque nocumento sunt.

Nobisq;expertiores Prudētioresq; Physicos hac in dubitatione sedulò cōsulentibus; fuit *Romæ* responsum, *Peruchan* esse ad ornatum, vel Luxū apud *Excellentiores*:ad Valetudinem autem, vel necessarium commodum (ut in mercede cōductis passim animadvertimus) apud Cives honestos. Mūdioribus quoq;ad munditiem valere constat, quia naturales *Capilli*,

sive

ſive ex cutis excremento, ſive ex ſe ipſis, ut alii malunt, fætidas beſtiolas progignunt. Scribit ad rem plura *Frider. Garmannus de Miracul. Mortuorum l. 1.* ubi & de Nutritione Augmentoque. An vero ſint cavi? plenè poſt *Griendelium, Hookium; & Levenochium P. Philipp. Bonanni Soc. Jeſu in Micrograph. curioſa cap. 6. §. 7. addit. Obſervat. Vivent. in non Vivent.*

Virorum ex doctioribus Cathedris Illuſtrium in articulo præfixo ſententiam conquiſivimus, *Juris*, *ac Theologiæ Conſulti* partibus functi, cujus eſt de Juſtitia reſponſum dare; vel etiam *Philologi*, nullo jure prohibiti, *Pedem* quoque *in alieno choro ponere*, quemadmodum loquebatur *Plutarchus*; publicè namque intereſt, rem obductam, & in conſcientiarum ſcrupuloſarum detrimentum abditam promere, & in lucem educere.

Eminentiſſ. Thomas de Vio in Summa, Verbo *Clericorum peccata* innumerabilia putat ſtatus hujus crimina, enumerans penſum Habitus, Raſuræ, Tonſuræ, & ſimilia; Non tamen

mortalia, citrà temeritatem, contumaciam, & contemptum, ſed gravia ex levibus cauſis, negligentibus Prælatis obviare, & opponere ſe pro jure ſervando. Quo In onere ſibi quiſque conſulat, & advertat ſi teneatur verbo, & exemplo ad aliorum correctionem. Sic obiiciunt, indulgentq; ſibi ipſis quamplurimi, Sacra non curantes jura, in quibus mortalis culpæ rei proclamantur. In omnibus tamen Epichejæ, ut diximus, moderamina ſervanda. Noſtrum hic non eſt docere, nec quicquam certi in materia diſcæptationibus obnoxia aſtruere. Aliorum placita referimus, & exornamus.

Nazaræi olim Cæſariem velut Ingenuitatis ſymbolum nutrire juſſi, ut ſe melius libertos Domini profiterentur. Ex *Deuter.*32.41. *Doctiſſ. Caramuel in Theol.Regul. to.*1. *diſp.* 13. *tit.de Cap. Raſione pag.*96. *num.* 154. Abraſum enim caput, Servitutis indicium ex *Chaldæo*, Ethicorumq; vana Theologia apud *Ariſtoph. de Avib. & Senec.Ep.*2.

Dubium excitavit in ſua *Experimen-*

mentali Theologia casibus plusquam septingentis factis, non fictis, impressa Monasterii Einsidlensi in Helvetia Virgineæ Sanctitatis venerandi, in *fol.* 1678. Elaboratissimus *P. Georgius Gobat* Soc. Jesu *Tract.* 8. *casu* 17. *sect.* 2. *num.* 680. *fol.* 831. An ad sacros adspirans Ordines, defectum teneatur aperire debilitatis capitis, ad Sacrum faciendum capite nudo, ita ut Capillitio hujusmodi assumpto uti valeat? Respondetque his plane verbis. *Alicui evenisse scriptum mihi est; Ego tamen non ignarus tale Capillitium haberi eo loco quo naturales capillos, atque adeo non deponi coram ullo Rege terreno, nec coram* Rege *sæculorum quando hic, vel attollitur, vel sumitur in Sacramento; Eam ob rem, si ita conformatum sit, ut ab aspicientibus habeatur pro naturali, non censeo necessarium fuisse quicquam dicendum ulli Superiori Ecclesiastico. Vni tamen alteri licentiam impetravi pro majore securitate à quodam Reverendiss. Vicario Generali*. In *Germanico tamen Imperio, ac in Belgio* (quod ex visu didicimus) facillimè cum propriis

philacteriis facultates dilatant Episcopales, ut in Quadragesimali Abstinentia, & *Papæ, vel Apostolico Nuncio*, ipsius vice, reservata. De *Puellis* ibi Nobilibus idem *P. Gobat* 5. 13. 306.*pag.* 396. Ex *Dicastillo*, quod si dum Sacris intersũt in proprio Oratorio, se se vestiant Comamque horridam forsan, pectine complanent, nullius lethalis criminis reę fiant; cũ labor ille minimè necessariam attentionem impediat. Publicè tamen peccatum censetur gravius, ac præsertim in Viris, qui sunt prudentiores: quod Nos quoq; pravo Aulicorum, ac Militum exemplo, cum stomacho sæpè vidimus *Viennæ Austriæ in Divi Michaelis* apud Clericos Regulares, vulgò *Barnabitas*

Pecten profectò sic dictus non modo, quia capillos explicat, & cõplanat ex *Varrone*, sed quia caput mundat, spiritusque sopitos excitat, tractandus in abdito, sive buxeus, vel ut olim eburneus, & aureus ille *Nympharum ad Palladis* lavacrum, de quo *Callimachus*

Pectinem & ex auro producite, possit, ut udos *Ex-*

Extergens crines pectine dividere.
Cujus officium, elegantia *Claudiani* carmina in *Nuptiis Honorii describunt*

——— Largos hæc Nectaris imbres
Irrigat, hæc morsu numerosi dentis eburno
Multimodum discrimen arat, sed tertia retro
Dat varios nexus, & justo dividit orbes
Ordine, &c.

Plura apud *Junium de Coma cap.* 7.*fol.*392. ubi de causa gesti Pectinis Romę à Veneris simulachro.

Similia jam eductę sententię profert Vir, ad interpretanda Sacrificii Novę Legis mysteria, in iisq; dubia solvenda natus, P. *Zacharias Pasqualigo*, à primo Clericorum Regularium cętu, *quæst.*832.*tom.*2.ubi Pileolum, hujusmodi capillis refertum brevioribus, & cum Tonsura, ita quod externo habitu nudum referat caput ex capillorum defectu, vel alia causa, nec facili dignoscendum an sit adscititium, posse adhiberi censet in Missa. Quia hoc modo reverentia

requisita in Sacramento salvatur, signumque aptum denotare interiorẽ honorem, servatum homines deprehendunt, ac si nudum aspicerent caput, juxtà tradita à *D. Tho.* ex Cathedra 2.2. *q.* 103. *a.* 1. & à Jacobo *Revio* nuper expuncta in opere inscripto *Libertas Christiana circa usum Capillitii defensa*. Praxis quoque id firmat eorum, qui *Capillamentis* in Principum conspectu utuntur, coram quibus debent stare capite detecto, sicut adstantes *Summo Pontifici, Imperatori, ac Regibus*, quos obsequi putamus, ac si genuinis Capillis; exterior enim habitus est exutus, sive capitis detecti. Et id sufficit ad tuendam reverentiam præscriptam, ac debitam Sacrificio incruento. Nil tamen his pro Affirmativa considerandis relictis se statuere modestus Auctor fuit fassus, dum opus produxit anno 1662. *Lugduni*: qui forsan hodiè, ex communiori *Perucharum* consuetudine, vel abusu, clariùs eliminatis scrupulis, pro eadem sententia responsum daret. Et facillimè ipse permitteret absque peccato, semel

aut

aut bis in mense absentiam Canonicis in choro, pro illa recoquenda, lavanda, & ungenda, ut moris est: quemadmodum *Barbæ* radendæ gratia prudenter censuit *Navarr.* 5. *de Orat.* 21. & 21. 64. & alicubi de praxi Jo: *de Escobar tit. de Hor. Canon. q.* 5. 3. 153. & *P. Garsia Sum. de Excell. Cleric.* 2. 9. *ult.* 31. aliud opinantib. *Garz. de Benef.* 3. 2. 245. *Moneta de Distrib.* 2. 13. 45. & *Palao to.* 2. 7. 3. 9. 12. 18. Fortior enim est ratio *Peruchę* cum una tantum adest quę, ut benè propriam *Comam* imitetur, exposcit sępè Artificis, vel Tonsoris manum, ad octo horarum spatium, sicut audivimus; nec valet differri ut *Barba*. Illicitus quoque videtur incompti ejusmodi *Capilli* usus, & quædam nimis patens immorigeratio, & à *Doctore Langhio* Novariensi *nelle sue Meteore Moralizzate* vernaculè perstricta.

Non pauca de *Gallorum* Libertate, ac Licentia apud Viros maximè cordatos vulgus insanior prodit, quæ à Veritate dissentiunt. Eo enim in Regno peculiarem, ac summam Ec-

cle-

clesiæ hominum addictorum Doctrinam, ac Modestiam, nostrum met oculare testimonium distinxit: paucis in Aula Regali excæptis, nec à Monarcha probatis. Episcopi solertes ibi, nonnihil in eorum Diœcesibus quoad hoc indulsere. Sic *Eminentiss. Aquisextiensium*, Sacrorum Princeps *D. Hieronymus de Grimaldi S. R. E. Cardinalis* fęlicis memoriæ pluries, Medicorum placito præeunte, dispēsationes dedit, hac nimirum forma *Propter Vertigines, & alia Incōmoda cum timore mortis. Dumodo ad Clericalem Modestiam fuerit (Perucha) rectè composita. Vt color ætati in senium inclinanti congrueret. Vt Aures paterēt. Vt Corona appareret Sacerdotalis*, quemadmodum optimè Galli, Artifices efficiunt, aliisque similibus circumstantiis. Nec imparia sunt in presenti regimine, summa quidem commendatione digna *Eminentiss.* ac Sapientiss. *Cardinalis le Camus Gratianopolitani Episcopi* Synodalia Decreta, quę extant in *tit. de Missar. Celebrat.* Pro Vrgentibus tantum casibus, validis juribus per Physico-

Me-

Medicos probatis: Utque *Capillamẽtum* ſit breve, modeſtum, nec Aures excedat, non criſpatum, nec muliebri forma comptum, ſitque in eo Clericalis inciſa Corona, juxtà Sacrum Eccleſiæ Catholicę Ritum. Quod demum cauſis, quæ faceſſebant deficientibus, ſtatim exuatur, aliàs pœna, ſeu cenſura ſuſpenſionis inflicta. In ipſa met *Lutetia*, & ad ſummi Templi ejuſve Sacrarii fores diù fuit lectum Decretum hujuſmodi affixũ: *Die Veneris 19. Auguſti 1689. conquærente Domino Cantore, quod nonnulli ab aliquo tempore ſolemnioribus etiam diebus cum prolixiori Coma, ac ſine Tonſura Clericali Chorum ingreſſi ſunt; Domini huic abuſui occurrere volentes, mandaverunt ne quis omnino, ſub quovis etiam adſcititiæ Comæ prętextu, vulgo Perruque, deinceps Chorum ingredi pręſumat, niſi brevi, & ut Clericos decet Capillitio, ac inſuper omnes Tonſuram, ſemper & ubique gerant, ſuo Officio, & Ordini, juxta Canones, convenientem.* Quæ præfatus zeloſus Paſtor *D. Thiers* fideliter adfert.

Nos, Virorum tantorum diſcipuli ac pediſſequi, conſilium apertum dare, nec quid in ardua materia ſit certò diffiniendum, proferre audemus. Apud Morum Magiſtrum purgatiſſimum, conſuetudinis tamen inſcium ſuo ævo Jo:*della Caſa*, in *Galateo* ſcilicet, meminimus legiſſe Italicè: *Se tutta la tua Città haverà tonduti i Capelli, non ſi vuol portar la zazzera; ò dove gli altri Cittadini ſiano con la Barba, tagliarlati tu*. At nihil hoc ad *Clericos*, qui non diſcunt à Vulgo; nec *Sacris Viris* fas eſt varias exterioris ornatus formas adſciſcere. Quemadmodum econtrà in ampliſſima Regione *Moſcorum*, à Religioſis tantum Comatis, *Jovio*, ac *Zanio* claris Viris teſtibus, cuncti perpetuo in *reſecto Capillo* diſcrepant. Pro negativa per quam meditatè conſuluiſſe audivimus *R.P.D. ſacripante* Sanctiſſimi Patris *Innocentii XII*. quem Deus, Urbis, & Orbis commodo ęternum ſoſpitet, *Subdatarii*: cujus tamen ſuffragium manu exaratum, ſicut erat in votis, & *Sereniſs. Ducis Parmēſ.* in *Aula Pontificia Adminiſter*

non

non ſemel fuerat pollicitus, perluſtrare minimè potuimus. Nolumus tamen Criticorum anſam arripere. *Dominis*, etiam ſi forent, *Diſcolis*, ex *Paulino mandato*, Obedientiam præſtamus. Quod ſi *Capillamentum* in Sacris quoque Hominibus, nec non Majoribus probantibus *naturali* arrideat *Comæ*, Altum in hoc ſapere non placeat. Quæ manibus attrectamus quotidiè, perfectè aſſequi haud valemus, eò prorſus modo quo, ex Poeta Philoſopho, Naturæ abdita plura nobis inexplicabilia, quia

Multa tegit ſacro involucro Natura, nec ullis
Fas eſt ſcire quidem Mortalibus omnia; Multa
Admirare modo, nec non venerare, neque illa
Inquiras quæ ſunt arcanis proxima; Namque
In manibus quæ ſunt, vix hęc nos ſcire putandum
Eſt procul à Nobis adeo præſentia Veri.

Hoc vnum ſcimus quod nihil ſcimus vulgatum axioma ad *Philoſo-*

phiam

phiam faciens *Christianam* in hac misera *Viatorum* semita, quę, *sacræ* Voces mutuando *Theologię*, ad *Compræhensorum* ducit in Patria Doctrinam completam, ac Beatitatem.

At, non absonum *Schediasma* hujusmodi, nostris ferè curis extemporaneum, Oratoris summi, Divinique Verbi Præconis inter selectos Parthenopęos è *Societate* Jesu celeberrimos, P. scilicet *Antonii Mãfredi*, arguto ethicoque *De Capillamentorum* genere hoc, *Epigrammate* obsignare.

Quisque suam vellet Diademate cingere frontem
Ast hoc haud tantum est Ambitionis opus.
Crinibus hinc Diadema struit, saltem Arte magistra,
Ut possit Cęsar fulgere Cęsarie

Morali quidem acuito, ad amarissimos *Neronis* Cęsaris in *Poppeę* Capillos abscessus, idem Poeta sic priùs eluserat

Heccine Cæsarie presses solertia mentis
Romulidumque vigil cura, Capillus erit.
Dedecus Imperii, infelix Gens Romula, Princeps

Cui

Cui tam fœmineus Sorte jocante datur.

Descripsisse Orbem, est Crines numerare Neronis

Insanum Pellex sic rotat una caput.

Alias quoque

De eodem amente Amante

E tenui pendet filo qui temperat Urbem

Orbem qui Cæsar temperat in laqueis.

Crinales laquei sibi quem non subdere possunt!

Tantum ubi mancipium Fœmina Crine ligat

Nunquam tam diri Roma exarsere Cometę

Quam qui fœmineam ventilat igne Comam.

Tanti viri, ad extrema Opellæ exornanda labia, omitti Carmina suavissima nefas erat; prævii enim honoris præfatione ipse nimium ea condecoravit.

Ad Sidus infaustum, sive Comantē Stellam, ut cum *Achille Statio in Araneor. Interpret.* & ad *Manilium* Scaligero Meteorologi vocant, ipsius Poe-

Poetica meditatio. Quæ in *Cæsaris* auspiciis apud *Sulmonens. Met.* 15. visa est fęlicissima, iis quidem carminibus.

Resque domi gestæ, properataq; Gloria rerum
In Sidus vertere nouum, Stellamque comantem

Et *Comæ* non modo, quam *Cæsariei* etymon, *Græca Hebręaque* radice à *Tonsione* melius, ac ab *Ornatu*, vel curæ compositione, profluxum volũt *Festus*, *Isidorus*, & elaboratius *Gerard.* Jo: *Vossius fol.* 151.

Proprias autem Voces quam sæpè oportuit negligere: tum ex Typi defectu, tum quoque cum eas universim vertere consilium absit; Quod & ostendemus inferius *de Guantis* paulò post initium, patrio sermone, qui non parum in gravissimis, ex *Tullio* 1. *Fin.* delectat. *Nequaquam enim ad eorum proprietates Latina potest adspirare Oratio, multoque minus nostra*: Ut ex *Platonis Gorgia*, Atheniensi pręsertim Dialecto, *Agell.* 10. 22.

SCHE-

SCHEDIASMATIS

Iuridico-Philologici

PARS TERTIA

DE CHIROTHECIS

Vulgo

GVANTIS

Clarissimo Religiosissimoque Viro

D. CAROLO ANT. FABRONO

Sanctiss. D. N.

INNOCENTII XII.

A supplicibus Libellis.

CAPVT I.

Chirothecarum Synonima: & Consuetudo primæva antiqua.

Uam nimis, fatemur, jejunè attigeramus materiã, ad *Chiroliturgię* noſtrę ornatum, ac epilogum, in *Comitiis* agentes *Agrippinenſibus*, Curioſorum fortaſſe vellicantes pruritum; ſecundis, ac majoribus curis jam percurrimus, nec arida pumice. Scripſerunt nonnulli de *Pileo*, de *Calceo*, de *Soleis*, de *Bracchis* aliiſq; parvulis *Rei Veſtiariæ*. Imò Jo: Tardinus de *Pilis*, Wovverus de *Umbra*, Paſſeratius de *Nihilo*, & plurimi de Prę ſtigiis ferè, poſt ſciẽtiſſimũ *Homerum*, qui de *Ranarum cum Muribus pugna*. *Præſtat* enim, ex epiſtolica Plinii doctrina, *Otioſum eſſe quam Nihil agere*. Nos quoque *Corpus Philologicum* meditantes, ac paulatim me-

metientes, *Pedem* produximus, & aliquando forsan de *Flabellis* agemus. *Manus* rursùs nuda haud erit accæpta, quamquam semper honestanda velut *Organum Organorum*, sic ab *Aristotele* merito vocata. Ejus decor ac munimen potissimùm ex *Guantis*, seu *Chirothecis*. Quarum necessarium fere usum *Hispani* Leporis Adagium illud, Beneficentiæ Principum allusivum, ostendit *No se puede vivir sin Guantes*. Synonimorum verò, nec non ipsiusmet rei Introspectionem aggredi fuit diu in votis, idque jam actum, nisi publica munera, quæ totum hominem rapiunt, ægrè nobis negotium facessissent. Ita satisfaciendum, & eorum præscriptis, qui lectitando Erudita qualiacumq; Animæ pabulũ capiũt; quemadmodũ de similib. scriptiunculis, post *Nyssen. Nazianzen.* aliosque, *Musæi sect.* 7. 1. sapientissimè *Claudius Clemens*. Et nonnunquam ex Poeta *Georg.* 5. initio.

In tenui labor: at tenuis non Gloria.

Vox apud Nostrates communis *Guanto*, quę sicca radice emittitur ab uberrimo, ac hetrusco florentis Ita-

licæ

licæ Linguæ Nomenclatore, ac Thesauro, interpetrata *Veste da mano*; In aliis Lexicis scribitur *Wanto*, *Gavanto*, & *Ganto*: *Gantus* quoque *Gavantus*, & *Vantus*. Gallis *Gant*. A quibus Hispani *Guante* ex *D. Sebast. Covarruvias*, nel *Tesoro della Ling.Castillana litt.C.fol.*453.*à tergo*:& per *Carol. Bobilium* Vox Originis dubiæ. Promiscuum nomen habitum à nonnullis, ut *Cordovan* cum *Corduba*], juxtà *Franc.Sanchez Brocensem*, cum Belgii Hispanici Metropoli, *Caroli V. Cæsaris* nativitate maxima clara, Aedificiis, Plateis, ac Populi frequentia celeberrima, De qua *Maximil.*Urientius apud *Casp. Dornavium* in *Amphit. Sap.Socrat.*Jocoser.*to.*1.*fol.*669.

Illustres Cunæ! Ganda decus Urbis, & Orbis;
In quibus ille olim, sarcina dia puer
Carolus, has primum vagitibus imbuit auras;
Dum rubet à partu, Jam Jove dignus erat.

Et videndus uberrimè ex præstantioribus *Geographicorum* Collectoribus

bus *Gallicè M. Lovys Moreri in suo Grand. Dictionaire Historique, ou le Melange Curieux to. 3. ex quatuor, cũ duob. supplem. Lugduni* 1688. *pag.* 14. post quem eruditissimum laborem, anno ejus tricesimotertio, fato functus. Eandemque Urbis *Gand.* vocem non pauci explicant lepidè pro *Chirotheca*

Ut autem rem nostram repetamus, Textus effertur, in *Capitulari* scilicet *Aquisgrani*, in Codice Helmæstadiẽsi *Chirotheca Vanti*, *idest Manus theca, Manicę, quas vulgo Wantos appellamus*. Consonat Venerabilis *Beda in Vita S. Columbani cap.* 14. *Tegumenta Manuum, quæ Galli Wantos, idest Chirothecas vocant*. Vsurpatur tamen sæpè duplex *W Germanis* perpetuum pro littera *G*, & econtrà. *Belgæ* parum dissimiliter proferunt *Wante*, quemadmodum superiores ipsimet *Germani*, verbum concipientes pro *Manusvagina*. Sic Vir omniscius Jo: *Gerard. Vossius Ling. Lat.* 11. 12. & *Papias Chirothecam Vanti* antea reperiit *Manus thecam* interpretatam. *Redditio per Guantum inter Formulas*

Marculfi à Doctissimo *Bignonio* locupletatas. Ex *Curopalate pag.*41. *Chirotheca* habetur *accipitraria*, Manica scilicet, sive *Guanto di Sparviere*, ita concæpta ab *Octavio Ferrario in Originib. Ling. Ital. fol.*170. Plura post Veteres multos apud *Carol. Du. Fresne* in elaborato, ac utillimo suo ad *Scriptores Mediæ, & Infimæ Latinitatis Glossario to.*3.*fo.*1388.

Partis, quam *Chirotheca* operit Pulchritudo, in magnitudine, corporisque proportione versatur. Ex *Ant. Picciolo de Manus Inspect.* 2. 3. Et inter triginta ad venusti corporis proportionem requisita.

Tres largas, que son el Cuerpo, los
Cavellos, y las Manos

A subtilissimo, ut philosophicè loquamur, Scriptore *Maximil. Calvi* hispanicè considerantur *en el Tractado de la Hermosura, y del Amor fol.* 31. *lib.*1.*cap.*9. ubi similiter discepranti *Augustino Nipho* videtur cohærere. Huic tamen proportioni minimè subsistenti, hujusmodi quidem Artis instituto, supplet indumentum.

Manui ergo arridentes *Guanti*, lati-

tino vocabulo *Mavicę* appellantur in *Ordin. Rom.* & congruenter dicti sunt *Manitia*. Vnde in *Vita B. Philiberti Manitia, quæ nos peregrina lingua Vantos appellamus*, referentibus *Dominico*, & *Carolo Macro* in eorum *Hierolex. fo.* 364. In Vita *S. Guthlaci cap.*26. hæc verba: *Duas* Manicas *suas illic oblivifcendo dimisisse se ajebat.* Ex veteri Codice *Ratholdi* Corbejensis Abbatis *ministrentur ei Manicę*, Episcopo scilicet sacra facturo. *Du-Fresne ubi mox vol.* 2. *pag.* 385. Quasi Linguæ his vocibus progressus discamus. Vtraque autem, *Manitiæ*, vel *Manicæ*, pro uno, ac eodem ad tuendas ab algore manus tegumento usi sunt *Virgil.* 2. *Aen.* 3. ibi

Ipse Viro primus Manicas, &c.

Plin. lib. 19. *cap.* 2. initio *Ocreatis cruribus manibusque, tectis manicis convolutum &c.* initioque *lib.* 28. *cap.* 10. Quia eæ profecto *Manicarum* species extremas tegebant, atque à frigore defensabant manus. *Columella* 1. *penult. in fi. Vestem Manicas Pedumque tegumenta recognoscat, &c. Juvenal.* Sat. 6. 25.

Baltheus,& Manica,& Cristæ,&c. Et ex Recentiorib. *Jul. Barbaranus* in suo *Promptuario*, equidem eruditiss. *Rerum quamplurium, in re præsertim Romana*, *&c.* edit. Venetiis 1567. *in Annotat.to.1. verb. Manica fo.* 354. Paulo imminuta *Digitalia*, vel *Digitabula*, hoc est Digitorum involucra. Sic *Varro* 1. *Rei Rust.* 55. ubi *Scaliger* Jo:de *Janua*, & universim *Glossographi* Latini, cum Græcis *Dactylithra* sicut dicta. Vidēdi quoque *P. Richelet Diction. Gallici p.* 1. *fol.* 388. *Anton. Furetiere Diction. Universal Gall. edit.* 1690. *fol.* 143. ubi de Proverbio *Paraguante*. *Aegid. Menag. in Origin.Gallic.Voss.*eod.verbo *de Errorib. Linguæ*, e *Delle Orig. della Ling. Ital. Id. Menag. fol.* 271. Et de *Chirotheca* pro *Manus repositorio*, seu *Pontificali Indumento* egregie adnotat in *Chron. Cassinens.* Clariss. Præsul, & Archiepisc. *D. Angel. à Nuce* 4. 17. *fol.* 445. *Chirographum* verò à *Menardo* explicata.

Idemque Manus tegumentum *Gulæ* nomine prænotatum *D. Bernard.* meminit in *Epist. ad Henric. Se-*

nonen. Archiepisc. ſcribens hoc modo: *Chirothecas ex pellibus Arietum rubricatis, quas Gulas vocant.* Et ad veterem militũ uſum *Manipuli* apud *Tranquill.* iis verbis: *ſed, cum ad conſpectum ejus concitus Leo impetum feciſſet, manum manipulo involutam Lyſimachus in os Leonis immiſit, arreptaque lingua feram exanimavit.* Factum Lippis notum.

wantem, Germanos preſertim, appellare, ac diſtinguere *Guantos* abſq; digitis, prout videmus in nonnullis Acediæ morbo peſſimo laborãtibus; advertit *Matthias Zimmermannus in Analectis Miſcell.* Miſenæ editis, mẽſe 1. *nu.*51. *fol.* 55. cum digitos cunctos exprimentes *Digitalia* nuncupentur. Ita ex *Varr.*1. *Rei Ruſt. cap.* 55. *Iul.* Scaliger legens *Digitabula*, quæ Gręcis erant *Dactylothecæ*, argumenta Luxus, & Mollitiei; Quamquam hoc Attico nomine indicetur quoque capſula pro digitorum anulis ſervandis, quos æſtiva tempeſtate leviores Juven.*ſat.* 1. irridet, ac Muſæum, ſeu quantitas Gemmarum, ex *Martial. Epig.* 112. 14. *& Plinij hiſt.*

37.1. ubi *Gemmas*, inquit, *plures, quod peregrino appellant nomine Dactylothecam, primus omnium habuit Romæ privignus Syllæ Scauri*. De prima scribit *And. Tiraquell. 3. Leg. Connub. Gloss. 1. p. 3. litt. D.* Et præciosissima *Brachialia* totum Brachium, & *Dextralia* carpum tantum ornantia *Th. Bartholinus* philologicè distinguit, ac describit in *De Veter. Armillis Scholio* post suum De *Inauribus*. Argutissima videnda carmina Viri clari *Hug. Grotii* in anularem *Abrah. Gorlæi Dactyliothecam* apud fæcundiss. *Rader.* ante *Valerii laud. Epig. pag.* 948.

De *Vuantis* pro charitate susceptis à *D. Maimbodo* Martyre Bisonticensi, ac benedictis *P. Bolland.* scribit *Act. Sáct.* 23. *Januarii fol.* 543. *tom.* 2. Idemque inter *D. Hadelini Confessoris* miracula à mortua fæmina manus sic Beato Viro tradita *Feb. to.* 1. *fol.* 336.

Chirothecam definire aliquomodo conatus est *Ioseph. Laurent.* in *Polymathia lib. 2. dissert.* 39. *fol.* 164. Manuum vaginam ad frigus arcendum.

At

At ipſe ad vnum tantum caſum magis obvium reſpexit, non verò ad alios, avertendi Pulverem, propulſandi Sudoris, ac ſervandæ Albedinis, Mollitiei, & ſimiles.

Verum in materia, ex vario Auctorum ſenſu peruulganda, fas erit diſſita *Chiro, & Dactylothecarum* vocabula promiſcuè inducere.

Chirothecæ igitur, ſive potiùs patrio ſermone, qui in graviſſimis quoque, adfirmante *Cic. 1. Fin.* delectat, *Guanti* ſunt multiplicis ſpeciei; *Pellacei, Lanei, Linei*, ex auroque, ac ſerico, ad muliebrem luxum, mirè elaborati. De *Vuantis* Caſtaneis auro paratis *Hariulph. lib. 3. cap. 3.* Nonnullorum ex Albæ Muſtellæ, ſive *Ermellino* Patres Linguę Italicæ meminere, ſeu *Tau. Rit.* in Lexico novo *to. 3. fol.* 812. hoc verbo: & *Martis Scythicæ*, ſeu *Zibellino to.* 4. A ruſticis mulieribus in montanis, ex hircinis pellibus oleo ceraque paratis, ac ferè diaphanis nativo ſermone d'*Vcagna*, valde ad manus mollitiem accæptis. Vnde Verſus ille *Ceſaris Caporali.*

Ne cuopre le lor man Guanti d'Vcagna.

In Vrbe usitatior modo, ex ijsdē *Hircinis, Arpinis, Calabris, Senarum* maritimis, & quandoque propriis *Pellibus*, cum *Agninę* minimi fiant, Ipsorū forma; Ex vario colore, optime loti, ac ex rariori Odoris appositione, de qua *Matthiol. in Dioscorid.* *Ruell. de Natura Stirpium*, ac *P. Ferrarius in Flora*. Sic maternis vocibus distinguuntur *Guanti lavati di Fiori, bianchi di Musco, ò d'altri coloretti, e fodrati anche di Vcagna: Guāti, di Ambra, e mezz' Ambra, di Ambretta, e di Ambretta alterati: di Concia di Roma alterati*, quæ Vetustæ creditur Vnguentariæ, deperditæ, ac restitutæ: *alla Ducale alterati: di meza Nerola: di tutta Nerola* (nomen Principis fæminæ ex *Vrsina* stirpe): *di mezi Frangipani: di veri Frangipani* (familiæ antiquę, ac Patriciæ) Vtrique accæptissimi primò pręsertim in Galliis: *di meza Regia* Cedrati: *di tutta Regia con Ambra cedrati: All'Imperiale: alla Cocogliuda* (ex Mulierum illustriū titulis) *Guanti simili con Pergamotta*

ex

ex cetrina ſubſtantia : *Ricamati diverſi , e con Naſtri* aureis duplis venundati , ad moleſtum Mulierum guſtum, quibus ſemper in brachiis protenſi.

Artifices verò, appellati *Chirothecarii*, ſive *Vnguentarii*, *Myropæi*, ac *Myropolæ*, vulgò *Guantari* , ac *Profumieri*, attento quidem ſtudio parare cõſueſcunt *Poluere di Cipri diverſe: Saponetti profumati in trè anni all'Ingleſe , & alla Regia : Manteche bianche di Fiori : Manteche gialle di più qualità: Acque diſtillate, Olii di qualſiſia odore di Fiori: Spiriti vari di Odori: Arâci, Gelſomini, Viole, Tuberoſe, Gaggie, Roſe Damaſchine, Gionchigli , Giacinti, del ſeme di Bene del Gran Cairo, & altre ſorti di Fiori. Eſtratti di Cannella , Garofali , &c. Quinteſſenze diverſe di Odori di Herbe , e Fiori , Paſtiglie per ardere , e contro la Peſte, Polveri , anche da Naſo , e di Fiori: Balſami di più ſorti* . Quæ in arculis chryſtallinis preciosiſſimis excellenter ſervantur, & ad Regias etiam manus mittuntur . *Chirothecarii* iidem, ſive *Vnguentarii* numero circiter

quinquaginta, cum aliis Mercatoribus, piæ adſcribuntur *Sanctorum Sebaſtiani, ac Valentini* Sodalitati, peculiaribus ad regimen ſancitis legibus. De quibus forſan attingit nonnihil modernus Auctor de *Pietate Romana*.

Ex eadem *Pelle* parantur vaginati, ad intenſius frigus, ac venationem accomodi.

Contextis *Lana*, affabre quidem utuntur plurimi graves Viri, atque caloris tantum, non Luxus, nec Odoris gratia, Principes, & *S.R.E. Cardinales*, apud quos albi, vel ex alio colore, & raro purpurei, ſeu *Purpura* immerſi: de qua *Fabius Columna* in ſpeciali *Opuſc. cap.* 1. §. 12.

In Luctu univerſim nigri, ſive ſint ex lana, ſive ex pelle; *Eminentiſsimis* Patribus autem violacei.

Non deſunt *Bombicini*, ſimileſque ex craſſiori materia. Nec prætereundi ad exiccandam humiditatem pervalidi, *Tarenti* contexti, orto in parvi Maris, quod vocant, Conchiliis Lanificio quodam, ſeu *Lana penna* valde molli, ex qua Birreta parantur Calceamentaque.

Ma-

Magis olent, ac benè ſemper olẽt *Hiſpanici*; quibus tamen acus labore præſtant *Anglo Britannici*, ſed minimi fiunt *Gallici*, quanquam per *Tractum Rheni*, *ac Belgium* communiter adhibiti.

Noſtratum Fęminæ, ex færè chronicis Vteri affectibus, odoratiſſimas illas *Hiſpanorum*, *ac Luſitanorum* *Chirothecas* libenter deſpiciunt, & ex rariori pulverum mixtione, quam ipſi appellant *Pulviglio*. Admodum curioſam fuiſſe proditur *Sereniſſimã Mutinenſem Aulam*: imò, juxta nonnullos, præfatam *Frangipanis* formã dediſſe.

Multis ab hinc annis exiguo præcio in Vrbe operatur ex *Regio Lepidi* *Hieronymus Fontaneſius* expertiſſimus *Vnguentarius*, qui ex Arte, alia quoque inventis addidit. Ex ejus celebri ad *Reginæ* Inſigne in *Campo Martis* officina, majora, & preter jã deſcripta vidimus, ac libavimus. Aptavit ipſe ad anni tempeſtates *Excellentiſs. D. Duce Iuliano Cæſarino* optabiliter olim petẽte, ſelectas *Chirothecas*; albas ſcilicet, ac diaphanas

Veris tempore, titulo *Millesflorum*: *Regales*, cum Ambaro, ac Gelsimino pro æstivis diebus: mixti odoris verò ac *Ducales* in Autumno, variasque, sive *alla Gran Regia Cedrati* adversùs vividiores ictus frigoris. Ex quibus dodecades octo *Gallorum* Monarcę *Ludovico XIV.* missæ, totidemque *Reginæ Christianiss.* ejus Vxori, plurimæque militaribus Proceribus, ac Politicis Regni Magnatibus. *Pulveres* ipse, Florum substantia, capitales parat saluberrimos: cujus *Balsami* non minus, ac *Hamburgense* magno precio habiti vas plumbeum triplex in Vrna marmorea ab egregio Sculptore, *Equite Laur. Bernino* dono accæpta, ac in parietibus Portæ Sanctæ *Basilicę Vaticanæ*, Iubilæi anno 1675. clausum, accedente sæculari proximo septingentesimo illesū reperturū servat in votis. Jam pridem clarissimus, ex *Ambaro*, ac medio *Ambaro*, Venetiis *Chirothecarius* vulgari nomine *Milano*.

Præfatos autem Artifices, seu *Chirothecarios*, honestiores hodie antiquis putamus *Vnguentariis*, qui ex

ma-

materia Luxus præsertim supervacui viles omnino habiti per *Catanæum*, & à *Cic. Officior.* 1. Saltatoribus, ac Talarium ludum exercentibus additi; Illa enim diversorum Odorum commixtio, Oleo, Balsamo, aut alio pingui addito, Deliciarum, & Luxuriæ causa, corporibus ungendis, non valetudinis, nec Manuum tantum Munditiei gratia impendebatur. Hinc *Myropolæ* hujusmodi à *Lacædemoniorum* finibus pulsi: in *Lacinii Crassi*, & *Julii Cæsaris* Censura, ne quis *Vnguenta* exotica, vel peregrina venderet edictum: *Augustus M. Antonio*, quod *Vnguentariam* Tabernã, & quandoque *Pistrinum* exerceret exprobravit. *Aristoteles* quidam etiam Pharmacopola notatus ab *Athenæo*. Legendi, *Seneca Natur. Quæst.* 4. *Plinius*, aliique. Et de *Vnguentis* mentio Juridica, maximè in *l.* 27. §. 1 *ff. de Acqui. rer. Dom. l.* 21. §. 1. *l.* 25. *in fi. ff. de Auro Arg. Leg. Videndi Hofmanus in Lexico*, pluresque moderni, haud tamen Philologi, qui nõ nihil inter abditiora, quę Orbi cæco effingunt, & pro valetudine, potius

perdenda, ſcire, ac docere poſſe jactitant.

Fatemur *Pellium* uſum ad tenuis fortunę homines, ad priſcos mortales, Servos, Scythas, aliosq; in Septentrione frigore vexatos ſpectaſſe: non verò ad Patricios viros; non enim in Statuis antiquis hujuſmodi Veſtes. In *Adamo* tamen, ac *Eva* pelliceæ tunicę, ut ſtatim ex ſacra Geneſi referemus, & in aliis apud *Lucret.* 5. *Iuuen.* 6. *Varron.* 2. *Ruſt.* *Juſtin* 2. *Cæſ. Belli Gall.* 6. Iis cinctæ *Nymphæ Georg.* 5. 342. & *Romulus* Pelle inductus Lupina *Aeneid.* 1.

Rursùs in *Pellibus* vetus Religio. De hac eſt percurrenda, ex nuperrimis Germanicis, *Academ. Naturę Curioſor.* Eruditiſſima *Cynographia*, ſeu *Canis Deſcriptio*, in eaque *Mantiſſa de Canibus Britanicis* anno 1685 edit. præſertim *cap.* 9. Vbi, quod ex *Canina pelle* Gentis illius Vulgus *Chirothecas*, ac Tibialia cōficiat, manuum enim ſimilia involucra pruritum leniunt. Sic §. 5. *&* 6.

Quod *Capræ* Pellis geſtata, vel odorata, *Epilepſiæ* morbum reducat,

iſto

isto animali insultibus epilepticis maximè tentato. *Silves. Rattray de Causis Sympat, & Antipat.* scribit *fol.* 11. Qui *fol.* 26. pernotat *Phocæ Marinæ* pellem gestantem, immunem reddi à fulmine, prout ipsum dum vivit animal.

De iis quoque tradunt nonnulla: *Sigon.* 3. *de Iudic.* & *Rosin. Antiq. Rom.* 31. *ac seqq.* Antiquitatis fidem faciẽte *Lucretio* ibi

Tunc igitur pelles, nunc aurum, & Purpura curis
Exercent hominum vitam.

Ferinis Murinisque Scytæ induti: *Justin.* scribit, ad eumque *Franc. Modius pag.* 111. & *Bernegger. in Comment. pag.* 32. *nec non Lips. ad Tac. German.*

Lappones, Samoiedæ, Tartari, Moscovitę, quorum *Hunni* pars maxima olim *Pellibus* silvestrium Murium induti, quos *Mardas Hermelinas, Sibericos Feles* hodiè vocant, consarcinatis vestibus, ut fusiùs describunt post *Am. Marcellin.* 31. 3. *Ed. Nebusius Theat. Ingen. hum.* 2. 3. 4. *Hier. Magius* 3. *Miscell.* 7. *Rutil. Numantian.* 2.

Iti-

Itiner. num 49. & *M. Henric. Kippingius Antiquit. Roman. lib.*4. *cap.* 5. Hinc *Germani* Veteres dicti *Pelliti*, à *Cæsare, Salustio, ac Servio.*

Frequentes etiam *Pelles* in Lectis ad dormiendum: quomodo *Phænici* sterni jussit *Achilles* 9. *Iliad. Homer.* & 14. *Odyss.* inter Caprarum Oviumque pelles, superiniecta lena *Vlysses* apud *Eumæum* cubavit: libroque 20. super bovinam pellem non subactã. De *Anchise*, Vrsorum quos occiderat, pellibus utente *Hymnus* adest Græcè: deque *Daphnis* thoro pellibus Vaccarum strato 9. *Theocriti Idyl.* Quam consuetudinem suo more, prudentissimè noster Poeta *Aeneid.* 8. iis fuit Versibus imitatus

——— *Stratisque locavit*
Effultum foliis, & pelle Libystidos
Vrsæ

In Bellis *Agamennon*, ac *Menelaus Iliad.* 2. & 10. Thoraci superinduere *Pellem Leoninam*. Sic *Pelia* apud *Pindar.* 4. *Pythior. Herculesque* indutus in *Theocr. Idyl.* 24. & seq. *Tauri* vero Pelle *Argus*, more cunctis Heroibus communi, ex *Apoll.* 1. *Argon.*

ejus-

ejusque Scholiaste. Ab *Ancæo* Vrsinam pellem gestatam *Orpheus* tradit. Quã consuetudinem imitari studuit ibi *Virgil.* 5.

Acestus horridus in jaculis, & Pelle Libystidos visæ

& *lib*. 8.

——— *Quem fulva Leonis*
Pellis obit totum præfulgens Unguibus aureis.

Molliorum *Chirothecas* olim ex lana coactili vel textili fuisse *Musonius* apud *Stobæum* suadet *serm. p.* sic: *Quare minime honestum est vestitu nimio operire corpus, aut fasciis iuvoluere, aut manus pedesque circumligatis cujuscumque generis pannis, ac linteis quibusdam molles, & languidos reddere, cum morbo non sint impliciti.* Peragrantibus tamen *Viatoriæ* crassiores probatæ.

Nec infrequentes apud *Catullum* aliosque *Odoratæ* vel *Uuguentatæ*: cũ *Unguentarii* Moscho, & Ambaro *Chirothecas* illinerent, præsertim affluentes in satis pervulgata ipsorum veteris *Capuæ* via: scribatque in *Dioscorid.* 4. 154. *Matthiol.* Odoratis-
sima

ſima Unguenta, ex *Moſcho Zibetto*, & *Ambaro Chirothecis* illinendis cōparari. Hinc eſt, quod *Chirothecarii* cujuſque amemus commercium, ac viciniam. *Pellarios* verò pro aeris ſalubritate in Urbium libēter extrema relegemus, quod juridico politicè *Borell. de Magiſtrat*. 3. 12 docuit.

Hinc patet Uſus earum pervetuſtus, quem clariùs tamen probare intendimus, etiam ſi pęnitùs ignotū putauerit, quod miramur profectò, Inſignis Philologus *Iſaac. Caſaub. in Animadverſ. ad Athenęum* 12. 2. In Sacris enim Paginis *Gen*. 24. 16. Rebecca ad ſurripiendam Iſaac Benedictionem *Pelliculas Hædorum circumduxit manibus Jacob*: quem locū Doctiſs. *Abulenſis* expoſuit hoc modo: *Dum tibi parabantur à Rebecca conſuit pelliculas in modum Chirothecarum, ut aptarentur digitis, quia aliter fraus nulla patuiſſet*. Quæ pelliculæ ex hædis nō dum natis, uti molliores, ſumptæ fuere.

Portendunt autem Allegoricè in Viris Integris, Adminiſtriſque Principum incorruptis, per Volam piloſam,

ſam, nec veſtis uſu conſumptam, egregios mores, & (quod rarum) haud Muneribus depravatos. Quod, ex Religioſiſſima *Clericorum Minorum* Familia, Orator Eloquentiſs. *P. Nicolaus Garzias de Londoño*, in ſuis Carminibus Hiſpanicis *Victoriæ* edit. anno 1688. jam inter ſelecta Vi-vidiſſ. D. D. *Michael Vargas Machuca* repetita, brevique cum Variis Variorum Neapoli preditura argutè ſub hoc titulo ſignificavit.

Diferencia de los Miniſtros, que à Coſta de Guantes han ſubido el pueſto, y los que ſolo Dios pone por el merito.

SONETO.

Moiſes, y Salomon Sabios, Prudentes
En el Templo de Dios dos Cherubines
Cada uno puſo, y ſiendo unos los fines,
Fueron las atenciones diferentes.

Los

Los de Moiſes mirauan reuerentes
A aquel Dios porquien arden Sera.
fines;
Y los de Salomon, à los confines
Del trato, y del contrato de las Gen-
tes.
Los que Moiſes labrò Dios los diſpuſo,
Y los que Salomon colocò vfano,
Por ſolo ſu albedrio los compuſo,
Luego ſiendo Ideas de un Miniſtro, es
llano.
Que ſolo à Dios atiende el que Dios
puſo,
Y al Mundo el que elevò el fauor
Mundano.

Videmus itaq;in ſacris monumentis *Chirothecarum* originem non obſcuram,nec penitus ignotam. Quod ſi fas eſt conjecturas humanas addere Diuinis luminibus, Protoparentis Adæ factum audax teſtimonia ſubminiſtrat; ſiquidem ipſo peccati reo, cæleſtis mulcta, ſpinas, & tribulos, dolores, ac miſerias, frigiditatē aliaque incommoda Elementis miſit. Hinc macies, ac febrium cohors cæteræque miſeriæ ætatis ferreæ à Poe-

Poetis quoque, *Ouidio*, ac *Oratio* potiſſimum, Hiſtoriæ Moſaicæ inſulſis adulteriſque Lectoribus deſcriptæ. Innocentiæ originalis candida veſte exuta *Fecit Adæ* (verba ſacri Text. *Gen.* 1.2.) *Tunicas pelliceas, & induit eos*. Certè manicatas, ac manus veſtientes, ut opportuniores ad moleſtias ferendas, & in agrorum cultura ad ſeſe tuendum à Spinis tunc incipientibus germinare cum Tribulis. Jure, ac merito Parentum Nuditas Ferarum Pellibus tegi oportebat, ob perpetuam breuis ævi mortiſque indubiæ memoriam, quaſi erecto morali ſymbolo Animalis excoriati, & mortuæ Pellis indumenti. Veſtium uſum per Adæ peccatum introductum, ratiociniis quidem doctiſſimis probat *S.Th.* Ad quæ moraliſſima facit *D. Ambroſ.* in *Hexaem.* conjectura, ubi *Audi*, inquit, *omnes naſcimur nudi, & morimur: nulla diſtractio inter cadauera animorum, niſi fortè quia gravius fætent corpora divitum diſtenta luxurie. Cur ipſe Deus Protoplaſtis pelles in veſtem dedit, ſi nos auro, & gemmis veſtiri voluit? Quænam*

nam Biblia docent cineres ſerico velandas &c.

Fulcitur ſententia de origine, ac vetuſtate *Chirothecarum* ex Aurifodina Homerica *Odyſſ* 24. ubi *Laertis* exemplo, ex rudi corio eas Agricolis uſu fuiſſe, ne ipſorum manus à rubis in Viridariorum cultura læderentur. Demonſtratur à Poeta præcipuo ſcientiæ conſulto, rerumque omnium interprete, ſic inſignito ab incomparabili Viro *Daniele Heinſio* in pereleganti ſua *Laude Pediculi*, referēte illo ſcilicet *Laertem* his verbis: *Circumautē tibias bovinas ocreas confictas ligaverat* (*Spinarum*) *punctiones vitans, Chirothecaſque in manibus ruborum gratia*, cum initio non forent digitis diſtinctæ, quemadmodum ſcitè monuit quoque *Albert. Ruben.Rei Veſtiar.*1.4. Eundemq; Latinis Patribus poſtea uſum pro majori corporis tutela *Cæſarius* innuit 6.5. ibi: *Cum ad Prunas ſederet, nec Pelliceum* (expone *Indumentum de Pellibus*) *ſecundum conſuetudinem levaret,&c.* eoq, *Gallus*, *Geraldus*, plureſque Sancti Anachoretæ leguntur

ve-

vestiti: ut in *Act. SS. Boland. Henscen. Papebroch.* describunt calamo politiori, ac fideli.

Ad quē *Homericum* locum, instructissima Eruditionis pęnus, ipsius Scholiastes, ac discipulus *Eustachius*: *Sciendum vero, inquit, non solum propter Spinas Chirothecas esse inventas, sed & ad alia promptè expedienda; Nam & sagittas jacientes Chirothecis utuntur, sed & non nisi Digitabulis* (ecce Dactylothęcas) *ut & lavantes, & fermentantes*. Perfacilis enim est Inventis adjunctio, cum Natura, & Necessitas optimæ sint Magistræ, & Ars Artem doceat. Vide *Everard. Freithiū* qui *Sagittarios* iis vult usos, *Antiquitat. Homericar. lib. 3. cap. 7. pag. 209.* edito *Lugd. Batavor. 1677. in 12.* & *Gisbertum Cuperum Comment. ad Apotheosim Homeri.* Didicere etiam Rustici Latini ad arcendam injuriam tempestatum, *Sagis* addere *Cucullum*; propterea *Columella* scribit 11. 1. *Pellibus manicatis, & sagatis Cucullis.* Vestis ob vilitatem jampridem à Monachis usurpata.

Apta rursus adversus Spinas, ac usi-

usitata semper ab *Apum* aculeis tutela est *Chiro*, vel *Dactilotheca*.

Idem Manus tegumentum à *Græcis*, *Romani* mutuarunt. De primis *Xenoph Hist. Græc. 2.* initio sic. *Eodem anno Cyrus Autobasacem, ac Mitrçũ interfecit, sororis Darii filios, quæ itidem, ut Darius, Xerse patre nata fuerat. Ejus cædis causa fuit, quod cum occurrissent ei, manus per Corē cinctas, non involuissent, id quod soli Regi Persæ deferunt. Est autem Core quiddam manu longius, intra quam si manum quis contineat, nihil omnino facere possit.* Vox autem Core, Manica interpetratur à *Bilibaldo Pirckhemero* ad eum locum. Nonnullis id esse placuit, quod vocamus *Manizze*: quibus minimè subscribimus, cum aliud constet ex textu aperto. Verum Utrisque ante usum *Cestus* in *Pugilatu* Loculi erant è crudo Bovis corio implicati, atque ad manus volam revincti, digitis nudis manentibus, ut Unguibus se decerpere liceret. Quod ex *Euryali* ac *Epei* *Iliad. 23.* *Daretisque*, ac *Entelli* Aeneid. 5. Ludibus cō.. at, & explicat suis verbis *Pollux*.

De

De iisdem *Grecis* sic scribit *Athen.* *lib.*14. *Hyeme non tantum caput, corpus, & pedes operiunt, sed etiam Manica induunt ad extremam manum, & digitalia.*

Et de *Chiridota* Veste, vel Tunica *Gell.*7.12. quod cum ea in convivio Adolescẽtulus inferior accubuit.

De *Romanis Cic.in Phil.* *solet enim cito ipse accipere Manicas,* & similia 5. *Verrin.* ubi *Ascon. Pædian.* Quemadmodum autem *Tunicæ* olim sine *Manicis* ignominiosæ, atque à Reis, ut plurimum indutæ apud *D. Aug.*3. *de Doct. Christ. Paul. Diac.lib.*22. *Hist. Miscell. Ruben.* opere laudato *pag.*73. & similiter *Ferrar. lib.* 3. *pag.* 257. Plebs absque *Manicis* continuo in Tunicis. *Strabo lib.* 15. & *Pollux* 7. 13. & propriè hujusmodi servilis Tunica appellata *Colobium laneum* *Voss.in Ethym.* In Aegyptiis tamen Monacis cum manicis ad cubitos vix pertingentib. ex *Cassiano* 1. *Hab. Mon.* 5. *Colobium* enim græce mancam vestem significat, quia *Manicis* carebat, ut dicebamus: cujus usus vetustus in Diaconis, ne brachiorum

nuditas amplius culparetur, ad honestiorem Dalmaticarum fuit immutatus, aperto *Papiæ* testimonio, & *Alcuini de Diu. Offic.* in Dalmatia inventarum, ac per *B.* Pontificem *Silvestrum* institutarum. Nimium vero *Manicatæ*, à Græcis dictæ *Chiridotæ*, Manus tegentes ob frigus, etiam probosę. De iis *Agell.* verba *Tunicis uti Virum prolixis ultra brachia, & usque in primores Manus, ac prope in digitos, Romæ, atque omni in Latio indecorum fuit, fęminis tantum permissum. Vnde Publius Africanus Sulpitio Gallo homini delicato inter cætera quæ objectabat, id quoque probro dedit, quod Tunicis uteretur Manus totas operientibus.* Q. Ennius Carthaginensium *Tunicatam Juventutem* ad ludibrium dixit. Consonat *Virgil.* Carmen illud *Aen. 9.*

Et Tunicę Manicas, & habent redimicula Mitræ.

Talaresque, *manicatas*, aut distinctas, loco flagitii fuisse probat *Alex. Neapol.* 5. 18. Eæ semper in usu mollicorum ex *Agell.* ibidē. Hinc *Tull. de Invent.* 2. *Quos pexo capillo nitidas, & im-*

& imberbes, aut benè Barbatos videtis Manicatis, ac Talaribus Tunicis. At *Aelian.* consulendus *Var.Hist.* 1.18. & ex Neotericis *Rhodius de Acia ad C.Celsum Dissert.de Fibula cap.*5.

Incedebant *Romani*, aureis Reipublicę temporibus, nudis Manibus, Pedibus, & Cruribus, ut ad labores magis essent validi: solumque crura Toga demissa tegebant, aut ex invaletudine, palliola vestiebant, fascia & aliis ligabant ex *Quintilian.* 11. 3. Etiam si apud illos *Coriariorum* Ars & Negotiatio admissa. De iis enim Inscriptiones apud *Gruter.fo.*283.1. *&* 648.8.*vol.* 1. Fatemur tamen Romanum Cœlum temperie qua nunc fruitur ditatum, ex Poli Arctici ad gradus quadraginta duos eleuatione, quod *P. Clavius* optimè fuit metitus *cap.2.Spheræ*, ibiq; Nix rara, vel evanescens. Quibus addenda ex assuefactione, Frigoris tolerantia, quæ Faciem relinquit detectam, & Manus in Rusticis paupertatis causa, vel eas pedesque in Asceticam vitam professis ob Virtutem, sicut etiam solerter obseruravit *Jul.Nigronius de Ca-*

liga Veterum 2. 10. Paulatim ad arcendum frigus Ruri usi sunt: & Imperante *Trajano Plin. Ep.* 5. *lib.* 3. *ad Macrum* scribens de Auunculo *Ad latus Notarius cum libro, & pugillaribus, cujus Manus hyeme Manicis muniebantur, ut ne cœli quidem asperitas, ullum studii tempus eriperet.* Ideò quasi vinculum quo propriè manus vinciebantur eas considerauit *Dempster. ad Rosin. Antiq. Rom.* 9. 17. Ob raritatem moris vix apparent Veterum Statuæ cum *Chirothecis*, præter Alienigenarum, hoc est Legatorum, quos *Dacorum*, seu *Getarũ* ad eundem Trajanum Cęsarem Triũphatorẽ Gẽs misit cũ crassis *Chirothecis*, & ex corio perduro. Id *fo.* 75. *nu.* 262. ostendit celeberrima Romæ, ac per Vniversum Orbem *Trajanensis Columna* insigne *Apollodori* monumentum, & luminis fæcundum, *Raphaeli Sanctio, ac Julio Romano* è supremis Pictorum subselliis, quod Religioso prorsus studio Pictores Galli mandato *Christianiss. Regis Ludovici XIV. Maximi* opus dirigente *D. Carolo Evard.* Regalis in
Vrbe

Urbe Academ. ab anno 1666. delineabant, & jam habemus typis emissum; nec non Illustriss. Virorum de Vetustalib. benemerentium *Alphonsi Ciacconii*, ac *Io: Petri Bellorii* Observationib. insignitum. Peculiare autem, ac magis elaboratum *Syntagma* dedit anno 1683. *D. Raphael Fabrettus*, ex politionibus in vet... i Literatura Vaticanæ Basilicæ Canonicis.

Inter *Strenas* forsan Vestiarias *Chirothecę* antiquitus recæptæ, de quibus eleganter *Martin. Lipenius in Strenar. Civil. Histor. cap. 3. §. 81. ac* 82. Vel inter *Præmia*, quarum nonnulla militibus data *Paul. Merula in de Romanor. Comitiis* recenset, ex *X. Livii* præsertim; Quamquam summum, ad pretiositatem, aurum, ac Gemmas, in *Calceis* Veterum studiũ *Philipp. Ruben. Elector.* 2. 14. pernotet. Aliis muneribus scatent *Homerici* Textus. A *Tragicis*, ac *Ithyphallis* gestatæ *Chirothecę Gisbert. Cuperus* ad Homeri *Apotheos. fol.* 181. refert; quas *Tunicarum talarium manuleatarum* nomine *Ferrarius* involuit.

Non tamen *Chirothecæ* in Agrorũ cultura pœnitus commendatæ. Hinc preter *Colum.* 1.8. *Varro* 1. *Rei Rust.* 48. *Olea*, inquit, *manu stricta melior ea, quę digitis nudis legitur, laudabilior quam illa quæ cum Digitalib.* Et primævum luxum in sacris Virginibus *D. Chrysosth.* ita perstrinxit *Manus vero, sicut Tragœdi, tam accurate Chirothecis muniunt, ut natura annexas eis existimes.* Adversus Persas *Curt. lib.* 3. *Illi aureos Torques, illi vestem auro distinctam habebant, manicatasque tunicas, gemmis etiam adornatas;* Persæ enim Græcis vetustis Luxuriosiores, *Chirothecis, & Manicis* quasi partium rei Vestiariæ distinctis, eo modo forsan quem exposuimus, Manus vestiebant. *Xenoph. Pædiæ lib.*8. ex eoque Vir summus *Barnab. Brissonius* Senatus Parisiens. Præses in *de Regio Persarum Principatu lib.*2. *pag.* 235. qui 3. 336. ob frigoris impatientiam hiberno tempore, illos abstinuisse bello, derivat ex *Socrate* 3. *Hist. Eccles.* 21. In iis verò *Persas*, Rege præsente, Manus cõtinuisse, Regesque indumento Manu lon-

longiori usos ex ejusdem *Xenoph.* 2. Eruditiss. *Bulengerius* observat in de *Vest. Pont.* 1. 40. *seu Oper. to.* 1. *pag.* 35. & consonat cum supra notatis.

Veteri forsan instituto *Lappones* hodie sub Zona frigidissima *Chirothecis* vulgari fama elaboratis munire Jo. *Schefferus* Argentoratens. tradit in sua *Lapponia cap.* 17. Quarum figuræ videndæ apud *Comit. Aurel. Anzium*, initio suæ *Biblioth. Cur.* inscriptæ nuper *Il Genio Vagante.*

De *Septentrionalibus* cæteris nihil adfert *Olaus Magnus*, qui, diversam hodie in utroque sexu ab antiqua, vestitus, & ornatus formam, cum latissimis Manicis argenteis, vel deauratis notis, in medio clausis, describit 14. 1: & de Vestimentis ex Pisciũ Coriis. 21. 22. *Hungaris*, *ac Moscis* Manicarum longitudinem *Chirothecis* supplere ostendit in Italico opere cum Iconibus *Cesar Vegellius*, *de gli Habiti antichi, e moderni di diverse parti del Mondo fol.* 342. & 355. *Danis*, *ac Suecis* tamen Gallica forma arridet cum *Chirothecis.*

Turcis verò, cunctisq; Orientalib. extima vestis pellè subsuta, & *Alba* dicta, longioribus manicis, manus calefacit.

Germani Laborum patientissimi has Vestiũ quisquilias omninò spernebant. *Nec alius*, ita de ipsorum morib. celeberrimus Scriptor, ac Politicus, *Fæminis quam Viris habitus, nisi quod Fęminæ sępius lineis amictib. velantur, eosque Purpura variant, partemque Vestitus Superioris in Manicas non extendunt, nudæ brachia, & lacertos: sed & proxima pars pectoris patet.* Hinc distichon lepidum *Musæ Italicæ* latinè pervulgatum.

Germani magnos possunt tolerare Labores
O Vtinam possent tam bene ferre sitim!

Cui *Germanorum* Satyra, nec injucunda

Vt nos dulce Merum: sic Vos Venus improba vexat
Lex Veneri posita est Julia, nulla Mero.

Adversus tamen Gentis corrupteas *Honorius III.* liberalissimus Indul-

dulgentiarum pro iis fuit, qui ſemel poſt menſam, & gratias biberent. Innuit *Boethius Epo I.C. Duacenſ.5.Heroic. Quæſt.1. Ne Cler. vel Mon.* 13. hoc ſalubri pharmaco, longas vitans compotationes, & Gratiarum neglectum. Quod Vulgus tribuit *D Bonifacii*, Nationis Apoſtoli Beneficentiæ; & numericæ oblitus circumſtantiæ, iterum iterumque ad nauſeam, & quaſi ad alienigenarum ſitim ſufflaminandam, ut *Polid. Vergilio*: videbatur, propinat. Quę Intēperantia ſanè dolenda. Priſci Ethnici Vino impenſius indulgebant, Diiſque nihilominus, & preſertim *Mercurio*, ſurgentes à conviviis, perpetuò libabant, ipſiſque Ebrietatis crimen probroſum. Quæ *Homer.* ac *Atheneus* fuſè teſtantur.

Attamen apud hanc ferream Gentem *Guantorum* mollities ante plura ſæcula accæpta. Sic in Vita manu exarata *Caroli Magni ſub Friderico I.* Cęſare *lib.2.cap.34.* adeſt Lemma *de Guanto Imperiali in aere ſuſpenſo*. Ab eoque tempore ipſiuſmet *Caroli*, cultu, ac Virtutib. Sanctiſſimi

Imperatoris *Chirothecæ* duæ, Vnionibus aliisque præciosis lapidibus ornatæ, servatæ sunt cum ejus Corpore, aliisque sacris præclaris Reliquis *Aquisgrani*: hodie *Norimbergæ* cum cæteris *Imperialib. Insignibus*, ac *Lancea Dominica*, quam Nobis debito Latriæ obsequio cultuque venerari faustum fuit: quemadmodum Gladium valdè gravem, (& paulo minùs illo *Scanderbegi*, seu *Georgii Castriotæ* Epirotarum Principis in Veneto Armamentario adservati, vix sustollendi à Viris Armis assueti) sibi ab Angelo cœlitus delatum, & ad feriendũ aptissimum, cum illo *Goliathi* Palæstini à Davide interfecti, ac in Sacro Tabernaculo repositi 1. *Sam.* 11. vel Pugione in templo Pythii ab *Antenore* olim, Ilio obsesso gestati, de quo *Phanias in de Tyrann. Sicil.* fortè cõparandum, præ manibus habuimus in ipsa *Aquisgrano*. De quibus *Chirothecis* testantur quoque: *Hartmannus Maurus lib. de Coronat: Caroli V.* & *P. Iacob. Gretzer. in Syntagm. de S. R. I. Sacrosanct. Reliq. & Regalib. Monument. fol.* 5. Ex tamen nullo ævo

in.

inter Cęsarea Insignia recensitę in locupleti *Caroli Du. Fresne de Imperat. Constantinopol. Numismat. Dissertat.* à *nu.* 16. ejus *Glossar.* addita: quãquam Regalia ornamenta perficiãt; Vnde Sapientissimus *Hispaniarum* Monarcha *Philippus II.* & in privatis vestibus adhibebat; Imaginibus quoque ipsius fidem facientibus, quasi nonnihil ea decoris præferant, ac Majestatis.

His Insignibus necti posset pręciosissimum illud unius ex *Chirothecis Beatissimę Virginis Mariæ* in Belgio, ac Audomaropoli sub piissima Bertiniensium Ascetarum custodia, seu in Monasterio *S. Bertini*, cum ejusdem Capillis, opera Simonis cujusdam, quadragesimiquincti Abbatis, è partib. Orientalib. jam translatę, & cũ Sanctorum Apostolorum *Petri, & Pauli* Reliquiis fidelium cultui expositæ. Sic meritò debebant vestiri Manus illæ Tornatiles plenæ Hiacynthis, modestięque Virginalis Magistræ instructissimę. Habetur memoria temporis in *Chronico Belgico* anni 1182. textualesque locos in iis fri-

gidissimis oris nimium aridos adfert *Colvenerius*, aliàs per quamdoctus *Duacensis* Academiæ Cancellarius *to. 1. Kal. Beatiss. ejusd. Virg. die 15. Iunii*. Ex quibus *Ferreolus Locrius Mariæ Augustæ lib. 5. cap. 32.* Marianę *Chirothecę* miracula profert, & vide *Castrens. in Hist. Deiparæ, & P. Menoch. Stuore Ital. 4. 76.* In Basilica verò *Gaudiani* (Italis *Gozano*) Oppidi non incelebris ad lacum, seu mavis in *Riparia* S. *Iulii Diœc. Novarien.* in Insubribus decentissimè asservatur unum par *Dactylothecarũ*, quę fuisse *B. V. Mariæ* putantur, & tanquam hujusmodi, publico cultui exhibendas assentiuntur illius Diœcesis Antistites. Per *Bernardinum Turcum Episcopum Canoniensem*, & illius Basilicæ Primatem anno 1500. Delatę fuerunt. Videntur acu elaboratę ex selectiori lana coloris subfulvi nativi; & in textura, materia, & colore non differunt vel minimum, à Fasciis, quæ asservantur, & coluntur *Mediolani* in templo *Collegii Braydén. Societatis Iesu*, quibus (ut piè, ac publicè creditur) *B. V.* infantem *Iesũ*

in-

Guantus Beatiss. Virginis.

g
fi
&
ri
I
a
M
fe
C
B
C
n
z
a
q
t
e
c
T
ii
I
b
fi
c
E
2
d
E

involuebat, eæ autem *Dacrylothecę* sunt aliquantisper à tineis lęsę, & integrę, si unum excipias pollicem, quē Religiosus quidam (ut fert fama) ob summam in *B.V.* devotionem, abstulit. Sunt satis amplę, distensęque laminis argenteis auro obductis, quæ Manuum extensionem imitantur; nec publico cultui passim, sed in solemnioribus Ecclesię festis tantum, magna cum Accolarum pietate, ac affluentia exponuntur. Hęc ex relatione *Jacobi Camilli Manini* illius Ecclesię Primicerii desumpsit oretenus *I,C.D. Lazarus Augustinus Costa* ex doctiorib. Oppidi *Ameni in Chorographia Ripariæ* nondum typis à se cōmissa, *lib.* 4. in descriptione Ecclesię prędictę. Vtinam Viri per quam elaborati desideratissimum opus lucis publicę usuram, quam primum accipiat. Lectori tamen pio, ac Philologo fideli, eiusdē venerabilissimę quidem *Dactylothecę* icone, interim ad postremas Opellę hujus paginas, ut potuimus, satisfaciendum curavimus. Alii autem, inter quos *D. Andreas de Saussay in Panoplia Episco-*

pali

*pali lib.5.fol.*331. traditionem priori exemplo posse fundari sibi suadēt de priscę Legis *Chirothecarum* usu apud *Iudæos*. Quicquid tamen sibi blandiuntur, ad sacras *Apostolorum* manus *Chirothecis* vestiendas minimè subsistit: nec locus est Traditionibus Ecclesiasticis absolutus, cum Verbum Dei scriptum apertum est, quemadmodum Theologi Polemici discurrunt.

E Germanorum fontibus alia exempla proferemus ni viderentur invalida, ut moris est frequentissimi apud illorum nonnullos, quos *Homines docendi avidiores quam discendi, plura quam legerint scribere: ac suă famam ex voluminum, quę edunt numero, ac magnitudine æstimare*, pingit lepide *Barclajus in Icone Animor.* perstrictus tamen à *Christ. Ad. Ruperto in Observ. ad Patercul.* 1. 5. 1. Sunt enim ad scribendum impigri, inveniendum curiosi, & Literarię Dignitatis cultores egregii; Quorum Linguę vocabula non pauca è Grę-cis derivata adversus *Bayfium*, & *Budęum* Gallos de propria nimis glo-

gloriosos probat ad oculum *Had. Iunius Animadvers.5.6.*

Apostoli sequebantur Christum, Servatorem, ac Magistrum Predicātem, & tacentem: cujus Tunica inconsutilis *Trevirorum* Augustę, sive sęvientib. bellis, in castro *Herbestein*, ubi Rhenus confluit, ac Mosella, *Eminentiss. Electoris* asservata, breves *Manicas* ostendit. Nec Divinus homo, continuo benedicens, & medio tactu, humanos curans languores, ferebat manus vestitas. Qua prorsus forma, dum nobiscum ageret cōsueta, hoc sęculo piissimę Viragini *Marię de Escobar* Hispanę, id humillime petenti. Ejusque Icon devotissimum in privato nostro Oratorio quotidiè veneramur.

Simili quoad *Manicas*, & breviori mensura *Tunica*, seu *Cappa* celebris, vel Chlamys *D. Martini*, Viri planè Apostolici, quam *Francorum* Reges ob sui munitionem, hostiumque oppressionem jugiter secum ad castra portabant: ex qua voce parva templa *Capellę* dictę, majoribus fanis coherentia. *Sangallensis* Auctor, ex eo-

eoque *Casp. Barthius Advers. lib. 45. cap. 11. fo. 2082.* & legatur Vita ejusdem Sancti à disertissimo *Sulpicii Severi* calamo exarata.

Legimus autem in Poliglotis Vocabulariis, & apud *Vgutionem, Pelliparios, & Pelliones*, qui pelles parabant: quorum vicus Hierosolymis per *Wilh. Tyrium* 14. 18. & *Consuetudines Monasterii* Regula *Omnes Pelliparii debent Priori bonam Pelliceam unoquoque anno in Ramis Palmarum.* De quibus *Iter Camer. Scotici* 23. *Debent accusari, quod faciunt Chirothecas, & res alias prius quam pelles, &c. Corrumpunt pelles, siue Coria in aquis.* Quæ forsan, citra luxum, vel delicias, similes Pellices Chorali, cujus mentio *can. 9. Concil. Colonien. an.* 1260. hodieque usus nocturnus hyemalis apud *Carthusianos* absq; Manicis, vel *Chirothecis.* Olim verò *Pelliti populi*, quia vestibus hisce induti, *ex D. Hieron. Ghoti*: & *Franci*, sic à *Fortunato 9. Poem. 5.* ostensi *Pelligeri veniens Chlodoveclri gente potenti.*

Additat *Sauaron. ac Sirmúd. ad Sidon. Cluver. 1. Germ. Antiq. 16.* & *Du-*

Fres-

*Fresne Glossar.to.*3.230.& 231.

De *Chinensibus* hęc in *Petri Maffei Hist. Indic.6. Per hyemem præciosis Murium scythonicorum pellibus, quas vulgo Martas, vel Zobellinas vocamus, calore admodum suaui, ac impenetrabili ventis densitate suffulciunt.* Quibus etiam ad manus, *Chirothecarum* loco; manicis nempe longioribus. Hoc animal *Musponticus* à *Plinio* vocitatus 8.37. At fortassè. *Armellinorum*, ac *Zibedinorum*, sub *Murium* nomine, Pelles apud *Amian. Marcellin. Senecamq;* confunduntur, quas fugiunt explicare, *Turneb.Advers.*15.13.& post *Hadr.Jun.Sanctius* ac *Pignorius* ad *Alciati Emblem.*37. *fol.*206.

Adhibitas nihilominus à Frigidioribus quibuscumque non dubitamus *Chirothecas* dum sunt exituri, quod & frequentiùs nos agimus, vacantibus quoque, & expositis eo tẽpore manibus; Quemadmodũ olim, nec semper Calceati, sed cum longum iter suscipientes, egrediebantur Veteres. Apud *Homer.* textus *Iliad.* 14 & *Odyss.*16. ac alibi de *Junone*, aliisque.

Et continuò ab *Hispaniarum Physicis*, cõſuetudinis probatiſſimæ gratia, quæ in nonnullam Gravitatis ſpeciem facili eſt lapſa. Hinc *D. Fräciſ.Quevedo* acutiſsimè in Libro, cui Titulus, *El Sueño de las Calaveras*

Derſeado è deſde Niño,
Y antes ſi puede ſer antes
Ver un Medico ſin Guantes,
Y un Aùogado Lampiño

ſic enim in iis Regionibus Barba *Advocatis* culta, *Mediciſque* Manus opertæ, ut pro quodam facultatum argumento, habeantur Pili, & *Dactilothecæ*.

His de voce, ac vario primo *Guantorum*, ſive *Chirothecarum* uſu finis eſto.

CAPUT II.

Multiplex ac diverſa Chirothecarum aptitudo.

CHirothecarum voce jam communi, & ſatis explicata, *Dactylothecas*, & cunctas *Guantorum* ſpecies co-

coire volumus, ita ut Manuum tegumenta, multiplici Artificum ope, accipienda sint. Earum Varietas Philologis non addita, minime hìc prætereunda. Videndus est de præstantiorib. ad usum Nobilium *Io: Iacob. Draco in suo Tractatu de Patriciis, fo. præsertim* 275. editionis Basileęnsis 1627. in 4. & de Margaritis aliisq; lapillis ornatis, tanquam Imperatorię Dignitatis symbolis, percelebris inter *Histor. Bizanthynæ* Scriptores *Pachymer.* 7. 12. a Reu. *P. Possino* egregiè illustrat. Excedit enim rationem Vestis, ac ornamenti *Manus* ipsa *aurea*, velut illa qua, Dextera amissa, à *Boleslao III.* Polonorum Rege, *Zedislaus* Dux, & miles adversus Moravos, fuit magnificè donatus, *Cromero* teste *lib.*5.

Aureis opponuntur *Ferreæ*, seu militum Armaturę veteres, vel thecę ex ferro, quibus manus, & brachia adversus ignis jaculationem, & alias hostium injurias manus muniebant ex *Wolfan.Latio Reip.Rom.* 6.7. Vel Armillę, sive *Manicæ*, de quibus forsã *Isai.* 45. & Divinus Psaltes 149. eo

ver-

versu: *Ad alligandos Reges eorum in Compedibus, & Nobiles eorum in Manicis ferreis.* Quę *Isidorus pro manuũ Vinculis* interpretatur. De quib. inter Ethnicos *Plaut. Mostell.* 5. 1. & 3. 5. *Horat.* 1. *Epis.* 26. ac *Virgil.* 2. *Aen.* iis carminib.

Ipse vero primus manicas, atque arcta levari
Vincla jubet Priamus ——

sive quę olim inter suppliciorum tormenta uncis acutis prefixis ad miserorum corpora laceranda, ut sępe *Prudent.* meminit, & pręsertim iis in *Symmachum*

Vngula fixa cavis costarum cratibus altos
Pandere secessus, & lacerare jecur.

Caspar Barthius paulo ante laudatus 40. 13. 1812. & vide *Gaspar Sagiparium de Martyr Cruciatib. in primitiva Ecclesia. Gallon* etiam in eod. opere *cap.* 3. *fol.* 157. Ubi, ex *Io: Hugone in Concert. adversus Calvinopapistas, & Sandero de Schism. Anglic. Chirothecas ferreas* dici, ad acerbè Orthodoxos homines in *Anglia* divexandos, effluxis annis excogitatas.

Ma-

Manualia Vincula *Plinius* appellaret. Verum eo in Regno Tormenti genus crudele, in quo quis, manibus in circulum quemdam ferreum dentatum insertis, & constrictis fortissime, suspenditur, torquetur, & ad infęlix deliquium cogitur. Nec dissimilia adversus homines de fide Catholica meritissimos à barbaris Religionis hostibus apud *Batavos*, ut prę variis ostendit Doctor *H. Sleotz* amicus jam noster, in suo *De Orig. & Progressu Calvinianæ Reformat. in Belgio.*

Qua forsan, vel pejori forma, *D. Lazarus Monacus*, & Pictor, manibus olim laceratus, eo quod Sanctorum Imagines ad sacrum cultum effingeret. Nonnullos *Hebręorum* Cruciatos *Io: Saubertus Acad. Altorf. Theol. ac Ling. Oriental. Profess.* refert in *Exercitat. de Vulnerib. Christi*, inque ad *Passionem Domini Paralipomenis.* Quibus nescimus an temulenti illius militis Alapa sit enumeranda, utpotè ferrea inflicta *Chirotheca*, majoris crudelitatis causa; non enim id Evãgelici textus explicant, neque *D. Bir-*

git-

gittę patefactum comperimus; etiam si communis Concionatorum vox testetur, atque summis clamoribus detestetur. Nil ex *Landulpho* aliisque piissimis *De Vita Christi* scriptoribus.

Lucidiora tamen ad mixtam sensibilemque hanc materiam brevi speramus è Viri omniscii *D. Franc. Ptolemei Quadripartito* eruditissimo, jā nobis benevole asserto *Criminali*, ubi de *Pœnis* cum figuris abunde, ac solide. *Gallis* dictę *Gantelest de fer* sunt quoque militares, de quibus statuta secunda *Roberti Primi Regis Scotię cap. 27. §. 1.* apud *Carol. du Fresne Glossar. to. 1. fo. 966.* quo in loco, ex Chronicis, & Poeticis codicibus nōnulla. Eę tamen non tormentarię. Per quas ferreas *Chirothecas* candētes vetus audax exploratio: de qua *Franc. Hotom. cap. 44. disp. de Feud. & Rittershus. cap. ult. q. 38. de Feud.* quoque. Hodie *militares*, nec durę, nec molles, ad gladium aptissimę, appellatę *Manopole* describuntur Italicè à prçclaro Bellorum magistro *Francisco Patricio in Parallel. Militar.* in-

qui-

quibus modernos cum Veterib. cōparat *p.2.lib.4 cap.4.fol.64.*

Similesque prefatis ad venenata Insecta capienda, ne facili, ac lethali morsu lædant raro adhibitę: potius enim vi verborum incantantur, docente id Divino Psalte 57. 5. 6. ibi *Furor illis secundum similitudinem Serpentis, sicut Aspidis surdę obturantis aures suas, quę non exaudiet vocem incantantium, & Venefici Incantantis sapienter.* Ad quę D. *Nyssen.* & postea *P. Lorinus* surditatem procurandi, aure altera terrę affixa, caudaque in alteram infixa, solertiam explicant. Et videndi *Villamontius Itiner.3.12. P. Scottus Magię Univers. to.2.p.2. lib.4. cap. 2. ex fol.206.* & alii.

Quę *Manopole* humanæ vindicantis Tutelę Index, seu Divinę Justitię symbolum. Ex argutiss. *P. Piccinellio* 22.15. sui *Orbis symbolici.*

Lapideas, tanquam Naturæ portētum, vidit, ac probavit *Fridericus Cæsar*, missa altera ex suis, sigillo clausa ad celebrem in *Gothia* fōtem, qui *Alberto Magno* affirmante, in sa-

xum

xum vertit quicquid in eo immergatur; Cum enim per aliquot dies mersa foret in fontem pellis medietas cum sigillis, illa tota visa est lapidescens,& prorsus dura, medietatis reliquo manente in pelle. Narrat curiosissimus *P.Athanas.Kircher. to. 2. Mundi subterranei lib.8.cap. 2. §. 48.* In Fluminib. *Calabriȩ*, ac *Lucaniæ*, Fungos,ac similia fragilia Terrarum excrementa lapidefacta nos quoq; pluries observavimus.

Verum *Chirothecas* præclarum *Fidei* Symbolum, ac Pignus, ex præstantia *Manus*, quam vestit *Fidei* dicatȩ Jo.Boccatius Italicè de præclaro Viro *Novell.34.8.E in segno di ciò mandò al Rè di Tunisi un suo Guanto,*& vide *Tau. Rit.* relatum in Lexico Ethrusco, seu recentiori *Vocab. Crus. to.3.fo.*812. verbo *Guanto*. Per illas non semel res tradi consuetæ : quod insinuat selectis ad *Marculfi* veteres *Formulas Eruditiss.Hieron.Bignonius.* Pictaviēsis Pugnæ memorabili quoque exemplo liquet; in ea enim profligato ab exiguis, *Eduardi Walliæ Principis* copiis,*Francorum* exercitu;

In-

Infælix *Ioannes Rex* neceffitate coactus extrema, *Dionyſio de Merbeq.* Anebatenſi Equiti,& Angliam tranſfugę ſe dedidit *Chirotheca dextræ ſuæ manus illi tradita* ſupplex,*ut quoniam ex ſua parte cerneret omnia ſuſque deque verſa, ad Walliæ Principem* cognatum ſuum *ſe tuto deduceret*. Verba prorſus eadem *Gillii* Scriptoris non ignoti.

Hinc forſan Hiſpanis *ſalvo el Guãte* de candido prolatum amore: & *Aſſentar el Guante* de sũmo probro. Commune verò Adagium apud Noſtrates, Amoris ulterior Via: *L'Amore paſſa il Guanto* Amicis Dexteram præbendo, cum fida Amicitia, aulicos quidem putidos reſpuat mores. Manui ludens propterea cecinit *Frãciſcus Petrarca Son.*167.

Candido, Leggiadretto, e caro Guanto.

Hoſpitibus enim adventantibus domi excæptis dextras præhendere conſuetum, *Achillis, Diomedem*, *Ulyſſem*, Legatoſq; *Agamemanis* recipientis exempla in *Homero*. Sic *Pallas* apud *Virgil*. ubi *Serv*.

Excæpitque manu, dextramque amplexus inhæsit.

Antiquiores *Græci*, ac *Romani* publicis, qualia nos habemus, carebant Diversoriis; propterea humaniores, etiam absque Tesseris. Quod Nos latius in *Commentar.* nostro *De Hospitalitatis* Jure exposuimus.

Præfatus tamen mos *Manum* tangendi Religioso statui omninò repugnat, vetitumque intra ipsius etiam limites, ut *Pacomius num.* 51. aliique Patres Veteres, quod *Leãder*, & *Fructuosus* docuere *Menardo*, ac *Holstenio* compilantibus de *Antiquis* eorum *Ritibus*, qui & alibi à nobis laudãtur.

Vocata quoque ab Italis Poetis legitur *Chirotheca*: *Spoglia della mano, Spoglia odorata, Spoglia cara, Vagina odorata, Trapunto serico, bello, e aurato*; ut *Murtolæ*, ac aliorum textibus, eleganter *P. Io:Bapt. Spada nel Giardino degli Epiteti fol.* 348.

Neq; *Tactum* obitare Manui *Chirotheca* obvoluta, ad sacrum Ordinẽ irritandum, si illa adhęreat *Clauib. Ceroferario*, *Calici*, ac similibus Instrumentis: quia communicet, & opti-

me

me tangere dicimus, ac palpare hominem, apprehændendo, illumque trahendo, dextera induta brumali *Guanto*. Definiunt Scholastici è primoribus quidem subselliis, *Vasquez, Coninch. Palaus, & Bonacina*, quorum postremus adjungit sibi videri indubium. *P. Gobat. in Theol. experimental. Tract. 8. casu 3. sect. 1. n. 60. fo. 728.* fatendo se nescire, qui de hac sententia suspicetur. Videndi quoque sunt *Bosc. de Sacram. p. 4. disp. 10. tota sect. 7. & Dom. Reding. to. 6. qu. 10. n. 2. controv. 3. nu. 9.* Singularemque casum refert *Petrus Marchant. in Tribunal. to. 1. sect. 6. tit. 5. qu. 3. Coroll. 2.* Hinc vulgare Adagium Propria *Tangere cũ manicatis manibus verenda*, seù *Cuviũ simulare*, de qua *Crusca lo. mox cit.*

In *Osculo* autem, sive Homagii, & subjectionis, sive Reverentię Regnantibus, ac Principibus oblato, velut *Hispanorum Regibus*, & *Cęsari* ab Episcopis, ad quod Ignobiles Viri minimè accepti, Dextera nuda passim admissa. Videndus plenè *Martin. Kempius* in *Dissert. de Osculis num. 9.* iterum anno 1680. auctus & *Francofur-*

ti ad *Mænū* impressus. Quod Nos, *Regibus* plurimis, *Augusto Leopoldo* ipsiusq; Serenifs. sorori *Eleonoræ Polonorum Reginæ*, variisq; *Sacri Romani Imperii Principibus*, atque *Electoribus* Manus ex gratia non semel deosculantes advertimus.

Tactu Fascinum haudquaquam induci affirmat *Gutierrius* eodem opere *dub.* 1. *num.* 5. qui simpliciter absque ullo involucro intelligitur. Hinc pervulgata Strumarum sanatio *Galliæ Regis* unico manuum tactu. Ex Jo: *Ildephonso* de *Fascino*, ac centenis Historicis, preter annuale exemplum non absque summa admiratione repetitum. Quod peculiare quidem Privilegium *Anglorum*, *Hispanorumque* Regibus cælitus communicatum. Jo: *Christ. Fromman. De Fascinatione* consulendus abundè *lib.* 3. *p.* 2. *cap.* 3.

Utrum Alapa intermedia *Chirotheca* inflicta probrum aliquatenùs augeat, vel minuat? Quæstio Politica est potius quam Juridica, rem in uno eodemque statu constituens, ut censemus; Cum enim nonnullius Facies Iracundiæ calore, sive ad Tute-

lam,

lam, ſive ad Vindictam cæditur, parum refert an id nuda, vel induta Manu agatur: Quia ſemper ex Poeta *Aen.* I.

—— Furor Arma miniſtrat

Et 7. *—— Quod cuique repertum*
Rimanti Telum Ira facit ——

Conſonat illud *Claudiani Epig. de Iracund.*

Pro Telo geritur quicquid ſuggeſſerit Ira.

Tanquam promptum, ac paratum. Secus autem foret ſi quis, opera data, & majoris percuſſionis gratia *Guantum* arriperet: quia tunc Inſtrumentalis Injuria gravior, eademque, ac *Xiphothecæ*, ſeu Gladii Vaginæ videretur. Cui tamen reſponſo, minime accedunt acutiores *Hiſpani*; Apud eos enim *Dar Guantada*, manu ſcilicet ſic induta faciem ferire, nullo eſt opprobrio, ex primo forſan motu, qui cenſetur involuntarius. Et contra habetur injurioſa *Bofetada*, ſeu nudæ, ac apertæ Dexteræ percurſio, quæ anſam *Duellis* præbet; quemadmodum mox videbimus. Ex quibus diſcrepantiis humanarum levi-

tas constat sententiarum. Vidend. *Covarr.in laud.Thes.*

Non inficiamur, Cutim externam primarium *Tactus* organũ seu principium, cui membranæ musculos insequentes, ac viscera succedunt. Ita philosophante in suo *Sepulchreto*, sive *Anat.pract.Theoph. Boneto lib.1. sect. 13. observ. 5. fol. 275.* In quo sensu enudato, Virtutem ad colores quoque discernendos subsistere; quemadmodum Nobilissimus Philosophus *Robertus Boyleus*, in Regia Societate Anglicana observavit, ex *Chimista Sceptico*, sive *Experiment.histor.Color. p.2. cap.1.* ubi *fol.44.* refert nigras *Chirothecas* à Solis radiis citius quam albas calefactas visas.

Propterea etiam nuda manu, varioque digito *Annulus* gestari consuetus, ut de *Pronubo* in digito sinistræ inter auricularem, ac medium sic appellato, quà norma id observari nostra cernimus ætate ex *Agell. 10. 10.* plenè *Petrus Millers* de *Annulo Pronubo thes 9. nu.1.*

Poetis, atque inconditis Amatoribus visa est *Chirotheca* Manus ergastu-

ſtulum, quam perhorrens *Anton. Ongaro* in *Rime p.1.Son.6.* ad Mulierem nonnullam ſic ſcripſit.

O bella Man più che Alabaſtro bianca
Feritrice d'amor, ſoave,e cara
Man che di gratie, e non di piaghe auara
Pungi del petto mio la parte manca.
Man fido appoggio à la mia vita ſtanca,
Onde le vie del Ciel l' anima impara
Per cui ſola il cor laſſo ad ogni amara
Paſſion ſi ſottragge, e ſi rinfranca.
Se qualche premio al mio ſervir ſi deve
A gli avidi occhi miei, cui tanto piaci
Non ti ricuopra Guanto invidioſo.
Si che co'Guardi almen, ſe non co'Baci
Goda l'Avorio, e l'animata Neve,
Che mi ſparſe nel ſen foco amoroſo.

Meliùs tamen perpetuus *Homerus* noſter *Torquatus Taſſus* (à cujus Idearum ſublimitate, ſuaviſſima Jo: *Bapt. Marini* Muſa palmam preripere haud potuit) ſic *de'Guanti*.

La bianca Man ch' entro odorate spoglie
Più lor porge d' odor, che non riceve,
E che ignuda arrossir fà poi la Neve,
Mentre à lei di bianchezza il preggio toglie.
Mi starà sempre ascosa? e le mie voglie
Lunghe non fia, che appaghe un giorno breve
Se avara esser di se sempre mi deve,
Il mio filo vital perche non scioglio?
Bella e rigida man, se così parca
Sei di pietà, che il titolo disegni
Di mia liberatrice à sì gran torto.
Prendi l'officio almen della mia Parca,
Mà cotal carme il mio sepolcro segni
Vive la fè quì, dove il corpo è morto.

Quibus addere non displicet acutissimum illud *Mariæ Ungarorum Reginæ* postmodum Augustæ ac *Leopoldi Cæsaris* parentis, *Neapolim* appulsæ à *Patre Salvatore Varone* è Soc. *Jesu*, Viro in Parthenopæo Parnasso me-

meritò adſcripto, dicatum Epigramma.

Dactylotheca auroque tumens, auraque Sabæa
Palmam ne poſſint ſceptra nocere tegit.
Auſtriaca es; ne quære manum formoſa tueri
Calluit à ſceptris; nec timet illa teri.

Ad Cujus *Reginæ* Comam, ſic ejuſdem Societatis P. *Julius Cæſar Deſtici*, in *Polihymnia*.

Tortilis in ſpiritum redigit tibi Vitta Capillum
Vitta per auratas ſerpere docta Comes.
Nil mirum pexo quod, ut Anguis oberret in auro
Auricomi cuſtos Velleris Anguis erit.

Argutiùs quòque morali, & lemmate in eadem cultiſſima Societate, Poeta nemini ſecundus, nobiſque accæptiſſimus, P. *Antonius Manfredi ad Guantum vulgo Frangipanum.*

Dactylotheca dedit nomen, cui fractio panis.

Abscondit dominam divite odore Manum.

Proh dolor! optatum panem ne frangat egenis

Impedit, insigni compede Auarities:

Aenigma lepidum de *Chirothecis*, Puellis varia forma, sed ęquivoca, & non pænitus honesta exhibitum per Marchionē Vasti clariss. Hispaniæ, ac Neapolitanę *de Aualos* Familię, *Donius* refert *de Pistolotti Amorosi lib.* 1. *pag.*75. *àter. Aenetiis an.*1588. *emisso.* Ubi Florentinus hic patricius *Chirothecas* minimè adhibitas, censet prorsùs inutiles, easque describit pilis intus forisque indutas, ac sericea nonnunquam veste ornatas. Quarum ex simplici, & sepè consumpta pelle usus ludricus *Bononiæ* in Urbe Italię, ac Ditionis Pontificiæ maximè clara: in qua gerentes *Guantum* ad pileum habentur pro personatis.

Homagium etiam fidele fuit alicubui *Chirotheca*; ad quod probandum sufficiat referre *Neomagensis*, ex Belgii fæderati Urbibus, sedeque Comitiorum Pacis universalis, consue-

ſuetudo, mittendi quotannis ritu ſolenni, velut in agnitionem immunitatis *Aquiſgranum* per hominem certum *Chirothecam* Pipere plenam. *Guicciard.in Deſcript.Belgii pag.* 120. & Jo: *Limnæ.de Ju. Publ. to.*1. *cap.*9. *nu.*57. Rurſus *Regiomontii* in Boruſſia quum Duci Homagium præſtatur, eidem veteri ſtylo per Conſulem antiquæ Civitatis offerri conſuetæ *Chirothecæ. Limn.Jur.Publ. ad lib.*4. *cap.*7. *pag.*903. & *Fritſch*, videndus *de Nundin.cap.*4. *num.*10. Apud *Gallos* teſte Jo: *Bodino Reip.*1.9. *fol.*150. *Vaſſallus idem, ac Subditus, Arma, pileum, pallium, Chirothecas exuit, genibuſque flexis manus ſupplices in Principis, aut Procuratoris ſui manus inſerere neceſſe habet, & ita fidem præſtare.*

Illius jactu *Duellum* indictum; ſiquidem in privato certamine, cujus inſigne *Hector.*ac *Menelai* exemplum & plura in *Herod.Calliope*, & *Diodor.* 4.183. pugnaturi *Civilibus* olim, ac *Longobardicis* Legibus faventibus, imò in Prætoribus, ac Principibus imperantibus cōſueſcunt pignus dare, provocatorem ſcilicet prius, poſt-

modum laceſſitum; quod pignus plerumque apud *Germanos*, & alios fuit *Chirotheca*: eaque velut ſymulachro, Fides non modo mutua adſtringebatur, verum & cavebant Victori de ſumptibus in eam rem factis ex bonis victi reſtituendis. *Rittershus. par. Feud lib. 1. cap. ult. qu. 35.* Quo in ritu ſat erat humi *Chirothecam* proiicere, idque acto quiſque provocabatur lege ſeſe à criminibus, de quibus accuſabatur, expurgandi, *Quod licet Comes*, verba ſunt *Matthæi Pariſ.* de anno 1245. *instanter inficiaretur, ſtatim miles ſupradictus more Francorum Chirothecam ſuam ei porrexit ſe offerens in propatulo coram Curia id corporaliter ſecundum conſiderationem Curiæ Regalis probaturum, &c. quam Chirothecam quaſi Duelli Vadium oſtẽſam Comes recæpit, ſpondens ſe defendendo dimicaturum contra ipſum, &c.* Hæc in Anglor. Hiſtoria. Similia *Cironius adnotat in Paratitl. in 5. lib. Decretal. tit. de Nov. Oper. Nunciat. pag. 445.* Exemplum de mutua per *Chirothecam* provocatione, & ſumma nefandi vitii infamia, ut in *Longo-*

bard.

bard. de Conviciis *l.* 1. & *de mal. &* *pub.crim.*in*Cave* refert *Jul.Ferrett.cōs.* 6.initio. Tunc autem, quia præter casus Rixarum, pœnis humanis, ac Pontificiis locus. *DD.in cap.Monomachiam 2.qu.3. l.un.C.de Gladiator.lib.* 11.*Ludov.decis.Lucens.*11.*P.Steph.*de *Neap.*1.18.aliique.

In publicis Londini Regiisque Acclamationibus in summo *Divi Pauli* templo antequam Igne absumptum esset, iis planè verbis *Vivat Jacob.II. Magnę Britanniæ, Franciæ, ac Hiberniæ Rex*; Christianissimi Legatus, jacta *Chirotheca*, ac Notario id cum testibus scribente, privilegium sui Regis salvum fore acutis quidem clamoribus denunciabat.

Lubet hic silentio minime involuere Poeticos Affectus Italice expressos ab *Antonio Basso Poes.par* 2. *fol.* 180.*in Madrigal.* de *Chirotheca* dono missa non tamen grata.

Non è dono, mà danno
Questo che manda à mè Guanto odorato
Colei che antico è del mio petto affanno

En-

Entra à nuovo steccato
Horsù mio cor, che con sì grato inganno
Mentre mostra che t'ama
A Duello ti chiama
Non sai che sol tien vanto
Provocarti à disfida in Guerra il Guanto?

Quandoque sanguine tinctæ ad Hostes delatæ, ad Pugnæ, vel Conflictus diem indicandam, teste *Cæsare Manentio Histor.lib.6. pag.184.ante fin.*

Id egit *Carol.V.* Cæsar adversus *Solimanum* Turcarum Tirannum, Hungariæ, cum Exercitu copioso accedentem, qui pugnam detrectans, *Non te Carole, sed fortunam tuam metuo* eidem respondisse perhibent. Consule *Mutium* de *Duellis*, eodemque opere *D.Voet* Ultrajectinum, & novissimè anno 1691. *D. Joseph Ansideum* Italicè *nel Trattato Cavalleresco pag.17.*

Antiquissimus autem mos, ex illo sacri Textus derivatus *In Idumæam extendam Calceamentum meum*. Ubi *Rabi Himanuel* adjungit *Chirothecam*: quæ projecta velut quid in manu

nu paratum, & facili, absque ullius detrimento, repetendum. Sic *Pineda in Job. 1.1. fol. 19.* E fenestra, exutis manibus, ejecit Virago præstantissima, *Domina Maria de la Zerda, Montisalti*, ex *Moncada* Principi familia, Ducis Uxor, in generosa illa sæculi pompis valedictione; cum *Teresianũ Carmeliticum* indui decreverat Scapulare: quemadmodum è pio Discalceatorum Patrum calamo in ipsius legimus Historia.

Hinc *Aloysius Pulcius* non Gregarii nominis Poeta Etruscus in Poemate inscripto *Il Morgante Can. 24 stan. 81. pag. 287.*

Pur se tu sei così deliberata
Di voler del tuo Padre vendicarti
Non sia la nostra Eccellentia mancata;
E se vuoi con Orlando riprovarti
Ti manderò del Guanto la Giornata.

Et *Franciscus Cieco* Ferrariensis in suo Opere *d'Armi, e di Amore* titulo *il Mambriano Can. 18. stan. 52. pag. 209.*

Eccoti in questo aggiũgere un Trombetto

Col

Col Guanto innanzi al Magno Rè
Alifarne,
Che disse il Campion nostro è già in assetto
Co'colpi suoi, chi vuol vegna assaggiarne
Pinagora rispose, il Guanto accetto:
Credereſti tu mai di ſpaventarme
Con le tue bruſche, e rigide parole
Io t'avviſo fratel, ch'altro ci vuole.

Ad Pacis jura contrahenda, fœderaque firmanda, ſive ad alia quibus adeſſe nequibant, per Imperatores, ac Germaniæ Reges, *Guantos* quoq; miſſos legimus. Apud *Philipp. Camerar. Horar. ſubceſiv. ſive Meditat: Hiſtor. Centur. 1. cap. 35. circa fin. fol.* 164. & *Chriſtophor. Hendreich. Reipubl. Carthaginen. lib. 2. ſect. 1. cap. 2. fol.* 171. *in fin. Edit. Amſtelodam.* 1664. *in* 8. In ſimilibus autem Manus junctas, præter ſacrum Textum *Exo.* 23. 1. docēt *Juſtin.* 11. *de Dario. Stat.* 1. ac *Tull. Philipp.* 1.

In Regio *Lutetiæ* Nemore, forſan *Vincenne*, alteram ex ſuis, *Francorum Rex Franciſcus I.* ad Venatorium Projecit Canem: quę ab ipſo amiſſa,

rap-

rapta fuit ex officina *Parisiorum*, & confestim quædam similis Domino fideliter restituta, vel potius delata. Sic Jo. *Boter.* in suis *Memorabilibus.* Meritò igitur inter Corpora symbolica enumeratæ *Chirothecæ*, ut ex Viris argutissimis, *Ferrò*, *Jovio*, *Alciato*, *Piccinello*, ac *Thesauro* discimus. Et ad Heroum, ac Principum ornanda pluriès augendaque Stemmata gentilitia.

Barbarus tamen mos, & audax facinus eorum, qui occultam formam enecandi produxerunt, per oblationem scilicet *Chirothecarum* Venenatarum: quam gratis affirmat ab Italis excogitatã *Matth. Zimmermann. in suis Analect. Miscell. mense* 1. *nu.* 51. *fo.* 57. cum apud alias Gentes id nec novum, nec rarum. Repetimus tantum casum Historicis obvium, Uxoris scilicet Crescentii Cos. ab *Othone* 3. *Cæsare* suspensi, quæ forma eximia excellens supra cunctas mulieres illo ævo percelebres, regnandi spe Imperatorem ad sui amorem pellexerat. Verum ipsius reditum in Italiam meditatum pernoscens, *Chirothecis* affabrè

brè confectis Venenum infusisse rumor fuit, quibus ab *Othone* muneris loco accęptis, paulatim consumptus & visceribus protritus interiit, anno Imperii decimonono. Cujus corpus, cum Imperii Insignibus, Germani per Gallias, sibi viam parantes Armis *Aquisgranum* detulerunt, atque honorifica pompa in tumulum condidere. Mentio est *lib.4. Chron. Cuspiniani, & Caspar. Peuceri pag.600.* Nec dissimile exemplum Necis insidiosę apud *Eman.Metteran.lib 4.cap.2.fol.* 125. De Uxore *Francisci I.* & *Caroli IX.* in Gallis. De *Joanna Navarræ Regina*, & aliis, *Hofmann.* in *Lex. Histor.* verb. *Joanna Albretana.* Quę partim transcribunt à *Gregor. Rittersf. de Ju. Asyli cap.3.* §.49.50. & *Dracone de Patriciis pag.172. & 173.* post *Laur. Beyerlinch. in Theat. Vitæ Hum.* verbo *Venenum*, & alios; quamquam illud cautè semper legendum, & cum Auctoribus allatis conferendum sępè, fides enim ipsius periculosa, ut *P. Jugular.* monuit in suo *Ariadne*, ac Nos non semel perspeximus.

In Urbium etiam Obsidionibus

mos

mos ſuit Regum jampridem *Chirothecam* iniiciendi: ſignum ſe ſtatuiſſe non ſoluturos obſidionem donec Urbe potirentur. De quo ritu fidem facit *Rabbi Immanuel* in *Ruth cap.4.* cujus opera, ac doctrinam laudat Prçceptor noſter Linguę ſanctę, venerandę memorię *P. Abbas D. Jul. Bartoloccius* Congregat. Fullienſis in ſuo *Lexico Rabbinico* tribus Tomis in fo. diſtributo.

Adhibitam ſimili decore in Urbibus condendis, in Metrocomariis, Jure tamen Saxonico, plures notant ad illud *lib.2.art.26.* & cum prçfato *Ritterſus.ibid. cap.3.§.34.fo.49.* De quo Jure in Moneta cudenda ſignum conſenſus. Habetur ex *Specul Sax.n.26. §.6 lib 2.* ibi: *Nemini licet Forum erigere, vel Monetam de novo inſtituere ſine conſenſu ejus loci Ordinarii, ſeu Judicis, etiam Rex in ſignum ſui conſenſus, ſuam ad hoc mittere debet Chirothecam.* Et ſcribunt *Gothofred. Ant. Diſp. 4. theſ.3. litt.F. Limnæus Addit. ad lib.4. cap. Jur publ. to.1. pag.603. Cranz. in Metropol. lib.4. & Fritſch. de Nundin. cap.4. nu.10.*

Ad

Ad ſtipem quoque apud *Hiſpanos* Patriciorum dextera in cauſis piis multiplicibus paſſim eo petendam pelliceo Inſtrumento, cauſam dedit vulgari Adagio *Echar un Guante*.

Verũ *Chirothecarum* dignitas prę-lucet maxime in *Feudalib.* ſeu ſolennibus aliis *Inveſtituris*. Ideoque *Sleidan. lib.*19. *Comm.fol.*347. meminit quod *Rex novis Veſtibus induitur, & in utriuſque manus palmam jungitur: manus deinde componit ad pectus, & Chirothecis induit conſecratis, ut vocant*. Eaſdem adhiberi in Inveſtitura Epiſcopatus *Albert. Krantzius lib.* 4. *Merop. & Gothof. Ant. loc. cit.* Scribit tamen *D.Bernard.*vel quiſquis alius Auctor contemporaneus *ſerm. in Cœna Dom.* In *Eccleſia, Inveſtitura Canonici per Librum, Abbatis per Baculum, Epiſcopi per Baculum, & Annulum ſimul*. Clariores Textus deducuntur ex Charta Liemari *Archiepiſcopi Bremenſis*, qui ante impiam Oſnaburgenſem, ſeu Veſtfalicam Pacem Primatis honore fruebatur totius Germanię: nunc vero ipſius Eccleſia Lutheranam Reformationem de-

deplorat. Anno igitur 1088. inter Privilegia ejusdem *pag.* 168. legitur: *super Reliquias nostras cum Chirotheca, sicut mos est liberis Saxonibus tradidit, &c. Aderat Comes Fredericus Advocatus Ecclesię, qui Chirothecam traditionis sacris Reliquiis impositam, ut mos est, abstulit, & ab ipso Gerardo per digitorum extẽsionem, promissionem confirmationis accępit, &c.*

Similia ex *Berardengensis* Cęnobii *Tabulario* in Territorio *Senensi* apud *Chifletium* in *Luminib. Salicis ca.6. anno* 1109. & 1121. & aliis *Tabulariis*, & *Regesto Parlam. Paris.* sub voce *Quantone*, & *Wanto*, quę non oportet huc transcribere. Charta Berengarii Regis Italię apud *P.Ughell.* in *Episcop.Veronens.* ubi legitur: *igitur omnibus volo, & statuo, atque per meam hanc paginam Testamenti, & Judicati per Wasonem Terrę, ramis arborum, & festucam roboratum, atque cultellum, & duos Wantos, totum insimul juxta legem meam Salicam attendere visus sum, & confirmo, &c.* Tabulariũ Caroffense apud *D. Carol. Du Fresne* in alias *cit. Glossar. to.4. fol.* 1388. *Ipsi*

Mo-

Monachi præfati Cœnobii afferant illi Gantos duos, & duos Cereos cum duob. botis nectare plenis. Ex Tabulario Deiparę de Josaphat. *Dederunt cum Venditionibus, & Gantis*. Et *Chirothecam* fuisse partē prætii Investituræ, quę non tam Domino, quam ejus Ministeriali competebat, *Majori*, vel *Villico*. Patet in *Tabular. Ecclesiæ Ambian.fol.*52.ubi *Theobaldi* Episcopi Charta sic loquitur: *Si aliquam Territorii partem venundari contigerit, Domini venditiones habebunt, scilicet tot denarios quot venditor inde habuerit solidos: Major vero terræ illius pro Wantis accipiet duos denarios*. Ad saturitatem exempla in eod. *Glossar. fol.*967.

Nec omittimus, per *Chirothecę* jactum conclusam olim *Neapolitani Regni* Investituram, quemadmodum de *Corradino*, qui eo signo hęredem suum *Petrum de Aragonia* instituit. Jo:*Ant.Summontius Hist.Neap.* Italicè *lib.*3. *fol.*255. Fusius tamen *Hofmannus in Lexico Histor. verb. Corradinus*.

In concessionibus *Privilegiorum*

Do-

Doctoralium frequens, ut Hospitibus, & Spectatoribus distribuantur *Chirothecę*. De uniuersa *Germania* scribit *Georg. Ritthers.* opere laudato *Juris Asyl.* 34.9. quem, & laudat Jo *Georg Schielen Biblioth. Enucleat. fo.* 169. Idem *Romæ, Bononiæ*, ac *Pisis* splendidissimè, cum præsertim Inauguratio fit *alla Nobilista*, cunctis adeuntibus distribuuntur *Chirothecę* ex albis, & inodoratis pelliculis in proxima Urbe *Lucensi* cōparatæ, sicuti Nobis, ad Juris utriusq; Laureā immerito promotis eò mittere contigit, ne quis absque iis, quæ in ea Civitate Academica haud prostant, męstus abiret. In cæteris ferè Italiæ Universitatibus id quoque.

Nec frustrà munus, & usus, quibus fulgent Vestium ornatus; adeout elegantibus *Chirothecis* superbiant Rustici, ac Plebeii; Nobisque ad calamum revocant illa *Guillerm. Briton. Philippidos* 12.253.

Rusticus ornant dum fulget Imperiali
Se stupet, & summis componi Regibus audet
Ex habitu tantum sibi mens præsumit, ut ipsum

Es-

Esse hominis vestis mutare aliena
putetur.

Quos acuta *Boetii* Philosophia *de Consol.* mordicè refutaret.

A Regali Vestium splendidarum erogatione Magnatibus impertitæ, nec absonæ: de quibus pro *Anglis Matth. Westmonast.* anno 1201. & 1214. ac *Parisius* meminere, sejunctas non putamus. Imò cum Equestri aliquorum Militum Toga fulgentes, ut apud *Venetos* in patricio selectoque Tibiali, vulgo *de' Cavalieri della Calza*. Egregiis de hoc prostantibus Iconismis cum *Chirothecis* novissimè, anno 1692. in *Reverendiss.* ac *Illustriss. Bernardi Abbat.* Justiniani *Historia Cronologica dell' Origine di tutti gli Ordini militari to. 1. fol. 110. ac 117.*

Neapoli plurima Invitatis promittuntur: perpetua enim Verborum copia.

Non tamen nescimus, Joannæ *II.* Reginæ benefico quidem jussu, Doctoribus, magistralibus Laureis adstantibus *Par Chirothecarum* donandum: exvulgata *Mutii Recci* ad *Privilegia Neapolitana Doctoralia* Glossa

Qui-

Quibus hodie, gratiori accipiētium sensu, pecunia certa substituta.

Chirothecarum Legatum antiquitus pluris factum constat ex *Riculphi Helenensis* Episcopi testamento anno 905. ubi *Glossar. D. Du-Fresne to.3.fol.388.* legit *Annulum aurum unum Gemmis prætiosis, & Wantos paria unum.*

Hodiè similia *Donaria* in templo à Fidelibus Deus omnipotens minimè respuit, nec Deipara. Sic de *Pipino* Vaysiri Aquitanorum Duce, *Guagnin.* scribit *lib.3. Franc. Chirothecas Unionibus, & præciosis gemmis intertextas in templo Dionysii ad Crucem auream, quę supra aram majorem erat appendit.* Auctorē laudat *Jacob. Philipp. Tomasinus Episcopus Aemoniensis de Donariis, ac Tabellis Votivis cap.43.* Verba tamen supplet pro more studiosissimus *P. Aloys. Novarin. In Encyclopæd. Epistol. ep.11.* eidē *Tomasino*, sive in Notis ad illam *nu. 64. fol.13.* Legimus inter Acta Julii Cæsaris *Veneri* Genitrici *Thoracem* per ipsum dicatum: eidemque Deæ Margaritam pręciosissimam *Cleopa-*

træ, victo *Antonio*, sacratam ab *Augusto*. Ex *Macrob*. 11. 13. Vestes à præda hostium in Capitolio oblatas *Lamprid*. docet in *Alexandro*. Sic in *Aurelio Vopiscus*: *Meministis fuisse in templo* Jovis *Opt. Max. Capitolini pallium tunc purpureum lanestre, ad quod Matronæ atque ipse Aurelianus jungerent purpuras suas, cineris speeie decolorari videbatur, cæteræ Divini comparatione fulgoris*, Plane ridiculum, quod *Plinius* innuit 19. *hist*. 5. *In templo Apollinis Delphis adeo cæteris cibis prælatus Raphanus, ut ex auro dicaretur, Betas ex argento, Rapam è plumbo*. Idemque *Plinius* scribit *Asdrubalis Clypeum à Q. Martio inventum argenteum pondo* 148. *supra fores Capitolinæ ædis usque ad incendium primum fuit*; quamvis *Livius lib*. 25. in templo fuisse malit. *Nisus ad Dianam Aen* 9.

Astrorum decus, &c. ———
——— *Si qua ipse meis venatibu auxi*
Suspendive tholo, aut sacra ad fastigia fixi
Nunc sine me turbare globum, & rege tela per auras.

Si-

Similterque de *Goffred. Taff.* 20. 144.

Nè pur deposto il sanguinoso manto
Viene al tempio con gli altri il sommo Duce.
E quì l'Arme depone.

Quamplures vero Votivas indigitat *Just. Ricquius* c. 15. in suo *Comment. de Capitol. Rom.* Olim Virgines *Strophia*, seu fasciam brevem Virginalem tumorem cohibentem papillarum, ex *Nonio Marcello*, sive *Strophiola*, nempe Corollas ex *Plinio* 11. 2. superstitioso ritu efferebant. Cur haud pio magis obsequio non apparebũt *Chirothecarum* donaria, quæ tanti fiunt, ut videmus! Sunt munera perquam grata *Hispaniarum Monarcæ* ad *Cæsarem* ipsum. Appendi curavit Magnus *Lipsius*, *Divę Hallensi*, quam celebraverat *Penna*, & corde coluerat propè *Bruxellas*, calamum scriptorium ex argento conflatum similibus catenis appensum, illud Aeternitati piè vovens. Versibus septendecim additis, quos *Abr. Golnizius* in *Ulysse Belgico-Gallico* excripsit *fol.* 123. Nos ipsi vidimus eo in templo, & *Lovanii* Viraginem ipsius Ne-

ptem, ac domum invisimus. Verum flagrantibus Bellis, utinam hęc Vota subsistant. De Trojanis mulieribus Peplum *Minervę* obtulentibus *Homer. Iliad.6.* Hinc egregiè de se ipso *p.od.5 Horat.*

——— Me fabula sacer
Votiva paries indicat humida sospendisse potenti
Vestimenta maris Deo.

Haudquaquam propterea silendum hoc loco Donarium votivum Lati Clavi Cardinalitii, ac Pileoli Purpurei per *Eminétiss. D. Vincent. Ma.* Ur*sinum S.R.E. Cardinal.* & Beneventanum Pontificem *D. Philippi Nerii* Aræ in magnifico Neapolitano *Patrum Oratorii* templo piissimè oblatum, & appensum, ob Vitam à majoribus proximis Terræ concussionib. sibi mirè servatam: Et veteri Ecclesiæ exemplo comprobari Jò: *Molan.* affirmat de *Imagin. Pictur.* 50. 2. Quod ex firmo ipsius piissimi Principis, ac Physico-Medicorum testimonio, in *nuperrimis* nostris *Memor.* Epistolaribus prælo typographico Parthenopæo subjectis adamussim scripsimus. Cir-

Circulatoribus hodie jactantur, ad eorum potissimum Empiricas merces captandas, quæ pharmarca saluberrima vocitant, *Chirothecæ.* Quod olim sacris Concionatoribus melius fortasse, inter Oraria seu Amicula, & Fasciolas, à plaudentibus Auditoribus, juxta, *Georg. Alexandrin.* in *Vita Chrysosth.* in qua, relata admiratione ob Sapientiam ipsi à Deo datā *Quare,* ait, *ipsi plaudebant, alii quidem rursum chlamides suas attollentes, alii fimbrias cutzulon, alii vero manualia, alii denique fasciolas, seu oraria, &c.* Et similia de *Paulo Samosateno Euseb.* scribit *Hist. Eccles.* 7. 26. Rufino Interprete, ex eoque *Nicephor.* 6.30. Quemadmodum ęque benè iisdem fuisset silentiū factum, uti sudario quo aliquis in Hębreorum synagogis Levitæ legem explicāti adstans, Populo significabat, ut *Amen* diceret. Quod Rabbinorū Libri docent, & in *Lexico Hebraico,* verbo *Suddar Elias Levita* monet.

Fidelium sanè Christianorum Pietas, & Fortitudo morte non extin-

guuntur. Hinc videmus plurimas per universam *Germaniam* in templis Catholicorum genuflexas repræsentari Defunctorum Imagines, ad excitandos fortasse Viventium,& Consanguineorum Affectus. In ædibus tamen Augustanæ Confessionis, vel Calvinianæ,ut ajunt, Reformationis ubi Sãctorum Invocatio est proscripta, cultusque sacrarum Imaginum, eliminatus, Insignia tantum Gentilitia videntur appensa, fere ubique deleta sunt Altaria: oculosque tantum, & aures rapiunt elegantes Ministrorum Cõcione, habentium suggestus, & Organa sonora. Notandum tamen est in *Brabantia* utraque, sive Hispanica,sive StatuumFœderatorum Viris Nobilibus, Equestri quoque dignitate cohonestatis defunctis, in earumdem Ecclesiarum, vel ædium, quas sacras vocant, angulis, una cum Scutis Gentilitiis paternis,ac maternis pendentibus,Coronas appositas, & sceptri loco,Galeam, *Chirothecas*, aurataque calcaria. Hæc autem Illustrium ornamẽta vulgata phrasi Gallica *Pieces d'bon-*

neur

neur dicuntur. Fidem facit Anonymus Aucto Juridicophilologus *Observationum Eugenialogicarum*, & *Heroicarum, quæ materiam Nobilitatis Gentilitiæ, Jus Insignium, ac Heraldicum complectuntur*: quæ prælo typographico emanarunt *Coloniæ Agrippinæ* ibi Nobis pro Apostolica Sede propitie audientibus, anno 1674. in 4. Videndum *fol.* 174. Et ad *text. in l. Vel quod l.* 41. *l. monumentum* 42. *ff. de Relig. & Sumpt. fun. Carpzou. Iurisp. Consist.* 6. 24. *defin.* 392. *Philipp. Knipschild. de Ord. Equest. Iurib. d.* 1. *Reinching Polit. Bibl.* 1. *axiom.* 53. Idque &c. Ad ornatum quoque consulendi *Kormannus de Miracul. Mortuor. p.* 7. *cap.* 31. *Io: Pac. Chifflesius de Linteis sepulchral. Christi servatoris*: Italicè *Monsig. Alfonso Paleotto* nell'*esplication della sagra Sindone*, ac *Gisbert. Cuperus* Iconibus traditis *De more fasciis involuendi cadauera lib.* 2. *Obseruat. cap.* 9. Nil enim *Io: Casp. Suicerus in Thesaur. Ecclesiast. Græcis vocibus latinè glossatis duob. to. in fol. anno* 1682. Idque ipsimet Belgium ad Prudentiam ex Homerico Ulysse di-

ſcendam perluſtrantes, curioſa luce, pluribi perſpeximus. Nec noua in Chriſtianorum Sepulchris Dignitatum Inſignia, & ſacra Veſtimenta, ut adamuſſim Jo. *Bapt. Caſalius* videndus de *Vet. ſac. Chriſt. Ritib. cap.66. verſ. Ponebantur pag.* 266. De Italis modernis *Camerar.*1.*Hiſt.Polit.* 96. Qui modus tamen ſepeliendi, cum nudus ingreſſus homo, nudus egredi debeat, improbatur. Jo.1.21. *Eccleſ.*5.14. & 1.*Timoth.*6.7. Pioſque linteis faſciis coopertos ſepultura docet *Salvatoris*, ac *Lazari Matth.* 27.59. *Marci* 15.46. *Lucæ* 23.51. & Jo. 11.44. Quæ, ſive Arma, ſive Inſtrumenta, ſimiliaque cum cadavere tumulata, & poſt remanentia, præter Defunctorum oſſa, ac cineres in Urnis, ac loculis condita, *Reliquiæ* ſunt dicta. *Virgil.tex.Aen.*1.16.

Jactatos æquore toto
Troas Reliquias Danaum

Et ex Romanis Lapidibus P.Jo.*Bapt. Ferrettus Caſſinenſ.in ſuis Muſis Lapidariis lib.*4. *Mem.*50.*fol.*295. Vide *Marmora Felſinea* Eruditiſs. *D. Caroli Cæſ. Malvaſiæ Bonon.* 1690. Et ſi

Ve-

Vestes, vel earum partes in funere adhibitę fuerint, nunquam à Tineis attingi putat *Sylvest.Rattray in aditu ad Sympat.& Antipat.*ante *Theatr.auctum Norimbergię 1662.fol.16.*

Hę antem, cum ad Luxum efferantur, ac delicias, quæ civium mores corrũpunt, sic pie, ac eruditè *P.Hier. Drexelio 3. de Cultu Corpor.* distinguente, *Gabellis* novis à Germanico verbo *Gabe*, quod est dare, juxta *Bertachin.*de *Gab.pręlud.num.3.* & *Mindan.de Process.2.42.15.*emanatis, seu mavis appellare, Tributis, Principum placito, & jure assistente, sunt meritò afficiendæ, quemadmodum optimè discurrunt *Bodin. Reipub. 6.2 Mariana de Regis Instit.3.7.* omnino videndi. *Henr.Kloch. de Vectigal. conclus.4.in fin.Gasp.Kloch.de Erar.2.66.10.*eodemque Tract. *Besold.4.15.fol.104. Carpzou.de Leg.Reg.Germ.8.3.2.*ac seq. *Philipp.Knipschild.de Jur. Imper.2.19.41.& 5.15.per tot.*contra fastum, ac pompam vestiariam, & alii ex nostratibus. Quorum nonnulli immodicum quadringentorũ scilicet coronatorum sumptum, in

Chirothecis ad unius tantum anni usum objurgatũ, *Bernegger. Miscell. Quest ad Tacit. decur.* & *Lansius Orat. contra Italos* scripsere.

CAPUT III.

Chirothecæ præcipua ac mystica Episcoporum Ornamenta.

PRæclara hęc Manuum Tegmina, siue *Guantorum*, siue Chirotecarum nomine significata, sunt ab ęuo antiquissimo *Archiepiscopis*, vel *Episcopis* ornamenta sanè peculiaria, & in sacris Liturgiis, ac Ceremoniis usu recepta. Id satis compertum, firmantque *Molfes. in summ. tract. 3. cap. 12. sub nu. 41. & 42. Chassan. Cathal. Glor. Mundi par. 1. consid. 38. conclus. 5. in princ. Lancell. in templo omn. iud. lib. 2. cap: 5. de Episcopo init. & nu. 11. Anton. Monach. de execut. in Vestib. cap. fin. partic. 3 fo. 271.* aliique non pauci. Quod *Mosconius* ampliat, ad quoscumque Pontificalibus insignitos, in *de Maiest. Milit. Eccles. part. 1. lib. 1. cap. 8.* & *Pegas* post multos remis-

missiuè *de Competent. inter Archiep. Episc.& Nunt.Apostol.pa.1. cap.27:* & nos infra videbimus.

Quia nullum de *Chirothecis* inter Pontificalia antiquæ Legis ornamẽta superest exemplum; Titulum veterem ab *Apostolis* emanatum prodire conatus est *Honorius Augustodunensis*, qui vixit sub *Henrico V. Cesare* in opere inscripto *Gemma Animæ lib.1.cap.215.fo.209.* ibi *Chirothecarum usus ab Apostolis est traditus &c.* cuius sententiæ fideles pedissequi fuere per multi, & presertim *D. Ioseph Vicecomes de Ritib.Missæ to.4.lib.3.ca.37.* ac *D.* Emanuel *Gonzalez in p.Decretal.tit.15.de sacra Vnct.n.34. fol.516.* ex Iurium Consultis, & ex Philologis *P.Bulenger.lib.1.Opusc.4.* Nonnulla gustanda apud *Io: Morinum de sacris Ordinationibus* juxtà multiplices Ritus.

Nullum tamen vestigium extat, quod *Apostolos Chirothecas* usurpasse, & multo minus Magistrum *Redemptorem* induisse conuincat; deficiunt si quidem scripta testimonia, & in pictis Vetustiorũ lacunaribus,

ſiue Muſiuis Operibus ſub *Conſtátino*, & vetuſtioribus, quibus nuper lumen addidit præcipua Præſulis *D. Io: Ciampini* Eruditio, aduerſus plurima *Euſebij* deliramenta pro piiſſimi illius Cęſaris *Lateranenſi*, non vero *Nicomedienſi Baptiſmo*, ſedulo, ut nobis perhumaniter ſignificauit, adlaborantis. *Diuo Petro*, quamquam *Apoſtolorum Principi* futuro plebeię ſortis homini, *Manus calloſas* ob remigãdi aſſiduitatem *Apricius Pacenſis Epiſcopus* 3. *Apocal*.deſcripſit. Imo ex *Actor.6*. Pallii detriti veſtimentum elicitur. At Apoſtolicum indumentum ſatius abſque *Chirothecis* depingunt *Tertull. de Pallio*. *Bulenger aduerſ.Cauſab.Diatribe* 3. *Lucas Brugenſ.ad* 23. *Matth. Serar*.3.*Tribær*.aliique.

Chriſti ſeruatoris, ac Diſcipulorum viſuntur Manus nudæ. In ipſo quidem formoſæ, & cum longis digitis, ut pinxit hiſtoricè *Io:Damaſcen in Synodica ad Theophil. Imper. pag*.114., in Baſilica *S. Sophiæ* Ieroſolymis effictas vidit *Antonin. Monach. Itin. t*. 2. Viſuſque fuit Talari

qui-

quidem veste ac pallio indutus, capillo, & Barba *Nazareno* more cultis; Venerabili *Mariæ de Escobar*, exoptanti ipsum respicere modo, & forma qua versabatur in Terris.

Habetur tñ. de *Chirothecis Episcopalibus* mentio ante plura sæcula. Sic in *Ratoldi* Corbeiensis Abbatis, è vivis sublati anno Domini 986. Codice Rituali, quem *Hugo Menardus* retulit in *Append. ad lib. Sacram. D. Gregor. fo. 261. & 263.* sub vocabulo *Manicarum* eo tempore vulgari; Cum Pontifex ablutus, *Manicas* recipiendo sacrisque operam daturus, hoc modo preces funderet.

Digna Manus nostras Christi custodia seruet
Ut tractare queant nostræ monumenta salutis.

Idque repetit *D. And. de Saussay Panopliæ Episcopal. 5. fo. 335.* antiquum probans *Chirothecarum* usum in Ecclesia nostra Occidentali. Fateor quoque in Græca, siue Orientali huiusmodi Ornatum in Præsulibus non reperiri. Et sic est, non enim scribitur in celebri *Græcorum*

Me-

Menologio,ibique nihil notat *P.Goar* Nec de Basiliano Archimandrita 4. 1.*Hist.Sicul.D.Ios.Bonfi ius*. Neque apparet in Iconibus ullis, præsertim apud nos in ea per plura sæcula admodum venerabili apud *Barenses*,& Appulos Myrensis Taumaturgi *D. Nicolai*, nuda prorsus dextera junctis medio ac pollice, digitis ceteris, vel erectis, vel minus flexis ineffabile Nomen J*esu* efformantis, ac Benedictionem Pontificiam elargientis.

Antiquatum est tamen Græcis Episcopis *Epimanicium*, seu *Manipulus* duplex sericus, & comptè ornatus, ad cubitum usque pertingens Christi patientis vincula significans ex *epist. Simeonis Thessalonicens.*, & ad quosvis hujus Ecclesiæ Sacerdotes transuectum. Quemadmodum *Brachialia*,vel Manicæ, cera circumlinitæ, quibus ne paramenta sacra inficeret, summus Pontifex baptizãdo per immersionem, in sabbato sãcto utebatur, obsoleuere;Diaconis ac Subdiaconis in Papali Cappella, præter Manipulum gestantibus in

Al-

Albæ manicis, expansa currentis festi coloris frustilla, ad ritum antiquum, de quo his vocabulis, & ex *M.S. Magistrorum sacrarum Cer. moniarum Macri Fratres in Hierolex.* Plura ex Philologico sacroque fonte *Lud. Thomasini* in *Ecclesiast.* sua *Disciplina* hauriēda: rariora enim apud illum de *Re Vestiaria sacra.*

Gantorum nomen legitur in Vita manu exarata *Sancti Ildeuerti* Meldensis Episcopi iis verbis: *Cumque de manibus Gantos extraxisset, apposuit eos radio solis.* Erant fortasse ad commodum Itinerantium, & à Pontificalib. prorsùs diversæ, quæ loco præfato recitantur ab *Honorio* hoc modo: *Episcopus septem vestibus induitur, quibus Presbyter. Insuper, & aliis septem redimitur, scilicet Sandaliis, Dalmatica, Rationali, Mitra, Chirothecis, Anulo, Baculo.*

Non igitur *Apostolorum* ævo receptæ *Chirothecæ Episcopales*, sive *Pontificales*, utroque enim nomine à Doctoribus appellatę; Verum longe post Ecclesiæ nascentis initium earũ in sacris usus, etiam si plerasque Episco-

sco-

ſcoporum Veſtes cum Chriſtiana religione ortum habuiſſe cenſeantur: nec de earum inſtitutione, quemadmodum de Dalmaticis, aliquis eſt qui meminerit. Scitè laudatus *D.Vicecomes* Ambroſiani Collegii Doctor prædicto *vol.4.* in ſuis *Eccleſiaſ. Obſeruationib.pag.* 183., nuſquam priſcos Epiſcopos veſtibus ſacris indutos *Chirothecas* manibus prætuliſse affirmat.

Itaque Vox *Manica* primum hìc quoq; ſicut tetigimus pro *Chirotheca.* Ex Auctore *de Divin.Offic.*tit.*qualiter Epiſcopus in Romana Eccleſia ordinetur* habemus quod *Epiſcopus deſignatus, ad ſacrarium ducatur cum duobus Epiſcopis, & Archidiacono, cum Subdiaconibus, & Acolythis, & induant ipſum Electum Cambagos, Sandalia, Manicas, Dalmaticam, Planetam*: & poſt pauca verba, lucidior ſenſus ibi *ſicut exterius obducuntur Manicis iſtis, ſic interius adſpergantur rore tuæ Benedictionis &c.* Proſequitur vero de *Abbatis* conſecratione *Tunc tradat ei Chirothecas, & Baculum dicens &c.* quaſi rem ipſam du-

pli-

plici explanans vocabulo. Satis abundè *Innocent. Papa III.* in magistrali opere *Misterior. Missæ c.* 10. ubi *Novem sunt*, inquit, *Ornamenta Pontificum* (promiscuum est nomen Episcoporum, quibus olim *Papæ* quoq; nomen commune) *specialia, videlicet, Caliga, Sandalia, Succinctorium, Tunica, Dalmatica, Mitra, & Chirothecæ, Anulus, & Baculus &c.* Symbolicum vero Indumentum explicat *cap.* 41. his verbis: *Chirothecæ* sunt *Hædorum pelliculæ; quas* Jacob *manibus Rebecca circumdedit, ut pilosæ manus majoris similitudinem exprimerent. Pellis Hædi similitudo Peccati, quam Rebecca mater, idest spiritus sácti gratia manibus veri* Jacob, *idest operibus Christi circumdedit, ut similitudinem majoris, idest prioris Adæ Christus exprimeret.* Quà in religiosa materia procedens *cap.* 57., probare nititur, cavendum Episcopo à vana laude ac inani Gloria, dum Pietatis Christianæ muneribus fungitur.

Peculiare *Archiepiscopis*, qui sacrorum Reges, & Augusti Flamines di-

dicuntur, & *Patriarchis* est *Pallium* de quo singularis titulus in *Decretal.* & scribit *P.Leo*; In solẽnit. missarum & ubique indutum à *Summo Pontifice*, ob suæ plenitudinem potestatis, ut sacri Juris Interpretes affirmant. A *Græcis* semper delatum, & aliis quam Metropolitanis à Sancta Sede indultum. Vide *Franciscum Florentem*.in eo titulo, & *Nicolaum Bralionum in Pallio Archiepiscopali*, ubi plura non contemnenda. Sic apud *Carol. Du-Fresne in Dissert*.de *Byzantinorum Imp. Nummis* post ejus secundum *Glossar*.§.7. ac 9.

Et ne symbola jam detecta sic jaceant, concordiam haurimus ex *Romano Pontificali*, in quo Divinum auxilium implorandum præscribitur. Ut *circumdare velit Manus Ministri sui mundicia novi hominis, qui de cęlo descendit. Ut, quemadmodnm Jacob dilectus Domino pelliceis hædorum opertis manibus paternam Benedictionem, oblato patri cibo potuque gratissimo, impetravit; Sic & iste, oblata per manus suas hostia salutari, Gratiæ illius Benedictionem impetrare*

me-

mereatur. Arridet quoque Doctoris Theologi *Stanislai Socolovii* meditatio, in de *Consecrat Episcopor. Cracoviæ* impræsso in extincto seculo, *Romæ* autem sub auspiciis *R. P. D. Papirii Picedi Utriusqne Signaturæ Referendarii, ac Serenifs. Ducis Parmens. Consiliarii* recuso in labenti, *fol.* 59. Ideo manus Operarii novis velari integumentis, ne aut sibi ipsi, aut hominibus placere velit. Egregiè sententiam amplectens Apostolicam; displicet enim Deo, Divinumque famulatum non meretur, qui Mundo ac Pompis secularibus blanditur. *Sacerdotis scientia ornatur in Vestibus*, monente *Divo Hieron. ad Fabiolam de Sacerdotali Veste*, ubi Sanctus Doctor conquæritur *Tertulliani* Librum de *Aaron Vestibus* non invenisse. Quod nostro quoque infortunio contingit; possemus enim plura discere, scientes Levitici Pontificis apparatum, Episcopale ornamentum potissimum adumbrare. Munditiei verò manuum argumentũ fulcitur *Clementis* Decreto, quod *Pol.Verg.* laudat in *de Invent.* 4.7. *ad fin.*

Sym-

Symbolum quoq; sunt *Chirothecæ* puritatis intentionis cum Manuum munditie ex *Petro Blesensi* Hinc *Bruno* Signensis Episcopus *in exposit. de Vestiment. Episcopal.* edit. per *Acheri* in *spicileg. to.* 12. *pag.* 95., mysterium advertens in *Chirothecis Episcopalibus* ita scribit. *Quæris fortasse, cur manus quoq; lineis Chirothecis induantur? Breviter respondeo Ut Castæ sint.* Honorificandus profecto Deus ex *Bernardi* melle *Ep.* 28. *&* 42. *Non cultu Vestium, non Equorum fastu, non amplis ædificijs; sed gravitate morum, maturitate consiliorum, actuum honestate, studiis spiritualibus, operibus bonis.* Exquisitum *D. Gregor.* consilium *Homil.* 11. *in Evangel.* ibi *Compellor dicere, ut bona quæ agitis cum magna cautela teneatis, ne per hoc quod à vobis rectè geritur, favor aut gratia humana requiratur. Et ne appetitus laudis subrepat, quod foris ostenditur, intus à mercede evacuetur,* Inhęrens pręcepto Servatoris *Matth.* 6. ubi *Attendite,* inquit, *ne Justitiam faciatis coram hominibus, ut videant opera vestra, alioquin mercedem non ha-*

habebitis apud Patrem vestrum. Repetit quoque Jo: *Bapt. Casalius de Veter. sacr. Christ. Ritib. cap. 35. §. de Vestim. Episcop. fol.* mihi 156. Et de quocumque ablato in operibus Laudis desiderio. Michael *Timotheus in De Missæ sacrific. lib. q. 8. tract. 1. Chirothecæ Episcopales*, & tegunt materia, & ornant auro, ut mox dicemus, Christianum splendorem optimi exẽpli indigitando in Prælatis ac Pastoribus Ecclesiæ. Sic Italicè *P. D. Tobias Corona Clericus Regul. D. Pauli* in suo laudabili opere *De' sagri Tempii p. 1. cap. 55. fol 622*. A quocumq; simplici Presbytero fulgere debet Episcopus, distincto honoris fastigio. Propterea extollit manus *Chirothecis* serico, & auro ornatis, uti Divinus distributor, & ad facultatẽ ostendendam super homines eminẽtem. Innuit *D. Saussay* lo. superius notato.

Moralis alia significatio ea est, quod, sicut nunquam *Chirothecis* Episcopales velantur Manus, & aliquando iis denudantur; sic absconduntur interdum ob arrogantiam eli-

beatur. Quæ olim ante Communionem interpositæ, & bis in Missa. Ex *M.S.*Codicibus *Vaticanis*, ac *Barberinis*, aliisque selectis materiam exornat Jo:*Cardinalis Bona Rer. Liturgic.lib.2.cap.16.* à *fol.*420. Manuque juxta ritum, conformata, ac composita *Sanctissimę Trinitatis Unitatem* denotari Vir multæ Lectionis tradit. Verum fusior in hoc *Bojius* de *Cruce*, pręter *Gretser.Lipsium*, aliosq;

Earum usus, & *Romano Pontifici* ipsa met Episcoporum forma; etiam si *Baculi* nullo modo, vel quia *D. Petrus* illum à se retraxit, ac discipulo dedit, vel quod illius reservatio ad trahendum, non sit necessaria *Papę*, qui coarctatam potestatem haud habet, eam à solo Deo recipiens. Ut *Innoc.c.3.de sacrif.*64. ex *Gloss.cap.un.§.ungitur circa fin. de Sacra Unct.*& *D.Th.in supplem.qu.*40.*n.*7.*ad* 8. Ferula tamen sibi pro temporali potestate concessa, traditaq; à Priore Canonicorum Leoni X. Ex *Paride de Crassis* Ceremoniarum Magistro, & aliis probat. *Rev.P.* Jo. *Ciampinus* in *Dissert.edita* 1690.*V.P.*

Roc-

Roccha de Munerib. Pontificiis. M. St. Nos in Aquilano Collis Magii Cœnobio, *Chirothecas Divi Petri Celestini humiliter coluimus.*

Chirothecarum autem privilegium in *Episcopis* tale est, ut iis aliisque Insignibus in aliena Diœcesi celebrando uti queant, præter Baculum, quod pręcisum Jurisdictionis exercitium refert; In habitu enim Jurisdictionem ejusque signa retinere cum iis, etiam cum Mitra indicante Dignitatem, sed nequaquam in actu. Solidè probat more suo *P. Zacharias Pasqualigo* de *Sacrif. Missę to. 2. quæst. 1230. nu. 6. per tot.* Ideoque foris celebrans, Benedictionem absque Baculo impertitur. De qua pręter *Paul. Ma: Quarti de Sacr. Benediction.* multus est Jodoc. *Lorichius* Doctor, ac Friburgensis Academiæ Professor in *Thesaur. Theolog. Verbo Abbas. n, 13. fol. 18. to. 1.*

Neque obstat illud *Sacri Concilii Tridentini* decretum *Nulli est licitum, cujusvis privilegii prætextu Pontificalia exercere in alterius diœcesi, nisi de Ordinarii loci expressa licentia, &*

in personas eidem Ordinario subjectas tantum: si secus factum fuerit, Episcopus ab exercitio Pontificalium, & sic ordinati, ab executione Ordinum sint ipso jure suspensi. Quod habetur *sess. 5. de Reform. cap. 5.* ubi meliores Notæ Scriptoris elaboratissimi, ac bonę memoriæ *Abb. Michael. Justiniani*, permittentibus Eminentissimis Patribus Sacri Sanedrii. Similia in *Constantiensi cap. 2.* relato *in cap. placuit. 7. qu. 1.* & *in cap. 1. & per tot. q. 2.* Inter Doctores, præsertim *Fagnan. in cap. cum dilectus nu. 22. de Relig. Domib. & in cap. quia nos num. 5. & 12. de Auctor. & Usu Pallij, ac per tot.* & *Frances de Eccles. Cathedral. cap. 32. num. eod.*

Extendendo Conclusionem, & adversus *Nuncium Apostolicum* ex *Barbos. ad d. Concil. cap. 5. n. 18. Eminentiss. De Luca in Theatr. Verit.* & *Just. to. 3. de Præheminent. discurs. 16. nu. 5.* consulens in casu Funerum. Qui nequit concedere, ut alius Episcopus, proprio contradicente, Pontificaliter celebret, & pręsertim cum *Chirothecis. Corona de Potest. Episc. tract. 2. cap.*

4. *nu.*

4.nu.5.Barbosa eod.tract. alleg.6.n.8. & alibi.Pegas præfato opere de Competent.par.1. cap.36. num.11. & 12. explicans, & limitans ex *Bonacina*, Capitulum sede vacante posse hanc licentiam impertiri. De qua facultate consulendus tamen *Fermosin.* in peculari suo *Tract.* de *Potest. Capit.* hoc tempore.

Concilium autem sancire, non de usu absoluto *Insignium Pontificalium*, sed de illo tantum exercitio habente actum transeuntum in externas personas; Ita ut proinde requiratur ad exercitium duplex conditio, Diœcesani scilicet licentia, & Exercitium in subjectos ipsimet Dięcesano. Optime distinguit prædictus *P. Pasqualigeo ead.qu.nu.*tamen 7.*folioq.*452.

Quibus addimus casum localis Privilegii in Ecclesiis, & sacris Basilicis Monastici Ordinis *Casinensis*: in iis enī Episcopi requisiti ab hac Cōgregatione, Pontificalia exercere possunt cum plenissimo *Chirothecarum* usu absque ullo Diœcesani assensu. Idque ex Apostolicorum Indultuum thesauro, *Eugenii* præser-

tim *Papæ IV.* anno 1436. bis eadem die, ut *Constit.63. & 64. to.1. Bullar. Casinens.* Romæ compilati, ac editi per Reverendiss, Archiviorum Præfectum, ac olim amicum nostrum, *P.D. Cornelium Margarinum.*

Si fortè deficerent *Chirothecæ* Episcopo, aut alio Antisti solemniter benedicenti, Benedictionem censemus non irritari, sed mutilam tantum, ac imperfectam fieri, ex Ritus omissione ad ejus integritatem pertinente juxta ea, quæ optime discurrendo tradit *P. Paul. Maria Quarti de Sacr. Benediction. tit.1. dub.2. fol.9.*

In *Anglia*, & *Londini* (cujus Metropolis, ac Regni dulcis nobis hæret semper memoria) pictum vidimus *Archiepiscopum*, seu potius Pseudo-Episcopum *Cantuariensem*, Generosum, ac plurimum Reverendum (ipsius met ibi Titulos transcribimus) *D. Gilbertū Sheldon* Regni Primatem, nobisque apprimè notum, indutum iisdem sacris Catholicæ Romanæ Ecclesiæ Ceremoniarum Vestibus, cum *Chirothecis*. Quia violaceæ, sive *Oenopæ* usuales in Eccle-

siæ

ſiæ Prælatis antiquiſſimæ, ſimileſque colori veſtis Domini, ex *Nonno in Jo.* 19. *Scherlog. to.* 3. *in* 5. *Cantic.* & *Macris in Hierolex.V. Birrus f.* 85. pravis artibus *Reginæ Elizabethæ*, redivivæ *Jezabelis*, fuere proſcriptæ, & ad ſimilem quamdam Sacri Conſiſtorij Advocatorum veſtium formam audacter immutatæ.

Doctores eo in Regno, Templi Miniſterio, juxtà propriam *Caroli Regis II. Liturgiam* addicti, quos *Prædicantes* appellant, Talari veſti abſque pallio *Stolam* ſericeam nigrãque ad talos uſque, Dignitatis gratia, adjungunt, à noſtra quoque planè diverſam, quæ neſcimus an rectè à nonnullis *Orariũ* vocetur. Hęc vero lumina Lectoribus Philologis haud ſupervacanea fore arbitramur.

CAPUT IV.

De Abbatum, ac aliorum Antiſtitum Chirothecis.

EO prorsùs modo quo Pontifices, ideſt *Epiſcopi*, dum hono-

ris gradus adipiſcuntur, *Abbates* non pauci, ex Apoſtolicæ Sedis privilegio, dum inaugurantur, cum Epiſcopalibus Inſigniis *Guantos*, ſeu *Chirothecas* accipiunt: quod eruditè adnotavit Inſignis Toloſanę Academiæ Decanus *Anton. Dadin. Alteſerra* in ſuo *Aſceticon*, ſive *Origin. Rei Monaſt.* Pariſiis evulgat. anno 1674. De veteri ipſarum uſu habetur ſimplex memoria in *Vita S. Philiberti Abbatis pag.* 14. iis paucis verbis: *Latro Guantos illius illicita præſumptione furatus eſt*. Quarum forma deſcribitur per *P. Aſcan. Tamburin. in de Ju. Abbat. vol.* 1. *diſp.* 20. *qu.* 2. *n.* 13. ut ſcilicer contextæ ſint, aureoque circulo in extrema parte inſigniter ornatæ; Nequæ carent ſymbolo de mundis operibus ab omni inquinamento, exemplis mediis Sãctorum, per albedinem enim Caſtitas, & Munditia deſignatur in actionibus. Manus autem operiunt, ut ſiniſtra neſciat quid agat dextera, juxta Dominicum Elogium, & *Durandi* ſententiam in *Rationali*, ab eodem *Tamburino* abſque vlla moleſtia

Le-

Lectorum repetita *d.disp.qu.1.n.10. fol.343.*

Benefico igitur Summorum Pontificum indultu *Chirothecarum* usus cum ceteris Episcopalibus ornamẽtis fuit elargitus *Abbati* Archicænobii *Mantis Casini*, vel immediàtè, vel mediis Legatis Apostolicæ Sedis. Quemadmodum prę multis testatur *Goffrid.Windocinen.* in *Chronic. S. Sophiæ Benevent.* antiquiss.*& meminere f.689.*nèc non adsunt *Calomani* Reg. Hungar.Decreta *lib.2.c.37.*limitativè tamen ad pręcipuas Ecclesiæ solennitates.Et merito sic fuit decoratus *Abbas Casinensis*; appellabatur enim paulo post initium nascentis Ordinis *Abbas Abbatũ*, *& Vicarius natus Apostolicæ sedis*. Ita *Leo Hostiens.*in *Chron.4.64.*qui *lib.1. cap 82.* tempus pertingit hujusmodi concessionis an.1040. per *Leonem Nonum* Abbati nimirum *Sanctæ Justinę* Patavinę in Pontificio reditu ex Montis Gargani peregrinatione, atque in transitu per Casinum,ubi in Palmarum Dominica Papa solemniter celebravit. De quo Indultu peculia-

ri autenticum teſtimonium proſtat, & habetur Conſtitutio.2.*num*.2.*in p. To.Bullarii* in prçcedenti capite laudati *P.Margarini*. Cardinalis autem *Baronius* ad *ann.* 1049.*num*.5.refert *Chirothecas* primùm indultas *Abbati Montis Caſini*. Cujus privilegium hac in parte prçſertim confirmatum per *Calixtũ II.Cõſtit.*2.*per Honor.III. Conſtit* 235.*vol.*2.*ejuſdem Bullarii*, & per alios. De vetuſtiori tamen uſu, ex *Theodori Cantuarienſis* Archiep. canone, qui obiit anno 690. mentio in *Ordine Romano*, cum ordinationem Abbatis deſignans, poſt datam ei ab Epiſcopo Regulam *Tunc*, ait, *tradat ei Chirothecas, & Baculum*. Quç cum aliis paucis cõtulit *Eminentiſs. Cardinalis Bona Rer.Liturgicar.* 1.24. 12.*fol*,217.

Ex eadem rurſus *Caſinenſi* Congregatione *Chirothecarum* prçrogativa per *Honorium I.* elargita, confirmata invenitur à *Theodoro Papa* anno ſalutis reparatç 643. *Bobuleno* Abbati Monaſterii Sanctorum Petri ac Pauli Apoſtolorum Ebobio conſtituti. *In.eod.Bullar.vol.*1. *Const.*2.

In quo de *Abbate* celeberrimi *Cavensis* Monasterij sic insignito per *Alexandrum*, & *Urbanum II.* adest *Constit.7. & 9.* De Abbate S. Petri de Mutina similis confirmatio per *Urbanum III.* De *Sanctæ Mariæ Montis Regalis* extra Panormũ patet *Alex. III. Constit.185.to.2.ejusd. Bullar.* & prostat particularis Historia preter ea quę scribit *Rocchus Pyrrho*, quoad sacram Siciliam. De *Sancto Salvatore Papien. Paschalis II.* Papæ anno 1100.*Const.*127. *vol.*2. Quemadmodum de aliis alię permultę detegentes Ordinis splendorem per universam Europam diffusum, à cujus *Congregatione* Germanica *Brusfeldensi* admodum clara Causarum alicujus momenti delegationem perbenignè, Nos Coloniæ Agrippinę degẽtes accepimus.

Verum tanta privilegia *Episcopos* ægrè tulisse, quærentes sedulo de insatiabili adversus eorum jura Monachorum ambitione. Præfatus *Hostiens.in Chron.*2.82. ubi videndum quicquid notat Eruditiss. olim Abbas, ac Generalis Præses, postmo-

dum Rossanenus Archiepiscopus *P. D. Angelus à Nuce.* Nec mirum omninò; piissimus enim *Ludovicus Pius Abbates*, Episcoporum consilio in Monasteriis regendis uti debere, iisque obedientiam præstare octavo sęculo annoque Christi vicesimo tertio, suique Imperii decimo, solerter sanciverat: prout in *Capitul. Reg. Franc. ex emend. Steph. Balutij, Parisf. 1677. to. 1. fol. 635.* Perstringuntur quoque Abbates iidem, quasi propterea minus humiles per *Iuon. Carnutens. in Epist.* non paucis, *Thomam Cantipratanum p. de Apib. 6.* mellifluè ac spinosè per *D. Bernard. ep. 42. ac 3. de Considerat.*; per alios, ac præsertim *Petrum Blesens. epis. 90.* quæ est ad *Guilielm. Abbat.* privilegium improbando: atque non abs re deducentem veteres Abbates Virga usos, disciplinæ, & correctionis, non dignitatis demonstrandæ causa. Etiã si ad tollendam indistinctionis cum Episcopis in Conciliis, & Synodis distinctionem *Clemens Papa IV.* instituerit prudentissimè, ut exempti in iis sędendo, aurifrigiatis Mitris, sed

absq;

absq; gemmis laminisque argenteis uterentur: non exempti verò simplicibus albis,& planis. At in aliis locis utrisque Mitris uti liceret. Quæ Privilegia ac limitationes Viterbii 19.Kal.Septembris anno II.Apostolicis Decretis fulcita sunt.

Ex *Congregatione*, quam vocant *Benedictinam nigram*, *Divo Benedicto Anicio* Patriarcha, extēsa sunt *Pontificalium* hujusmodi privilegia ad albam,seu *Montis Oliveti*, B.*Bernardo Ptolæmeo* Protoparente auspice, quæ titulum quoque ac possessionem passim ostendit, ut id probare minime oporteat.

Rursùs, Pontificia *Urbani IV.* munificentia anno 1264. Abbas Congregationis *Montis Virginis* in oris Regni Neapolitani feliciſſimis per *Divum Guilielmum* erectæ, *Chirothecarum*, cum cæteris Pontificalibus usu, facultateq;populo solennem elargiendi Benedictionem,conferendi Minores Ordines, & quadraginta dierum Indulgentias fuit potitus: docente id *Bullar.præfato Casin.to.*1. *in Append.Constit.*336.*pag.*347.

Æquipararì privilegio ac tempori præferri huic merito debebat preclarus Abbas Cęſarei Cęnobii *Corbejenſis*, qui Princeps eſt Imperii Romano-Germanici, loco fruitur peculiari in Comitiis, amplamque Juriſdictionem poſſidet cum Vaſſallis in Veſtfalia. Exemptus, ac Sedi Apoſtolicæ, & per eam *Celſiſs. ac Reverendiſs.* Sanctæ Sedis *Nuncio* ad Rheni Tractum immediatè ſubjectus; quod Nobis ea in Juriſdictione fuit planè notum. Sibi ergo *Chirothecarum* uſus à *Gregorio Papa IX.* fuit indultus anno Chriſti 1240. ut conſtat apud *P. Odoricum Rainaldum*, qui herculeos *Cardinalis Baronij* labores diligentiſſimè eſt proſequutus, *to.13. Annal. Edit. Romanę* 1646. *nu.* 24. *pag.* 544.

De *Cluniacenſi Abbate* cuncta favorabilia ſunt ſupponenda: Is *Cardinalis* eſt *natus Eccleſiæ Romanæ* ex admodum ſingulari *Calixti Papæ II.* privilegio apud Monaſterium illud ſatis celebre agentis, *Pontio Abbati* cuidam ac ſucceſſoribus impertito, ſubſequuta debita per annulum Inve-

vestitura: de quo ipse met *Petr.Cluniac.epist.46. lib.6.* De primaria verò sibi, præ cunctis *Abbatibus* Regularibus, *Chirothecarum Pontificalium* concessione, per *Urbanum* scilicet *II.* & *Hugoni* Abbati, absque textus productione *Jo:Frid.Karg.lib.*inscripto *Pax Religiosa cap.* superiori laudato, videtur sentire.

Idem prorsus de *Vindocinensi Abbate*, *Cardinali* quoque nato ex largitate Pontificum *Alex. II. Gregor. VII. Urbanique II.* Pro quo tamen videndus *Goffridus*, qui privilegium sublatum resumpsit *lib. 1. epist. 10. ac 26.*

Abbates tamen, magnifici, opulenti, Regalisque Monasterii *Canonicorum Regularium S.Victoris*, unde quasi ex florido *Lutetiæ Parisiorum* Seminario, cum Viro Theologo, & sacro Interprete Excellentissimo *Hugone*, plurimi illustres prodiere; Nec Mitra, nec Pedo utuntur Pastorali, ex veteri consuetudine, sed Scipione seu inferiori tantum baculo cui nituntur, id significante *D Saussay Panopliæ* alias laudatæ *lib. 2. fol. 94.*

Abun-

Abunde satis Privilegia, quoad usū *Chirothecarum*, & longe majora ab hujus Apostolici, & Augustiniani, Ordinis clarissimi Prælatis, sive Abbatibus acquisita *P. Gabriel Pennottus* describit.

Præmonstratensis quoque Canonici Ordinis, à *Divo Norberto* Agrippinēsi patricio, & *Magdeburgensi* Archiepiscopo, admodū pie excitati, Abbatibus, Mitræ, aut *Chirothecarum* Jus non esse, non quia tale non mereantur privilegium, sed ex humillimo, & communi ejusdem Ordinis Abbatum consilio, & causa ab *Innocentio Papa III.* jampridem in Decreto confirmationis edita *lib.* scilicet *p Epist. pag.* 118. ad quas *Bosquetus* insignis scholiastes notavit. *Ne forsan* (verba sunt Pontificia) *ex ipsis supercilium elationis quis assumat, aut sibi sublimis videatur, cum his uti se viderit, quæ Pontificibus, & majorum Ecclesiarum Prælatis à Sede Apostolica sunt concessa.* Aurea quidem verba, & à nonnullis Regularibus Antistibus privilegio tanto fulcitis perlegenda.

Ci-

Cistercienſi Abbati, quatuorque majoribus Ordinis Sanctiſſimi *D. Bernardi* Clarævallenſis Abbatibus *Chirothecarum*, ſeu *Pontificalium* indulta ſimilis facultas, confirmata fuit benigniſſime à Summo Pontifice *Innocentio VIII.* anno 1489. Apoſtolicis Codicillis, tum in propriis Cœnobiis, tum in aliis, ac Prioratibus ſubiectis: cum ampla poteſtate ſolennem Benedictionem, poſt Miſſarum, Veſperarum, & Matutinarum ſacra ſolemnia elargiendis, dumodo tamen aliquis tunc Antiſtes, vel Apoſtolicæ Sedi Legatus minime adfuerit.

Abbates alii plerique uti ſacrorũ Patres, Monaſteriorum Magiſtri, & maximi Aſcetæ, ac *Priores* quamplurimi iiſdem Privilegiis à Sancta Sede reperiuntur locupletati; imò fere cuncti hodiè Regularium *Abbates*, vel privilegio, vel Pontificia permiſſione. *Aug. Barboſa de Ju. Eccleſ. Univ.* 1. 17. 47. In *Gallijs* præſertim Inſignium Collegiatarum *Decani*, quemadmodum *Divi Martini Turonenſis*, ac *Theſaurarii* Sanctarum, &

Re-

Regalium, quas vocitāt *Capellarum*; ablato tamen usu Baculi à cęteris Pontificalibus, *Parisiensis Capellę Carolinæ Thesaurario*. Scribit D. *de Saussay* operis jam relati *lib.7.c.9.*

Neapoli fulgent privilegio Reverendiss. *Abbates*, piæ domus hospitalaris *Incurabilium*, & *S. Marię de Cęsareis*: quemadmodum splendidissimè *Archipresbyter* Ecclesiæ Regiæ *Altamuranę*, *Præpositus Canusinus*, uterque in *Appulis*, ut ajunt *montibus*, aliique per Neapolitani Regni Provincias. *Florentię* summus Hospitalarius: *Carpensium*, ac *Vastallanorum* Pręlati apud *Insubres*, aliique in *Ethruria*, ac per universam *Italiā Europamque*. Et regulariter ex vi Privilegiorum Insignia hæc Abbatibus temporalibus indulgentur: perpetuis vero re ipsa, benedictione accępta per manus impositionem, ut plerumque per *Sanctę Sedis Nunciū* Lutetiæ. Ex Pontificali *Tamburin.* & *V. Barbos. 16. per tot. c. 11. 1. 5.* & *eundem Voto decis. 89. nu. 29. lia. 3: to. 2.* De Galliarū praxi Nos ibi didicimus. *Cōsule Ughelliū in Ital. sac.* Per-

vol-

volve universim pro *Sicilia Rocchum* *Pyrrho*; & pro *Archimandritatu* in eo Regno perperam speravimus P. *Abb. D. Julij Lucenti* Lucubrationes. De *Germaniæ* Insulis, ac aliis sacris, bene notus P. *Bucelinus* scribit. De *Gallis Abbatibus* adest opus elaboratiss. *Galliæ Christianę Samartanor.*

Dubium excitari posset de *Abbatissis* nonnullis valde Jllustribus, quẽadmodum in Jmperio, ac Belgio, prærogativis aliàs insignibus decoratis, de quibus maximè id. P. *Bucelinus, in Sacra Germ. Hermes in Fascic: Jur. Publ.*, & nos alibi scripsimus. Titulum tamen hujusmodi non didicimus, neque usum exactè observavimus: & jure, quanquam enim nõnullis placeat eas locũ subiisse *Diaconissarum*, quæ in sacris Liturgiis, ac Syntaxibus sequiori sexui præibant, id post plures testante *D. Carol. du Fresne* in *Glossario* sæpe laudato *fo.* 1. 16., & alibi, & frustra probare promittente in suo nunquam producto, juxta conceptum Embrionem Tractatu *D. Dominico Macro*

Theo-

Theologo Melitensi. Ee tamen Cœnobiorum Præfectæ ac Virgines maximæ, quo titulo dignissimæ, ut quōdam Præfectæ *Vestalium*, de quibus Vir singularis *Lipsius*, habentur pro matribus familias, & præpositis ad muliebrem domum vigili cura moderandam, sicut videre est apud PP. *Pellizzarium*, *Tamburin.* aliosque; & facultas nonnumquam amplissima, de qua *DD.* ac præsertim elaboratissimus Interpres *Gōzalez in cap. Dilecta de Majorit. & Obed.* Usum clavium haud amplectitur. Hinc ipsis Benedictiones, manus Impositiones, & Sanctæ Crucis super Virorū capitibus signacula, nec non Virginum cum Benedictione Sacerdotali Velatio pęnitus interdicta. *Gratian.* 20. *q.*2.*cap. Statuimus*, & in *Capitular. Caroli Magni c.*72.*seu inter Capit. Reg. Franc. per Steph. Balutium edit. to* 1.*fo* 715. Multo minus Monialium suarum Confessiones audire, quemadmodū *Gręcorum* audaciores *Abbatissę* olim ambiere teste P. *Magist. Lupo* in *Schol. ad Tertulliani prescrip.* 3.*fol.*56.

De

De Sacrarum Virginum Antiſtita, vulgo *Abbatiſſa* Ordinis *Divi Benedicti*, nobilliſſima in Urbe *Cuperſani* Barenſis Provinciȩ *Regni Neapolis*, quæ ſingularis eſt in *Italia*, cum quodam uſu Baculi, *Chirothecarum*, quibus Presbyterorum oſculum adhibitum, *Mitrȩ* manibus ſororum ſupra ipſius caput elatȩ, non tamen illud attingentis, Juriſdictione, ac Vaſſallis: videndus eſt P. *Ughell:*

De Provincialiſſa celeberrima Canoniſſarum *Vallis Viridis Meſſanȩ* cũ *Gantis*, poſt *Pennottum* 2. 2. Pater *Samperius* conſulendus *Iconol. B. V.* 3.24.*fol*.440.

Regulari, ex piiſſimo, ac ſanctiſſimo *D. Franciſci* Ordine *Minoritarũ Cuſtodi Hieroſolymitani Templi*, ut *Summi Pontificis in Palȩſtina Vicario*, cum uſu Mitræ, *Chirothecarum* cæterorumque Inſignium Epiſcopalium ornamentis, privilegium ſimile Alma Sedes communicavit, non abſque ingenti ac rurſus florido poſt varios conflictus in celebri *S. Sepulchri* Baſilica decore, & Peregrinorum continuo affluentium gaudio. Nec in-

fe-

ferior eorũdem Insignium usus *Maronitarum Antistiti*, ex privilegio *Hadriani Sexti* Pontificis pro *Antiochena Ecclesia* elargito, cujus titulus à Monasterio, ac Templo possidetur *Divæ Mariæ Carnobim*, vel *Chernubim* Libani Montis: ipse enim cum proprio Patriarcha, decem Episcopis suffraganeis, & simili gente, Ecclesiæ ac Sedi Romanæ satis fideli eum montem incolit: De utroque notat etiã nonnihil prædictus *D. de Saussay fo. 62. & 63.*

Cui addenda Pontificia Beneficẽtia ex *Urbani Octavi* fel. recordationis ævo, in mittendis, quam sæpe Vestibus, ac Pontificalib. Insignibus cum *Chirothecis* ad instar Occidentalium, Episcopis iis, qui sese Ecclesiæ Grecæ ornamentis equiparabant. Quoad ipsorum autem *Maronitarũ* Mores, ac Ritus videnda sunt ea, quę diu à sedulis *D. Fausti Naironi* Lucubrationibus non insperavimus.

Messanẽsis rursus Metropoleos Canonicis *Chirothecarum* usus, & Pontificiè alibi fungentibus,

At Mundities interior, ab Eccle-

siæ

ſiæ providentia meditata, expoſceba̅t quoque exteriorem in *Chirothecis*, pręſertim lineis ſi uſus vigeret, & in ſericeis uſu receptis ſi indigerēt nonnunquam abſtergendis. Priſcis enim Fidelibus; tum ex pauperrima crumena, tum ex affectuum remiſſione lanea primum, ac linea, deinde ſubſerica etiam in ſacris adhibita, pro comperto habemus, cum holoſerica veſtis, tanquam quid rarum, ab *Heliogabalo* indutum, longè poſt ad Equeſtres, ac Populares tranſierit, aperto quoque *Baphio*, ſive officina pro purpurino lanę, ac ſerici colore. Ad *tex. in l.2. & l. Privatæ C. de Murileg.* De Linea Ethnicorum Tunica in ſacris *Apulejus in Apol. & Scheffer. Ital.* Philoſ. 14. ubi de Pythagoricis. At pervolve *Sauſſay Panopl. & Bona Liturg. c.5. &* 24. & videndi potiſſimum *Ferrar. ac Rubenius* in locis jam apertis, nec non *Bulenger. de Sacr. Veſtib.* Hinc in canone *Synodi Galon.* ſanè decretū legimus: *Linteamina Altaris, & Indumenta ſacerdotalia, nonniſi à Sacerdote vel Diacono, vel aliqua bona Ma-*

tro-

exercitium, *Chirothecarum* consuetudo potissima jam est demonstrata. Hęc autem non semel intercisa, Jure id mandante; vel more suadente. Sic Leges Saxonicę Regiis Prętoribus pro Tribunali sedentibus *Chirothecas* ferre vetant, ut legitur in earum *Speculo lib. 1. a 69. & lib. 3. viden. a* 45. §. 10. sancitum enim est ibi quod, si sub Regis banno sit cognoscendum, Scabini sive Judices, sententiam ferre debeant, Inermes, Jejuni, pileis & *Chirothecis* detractis, ac palliis indutis, materiam exornante *Georg. Rittbers. I. C.* instructissimo in *de Ju. Asyl. 3. 34. fol.* 40. Nos Principes summos utriusque sexus, & Proreges adimus: ac summum Pontificem in cubiculo, tum in sacello veneramur *Chirothecis*, ac Pileis in intermedio conclavi depositis: quod si cupientes audiri, petentesque se ad humillima beatorum Pedum oscula permitti, id negligant, per Magistros Ceremoniarum Sacri Palatii, vel Intimos Cubicularios monentur, & cum Birretis ad custodiam, ipsis auferuntur.

In

In Jure quoque Saxonico *ar.3.cap.33.* quemadmodum est narratum de Gallis *cap.2. Antequam Vassallus accedat ad Dominum, Gladium, Cultellum, & Calcaria, Pileum, & Mitram deponat, Chirothecam, & Cappas exuat, &c.*

Militibus inter Ignominię species earum detractio, apud *Anglos* pręsertim, ex *Valsingamo* circumspecta in *Eduardo III.* Rege; sed putamus juridicam, aut potius militari aliquo more violentam. Cum potior belligerantium pęna, Armorum esset privatio *l.2.ff.de his qui not.Inf. & 2. Reg.* legatur *Non ęque gloriabitur accinctus, & discinctus* De *Grisone* pro *Martano* spoliis mentitis surrepto *Areost.17.131.*

Gli havean levato l'Elmo, e la Corona,
E lasciato in farsetto assai vilmente.

Docet inde, *Goffredi* nomine, *Tassus* auxilium respuens *Armidę 4.81.*

Io per me quì depongo Elmo, e Lorica,
Quì mi scingo la Spada, e più non sia,

Ch' adopri indegnamente Arme à Destriero,
O'l nome usurpi mai di Cavaliero.

Alias in Castris *nudæ Manus* Pacis inditium. *Virgil.* 11. de *Aenea*

Oremus Pacem, & dextras tendamus inermes.

Et rursus *lib.* 12.

——— Dextram tēdebat inermem.

Areostus de Norandino Rege 18.66.

Et alzando la man nuda, e senz' arme
Antico segno di tregua, e di pace

De *Clorinda Tassus* 12.69.

E la man nuda, e fredda alzando verso
Il Cavalier, in vece di parole
Gli dà pegno di pace.

Non ignoramus *Baculos*, & *Arma* ritu antiquo in sacris ædibus deposita, cæpto à Diacono Evangelio; cōsiderabant enim prisci Fideles, humiliter ante Dominum stare oportere ex *Amalar.* 3.18. *Honor. Gemm.* 1.24. *Durand. in Rationali* 4.24. *Morino* 4.18. *de Pœnis*, ubi, & de accedētibus ad Confessionē, ac vulgato de *Myster. Missæ. Hidelberti* carmine

Ple-

Plebs Baculos ponit, stat retegitque caput.

Quam notitiam illustrat *Nicol. de Plove* Posnonieñ Presbyter ab anno 1434. quo claruit, & in *Missæ Exposit.* ubi: *Cum legitur*, inquit, *Evangelium, Arma, vel Baculi deponuntur in signum quod, juxta dactrinam Evágelicam, parati sunt fideles, non armis, sed patientia se defendere*. Hinc meminimus vidisse in Oris septentrionicis nonnunquam Equestris ordinis Milites, dum Evangelium legebatur, Ensi manum admovere, aut de vagina educere ad testandum, ut dicebant, eo gestu se paratos pro Evangelica defensione, & sanguine effuso pro virili pugnaturos. Ubi id consuetum, *Chirothecas* profecto exuendas censemus,

Universim verò ex munditie Mensæ assidentes *Guantis* manus detegũt; & *Vindobonæ*, sive *Viennæ Austriæ* illaudatam vidimus, & audivimus puellarum consuetudinem, quæ ob manuum scabiem, ac Pustulas seu maculas sanguine rubentes, frequentem (quod doluimus) *Parmæ*, cibos

ori admovebant digitis tantum earum manicarum,quas *Dactylothecas* propriè appellari suasimus, apertis, ac uolutis. Quod si Romanis mos erat probatissimimus,nudis pedibus accumbere, soleis detractis, ut ex *Plinio,Seneca,Plauto,Horatio*,& aliis probant *Petr. Ciaccon. de Triclinio Fulv. Ursin.* in *Append.ad Illum fol.* 306.*Hier.Mercurial.Art.Gymnast.* 1. 11. *Raderus in Martial.* 14 60. *Balduin.de Calceo*, ac alii;Cui assuetudini Servatorem nostrum,& Apostolos prudenter sese adaptasse volunt *Salmeron Alf.*4.p.2.to-7. Jo.*Maldonat. in Luc.*7.*nu.*37.ubi *Card.Tolet. Gretser. in Demonst. Dogm. Cathol. Eccles.cap.* 7. *Villalpand. in Ezech.* 23. *&* *aliis.* Haud dubium de nudis Manibus, quas *Christo*, ac suis, nunquam *Manicatas*, seu *Chirothecis* vestitas, constare diximus. Et de Priscorum summa in sumendis Eduliis Munditie, validissimum ex frequenti manuum lavatione argumentum *Lamprid.* enim in *Heliogabalo* : *Cum tantum*, scribit,*biberent,per singula fercula,& Manus, quasi comedissent, lavarent.*

Idem-

Idemque paulo post *Ut haberent viginti duo fercula ingentium epularum, & per singula lavarent.*

Imo, si Nudipedalia à Viatoribus, Viris Principibus, Puellis, & Servis usu habita, in Templis, in Processionibus, in superstitiosis, in Funeribus, in Magicis, atque in bello, ut ad satietatem probant *Bened. Balduinus de Calceo Antiquo cap. 23.* ac *Theoph. Rainaudus* in *Heterocl.* Manus etiam nudæ laudatissimæ in rebus mœstis, cum Vestes hilariores exuũtur; Paulatim tamen, ac nostro ævo *Chirothecæ* nigro tincto colore ad Luxus exhuberantiam sunt invectæ.

Scortea Colobia, vulgo *Colletti di Dante*, dupla, ac præter morem crassa, quacumque corporis parte vetita, etiam pro *Chirothecis* in *Sereniss. Etruriæ Magni Ducis* ditione. Minimè tamen, Baronibus, Aulicisque consueta, tradente Doctore *M. A. Sabello* in laudata Italicè *Prattica Univers. Litt. C. V. Colletti pag. 91.*

Verum sponte *Guantos* sibi vetat quisquis illorum altero, vel vno in

Curiæ, vel Basilicę scamno, aut in aliis subselliis deposito locū acquirere intendit, secundum praxim ferè communem, de qua cum *DD.Mela in Addit.ad Decis.Neapol. Gizzarell.*17.*n.*18. Cui tñ rationē ex Juris Civilis ventre haustam, ac desideratam supplemus; ea siquidem, quæ in nonnullis sunt bonis, occupanti conceduntur, §.*Feræ igitur Bestiæ Instit. de Rer.Divis.* Et fundatur in illo sacri text.*Devt.*11. 24. *Quicquid calcaverit pes vester, vester erit*, quo universale, ac primæuū suppositū dominium indicatur. Quia etsi ad possessionem acquirendam sit animus requisitus cum corpore, ad retinendam sufficit solus animus *I.C. in* §. *possidere Instit.de Interdict.* iis verbis: *Quin etiam animo quoque solo retineri possessionem placet, idest ut quamvis neque ipse sit in possessione, neque ejus nomine alius: tamen si, non relinquendę possessionis animo, sed postea reversurus inde discesserit, retinere possessionem videatur*. Quo circa per *Guantum* facillimè vacuum locum possumus adipisci. Acquiritur, retinetur, & cul-

& cultu quasi religioso per quoscũque observatur *Neapoli* in Regia, & ferè Luxuriantis Naturæ, Italię Urbe, in cujus Tēplis quadringentenis Pietas ultra famam, & miracula Sāctorum perpetua: de quibus consulendus Vir Antiquę Eruditionis sciētissimus è Soc. Jesu *P. Sylvester Petrasancta*.

Hinc apud *Alemannos*, & presertim *Coloniæ Agrippinæ*, quæ adversus ineptè vocitatam *Batavorum* Reformationem, propugnaculum est Catholicum, in templis ad numerum dierum per anni circulum, scamna sunt solo affixa, & pro utroque sexu benè disposita, tum sessionis, tum lectionis commodo. In quibus accumbentes Fideles cælestibus dapibus *Eucharistiæ* in summo altari, quandoque valde distito, cum *Chirothecis* relinquunt Pileum, Birretum, Strophiolum, Rosarium pluresque sacrarum precum libros, quorũ celebre Urbs illa est emporium. Hæc autem cuncta, & post diuturnam moram fideliter ibi repetunt. Quod Utinam in *Galliis* atque *Italia* con-

tingeret, ubi locorum Ingenia vividiora, & magis ad nouandum prona: per ea que acutissimus *Casp. Huartes* Hispanus auctor tradit.

Jure prohibente variis modis *Chirothecas* gestare nefas. Experiũtur *Episcopi*, ac similiter *Antistites* insigniti, quibus in *Sacrificiis Defunctorum*, & in die *Veneris* majoris hebdomadæ iis uti non licet ex *Cærem. Episc. lib.* 2. *cap.* 11. *&* 29.

Semper verò sacris facientibus *Presbyteris* indictæ, quanquam ab eorum nonnullo tùnc adhibitæ, ex corio quidem elaboratæ, ad *Episcopalium* ex serico textarum discrimen *Jo. Frider. Karg.* in *Pace Religiosa* jam *cap.* 3 *sup. laudat.* loca non proferens ut Genti nimis forsan Libertinæ in oris frigidioribus parcat.

Pro *Archidiaconis* aliisque Presbyteris in Dignitate constitutis, vel non, *Synodus Londinen.* anno 1200. à *Cappis manicatis* (lege *Guantis*, vel *Chirothecis*) decrevit abstinentiam. Idque ex Doctoribus sensere presertim *Gonzal. cap.* 15. *de Vita, & Hon. Cler. num.* 10. *fol.* 55. *tom.* 3. *Decr.* &

Carol.

Carol. Annibal Frabottus J. C. Parisiensis Excellētiss. qui supra se ipsum scripserat *Disquisitiones de Numero Puerperii, & de Justo partu*, legitimũ defendens Undecimenstrem, & intra Avicēnæ Scholam: *prælect. inquam ad eund. tit. De Vita, &c. fo.* nobis 41. quo in textu is *Manicas* pro *Chirothecis* interpretatur: *Gonzalez* vero æque eruditus pro *Vestis extremitatibus* explicat. Adstipulatur *Servius* Grãmaticorum Anteambulo his verbis *Tunicæ Vestræ habent Manicas* ad illud Poetæ carmen *Aen.* 9.

Brachia Manicæ velant extremæ capaces, &c.

Et ne sacra via pedes fugiant: In Decretis *Concilii Eboracensis* Annal. parte posteriore apud *Hovedenum*: *Præcipimus*, sic habetur, *etiam ut Sacerdotes, non in* Cappis Manicatis *incedant, sed in vestibus suo ordine congruis.* Missa quoque Vetus, à docto Viro *Hugone Menardo* post *Sacramentor. D. Gregorii* librum edita præstat legenda *Exuat Manicas, lavetque manus.* Qui Canones plane

ſanctiſſimi, ac venerandi antiquati non ſunt Cordatis, & Conſcientiæ ſtimulis actis Eccleſiæ Viris;ſed tantum Luxurioſis, ac nimium apertis, quibus jam jam, & antiquatum ſacroſanctum erit Evangelium.

Teſtimonia *Clericis* ad rem facientia damus hic digniſſima. *Concilium* primo loco Provinciale *Cloveshoviæ* ſub *Cutberto* Archiepiſcopo *cap.* 28. cujus ſaniſſimum decretum tale: *Veſtibus conſuetis, juxta formam videlicet priorum, ſive Clerici, ſive Monachi* (optima extenſio, de qua Nos paulo infra) *deinceps utamur: nec imitentur ſæculares in veſtitu crurum per faſciolas, &c.* de quibus, ideſt *Cruralibus faſciis* J. C. *Ulpianus in l. argumento* 25 *ff. de Aur. Arg. Leg.* Sic inter *Capitularia Regum Francor.* à *Steph. Balutio emend. to.* 1. *fol.* 153. inter ea *Childerici III.* anno 744. ſancitum Clericis Veſtimenta, vel Calceamenta, quam quę Religionem, decent, habere minime licere. Quæ proculdubio *Guantorum* exuberantiam pertingunt. Deinde procedimus

mus

mus ad Patres, Latinos, & Gręcos, breviter tamen more noſtro, ne ex ſacra Cenſura, nonnullis nimium Critici, aut Satyrici videamur. Et *D.Hiron.* eloquenter perſtringens ad *Euſtochium: Sunt quidam,* inquit, *mei ordinis, quibus omnis cura eſt de Veſtibus, ſi bene oleant, ſi pes laxa pelle non folleat.* Quæ circa *Odorem*, ac *Pellem* infælici hac ętate, ſeu ferreo ſęculo ad nonnullorum in Eccleſia Manus forent applicanda. *Clemens Alexandr. Pędagog.* 3.11. invehens in Veſtium Luxum *Veſtis indicat cujuſmodi Mores noſtri ſint: & cultu corporis augetur Luxuria.* Mellifluus *Bernard.* in *de modo bene vivendi ſerm.* 9. prorſus declamans *Non facit ornatum Clericum tenera veſtis, ſed Munditia Mentis. D.* Jo. *Climaci* Scholiaſtes *ad Grad.* 10. *num.* 21. diffinit Veſtium cultu pravas in anima cogitationes progigni. Optime tandem *Matthęus Pariſius* in *Henrico* Anglorum Rege III. ubi hujuſmodi Anglicanę Synodus verba refert non contemnenda: *Quoniam de habitu Clericorum, qui non Clericalis videatur, ſed potius mi-*

litaris, grave scandalum laicis generatur, firmiter statuendo præcipimus, ut ad formam de Vestibus Clericorum, quam de Ornamentis Equorum, in generali Concilio edicta, per subtractionem Beneficiorum ab Episcopis restringantur: ita quod in mensura decenti vestes habeantur, & capis clausis utantur in sacris ordinibus constituti, maxime in Ecclesia, & coram Prelatis suis, & in conventibus Clericorum, & ubique in Parochiis suis, qui cum animarum cura Ecclesias susceperunt. Et ut possint Episcopi alios melius ad honestatem vestium, Tonsuram, & Coronam decentem, & Equorum ornamenta idonea coarctare, provideant, ut à suis Clericis commensalibus hec prius faciant observari, habentes eos in vestibus, calcaribus, fœnis, & sellis, Clericalis gerentes habitum honestatis. Patrum quidem verbo ex exemplo, si expediat, Reformatio, primo, & potiori loco habēdos *Majoritas* in parvulis quoque ad luxum proclivibus, & Divinum cultum non foventibus, etiamsi ulteriorem haud faciant victum, nec lautiores instruant men-

fas.

ſas: poſtmodum deſcendendum ad *Minoritas*, quemadmodum ex Sacra Hiſtoria Adagium protritum.

In argumento quoque ſtrictius rē ſuppeditant ſynodicæ, quamplurimæ Magiſtrales Conſtitutiones. *Chirothecas* igitur inciſas, veluti ad ſæcularem luxum magis aptatas, nullo unquam tempote *Clericis* deferre licitum. Alias vulgares, & minus pulchras niſi neceſſitatis cauſa permiſſas ex *Synodo Ravennatenſi* anno 1607., ut putamus in caſu Infirmitatis, aut longi Itineris. Rursùs in Eccleſiis, ac tempore maximè Divinorum Officiorum ab iiſdem minimè deferendæ. *Synodus Caſtellana* elapſo ſęculo, annoque 1595. Multo minus cum ſuperpellicii indumento in templo vel foris: qua occaſione, Violas, Roſas, Floreſque alterius generis prę manibus habere inhibitum ex *Nucerina* de anno 1606. Pro odoratis vero *Chirothecis*, Clericorum mulcta anno 1631. in *Tarraconenſi* Concilio ſancita, forte quia corde non bene olet, qui manibus, ac veſtibus olere ſtudet. Quæ Decreta

val-

valde congruentia ad laudabilem Clericorum Institutionem refert fideliter *D. Gasto Chamillard* Doctor, ac Regius Professor Sorbonicus in de *Corona, Tonsura, & Habitu Clericor. fo.*nobis 234. 242.244. & 655. Et apud *Bolland.*in *Vita Sáctæ Vualburgis seu Act.*55.to.3.*fol.*325. de quodam ex partibus *Franciæ* adventante, oscitanterque cum *Vuantis* Ecclesiã ingresso, refertur eos à manibus revellere volente, minimè invenisse: post quatuordecim tamen dies oratione habita ipsum recuperasse.

Fulciuntur hęc optimis aliis, ac sanctissimis placitis, nec obsoletis, nec pænitus novis; *Canonico* enim cuicumque, vel in Dignitate constituto, aut Ecclesiæ cuilibet Ministro Clericove, dum Horariis Divinarum Precum officiis interest, aut Processiones, funera, vel Functiones Ecclesiasticas obit, superpelliceo aliove sacro indumento induto, manibus *Chirothecarum* tegumentum vetitum omnino. Sic pro *Ecclesia Mediolanensi* in ejus *Actis* planè heroicis, quæ ubique summum pro Dei famu-

latu

latu ardorem *D. Caroli Borromæi* ostendunt *p.1.fol.154.col.2.& fol.783.*

Sacerdos tantum Benedictionem daturus, Venerabile *Sacramentum* velatis accipit manibus: ex Gauanto in *Rubric.Missal.4.12.9.* Ritu forsan à Veterum Religionis studio desumpto,& ad sacra mysteria evecto. iis siquidem supplicantibus, non modo fuit moris supinas manus protendere, quod *Lycaon Achilli*, & *Europa* apud *Moschum* egere *Iliad. 1. & 21*; notatque de *Camillo Plutarch.*& *Virg.Aen.12.*

Ille humilis, supplexq; oculos dextramque præcantem
Protendens

Ipsumque verbum *Precari* Latinis Grammaticis à manus porrectione promanatum censetur. Verum eas velabant, quod *Homer.* Iliad.1. *de Chryse*, ac de *Theseo Plutarch.*testātur. Veloque Oleæ ramo involuto *Virg.*affirmat *Aen.12.*

Velati ramis Oleæ, veniamque petentes

Sic *Plaut.in Amphit.*

Ad nos veniunt flentes Principes

Ve-

Velatis manibus orant ignoscamus, peccatum suum.

Liviusque 4.Belli Punici: *Ramos Olea, ac Velamenta alia supplicum Porrigentes orare ut se reciperent.*

Neque à *Clericis* sive *Acolytis* Incruento Myssæ sacrificio servitium præstantibus habendæ *Chirothecæ*: prout eadem *Acta p.4.fol.751.col.1.* Et quod Ceroferarii quique, manibus nudis, nec superpelliceo tectis tractare debeant candelabra, habetur in *Cæremoniali Ambrosiano lib.1. fol.233.* docentque *Crassius de Cæremon.*Cardinalium c.14. *Fantonius in Carmelitar.*2.8.1. & Paul.*a S.* Jo: *in Discalceat. D.August. c.* 12. quos sequitur *P. Maggius De Sacr.Cærem. in Offic. & Choro Opus.3. disquis.1. pag.* 390.cõtra *Tutinium* in *Camaldulens.* qui adversus erat ne candelabra inficerentur.

Quandocumque vero *Seminarii Clericis* vetitæ. *Ibid.fol 986.*

Item *Sacerdos* celebrans, illas non audeat ponere in Altari. Ex iisdem *Actis p.1.fo.10.col.1.*

Cuicumque demum Fideli ad sumen-

mendum sacrosanctum *Eucharistiæ* Sacramentum accedenti, indictum omnino manus habere *Chirothecis* impeditas, vel *Manicis* (melius declarans) aut sudariolo, vel similibus. *Actor.* præfata *p.4.fol.726.col.1.* observabat enim prudentissimus, ac fervidissimus Pastor fidelem Christi quemcumque, tanquam mancipiũ cum nudis, flexis, & quasi vinctis manibus oportere ad sacram Synaxim intrare, illamque comitari, nec minus digna compositione subditorum ad Principes Terrę. Ex ea si benè procedat, cæteri templo adstantes ediscunt, sin minus in scandalum incidunt: quod utinam inter Christianos haud contingeret, nec nobis dolentibus laudabiliora de facie, ac manibus Musulmanicis, in superstitiosis eorum Mesquitis audiremus.

Gentiles olim Romani, eorum Rege *Numa* imperante in sacris manus velabant ex *Livio*. Hinc Venusinus cecinit.

——— Et *albo*
Rara Fides colit velata panno

Legatos quoque ad Pacem petendam

piunt, citra omnem vanam Luxus ausam, in Viris Ecclesię illùc, per quam doctis, & exemplaribus, quod nemini blandientes accuratè aliàs vidimus, fideliterque calamo narramus.

At inferioribus *Episcopo* nequaquam concedendas, ut eminentioris gradus appareat distinctio. Eleganter *Illustriss.D Anton. Paulutius* in sua *Jurisprud sacra tract.2.cap.18. num.7.* significavit, quę in *Abbate* sic decorato ęquè militant.

Nec putet quisquã è nostro Schediasmate *Cęnobitas* eliminandos potissimas quorũ Virtutes affectu planè religioso percolimus; Videndum enim, an ipsis, citra Dignitatis gradum, ac modestię Metam *Guantorum* sive *Chirothecarum* usus, ad propriũ ac privatum commodum, expediat, sitque permittendus.

Responsio absoluta omninò est negativa, pro qua ipsos met Patres audiamus. Designarunt ij, primasq; vestes induere, communi vocabulo *Colobium* appellatas, aut *Lebitum*: Utraque nomine diversa, re autem

ca-

eadem, & una, quemadmodum statim videbimus, linea scilicet, absq; manicis, vel ijs abscissis, ut expeditiores ad ambulandum forent, & ad dormiendum soluti.

Breviter *Sozomeni Hist. lib. 1. cap.* 13. verbum tamen usurpans latinum ibi *Nam Tunicis se induebant manibus carentes*. Clarius tamen *D. Hieron.* optimus quidem Linguarum Professor in *Præfat. ad Regul. Pachomii* ubi: *Nihil habent, inquit, in cellulis præter Psiathium, & quæ infra scripta sunt, duo Lebitonaria, quod Aegyptijs Monachis genus vestimenti est sine Manicis, & unum jam attritum ad dormiendum, vel operandum &c. Rufin.* de Vita Patrum *c.* 13. *Tabennensij appellantur, quibus usus est indui Colobijs, quasi saccis lineis.* Et *cap.* 7. *Indumentum ejus stuppeum Colobium erat, quod apud illos Lebites appellantur, & linteum quod collum, & caput obvolueret.* Apertius etiam *Cassian. de Institut. Cænobitar. c.* 5. hoc modo: *Colobiis quoque lineis induti, quę vix ad cubitorum ima pertingunt: nudas de reliquis circũferunt manus, ut*

ex adverſo pro Cænobitis qui, maximè apud Noſtrates, Chartis impalleſcunt, textus erit *Addit. Conſtit. Caroli Magni cap.* 12. ita decernens *Abbas omnino prouideat ut Monachorum unuſquiſque habeat Wantos in æſtate, & Muffulas in hyeme Vervecinas*; Aeſtiva tamen *Guantorum* ſpecies nõnihil prętet ordinem portendit, quod frigoris remedium exuberat, & forſan ad Agrorum cõducit culturam, in qua ſeſe magis exercebant Veteres Monachi; Et nota eſt *Carolina Pietas* in Eccleſiarum Cathedralium, & Cęnobiorum complurium erectione, ampliſſimis proventibus in ſubſidium elargitis, ac prudẽtiſſimis Legibus promulgatis. Numquam labitura Virorum Literis, ac fama ſanctitatis illuſtrium inde effluxorum extat memoria per univerſum Imperium Romano Germanicum, quos etiam in minimis Luxui ſtuduiſſe credere abſurdum eſt.

Fatemur *D. Jo: à Capiſtrano* craſſioribus pellaceis *Chirothecis* uſum, quarum unam ſub pia cuſtodia in

ipſius

ipſius patria coluimus, altera apud *Sereniſs.*, *ac Reverendiſs. Medicæum S.R.E. Cardinalem* extante. Id tamen in militari expeditione, & aduerſus Chriſtianæ Fidei hoſtes. Adhuc noſtro ævo in oris iis admodum frigidis, ferrea Monachorum temperamẽta nobismet obvia fuere, quæ præter Hipocauſtum, ſeu artificiale Calefactorium, *Chirothecarum* ſimileſq; molles nimium aliorum conſuetudines, & in cilitio delicias reſpuunt. Quod ſi alicubi apud Monachos *Gantorum* abuſus irrepſit, eſt quid rarum, nec ſtatim ad generalem formulam trahendum: ſiquidem *Caſſianus* 19.8. *Collat.* per bellè ait *Non enim à parte minima, ideſt de conſideratione paucorum, ſed de his quæ multorum, imo omnium ſubjacet facultati univerſalis eſt regula trahenda.* Una Avis Ver non aperit, protritum eſt Adagium, & apud Nutrices: nec pios admovent viros, quam piorum exẽpla. Præterquamquod, de peccaminoſa partis alicujus indecentis ad Monaſticum habitũ adiectione ſcripſit Vir omnium numerorum *P. Sua-*

rez in doctissimo Opere *de Relig. to. 4. tract. 8. lib. 5. cap. 5. nu.* 11.

Ipsis autem Monachis etiam Baculi usus, præter Necessitatis, aut Infirmitatis casum interdictus, ut in *Capitular. Reg. Franc.* Notat egregie *Balutius to. 2. fo.* 1092. qui de supplici *Fuldensium* Cęnobitarum libello *Karolo M.* pro Senum, & Infirmorum sustentatione meminit. Qui *Baculus* ex puro jampridem ligno necessitatis gratia adhibitus, ad præstantiorem materiam, & causam insigniter evectus, notante suo more gravissimo Viro *P. Ludovico Thomasino* in sua *Ecclesiast. Disciplina.*

Et quid affirmabimus de Religiosis sororibus perpetuæ clausuræ voto mancipatis? Idem prorsus, ac de *Monachis*, & fortius, quia minus aeris gradibus frigidis expositæ. Earum lege in hoc *Tertiarias* (seu *devotas* domesticas *filias* in *Belgio*) adstringi censemus, cum non dissentiat Vestis. Cujus quidem Vestis indecētia quæcumque ipsis minime permittenda, ut his plane verbis *Sac. Congreg.* decrevit in *Hydruntina* 4. *Aug.*

1625.

1625. apud *Nicol. in Floscul. V. Terriariæ num.* 10. *fol.* 720.

In Regula Monialium *Fontis-Euraldensium cap.* 15. sancitum legitur *Ut nunquam induant Gantos*; Lex æquissima, sed forsan emanata priusquam Virgines Deo dicatæ, & diu cum propinquis domi permissæ, effuso per inimicum hominem zizaniæ semine, cogerentur in claustra. Hodie in quovis præeio habeantur *Chirothecæ*, illarum quoque Donum est Monialibus interdictum, non modo *Bulla* obstante *Clementis Papæ VIII.* anno 1598., verum id minime sentiẽtibus gravissimis Doctoribus *Filliuc. Tract.* 34. *cap.* 3. *num.* 71. & *Bonacin. disp.* 3. *pun.* 1. *sub num.* 9. quibus *addit Daniel de Nobilib.* circumstantiam, & si proprio labore confectæ sint. In *select.* scilicet *Controv. Can. & Civ. p.* 1. *disp.* 26 *num.* 38. *fol.* 227.

Clericorum Regularium duodecim Ordinibus ipsorum niet adversantur Constitutiones, quibus sese *Oratorij Patres*, tibialibus pellaceis tegumenibus peculiariter induentes, manuum nuditati sponte accomodarunt.

runt. Secus est de *Regularibus Canonicis*, qui ante *Sixtum IV*. sæculares ac *Lateranensis* Templi custodes, vix vestium colorem immutarunt apud Nostrates, quanquam multiplex, & curiosa exteris ipsarum forma, de qua libellus *P. C. Dù Molinet* 1666. eam Iconismis Lutetiæ prodiit *Monasticon* extat *Anglicanum*, & videndus *Gabriel Pennottus*. Cur enim ipsis pellaceæ quidem modestæ haud permittendæ *Chirothecæ*? Quæ tamen Cylindraceæ, vel villosæ, seu semimanicæ hyemales, manuumque tegmina, sic per *Colum*.c.8. vocata, magis laudarentur; undique enim *Chirothecæ* sęculi vanam redolent libertatem.

Cunctorumque *Clericorum Regularium* habitum, à sæcularibus ita distinctum, ut depositus, Apostasię pænas, canonumque censuras irroget, voluere *PP*. ac Theologi *Castropal*. & *Diana*, ille quidem 3. 16. 4. 6. hic 9.7.5. fusius verò *Illustriss*. Civitatis plebis Episcopus *F. Reginaldus Lucarinius* in de *Episcopo Regulari cap*.2.*num*.322.

Pas-

Passim verò quilibet rependere volens Benefactori met, sive Mediatori Beneficium, par spondet *Chirothecarum*, & communi utitur voce *Paraguanti*, cui titulo, vel aliud quicquam validius, vel præcipua antidoralis Gratitudo est optimè innixa.

Imò, tanquam Xeniola, extra latam Munerum speciem, Prætoribus ceterisq; publicis Ministris, haud quaquam vetita, ex acuta *Ulpiani* Philosophia in *l. solet 6. §. fin. ff. de Offic. Proconf. & Leg.* videtur soli de ostendere *Clariss. D. Carol. Eman. Vizzanius de Mandat. Principum*, seu de Officio eorum, qui cum Imperio *in Provincias mittuntur leg 3. cap.1.* & vidēdi *Paschal. de Legat. Jo: Georg. Kulpis in Cōment. de Legation. Statuū Imperii: Bragaccia dell' Ambasciadore D. Wicqucfort eod.* opere novissimo Gallicè, aliique permulti; ex prudentissima siquidem *Justiniani* Cęsaris sanctione in *tex. Novell. 8. Ut Judices sine quoquo suffrag. fiant.* Omnia acceptare valdè sordidum, nimis verò agreste cuncta respuere. Mini-

nima autem hæc ad materiam pro Otio, quod inter multijuges Negociorum compræssus, Cerbero quasi latrante, Hydraque sibilante, vix conceditur, illustrandam, sic digesta sufficiant.

T E L O S.

Ma-

MATERIARVM ELENCHVS:

A

D

Di-

E

pa-

F

Ho-

I

L

M

Mis-

N

Nea-

O

P

Pa-

R

S

T

V

Errata sic, & studiosius Purga

fol. 25.*Comediarum*
Comædiarum
72.*Magysterium*
Magisterium
146.*Pecten* masc.gen.
152.Oblanda
blanda
227.*Gen.* 1. 2.
Gen. 3. 22.

Nonnulla similia Lectori demandata. Alia sic vel melius supplenda.

Tur-

Turritum Fœminarum caput
Vexillum Diaboli vocatum à D. *Bernard.* Senensi *Serm.*
Perucha Clericales
Semper adhibitæ, & in sacris à Patribus Societatis in Missionibus per Britanniam, ac Belgium.
fol. 255. id *humillimè petenti* supple *Visus est*, seu *Apparuit.*
fol. 288. *In cęteris ferè Italię Universitatib id quoque.* Supple etiam si nec verbum ullum per *Doctiss.* P. *Magist. Franc. Ma-Brancaccinum* in nupero suo *De Jure Doctoratus.*
In *Regio Neapolis Consilio*, sive Rabulis, seu Causarum Actoribus, quam positis *Chirothecis* loqui permissum. Id curiosè advertimus. At,
De *Chirothecis* Hispanicis videnda lepida, quo ad Odorem in *Lydio Lapide* T*rajani Boccalini* Insignis Satyrici.

